

Eesti Teaduste Akadeemia
Eesti Keele Instituut
2004

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

III köide

15. vihik

kreep – kulänja

ISBN 9985-79-087-1

kreep¹ *kreep* g *kreebi* paadikaar – Hää
kreep² → *kreeps*¹
kreepen → *kreeben*
kreepost → *krepost*
kreeps¹ *kreeps* g *kreepsi* Jäm Käi Rei spor L, K(-ie- Ris Kos) I(*krieps* Iis; *kriips* Kod) San; *krääps* g *krääpsu* Rei; *krieps* g *kriepsi* R(*kreeps* Jõh IisR; p *kriepsu* Lüg); *kreebs* Krl, *kreebs* Ráp, g *kreebsi*; *kreep* g *kreebi* Juu(-p) Trm; *kriep* g *kriebi* JMd Koe VMr VJg; *reeps* Krj Pöi(*reep*), g *reepsi* Khk/-ää-/ spor Lälõ Pä, SJn(g *reepsi*), *reepsu* Kaa Aud; *riips* Trv(-ps) Hls, g *reepsi* KJn vähktõbi *Oi*, *sie krieps on`oite huon`haigus* Kuu; *kriepsi kätte sureb inimene`välja kõhe* Lüg; *naisel akkas krieps kori* (kõrisesse) Vai; *rääps võttas see ee* Khk; *Kobjas, see va kasekäsen - - see ju krääpsu`vastu ka* Rei; *arvab et reeps`kurkus oo* Mih; *reeps on`kõhtus* Vän; *kreeps lammutas lõua koñdi puruks;`arst üteld, et peäb kreebi ää`lõikama* Juu; *kreeps, se on`kange`sööma, sööb kohe kurgu läbi* Ann; *kriep, sie on suo sel`si viga* VMr; *kreeps lei kõrisõlme`sisse* Kod; *kreeps lõi`rinda, aav ei kasund`änam`kiini* Vil; *Sel naisel om reeps`sehen* Trv **Vrd** *kreepsihaigus*
kreeps² *kreeps* g *kreepsi* Nis HJn *simman läks kreepsile* HJn
***kreepsakk** *purjeriidest tööriistakott`purju`antsu on kreepsaki`sihil* (sees) Hää
kreepsihaigus vähktõbi *vend suri`ära reepsi`aigusesse* PJg; *reepsi`aiguse kää inime`mädaneb* Tor; *tütar suri mul`kriepsi`aigusse* Kos **Vrd** *kreeps*¹
kreepsugene *Kreepsugene* vilets, kõhn (nagu kriips) *Üks kreepsugene laps* Käi
kreepsus *Kreepsus* vilets, kõhn (olend) *Ta on jo`täis kreepsus* Käi
kreestatama *kreestatama* tüli norima *Mu`kreestatass ja`kreestatass, sõss`jätä`jo?*, kavva *ma`kullõ Rõu* **Vrd** *kreedsätämä*
kreesid pl *kreesid* Jõe Kos(*kreisid*) *vasika sooled`kreesisi on`paha puhastada* Jõe; *ega`vasika liha nii`magus põle kui`kreisid on* Kos **Vrd** *kreesli*
kreeska → *kreska*
kreesla → *kresla*
kreesli pl *kriisli* = *kreesid`kriisli lõigutass`peenikesest ja`pandass`sül`di`sisse* TMr
kreestäjä *kreeštäjä,`kreeštaija* rahutu, püsimatü õi *kärsi`kää paigah,`kõgõ`tügiss`midägi`tegema,`sääne`kreeštäjä`lat`s om;`lehmä`kiä`vil`jä`tüküse`vai`nii`omma`ka`kreeštäjä?* Se
kreet *kreet* Emm Phl, g *kreedu* Käi Rei(*kreeda*) *pasknäär`Teda`sõimada`ka`veel`kreedaks,`karduli`krete* Rei **Vrd** *reet*
kreetliin *kajuti`akna- ja`ukseklaase`purunemise`eest`kaitsev`vasktraat`kreetliin on`kaeluti* (keiluti) *ruudide`kaitseks* Hää
kreetska *kreetska* linasort *kreetska`and`kuus,`säädse,`katõssa`seemend,`Vennemaal`peete`õõli`jaost* Ráp
kreevel *kreevel* g *-i* linakamm *linnu`ilestedäss`kreeveliga?* Vas **Vrd** *kreeben*
krehmane *krehmane* määrunud *Su`nägu on`krehmane,`pese`ennast`puhtaks* Emm **Vrd** *rähmane*
krehv¹ → *rehv*
krehv² → *krihv*¹, *krihv*²

krehtine *Krehtine* g -se Jür Nõo teravamaitseline, vänge *Supi täna nii krehtiseks teind Jür; Suitsu kondi om kõvasti läbi suuldunuva, kui nendega supi keedäd, siss om väega krehtine supp* Nõo || fig *On sel mehel aga krehtised sõnad küll Jür*

***kreima** *Vat lase loom koa `lahti sööma `piale. Ešteks ikka kreib, kreib, pärast tuleb samma koha `piale tagasi Kei*

kreis *kreis(s), kreis* g *kreisi* spor eP, Hel Kam San Har VIId, *kreesi* Kod Ran, `kreisi R(n) `kreisi Vai); *reis, reis* g *reisi* Khk Tor KJn(g *reesi*) M

1. ring, piiramisrõngas *Karu `kreisiti `sisse, inimesed `pandi `kreisi `pääle; Vahest aga läks `kreisist läbi, [kuul] ei `trehvand `külge Lüg*

2. van haldusüksus *Tsaari-Venemaal `Rakvere `kreisi Vai; reis ja reisi ülem Khk; ma ela `Pärnu `kreisis Tõs; kõik `Tartu kreesi nigrudid läksid `Tartu kokku Kod; siis saadeti na (soldatid) `kreisi `müüdä lak'ka Hel; me ollime `Tartu kreessin Ran; ei olõ ma `kauõmbadõ kohegi saanu? ku uma kreisi `liina Har*

kreisid → *kreesid*

kreisima `kreisima Lüg Jõh *sisse piirama; millegi ümber tiirlema `kreisin `ümber `põõsa; `metsävahid `kreisisivad karu `sisse Lüg; `leiti `undi vai karu `jäljad - - [jahimehed] tegid lume `sisse `jäljad, `kreisisid `sisse [loomal] Jõh*

***kreiskama** ipf (nad) `kreiskasivad kriiskama ärjad kippund vaname kallal, aa (aia) taga `kreiskasivad Kad

kreis|kool *tsaariaegne 2–3-aastane poistekool linnan olli linna kyuul, reiskyuul* Krk; *mu sõsarõ miiss ol' ka kreiss koolil Krl; no? om jo kreiskooli ka läbi tennü? Har*

kreis|saag *ketassaag kreiss `saage läks `katki Vai; `kañtime se saag, see o suur kreissaag; kellega `sindlid saab lõegata, oo `väike kreissaag Mär; `Mutku `pilkab, nagu kreis `saaga `lõikab tä jutt Han; `Pärnus `Valtohvi vabrikus oli kreis `saagide piäl [tõöl] Var; `Laškis rooli `lahti ning ratas käüs `ümber nagu kreissuäg Khn; puust lastakse kreissaaga `sindled `väl'la Juu; kui mõessad `laska lahed kreiss `saaga liinejuani järele Kod; kreiss `saaga? lõigatass aia lippe Se*

kreitsi *kreitsi* kaardimast, risti *Kreitsi eßs (äss) Jäm*

kreitsima¹ `kreitsima Jäm Khk Kaa Põi Emm Käi Hää Ris, `kreitsma Tõs Khn/-mä; [ma] *kreitsi*, (ta) *kreitsib*; `kreitsima, (ta) `kreitsib Jõe Kuu Hlj VNg; `reitsima, (ta) *reitsib* Khk Mus VII Muh Hää vastutuult purjetama, loovima *kui oli `vasta `tuule, siis `võeti `suodid `sisse ja tuli `kreitsida Hlj; kova `ilmaga `kreitsima VNg; lae reitsib, sõidab kaksiti, tuul `vastu Khk; kui tuul o küli, siis `peavad `reitsima Muh; Kreitsis silmast (kitsast laevatatavast kohast) läbi Emm; Mõni lae paelu `kangõm `kreitsmä kui mõni; Ühekorra `kreitsime Eenästü ning Kihnu vahel kaks üed ning kaks `päävä Khn; kreitsi `alla Ris Vrd kriitsima*

kreitsima² `kreitsi|ma Jõe, (ta) `kreitsib Kuu(-mä) ümber mässima või keerutama *Kreitsi `traadiga `ümbärd ärä, eks sie siis `kestä; `Renga `otsad `vastamisi, `riide tükk `otsie `kohta `pääle, `tampsaga viel kovasti `kreitsiti `ümberd `kinni; Obune oli kedi `ümber `vaia ärä `kreitsind Kuu Vrd kritsima¹*

kreitsis *vastutuules, loovides `Kreitsis piab esimese topp `siegli egä al'siga `ümber `uukma Khn*

krekkima *krekkima*, (ta) *kekib trampima*; *hüplema*, *keksima obu kekib*, *ei taha`astuda`vankri ede*; *poiss kekib kesk tuba*; *jälad peavad ikka krekkima (tantsima)*; *Lapsed, ärge krekkige ja`kargage sedasi Rei*

krell¹ *krell* g *krelli* Hi vill, rakk; *lööve*, *ohatis Pöledand oma jäla pööva ee*, *aend suure krelli`pæele*; *king öörab krelli üles Emm*; *leedred on pisigest krellid*, *lööb iho ponaseks poha*; *krellid läksid`lahti ja öisvesi tuli`välja Käi*

krell² *krel'l* g *krel'li* Rõu; *rel'l* g *relli* Han ere, *kriiskav (värv) Rellidest värvidest oo kõige`kangem roheline, punane. Veel rellim oo kollane Han*; *Väega krel'l kleit Rõu*

krell³ → *kröll*²

krelli *krelli* Emm Rei Ris

1. *villi, raku on`rouged ja`löövad`krelli Emm*; *Ui jees,`oitku, et sa_p lähe`krelli Rei*

2. *keerdu, krussi lõng läks üsna`krelli Ris Vrd kröll*

krellis *villis, rakkus moka`krellis Emm*

-kremet Ls *hobusekremet*

kremmel, kremmel- → *krimmel, krimmel-*

kremmosk *kremmosk* g *-i* viin kui *vahest`juhtus seda va kremmoskit`saama, eks siis sai`lauldud koa Mar*

***kremortartar** *kremu,tataa-r, kremota-ttar* *kremortartar*, *viinakivi kremota-ttar ja põdrasarve sool ja söögisooda segatakse segamini, pannakse koogi`sisse, sai vähämä munadega Juu*

kremp *kremp* g *krembi* Tõs Aud Tor, *krämp* g *krämbi* Tõs; *remp* g *rembi* Aud Tor Saa KJn Krk *kramp krämp`jalgas Tõs; rembid või rembi`aigus mis kokku kisub Aud; rembi tulev lastel`pääle Krk Vrd krimp, krõmp*

krempel *kremp|el* Han, g *-li* Kuu Jõh Aud Juu VJg Sim Trm, *-le* Saa; *rempel* g *rempli* Han Vil(-le); n, g *kremp|li* Rõu kraam, kolu; *kogum, kupatus pane oma`krempel kokku ja käi minema Saa; vana`krempelt kõik kohad täis Sim; Ploki posti tõstis kõige krempeliga mua seest lopsti välja Trm; müis selle`rempli (maja ja vara) viil ärä Vil; Vei uma`kremp|li är?`tõistõ`tarrõ Rõu || ebameeldiv asi sie on üks`krempel asi, sie ei ole`miski väärt Jõh; see üks pagana`krempel kõik Juu Vrd krimpel*

***kregeldama** *Inimene killel pole õiget püsivust paigal seista ja kregeldab on nõõgerdos Käi*

krengitama *krengidama* *kohendama* *Kui loomad on aja maha aend ja paha pæele kippuvad siis peab aja ruttu ajutiseld uuesti üles krengidama Emm*

krenguline *krenguli|ne* g *-se* *siksakiline niesuke krenguline pael Iis*

krenk¹ *krenk* g *krengi (krengi)* Emm Käi Rei; *kränk* Rei LNg, g *krängi* Phl

1. *kræjalad Taariasta alune krenk Emm*; *See krenk jo lumpeb sellel pole jälad ühe pitkustked Käi; lõvaküna kränk; võimasina krenk;`krenkide (rauast pajaaluse) pääl`tehti`süia Rei; käia kränk ja taari`aste kränk Phl || kolmejalgne iste, järi – LNg*

2. *sõim (viletsast, lahjast olendist) sa oled`seane kut taari`aste krenk Emm*; *paljad kondid on, pole muud kui krenk Käi; Mine, krenk, jälust ää (õeld lapsele); vanainimese krenk; va obuse kroni ehk krenk Rei; igavene kränk (õeld meelepahaga) Phl || fig Ta tegi riiuuli, äga see on nii`krenki`moodi, et üsna äbe tuas pidada Emm*

krenk² *krenk* g *krengi*, *kränk* g *krängi* Hi haiglane; kerge (haigus) *krenk aigus*, *äi ta morra üsna maha, pole ta ülal ka end Käi*

krenki¹ *deskr* (x-jalgadest) *Kure Peeter tegi 'tuhli 'tranki, see ajas tema jälad 'krenki* rhvl *Rei*

krenki² *Vaada, et sa äi külmeda, jääd ka 'krenki* (haiglaseks) *Rei*

krenkima *Krenkima* *Emm*; (ta) *krengib Käi*; *'kränkema, nud-part 'kränken* *Phl*

1. haiglane olema nüid ta ikka *'kränken* *Phl*

2. koperdama *Mi_sä krengid sii, mine 'jälgust εε* *Emm*; *Oh ta krengib ike ülal pēel, saab taast aru on ta aige vöi terve Käi*

krenkis¹ *'krenkis* *Emm* *Rei*; *'kränkes* *Phl* haiglasevõitu *Krenkis inimene käib tööl aga süüa äi taha*; *On juba mütu 'aega 'krenkis* *Emm*; *ma ole 'krenkis, pole 'aige, pole 'terve* *Rei*; *vanames täna nenna 'kränkes* *Phl*

krenkis² *ristis jälad 'krenkis* *Rei*

krenks *krenks* g *'krenksu* kõverik *Mis 'krenksud nied su käe 'kirjas on IisR Vrd krönks²*

krenksti *deskr* *jälg* [jalg] *'väntab, leheb augu 'sesse 'krenksti vehe teise pidi Käi*

krenku¹ *'krenku* *VNg* *Vai*, *Krenku* *Trm* *kronu vana obuse 'krenku* *VNg*; *Kevade põllutöö aast, siis õsteti jälle uus krenku teisele [hobusele] kõrvale* *Trm*

krenku² *Krenku* vilets magamisase *Mei* *magasime Annaga sii ahju taga pärandi pääl. Vahest oli üks krenku ka, aga see lagus ää* *Rei*

krents *kreñts* ”pukkveski aluses olev ümmargune palgikord, mis veskit kannab” *pukk veskil risti piäl saab kreñts 'tehtud plangudest, 'sinna tulevad viled 'piäle. nende piäle tuleb kreñts 'jälle* *Var Vrd krants*¹, *krantsipuu*

krenu *krenu* *VNg* *Jõh* *Vai*, -o *Lüg*; *kreñu* *Plt*, -o *Räp* vilets loom, *kronu ei mina seda vana* [lehma] *krenu taha* *VNg*; *tämäl kaks ovost, mõlemad on krenod* *Lüg*; *Kuer jääb krenust* *Jõh*; *vana hobõsõ kreñõ, ei jõvva? viä? inämb, ei minnä? kohegi* *Räp*

kreo *kreo* *Ran* *Nõo* *Kan* *Rõu*; *kräo* *Räp* *Se* (viletsast kõhnast olendist) *inimene kah jääb mõne 'aigusega nigu vana kreo kõhnass* *Nõo*; *ta* (loom) *om kõhn ku kreo* *Kan*; *vana hobõsõ kräo* *Räp*; *Tä om üts igävene kräo* *Se*

krepastu → *krepost*

krepatõmmõ *krepatõmmõ* *hum* *kalu püüdma* – *Har*

***krepitämä** (pööraga) *sulgema krepitäss kinni?* [ust] *Se*

kreпка *'krepka* *Rõn* *Plv*; *krepka* *Urv* *tugev, kange* *Nii krepka, nigu_võtata pud'elist, ni palutass* *Urv*; *ilm om 'krepka* (*külm*) *Plv*

kreпnik *'krepni|k* g *-gu, -ku* *Rei*; *kripni|k* g *-ku* *Ris* *tsaariaegne piirivalvur 'krepnik* *'vaatas, et mitte kunderpani ei saa tuua* *Rei Vrd* *krepsnik*

krepost¹ *krepost* *VNg* *Khk(r-)* *Tor(kree-)* *Rid* *Iis*, *kreepõst* *Se*, *krepašt* *Kad*, *'kriepašt* *VJg*, *repast* *Jaa*, g *-i*; *krepastu* *San*, n, g *krõpastu* *Plv*, *kräpästü, -s* *Khñ*; *'kriebast* *Kuu*, n, g *'kreppasti* *Vai* *kindlus repastite sihes on majad, kui ikka 'sõuke vainu aeg olnd, siis inimesed läind 'sõnna 'sisse elama* *Jaa*; *Meie viisime Riia kräpästüle kivä* *Khñ*; *'pänti 'kreeposti 'vangi* *Tor*; *sur krepästi kamandir - - saja kolmekümne - - kuldrubla ette müis maha selle* *Varssavi krepästi* *Kad*

krepost² *krepost* *Vig* *Tõs* *Kod*, *kreepõst* *San* *Se*, *krepast* *Har*, *krõpast* *Plv*, *'krepost*, *'reepõst* *Tor*, *krebo:st* *Mär*, g *-i*; g *repästi*, *reposti* *Trv*, *reposti* *Kaa* *Hls* *tsaariaegne*

kinnistusamet *maja oo krebo-štis kinnitud* Mär; *krepostis kinnitakse kõik asjad* Tõs; *Vil'landis `ol'li repošti kohus* Tor; *Kinniti talu repostin* Hls; *krepošti jaosskond* San; *vanast ku `mõisahärr talumihile maad `möie - - saat' õks krepastile kiinitüsele* Har || kinnistusakt *krepost om ar^p Miko nime päle kirotõt* Se

kreppima *kreppima* Var Nis *kreppliiste lööma kolmekandilisi `liista, mis ukse vilungitel `sisse kreppida* Var; *kreputud uks* Nis

kreppliist *iluliist – Lüg* Var Hää

kreps *kreps* Jõe, g *`krepstu* Kuu, -i Hlj, *krepsi* Emm(n *reps*) Rei Hää, *reps* g *repsi* Mus Pöi, *krips* g *kripsi* Phl Ris

1. *tsaariaegse ranna- või tollivalvepaadi kipper `luubi kreps oli kipar, sie pidi `luubi iest `vastutama* Jõe; *`krepstiks `üüti `ranna `vahtide `luubi kipparid* Hlj **Vrd** *krepsnik*

2. *ranna- või tollivalvepaat `sõitis repsigi laeva `juure* Pöi **Vrd** *krepsi-, krepsnik|luup*
krepsakas *krepsakas* (noorest hobusest) *ta esites oli `jälle, `niuke tuline ja krepsakas. noh väga nii luštakas ja Nis*

krepsik *`krepstik* g *`krepstiku* reele seotav varbpära *Sie `krepstik `siuti `nüöri tükki-gä rie `päälä* Lüg

krepsil|luup = *krepsnikluup* *krepsi luup käis üle väina* Emm; *kud veel randvahid olid, siis olid krepsiluhbid, nüid pole* Rei; *neli miist sõuavad sääl krepsi luubi sihil* Hää **Vrd** *kreps*

***krepsnik** *`repsnik* g -u Krj Pöi Muh Tõs Tor Hää; *`kripsnik* g -u Rid Khn, *`kripsnik-* Ris *tsaariaegne rannavalvur, ranna- ja tollivalvepaadi juht, sõudja; urjadnik `repsnikud olid poadi sõudjad. `kardoni `poatis oli üks `repsnik, kes `poati `juhtis ja kes selle poadi eest oolitses* Pöi; *`repsnik oli see, kis tollimehi ülese `laeva viisid* Tõs; *`repsnikuse `üiti enne urädnikud. `repsnikud `sõitsid `oostega `mööda* Tor **Vrd** *krepsnik, kreps, retnik*

krepsnik|luup *tsaariaegne ranna- ja tollivalvepaat kroonul olid suuremad sluubid, `kripsnik sluubid, `sõitsid `konterpaanti `ot'sima* Ris **Vrd** *kreps, krepsil|luup*

krepsu *`krepstu* lööma kepsutama, *kepsu lööma talled löövad* `krepstu Mär

kresima *kresima* lõikama *Võttin `käärid ja tahin akkada ise `iuksi* kresima Lüg **Vrd** *kriesima, kräsima, resima*

kreska *kreska* Urv Krl, *kreeska* Vas, *krõska* Rõu, *reška* Krk Hel

1. *kerge saanitaoline sõiduregi* *reška om til`lep ku regi; reška om `varbest, kül`le om `laudest, kaits tükki saave `sissi `istu* Krk; *reška tetti kirikude minnä. reška olli illuss lavvust tettü saani `müüdu nii lai et katekesi `mahtusi `istma* Hel

2. *reekori – Urv*

3. *heinaveokorv* *krõska um, `minka `veetass `samblit mõtsast, `minka tuvvass peenembät `kraami; `lankõ päält põimõdu_`haaia_`kõõk' krõskaga_tuvvass* Rõu

Vrd *kresku, kresla*

kresku *kresku* Jäm Kul Kei Juu(*krešku*) JõeK Tür Koe VMr Kad Trm Lai Plt, *`kresko* Lüg, *krešku* Kos Pee Plt, *kreisku* Ann; *resku* Vig(*rešku*) Aud PJg Pst Pil Hel, *rešku* Mih Aud Tor Trv, *`rešku* Tõs

1. *kerge saanitaoline sõiduregi* *Sõedavad reškuga `linna* PJg; *krešku on ia `kerge nagu suur kelk* Kos; *Üks neist kaupmeestest pani oma obuse onu kresku ette ja siis läks sõit lahti* Trm; *resku on sõidu riist, mette töö riist* Pil; *Pane obene rešku ette ja lääme minema* Trv

2. reele seotav varbpära Rie `piale `siuti `kresko, ku `sõideti keriku Lüg; Seo resku ree peäle Vig; rešku või kanakorv Aud; Küll on ea `sel'ga kresku `vasta toetada Kei; saan on ühes tükis, kresku see käib pialt ära Lai

Vrd kreska, kresla, kreslu

kresla kresla Rei LNg K(krešla Pee) I T Urv Krl Har Rõu(krõsla, kreesla, krisla) Vas; `kresla R Kos; kräsla Emm Phl Mar(-ä), krisla Käi, `krõsla Plv Röp, pl `krõsli? Se; resla Sa(risla, kresla Khk, `resla Muh) L(kresla Tor Hää) Pil Trv(risla) Hls Hel, reslä Vig Tõs(rešla) Khn, räsla Mär, risla KJn

1. kerge sõiduregi `kreslaga `sõidetasse `talvel, üks obune ies Jõh; reslal oli kadaga `pulkadest põhi, jalased olid tahatud, nee es ole muljutud; suuremaa meestel olid reslad Khk; nüid o reslad ja saanid, `enne olid reed Kse; reslaga sõidetas `linna Hää; kresla oli kirikus käima jaoks, naa `kergem obuse järel `panna kui regi Ris; kreslal on pulgast sel'latagune taga Juu; istu reslasse ja mine Trv; Ma_panõ hobõsõ krisla ette Rõu; krõsli? mis `sõita?, `kerge? Se

2. reele seotav varbpära `kresla - - `pannasse rie `pääle ja siis `einakott, vel `sinne `kresla `sisse Lüg; `Kreslaga ries oli `ruumi `rohkeemb [kui saanis], võis `kolmekeste üks `teise `kõrvas `istuda IisR; Talve pandi risla ree pääle kui kaugele mindi, siis oli param istuda Khk; kus meie soani `resla jäen oo Muh; tä tegi uue kõrge kräsla na suure saksa saani Mar; reslal on `püsti pulgad ja saanil oo lauad Mih; Pane resla ka ree peale, sis kindlam sõita PJg; `sõitsid `riega tühjalt, siis sidusid kresla `riele `piale, oli seljatuugi Jür; kreslaga regi, reel kresla pial Trm; Miä oidse endät irmuga kõvaste trammin vasta kreslad Nõo; `krõsla ol'l kah sõidu jaoks. timä ol'l varbost tettü. perä ol'l ka vitsost `koetu, ol'l korvi `müüdu Röp

Vrd kreska, kresku, kreslik, kreslu, kresna

3. ree veoraam `kresla on rie pääl, `ninda rie `kaustadest `kaugemal, et kuorm saab `laiemb; siis `võetasse `kresla küll päält `vällä, kui `minnasse `metsa puid vedama, ei taheta `kresla puid rikkuda Lüg; Kõverist kase puist `tehti sie `kresla Jõh; isa võt'is kresla pialt ära, pani seina naeale `püsti, kui parandas kedagi Lai **Vrd** kresna

4. magamisase, lavats panin `toise `kresla `peale magama VNg

5. sõim igavene ilma resla; sa oled üks vana taga `veetis resla Hää; ta om väegä kõhn, nigu vana kresla Ran

kresla|puu ree külgpuu, tiivapuu riel on `kreslapuud. `õtsitasse `metsäst kõverikkud puud rie pää järele Lüg; `kresla puu pakkud käevad kausta pealt läbi, ja otsad on `kresla puu sies Ris; küll'je pial olid kresla puud. need otsiti metsast `val'mis kõverad kased - - tapiti `külge Lai

-kreslenits Ls püssükreslenits

kreslik `kreslik g -u R, kreslik VJg

1. kerge saanitaoline sõiduregi `kreslik ei õle `ninda `lahtinane kui regi, on kõhe ühes tükis Jõh

2. reele seotav varbpära `kreslik on ree pääl VNg; kreslikku õlen kuuld et `üellakse koropist ka Lüg; `Kreslik `võeti rie päält maha ja `tõsteti `varju `alla Jõh

Vrd kresla

kreslu *kreslu* Juu Plt(-s-)Puh Rõn, *reslu* PJg

1. pulkadeest seljatoega regi *kreslul on puutallad ja talla all on raudkrehv* Juu; *kreslule pandass`laprigu pulga`ümbre`šõõri* Puh

2. sõiduree seljatugi *kreslu`seuke pulgelene,`sioti taha`kinni*; *Kui reel on kreslu peal, siis on palju parem sõita* Plt; *Kelle tüü kresluga regi om* Rõn

Vrd *kresku, kresla*

kresna *kresna* JõeK VMr Sim, *krõšna* Kan Plv

1. seljatoega sõiduregi *sel`latagusega kresna* JõeK; *Julgu ei? ma`krõšnaga küll`liina minemä minnä seo`nilbõ`tiiga* Kan; *vanast sõidõti`krõšnaga`kerkohe*; *vet`kirvega ol`l tettü tüü`krõšna,`värmmädä`puutük`ükene* Plv

2. ree laiendusraam – VMr Sim

Vrd *kresla*

kress *krešs* g *kressi* Hää San Krl, *krõssi* VNg, *krešsi* Mär; *kress* g *kressi* Jäm Tõs IisK; *rešs* g *ressi* Khk Mih Trv Krk; *kräšs* g *krässi* Ris, *krässi* Juu

1. mungalill (Tropaeolum majus) *kressid on ühed roosid* Hää; *meil oli muidu küll`kräšsa, aga sieme sai nüid`otsa* Ris; *kressid kasvavad maad`müöda, kollased`õiled* IisK

2. ?allikkress *vesi rešs kasvass alligu soonte pääl, koduressi`müüdu lehe* Krk

kreššina *Kreššina* kolmekuningapäev – Lut

ketong (variante:) *kreto-ng, ketong, krito-ng, kritong, krido-ng,`kriitong, kriito-ńg,`kriitunńg, krõtuńg, retong, retung, rito-ng* puuvillane riie, *ketong suvel õli`päälimine`sielik`kriitongist - -`ruuduline* Lüg; *õstas neli`arssina`krito-ńgi* Jõh; *ketong on natuke paksem ja tugevam kui sits on* Hag; *vanast ol`l nii: tsit`sirõõvass ja kriito-ńg ja is olõki muud rõõvast olõman* Har

kretsuke *kre`suke* g -se hobusekronu ohvitseril *ollu iluss al`l obene nigu pil`t. temal ollu`väike kre`suke* Ran

kretu *kre`tu* Noa, *kretu* Mär

1. kassi nimi – Noa

2. vilets magamisase, koiku – Mär **Vrd** *kratu, krätu*

kreuh *deskr`üppasid kreuh ja kreuh üle aea* Mar

kri- → *krõ-*

kriba¹ *kriba sang püti kaanel kriba küljes* JõeK **Vrd** *riba*⁴

kriba² *kriba* g *kriba, kriva* seen *tämä mäni krippa* (seenile); *kas oli`pal`lo krippo;`lähmo kriba* (seenile); *keidä kribasi;`riisika sie on üks kriba, kriva nimi* Vai

kriba³ *kriba kitsas serv, riba* – Juu

kribadi-krabadi *deskr`Kribadi-krabadi kõhtu mööda, nigadi-nagadi nahka mööda* (õeld pesemisel) Jür **Vrd** *ribadi-rabadi*

kribal, kribalas *kribal|as* g -a Mar(kre-), *kribal* g -a Han Ris Nis; *ribalas* g *ribala* Kse *tükike, pabul kardulid oo tänagond justkui kribalad;`lamma sita kribalas* Mar; *põle`tuhtlid`ühti ribalad puhas* Kse; *Marjad kui kribalad`pišsed; Nende kribalatega põle tiha kedagi, ussipuru, ei siit saa`ernesuppi;`Pähklid viletsad, neid kribalud ei maksa korjata* Han; *pisikesed õuna kribalad* Ris; *ahjus on veel mõned söö kribalad, tulevad`leede tõmmata* Nis **Vrd** *kibal(as), kribel, kribul*

kribama *kribama* IisR Jür kriipima; kõrvetama *Nõges kribab* IisR; *Kaás kribab kápaga* Jür

kribastuma *kribastuma* kuivades krimpsu tõmbuma *Küll o nüüd `ouna tügüd kribastunned, ku ärä `kuivasid* Kuu

kribe¹ *kribe* g -*me* R(-*ma*) LNg Tõs Mar(g *kribe*) Kei Kos JMd JJn Kad VJg Sim Lai Puh, *krõbe* Ráp

1. raas, iva, tükike *läks `nenda purust, et kribemed vaid `jäiväd järele; ei `andand `miule kribendki* Vai; *üks eina kribe sii maas; üks leiä (leiva) kribe jäänd koa siie laua `piale* Mar; *igäihel pisike kribe [maad] Kos; saab terake supi `sisse neid [porgandi] kribemeid* JJn; *küll oli `toitusi, aga `mulle ei `antud kribetki* VJg; *Mä ei olõ täämbä jumala krõpe suuhtõ saanu* Ráp || *säde tule kibe ehk tule kribe* Kei || (lahjast, viletsast olendist) *muedu olli tuu `tütrik nigu kribe, `täitsä peenike ja `kõhnlik inime* Nõo; *ma kribesid es tuu[?], ma tõi iks äid `lehmi* San **Vrd** kriiven, ribe²

2. veidi, natuke *üks kribe `puudub, `muidu oleks ülitand (ulatanud)* VNg; *mett üks kribe ei olnd näha* Mar; *`Vankrel põld raua kribetki `ümmer* Kei; *põle `õhta [põrsale] kribetki `anda* JJn

3. pl (lume)kübe, helves *lume kribemed, `pissed lume `elbed* Tõs; *mõned kribemed tulevad [lund] JMd; sajab lume kribemeid* VJg; *kribemed, need on ivikene jääs, mis krõbisevad, kui vasta akent ehk vasta `seina sadavad* Lai; *`papre kribemid om maha `aetu; rāti `narma, mes ärä vanuva, siss jäävä kribeme `järgi* Puh || *Piim juba kupal, nää vahukribemed tulevad* Jür

4. kirme, õhuke kord jää *kribemed juo vie pääl* Lüg **Vrd** krebe, kribemes

kribe² *kribe* g -*da* Lüg, -*jä* Kuu *krõbe*, kuiv *Verk `vasta `päivä `seinäle `kuivama, siel ott `päivä `paiste sen sida `ninda `kuivaks ja kribejäks, et murenen kätte vahel `ierujess `vergust `lahti* Kuu; *kui `einad jo `kaunis kribedad akketi kokko `riisumaie* Lüg

kribel, ***kribelas** *kribel* JJn; p *kribelast* Mar raasuke *kui oli jõulu või `nääri, siis sõeluti tuhk ää, et sõõ kribelast [sisse] ei jäänd* Mar **Vrd** kribal, ribel

kribemekene dem < *kribe*¹ *üks kribemekene on [piima peal koort]* Kod

kribemes jää *kribemes – `õige õhuke jää* Lüg **Vrd** kribe¹

***kribetis** p *kribetist* kirmetis *lume kribetist oli, sain juba kelguga `minna* JJn

kribi¹ *kribi* Jäm Kod *kribu, kribal a. a leesiged, `valged kribi `öitsmed, aralik, `pöldude peal* Jäm **b.** s [värvitud riidekastil] *kribid siden, kõik üle õli kribiline* Kod

kribi² → ribi¹

kribi|kiri (mustrist) *kribi-kiri `kindad, teine silm teist nägu* Jäm

kribiline *kribiline* peene mustriga, *kribuline `niske kribiline värvitud [riidekast]* Kod

kribima *kribima* VNg IisR Jäm Rid Mar Tõs K Kod Plv, -*mä* Kuu T; *ribima* Khk Pha VII Rid Kse Tõs Juu, -*mä* KJn

1. kriipima, kriimustama; kraapima *akkame `eina kribima enne kui `vihma tuleb* VNg; *kaás ribib tuult ja `tormi* Kse; *kaás kribis kääd kak'ki* JMd; *küll me kribisimä kartulid võtta; küll näd kribisid ja `kuapsid ubinid mua sjuist* Kod; *kui maa `ol'li alvaste künnetu, siss üteldi, nigu kaás kribinu; puu äglel `ol'liva pulga sehen, nuu kribisivä* Ran; *vanast olliva nu karuägle, kellega noid `vastsit mõtsa maid kribiti* Puh; *`pinkline lang tükip kakkema, ku suga kribib, siss `tõmbap tombi sua ette* Nõo; *kaás kribõ minno küüsteka* Plv

2. ronima [mees] *kukkund maha ja vana all* (hüljes) *kribind`otsa* Jõe; *Kribib`nindagu kass puu`otsa* Kuu; *obuse võtab üles mäge üsna kribima* Khk; *lase ma ribi üles* VII; *kaás ribib puu`otsa* VII; *kaás kribib`nurka müedä ülesse* VJg

Vrd krebima

kribin *kribin* g -a VNg Khk Mär Tõs Hää VJg, -ä Vai; *kripin* Hel Võn Plv, g *kribina* Puh, -ä San

1. deskr nõrk krõbin *midagi kribinad`krapu oli, siis nemad* (keerekalad) *olite kohe läind* Kuu; *Iired`seina sies üö`otsa`toimetasid`aina kribin taga* IisR; *kange kribin ja kräbin* Mar; *ärkasin selle kribina peale ülesse* Mär; *Kass läits tare nukka müüdä kui`ts kripin üless* Hel; *roti ja iire kripin ol`l kuulda üü`läbi* San

2. (väikesest asjast) *pisine kella kribin`kaelas, mis seda ka kuulusse`kuskile* Khk

Vrd ribin

kribinal *kribinal* IisR Rei Mar Mär Nõo deskr *Nigu kaás läheb`müöda puud kribinal ülesse* IisR; *kui`pal`lo rot`ta oo,`öötasse, sa eldekene, üsna kribinal ja krabinal`joosvad`ümber toa* Mar; *kaás`joosis kribinal puu`otsa* Mär; *Pääle vihma sao nüüd kasvab kõik nigu kribinal ja krabinal* Nõo **Vrd** ribinal

kribinal-krabinal *kribinal-krabinal* Kuu IisR Rei Koe JMd Tür Trm Kod Hel Nõo, *kribinel-krabinel* Phl, *kribinäl-krabinal* Puh kiiresti, õhinal *Kui aga kaik üä`ilma`mergid olemass, kribinal-krabinal`vergud`paati ja merele* Kuu; *ronib kribinal krabinal mäda`nurka üless* JMd *mutku katsu kribinal krabinal et`ästi`kärmest loog edasi läheb* Tür; *kõik visanud kribinal krabinal püüsid maha* Kod; *sina lähät`väl`lä kribinäl-krabinal, aga kes seräne`loidunu om, tol om`aiga külläld* Puh **Vrd** kribin-krabin, ribinal-rabinal

kribin-krabin *kribin-krabin* IisR Jäm JJn Trm

1. deskr *kes siin magada saab, maja`üöse kribina-krabina täis* IisR

2. *kribinal-krabinal kõik kribin-krabin* (ruttu) *pesid tuad ko,e ää* JJn; *klaasidesse jäi jooma`aega ja suupistet, aga see korjati kribin-krabin ära* Lai

Vrd ribin-rabin

kribin-krõbin deskr *Kribin-krõbin taga pani kaás lakka* IisR

kribisema *kribisema* IisR Hää VJg Trm San, -mma Vai *kribinat tegema Tia mis sie`sahvris kribisema piaks* IisR; *puu`kuored`seinä`külles kribisevad* Vai; *kaássid`taplesid nii et küined kribisesid vasta põrandad* VJg; *paber kribiseb* [sule all] Trm; *kivi kribiseve`amba all* San **Vrd** ribisema

kribistama *kribistama* IisR Tõs Juu JMd VJg Trm, -mma Lüg Vai; *kribisteme* San; *da-inf kribissätä* Kod *kribisevat heli tekitama mida sie kass kribistab nüüd, tahab`õue`saada vöi; kui kuiv sulg on, siis sie kribistab paberi pääl* Lüg; *kribistan kirjutata mõne sõna* VJg; *niid tahvad aga tikko kribissätä* Kod || *käristama riiet soab kribistada, seesi kärinal kat`ti tõmmata* Juu **Vrd** ribistama

***kribitama** õrnalt kriipima *kui on vähe`küntud pialt nii et kribitand on,`üeldasse et küinistatud* Trm

kribi|tihane (lind) – Jäm

kribu *kribu* Kuu VNg Lüg Jäm Khk Tõs Tor Hag Juu JMd Ann Koe VJg Kod Lai Plt *pisike; väheväärtuslik, tähtsusetu üks inimese kribu* VNg; *Vana`muori kribu`tuise üläs; turul olid ka* [vaarikad] *niiskesed`piened ja kribud* Lüg; *Niedki kribud* (õunad) *tuul ajab*

kribukaupmees

`enne`aigu maha Jõh; *On üks`taadikribu nigu kasukavarukas IisR; pisise`tuhtli kribud on nii igavad`kiskuda; teeb kuidas nee`tuhtlid siaste nii kribuks jäänd on Khk;`Akise`aige`rohtudel olid pisist kribud sinised öied Rei; va`tihle kribud; õõna kribud Tõs; see (loom) va kribu või närv või Hag; nihuke kõhn ja vaevane, on üks inimese kribu Juu; üks ta old ooletuse pärast, et nad (porgandid) nii kribud jäävad JJn; rasv tahab ära kurnata, kribud (kõrned)`väl`la Ann; lammas nagu kondi kribu, mis tast üle [talve] pidada, ta sureb ää Koe Vrd kribi¹, ribu*

kribu|kaup|mees rändkaubitseja – Kuu Vrd kribumees

kribukene dem < kribu

1. veidi, kübeke *kribukene`suula munadele`ulka Pal*

2. pisike *si_m nigu üits kribuke nõrk, sij ei pia jo midagi`vasta Nõo*

kribu-krabu *kribu-krabu spor R, Jäm Hää Juu Kos JMd Kad VJg Trm Kod Plt Puh San Krl Har Rõu Vas tühi-tähi, pudi-padi kribu krabu`kraami käis`müümas,`pärmid ja`niiti ja`niula Lüg;`korja oma kribu krabud kogo Vai; tüdrukud tõid ika`kinkisi, kohvi`taßisi ja tee lusikaid ja nisuksi kribusi krabusi Kos; mõni (rändkaupmees) oli niisuke kribu-krabu kraami mies, kot`t sel`las Kad; poes ikke on seda kribu-krabu`kraami VJg; seräst kribu-krabu`kraami`korjap kokku, mes midägi väärd ei ole Nõo;`kojja viil kribu-krabu kokku, siss lasõ`jalga Har Vrd kibu-kabu, kribu-kräbu, ribu-rabu*

kribu-kräbu *kribu-krabu kribu-kräbu`korjama Puh Vrd ribu-räbu*

kribul *kribul g -a Hlj IisR; ribul g -i Khk; pl ribulad Vig kribal Mõned kribulad`oitsin`jõulust, ega`nd enam`b õiget`õuna nägu ole; Ah mies vai asi, on üks pisike`taadikribul IisR; pisiksed kardulad kui ribulad Vig*

kribuline *kribu|line Jõe Kod Lai, pl -lesed Han ebatasane nahk on kribuline, nagu`kohma kord peal Jõe; Kui oo suured muhulesed pilved, kasuvad suured`tuhtlid, kui kribulesed pilved, kasuvad`pißsed Han; nahk õli kribuline ja kriimuline Kod; seenel on ka alumine pool kribuline, võtab`soola`sisse Lai*

kribu|mees rändkaubitseja *kribumihed, kes`käisite kribu-krabu`kraamiga Jõe Vrd kribukaupmees*

***kribune** *kribunõ Rõu; g kribuse VMr a < kribu maa`lambad olid pisikesed kribuse villaga VMr; Taa`kinda kiri um`väega kribunõ; Säänest kribust kalla massa õi_püüdüki Rõu*

kribus *kribus Kuu Jäm Ans Khk Amb VMr kägaras, känkras; krussis [kerisele kuivama pandud saapad]`olled juo kribus juo kaik, ärä polend Kuu; loom külmaga kribus, sel`g`küürus Jäm; kribus karvad. mõnel`lambal on nii kribus, et ep saa`niitagit Ans; suokased on kohe viletsama`lehtedega, kribus lehed Amb; kribus lühike [vill], paha`kraasida VMr*

kribuse *kribuse Jäm Khk, r- Khk VII kõverasse, kägarasse külm tarib [loomu] kribuse Jäm; tõmmab ennast nii kribuse asemele, teine_b mahu sedavsi`ühtid; tohk pannasse palava vee`sisse ning nõnda tõmmab ribuse Khk*

kribustand *kribustand krimpsus vana ka, ja`muidu kribustand -- ei sie õle enämb`niitaja Lüg*

kributama *kributama tibutama peenikest`vihma kributab Lai Vrd ribustama*

kribuvinski *kribuvinski alaväärtuslik kraam na aava kõkk ropu kraami, kribuvinski, vorsti`sisse Ote*

kridin *kridin* g -ä *krudin*, *krigin rie kridin* `kuulub Lüg

kridinal-krudinal `Märtsis akkas lumi `kandma ~ `kandama, siis `lapsed `käisid *kridinal-krudinal üle lume* IisR

***kridisema** pr (ta) *kridiseb* *krudisema*, *krigisema tie kridiseb* [reejalaste all] Lüg **Vrd** *kridisema*

kridistama *kridistama* VNg Lüg Plt *krigistama tämä kridista* `ambaid VNg; *ära kridista, laa* (lase) `ambad `õlla `paigal Lüg; *mõni* `aige, *kes une pialt akkab kridistama* - - *kridistab* `ammid Plt **Vrd** *kridiseme*, *kritsisema*
kridsi- → *kritsi-*

kridisema *kridisema* Ran, *Kritsisema* Nõo *krigisema na* [vingerjad] *kridisesev* `vingmise `muudu Ran; *Kui ta sõimap tõisi, siss täl amba kritsisevä suun* Nõo **Vrd** *kridisema*

kridiseme *Kridiseme* *krigistama A ku täl süä täüs läits, siss käsi* `ruskun ja *muuku kridsit* *ambid* Hel

kridu *deskr Vana kridu, ei minust ole enamb* `asja IisR

kriduma *kriduma* *virelema, kiratsema, kiduma* `Talvel olin `aige, *jäin kriduma*; `Suure tüö `rahmeldamisega *jäi* `teine *kridujast jo keskias*; *Kridub ja põdeb* `teine `ninda `kaua, *ime küll, et ing sies* `seisab *viel* IisR
krie- → *kree-*

kriegutama `kriegotama Jõh, `kriegotam(m)a Lüg *valesti laulma, lällama* `kriegotab `purjes `päägä Lüg

krieklane `krieklane *ree seljatugi* – Lüg

kries *kries* g `kriesi *uurdesaag* – Lüg

kriesima `kriesima(ie)

1. *uuret lõikama* *Minu mies tegi puu tüöd, `kriesis* `põhja `alle *püttile. Ka* `lähkrile *sai* `põhjad *`kriesida* Lüg

2. *nüsima* *Nüride* `lamba *raududega* `kriesiti *abe lühemmast* Lüg **Vrd** *kresima*

kries|saag *uurdesaag kaks kolm* `ammast *on kries sael* Lüg; *kriessaag, senega* `tehti `tünni *uurdesi* Vai **Vrd** *kries*

krigin *krigin* g -a *Kuu* VNg IisR Jäm Emm Tõs VJg Iis Puh(g -ä), *krikin* San; n *kriginä* Vai *deskr* (helist) *Lumi sula nigu vaht, rie jalassed* `mutku `jäevad *igal pual* *kriginaga* `kruusa `piale `kiñni IisR; *ammaste* *krigin* VJg; *ukse* *krigin* Iis; *kriginät ja kräginät om siss* *pal'lu ku* `kassi *ei ole* Puh; *puu krikin* San **Vrd** *kridin, rigin*

kriginal *adv* < *krigin* *Tie laguneb, rie jalassed aga* `juoksevad `ühte *puhku* `kruusa `piale *kriginal* `kinni; *Kašs näris* *kriginal* *iirt* IisR **Vrd** *riginal*

krigin-kragin *krigin* *kragin* *deskr* *kriginad* *kraginad* *keik kohad* *täis* Emm **Vrd** *rigin-ragin*

krigisema *krigisema* R(-mma Vai) Jäm Kir Han Tõs Ris JMd VJg Sim IPõ San, -mä Khn *kriginat* *tekitama* *lumi* *krigiseb* Kuu; `Kaariku *rattaste all* *akkas kruus* *krigisema* IisR; *se* `aspel *krigiso* Vai; `juhti *nahk* *krigises* Jäm; *Tä karjub ja* `sõimab `teisi *inimesi, mis* `ambad *krigisevad* *suus* Han; *kuiv* *nahk* *krigiseb* *kui* *leigata* `pastlid VJg; *Apu söömisega* *ja* *joomisega* *akkavad* *kua* *ambad* *krigisema* Trm; *talvel* *pakasega* *lumi* *krigiseb* *ja* *krägiseb* Lai || *pej* (rääkimisest) *älä* *krigise* *sääl* Lüg **Vrd** *rigisema*

krigiska *krigiska* (lind) – Vai

krigistama *krigistama* R (-mma Jõh Vai) Jäm Khk Tõs Ris VJg Sim Lai Plt Võn, -ämä Ran, -eme San, ipf *krigisti* Har kriginat tekitama; kiristama *krigist* `hamba Kuu; *midä sa krigistäd täst* (viulist), *kui `mänjidä et `muista Lüg*; *Krigistab* kiviveu `vankriga `rähkasel tiel kivi vedada IisR; *midä siä krigistad `ukse taga Vai*; *oli tige, krigistas `ammad Ris*; *kui laps krigistab magades `ambaid, siis tal olema uúsid sees Lai*; *unel mõni krigistáb `ambit, kui makab Ran Vrd* kridistama, rigistama

krihmilli `krihmilli (haigus) Vai

krihnama `krihnama Hlj Lüg Jõh kratsima; nühkima `krihnab `puusi Lüg; *Ükskõrd suur saag teravast teha -- `milla sene pisikesega `krihnad* (saed) Jõh **Vrd** kihnama, krahnama

krihnutama `krihnutama kratsima *kui täid `seljas on, siis inimene `krihnutab* Jõe **Vrd** kihnutama

krihv¹ *krihv* g *krihvi* Emm Käi LNg Ris Kei Kad Kod Lai Ran, `krihvi Hlj VNg Lüg; *krihv* g *krihvi* Vas, *krihvi* Rõu; *rehv* g *rehvi* Ans; *rihv* g *rihvi* Emm; *krehv* Var Nis; *grihve* Lei

1. jäänael (hobuseraua, saabastel) `vindiga tuli [raua] `sisse `kierata ned `krihvid Lüg; *`talve `pañdi teravad rauad. ja siis mõnel oli krihvid koa vel ies Ris*; *Ja kui `krihvisid ei õle, siis tehasse vuak Trm*; *krihviga ei raiu nõnna ku uagiga. krihv seesäb tal'v läbi Kod*; *talve rauale `keeras krihvid ette, et ei libise Lai*; *krihvid olliva vanni `muudu, kõrvad kül'len, nõõriga vai rihmaga keideti üle jala Ran*; *ma_lasi ravvulõ krihvi? ala_`panda Rõu* || saapa kannaraud – Kad

2. käepide `arssina paku *krihv*; *vuks sae krihv*; `põõna sae *krihv*; *tikk sae krihv* Lüg; *`Krihvid olivad kumutil ja kappi `ustel IisR*; *rehvist ojad `kääga `kinni, kui sa õöveldad Ans*; *Käsi `öövlel oli sarv, a pikal `öövlel või kroupakul `jälle krihv Kei* || aknakremoon – Var **Vrd** gripõ

3. aerutull *aeru kül'len `olli krihv -- raud pulk läits `mulku, veerepuu `sisse. `krihvega `olli paremb sõoda* [kui pulkadega], *air es lähä käest ärä Ran*

krihv² *krihv* g *krihvi* Rei Jür JMd Lai Trm, `krihvi Kuu; *krehv* g *krehvi* Ote; *rihv* g *rihvi* Muh, *rihv* Pst

1. (joobest) *Oled saand omale kova `krihvi `pääle Kuu*; *taal `olli ikka ea rihv peas koa oln Muh*; *sul on jo krihv pias JMd*; *paras rihv om pääl Pst*

2. (alkoholikogusest) *võtame ühed krihvid [viina]*; *võtsime iad krihvid, siis läksime Lai*; *eelä õdagu küll, kui ma tu perämätse krehvi ärä `võtse, lei pähä Ote*

krihv³ *krihv* g *krihv*|i Nõo, -a Rõu

1. s riugas, vigur *Ei massa sul oma krihvega tõisi ullutada Nõo Vrd* kriuhk

2. a jonnakas *Väega krihv mijss Rõu Vrd* krihvõlgass, krõhv

krihv⁴ → *rehv*¹, *rehv*²

krihvama `krihvama, -mma narrima *mä? tedä `iilä? `krihvi suurõ suuga? Rõu*

krihvan, **krihvand** *krihvand* g -i Kod(*krihvan*) Ksi julge, pealetükkiv, riikas, edev inimene [mees] *one ku krihvand*, *`julge, teeb ennäss kõhe sugulasess ja sõbrass*; *sij üks krihvan(d)*, *tükib `taplemä Kod*; *sellele krihvandile ei `aita uúsirohi ei püüsirohi Ksi Vrd* rihvand

krihvutama *krihvatama* tülitsema – Rõu

krihvel `krihv|el g -li Kuu VNg Lüg(`krihli) Vai Jäm Khk/`kre-/ VII Emm Käi Mar Kse Tõs/`kre-/ Khn JMd VJg Iis Trm Puh, -le Ris Juu Kos Plt Hel; *krihvel* g `krihvle Ran; n, g `krihvli Kam San Krl Har Rõu/-h-/ Vas(`krõhvli), `krõhvli Se; `rihv|el Pil g -li Khk Põi Muh Kse Han Tor, -le Tõs PJg Saa KJn Trv Hls Krk; `rehv|el g -li Khk(`rehli) Kaa Krj, g -le VII; *krihiv|el* g -li Kod kiltkivipulgake kivitahvlile kirjutamiseks `krihvliga `kirjodetti `tahvlile; nüüd enämb `tahvli `eigä `krihvlisi ole Vai; `rihvli `tuhka vanad inimesed kaabitsesid, kui `lamba silmal a'l peel oli Khk; *Silmakae söödeti rehvlituhaga ära* Krj; *Kui `rihvli ots nüriks läks siis `tehti noaga vaheks Põi; allet arstidaks `krihvli puru ja `sokroga Käi; Rihveldega oli ühna ia kirjutada Han; kiviss põld ja kiviss ater – sij one krihivel ja tahavel; pitkäd `ammad nõnnagu `krihvliid Kod; si `rihvel `maksis kopik Pil; no `kaugõss tost ütest `krihvlest saab, ta lääb `ka'ski ka raebe Ran; `krihvligõ_kirutõt väk'kese `tahvli pääle San; ma tei `krihvli otsa terävess Krl || terava ütlemisega Kae_määne `krihvli tuu Linda är^o um Rõu*

krihveldämä *krihveldämä* jagelema *Tu krihveldäp kotun ja väl'lan kah; tüü man krihveldäp egä ütega* Nõo

krihvis `krihvis Jõe Jõh Pha Mär Jür JMd; `rihvis Saa Pil purjus *Kui vähe viinast `krihvis, siss ta äisatu lööb naist Pha; sa oled täna `krihvis Jür; täna `rihvis mijs Pil* **Vrd** rihvin

krihvli|karp [küünlaküübi] *Kaan käis seda `viiti `rihvli karbi `moodi pääl Krj; `krihvle karp, `krihvel ja pliats, ega sial muud ka põln Tõs; sullepiad ja pliatsid olid sies, aga `krihvlikarbist `üiti VMr; `este õlid ümmärgused krihivlituasid, peräss akati krihvli `karpa tegemä Kod* **Vrd** krihvli|küüp, -toos **-küüp** = krihvlikarp – Käi Rei **-toos** = krihvlikarp *Rehvlitoes oli koolilapsel sulupee, liiatsite ning rehvlite oidmiseks Kaa; krihivlituus õli lepä puuss Kod*

krihvõlgass *krihvõlgass* jonnakas, kiusakas *ta om `säärne kisakass ja krihvõlgass Räp* **Vrd** krihv³

krii- → *krõi-*

kriibas `kriibas koiku – Kuu **Vrd** kriipa

kriibitsema *kriibitsema* kriipima [kass] *Kriibitsep sul käe veritsess* Nõo

kriibulene *kriibulene* triibuline *uksest tuleb našteras, kriibulene põll ijs* KJn

kriibustama *kriibustama* Hää, `kriibustama Kuu kriimustama *kriibustad ära, tuleb õhuke nahk üles, aga verd ei tule Hää || fig sie (poiss) käib sidä (tüdrukut) `kriibustamas* Kuu

kriidiljahu kriidipulber `akne kitti tehässe `kriidijahust ja `värnitsast Lüg; `pañti riidi `jauhvõ rõõsa piimä `sisse ja tõmmati üle, siss kruhv `helgäss ennedä ja ol' `valgõ Har; *krõõdijahu^o - - meil andass `t'sialõ, kui t'siga `väega tsuug* Se **Vrd** kriidituhk

kriidine *kriidi|ne* Jäm Emm Tõs Ris Juu JMd Koe VJg Trm Plt, `kriidi|ne R, *riidi|ne* Khk VII(*riigine*) Mär Vig Kse Tor(kr-), g -se; *kriidi|ne* g -tse San; *kriidi|nõ* Krl, g -dsõ Vas kriidiga koos; kriidist `tahvel on `kriidine, `tarvis `pessa `puhtast Lüg; *kääd on kriidised* Juu; *kriidine pulk* San

kriidilpulber *kriidi* `pulber Jäm **Vrd** kriidiljahu, -tuhk **-pulk** kriiditükk *võta_tuu kriidipulk ja kiruta nimi puusüle `otsa* Har

***kriiditama** kriididama Rei, riiditama Kse; imps riiditakse Tõs kriitima ma kriidida `kanga ää. linune riie, üsna must, kriididada, läheb `valgeks Rei; `nahku koogitsetakse ja pärast riiditakse Kse; kriit pannase piimä `sisse, kriiditakse tuba Tõs

kriidi|tuhk kriidipulber riidi tuhaga värvidasse seinad `valgeks Khk; Kit't `tehti värnitsast ja riigi tuhast Põi **Vrd** kriidijahu

kriidlema `kriidlema külmast kirvendama sõrmed nii `kangeste `kriidlevad, et Emm **Vrd** kriiglema

kriidsa kriid'sa on (kilgi häälightsusest) ritsik lask kriid'sa kriid'sa Plv

kriidsätämä kriid'sätämä kriiksutama Taad kriid'sätämist um jo_nii viländ kui Rõu

kriigama → krõõgama²

kriiglema `kriiglema Jäm Emm külmast kirvendama sõrm kibutab ning `kriigleb, siis piab mudima; kääd `kriiglevad Jäm **Vrd** kriidlema, kriilgama

kriikam `kriikam g -e hum suur leivatükk küll om nüid `kääändän omale `kriikame Hel

kriika|pill `kriikapill lõõtspill – Kuu

kriiks kriiks Trm Kod, g kriiksu Jür, `kriiksu Kuu VNg IisR; n, g `kriiksu Vai; riiks g riiksu Kse on kilk tieb kriiks VNg; Paar `kriiksu `tõmmas [viulipoognaga] IisR; ei `kuulu `kriiksugi Vai; [saapa] `pinsoli vahele pissäb tüki kase `tohto, lambieli vahele, siäl on sji kriiks Kod

kriiksama `kriiksama Jäm Ans, da-inf kriiksata Rei; `riiksama Khk Põi Muh krigistama, krigisema põrsas `riiksab ammast Khk; regi `riiksab kui ta `vastu kivi läheb Muh; see `riiksas nõnna `ambud et Muh; `ambud `kriiksama ehk rägistama Rei **Vrd** kriiksuma, kriiskama

kriiksat deskri kuula kui `vaesed `ambad, tegevad kriiksat kriiksat Rei

kriiksatama kriiksatama Jür Kod(kriiksa-) mom kriiksuma uks kriiksatatab Jür; kui põrsas vähä kriiksatatab, kõhe [emis] tõeseb `püssi; nõnna oiavad tõiss (last), et tä sugo ei kriikata Kod

kriikst, kriiksti `kriiksti IisR Jür, kriikst Nõo adv < kriiks `Krihvell tieb ka `tahvle pial `kriiksti Jür; nigu ta kikka `väl'la visanu, nii kikass karanu `pisti, tennu üits kõrd kriikst, sadanu maha ja valmiss Nõo

kriiksuma `kriiksuma, (ta) kriiksub Jäm Khk Mar Jür KuuK Koe Trm, `kriiksub Kuu VNg IisR Vai; `kriiksma Kod, (ta) kriiksub Tõs; `riiksuma, (ta) riiksub Khk Kaa Muh Mär PJg SJn; `riiksme Hls

1. (elusolendi häälightsusest) kilk `kriiksub VNg; `Nende (killide) pimedate `kriiksumise pärast saa `keski `üöse magada IisR; `külmä`lindu `kriiksu, tulo `toisi `ilmu; midä se laps `kriiksu Vai || pej (rääkimisest) mis_sa riiksub Mär; mes_sa alate vuagud ja kriiksub Kod **Vrd** kriisuma

2. kriiksuma, kriiksuma Riejalased `aina `kriiksuvad `kruusa pial IisR; kut ratad määrimata oo, siis nad `akvad `riiksuma; ihu on nii puhas, üsna akab `kriiksuma Khk; Üks ukseing oo riiksuma akkand Kaa; ukсед `kriiksuvad Mar; `ambad `kriiksvad suus Tõs; nää surm oli majas ja, ukсед `kriiksumid `enne ja KuuK; `suapad `kriiksid, tõene jalg tegevä `võlga, tõene `nälgä Kod

3. kriiksumama Obu riiksub ammast, siis oo tal ussid `kurkus Kaa

Vrd kriiksama

kriiikutama *kriiikutama* Khk Jür Koe Trm; *`kriiikutama* Kuu VNg IisR, *-mma* Vai; *riiikutama* Mär Mih

1. *kiikutama*, *kriiikutama* *tuul`kriiikutab ust* VNg; *Kas sa`kauva viel seda`ruossetand plekki`kriiikutad* IisR; *ammast kriiikutama* Khk; *riiikutab peale seal värava kallal* Mär **Vrd** *kriiiksuma*, *kriiikutama*

2. *karjutama midä sa`kriiikutad last* Vai

kriilgama *kriilgama* külmast kirvendama *mo kääd`kriilgavad* Jäm **Vrd** *kriiglema*

kriim¹ *kriim* g *kriimu* Jäm Käi Phl Noa LNg Mar Mär(r-) Tõs u Tor, K I T(g *kriima*) Krl Plv Se(*krõim*), *`kriimu* R(n *`kriimu* Jõe VNg Vai); *riim* g *riimu* Vig Kse Han Vän Tor KJn Trv Krk(-*m*) Har

1. *kriimustus*; *triip*, *joon kriim näo pääl, kas`miski puuõks on`kriimustand ehk`kraapind ehk* Jõh; *`kriimu`tõmbas* Trm; *verine kriim jäeb*; *`kriima täis*; *kaäsi kriimud* (kindakiri); *`pitkä`kriimo* (pikitriibulised) *niid one alusundrokad*; *kriimuga ävitäväd prussakid*, *`tõmma sein`kriima täis* (miinikollasega) Kod; *kost sa tolle kriima olet otsa`ette saanu* Nõo; *suur krõim om jala pääl* Se; *kriimu peal täpselt nimä omma jo² vana mullakõsõ², kos sa naid õks riimu pääle saat säädä² vai tüümihess lukõ²;`pernaanõ pand tüüd ku²jass, ku kat²japoi²s ei k²äü² virgastõ, uma lat²s või`käu²vü`viilden, võdrass lat²s piät alasi olõma riimu pääl* Har || *vigastus niikui [hobusel] midagi`kriima on, siis sie lähäb kõhe menema,`müiasse maha* Jõh

2. *must*, määrduud *`Silmäd`kriimud kaik sul* Kuu; *Pese reu ennast`puhtaks, omal suud silmad puhas riimud, kus sa sedaviiti lihad* Põi; *oh sa riim kaä²s* Kse; *kui laps nutab, on must ja ull, sil`mäd on kriimud piäs* Juu || *ei`oska lugeda mitte`kriimu ridagi* Trm || *purjus silmad kriimud* LNg Mar || *lastehirmutis kerise kriim* Nis

3. *kirju* (loomaa näost) *meil oli üks suur punase kriim lehm* Jõe; *mis neoke kirju`peägä, et põle päits mete, siis oo riim* Vig; *Mustekriim, punasekriim, allikriim, pruunikriim* Jür; *Kriimikul olid kriimud silmad* Lai

Vrd *kriimsilm*

4. *weise nimi Kriim oo lehm, kellel`sohke segämine karu,`valge ja punane* Tõs; *ärg on Riim, lehm`jälle Riimik* KJn

5. *hüüdnimi a. Käsmu elanik – Hlj b. `Enne olid sõimu nimed. `Keilas olid päitsud, Kloogal kriimud* Kei

6. *raas, kübe mitte üks kriim kedagi muidu (tasuta) ei saa* JJn || *kribu-krabu peenike riim ja rääm* Hls

Vrd *kriimu*

kriim² *kriim* g *kriimi* Trm Kod Lai Võn, *`kriimi* Lüg; *kriim* Har, *kriimi* Vas; *riim* g *riimi* Khk Mär Kse Var Trm Hel, *`riimi* Lüg; n, g *`riimi* VNg; *riim* Har Se; *krõim* g *krõimi* Plv kolmeharuline raudosa pealmises veskikivis *kibil riim peal, mud`u annab`loksuda* Kse; *riim oo kivi silma sehes* Var; *Ennem õli muasepa tehtud kriimid – paks lai raudpurakas, neljakandiline auk keskel, mis pilli õtsa käis - - pilli teine õts pandi riimi sisse, nii et jäi püsti seisma* Trm; *krõimiraud,`krõimi`raotass sinnä²`sisse* Plv **Vrd** *kriimraud, kriiv*¹

kriima *kriima* **a.** *kriimustatud, kriime täis lehmäl kül²g kõik kriima; kõik põtkad õlid kriima* Kod **b.** *pragunenud järve`võtmud kõik kriima, puro`kat`ki, egä sij talvel õtsal`kiini ei jäe, sij pago tal`v läbi`lahti* Kod

kriimak *kriimak* g -u = kriimsilm – Plt

kriima-kraama `kriima `kraama Jõh Vai, *kriima kraama* Puh hooletult `kriima `kraama `tehtod Jõh; *Siin on `tehtud `kriima `kraama ja `uisa `päisä, ei sel tööl ole `ühtägi `siivu* Vai

kriima-krääma *kriima krääma* Sim Lai määratud, laiguline *su silmad on kõik kriima krääma* (õeld lapsele) Sim; *kui põle `õiged `värvi või tükati ära kulund, see on kriima krääma* Lai **Vrd** kriimus-kräämus

kriimal, -e *kriimal*, -e kriimustatud, kriimuline, marraskil(e) *paänd mulle `aoga, nägu `olli kõik `kat'ski ja kriimal; tõmmissi käe sällä pääd naha kriimale* Ran **Vrd** kriimali, kriimavile

kriimali *kriimali* marraskile; kriimuliseks *laits lasnu sedäsi käpikeli, kõtt `olli kõik kriimali `kistu* Ran **Vrd** kriimale

kriimama¹ `kriimama, `krõimama, da-inf *kriimada*? kriimustama *kaäs vega kriimass kõvastõ; ma `krõimssi jala är?*; *ar krõimat nägo* Se

***kriimama**² (ahnest söömisest) *Kriimasin kõhe poole kinni* Trm

kriimane → riiman

kriimavile kriimustatud, marraskil *nõna `olli kriimavile, veri kõik pisarin* Rõn **Vrd** kriimale

kriimik *kriimik* Tor Krl Plv, g -u Ris Hag JMd Tür Koe VJg I Plt Pil Ran Puh Võn San; `kriimi|k g -gu Kuu; *riimi|k* Vig Saa Hls Hel Rõu/-k/, g -ku Mär KJn Krk(-gu), -ka Trv

1. määratud (näoga); kriimuline, laiguline *`kriimik nagu `Tuoma `rahva pääss* Kuu; *nii `kriimus, et oli nigu kriimik* (halvasti värvitud esemest) Lai; *sa oled kui kriimik jälle, kos ma serätse kriimikuga lää* Ran

2. kirju peaga lehma nimi *kriimu silmadega lehm on Kriimik* Ris; *tõene lehem one muss ja kriimod silmad, Kriimik* Kod; *Riimik om riim pääge, `valge jut't juusk üle otsaeditse ninani* Krk

***kriimima** ipf (ta) `kriimis Lai; `kriimä, `kriimä, (ma) *kriimi* Plv

1. kriimuliseks määrima *`kriimis ja `miaris ennast ära* Lai

2. kriimustama, kriipima *mis sa kriimit är? kapi?*; *iks latsõ? `kriimvä? teist* (kappi) Plv

kriimiraud → kriimraud

kriimistõ *kriimistõ* tigidalt väega vihasahe kaess ja *kriimistõ; kõõ `vasta `ütless väega kriimistõ* Se

kriimlikanõ `kriimlikanõ Plv Vas kriimuline, triibuline *kattõ `karva, sääne `kriimlikanõ `valgõ kriimi? põsõ?*, *otsa iist um ka kriim* Plv; `kriimlikanõ *rõivass* Vas

kriim|maaker rööbits *kriim `maakeriga* [joont tõmbama] Trm **Vrd** kriipsmaaker

kriim|nina (kirju peaga loomast) *kriimninä obene kui `valge kriim, `valge ninä ja punane obene* Kod; *riimnõnaga lehm* Hel; *krõimnõnaga hobõnõ; krõimnõnaga pini* Se

kriim|pea = kriimik **a.** määratud *nägu `kriimbeks tegema; Küll su nägu on `kriimbe* Rei **b.** kirju näoga *Ostis ühe riimpiaga lehma* Pha; *`kriimbe lehem* Rei; *nuu kriim`pääga `lamba om `vaamba kah* Rõn

kriim|raud *kriim-* Kad, *riimi-* Põi, *krõimi-* Plv kolmeharuline raud ülemises veskikivis *kriimraud* – *`veskikivi sies, mis kivi `ümber `püörab, pill'il lai ots, mis läbi kriimraua on* Kad **Vrd** kriim²

kriim|silk pl *kriimsilgud* kupatatud silk – Kse

kriim|silm 1. määrdunud näoga inimene *Oe kriim`silma, ise nuor`tütrik* Lüg; *Kes`šõuke riimsilm on* (etteheide lapsele) Pöi; *Riimsil`m, sij on reemuline ku uñt, nägu`määrdunu pääs* Hää; *sepp on kriimsilm* VJg; *ärä`määrnu`enda, must nigu kriimsil`m* Ran || *kerise kriimsilm* lastehirmutis – Nis

2. kirju peaga loom *kel õli`õtsa ies ikke tükk`valged ja`tõine punast ehk`musta, sie õli kriimsilm* Lüg; *`lambale`üeldasse kriimsilm, kui tal mustad juoned üle pia on* Koe; *kriimsilm [on] elajas, kel kriimud silmad* Plt; *riim sil`m, kel`juti pää pääl* Krk

Vrd kriim¹

3. euf kõõrdsilm *kriimsilmal vaadab teine silm teisse`tasku* Ans

4. euf hunt *`kriimu`silmil on`nälgä* Vai; *Va riimsilm oli öösi ühe lamma metsa tasind* PJg; *kriimsilm kõñd nüid`rõuke`müüda sigu`ot`smen* Hel; *Värskelume pääl om nätä, kost vana murdja kriimsilm om lännu* Nõo; *kriimsil`m tul`l mi`lambõilõ`küllä* Har || rebane – Kaa

kriim|silma|emand euf hunt *soel om pal`lu nimmi: susi, võsuvil`lem ja kriimsilmä imänd* Har **-isand** euf hunt *siis vana riimsilma isanda`pääle sai`mõisnikkudega`jahti`peetud* Krj; *võsavillem ja riimsilmisänd, vaarikusaks – nu oo mud`u [hundi] kõrbast nimed* Vig; *kriimsilma isand on juba`karjas* Iis; *Ku sinna suanuvad, siis põle enam mitte ühte kriimsilma isandad ega emandad seal lehma kallal õlnud* Trm **-mees** *kriimsilmä mees* hunt – Tõs

kriim|silm|isand → kriimsilmisand

kriimu *`kriimu* Kuu Vai, *kriimo* Vas Rüp, *riimu* Pöi, *krõimo* Se

1. määrdunud, kriim *Pisuka laps oo alati`kriimu* Kuu

2. kirju loom *kui`kriimud`silmaid, sis sie* [loom] *on taas`kriimu* Vai; *krõimo kašs sei verivorsti* (laulust) Se || lehma nimi – Vas

Vrd kriim¹

kriimu-kräämuline kriimuline *kui* [puuese] *alvast värvitud, ei old tasane saand, siis oli kriimuline, kriimu kräämuline* Lai

kriimuline *kriimuli|ne* Khk Aud VMr VJg Sim Trm Kod Lai Ran Puh, *-le|ne* Juu Ksi Plt, *`kriimuli|ne* R, *reemuli|ne* Hää, *riimule|ne* KJn, g *-se*

1. määrdunud *kui igi laiali lükatud on musta`palge`pæele, siis on pale suur kriimuline* Khk; *kael on jo kriimuline kõik kupu`jäl`gedest* VMr; *kus`sa käind oled, silmad kõik kriimulised* VJg; *kui* [puuese] *alvast värvitud, ei old tasane saand, siis oli kriimuline* Lai; *latsel nägu kriimuline, nigu kriimsil`m* Ran

2. kriimustatud; marraskil *sääsed süend jalad kriimulisest* VMr; *`Akna klaas on kriimuline, kriimulisest tõmmatud* Sim; *tõmmas naha kriimuleses, vahel`üeldasse maraskestale* Ksi

3. kortsurägu *kui inimene jääb vanast, siis on nägu`nõnda`kriimuline ja`kortsuline* Lüg

4. a. kirju sene *`luoma nägo on`nõnda`kriimuline,`valged`kriimud on sel`õtsa ies* Lüg; *kriimuline`lehmä on`äiä jago* Vai; *punane lehm oli, sel`laroog oli`valge, pia oli`seuke kriimulene* Aud b. pikitriibuline *üless`veeti`valget ja sinist vai - - ütte`langa`koeti*

`sisse, siss sai kriimuline rõevass Ran c. peenemustriline räbuline ja kriimulene `ööldasse
`veikse kirja `kohta Plt

kriimune kriimu|ne g -se sa nii kriimune Emm

kriimus `kriimus Jõh Sim Lai määrdunud (näoga) `Pliita `juures siin -- `silmad `ühtä
`puhku `kriimus Jõh; `ööldi et silmad `kriimus, siis oli nägu must Sim

kriimus-kräämus `kriimus `kräämus laiguline, ebaühtlane kui ei old `õiged `värvi, siis
on `kriimus `kräämus; tua kraam, mis `värvimise all, kõik võis `kriimus `kräämus `olla Lai
Vrd kriima-krääma

kriimus|nahk marrasknahk – SJn

kriimustama kriimustama Jäm Ans Hi Mar(-os-) Kul Tõs Hää K(-os- Ris), I(kriimo-,
kriimussama Kod) Puh, -eme San Plv, `kriimustama R(-mma Jõh Vai); riimustama Khk VII
Muh Mär Kse PJg Vän Tor(kr-) KJn Vil Trv, -eme Hls Krk

1. kraapima, kriipima; küünistama `kissa `kriimustab kui saab `viasest (vihaseks) Vai;
`okstega kriimustand kääd ära Ans; ää lase ennast kriimostada Mar; riimustand teese
silma ää Vän; kaas kriimustas last VJg; kui `rõuged akasid paranema, laps alati kisk ja
kriimussas Kod; marasketal ehk kriimustud Ksi; ma ole käe katik riimusten Krk

2. kriimuliseks tegema lapsed riimustavad laua kõik ää Mär; `akna ruut on ää
kriimustud Koe || kirjama minu emal oli ka kottu `toodud kirst, `kirjadega kriimustud
kaaned Kul

3. silitama tä kriimussas ja tenäs minuda Kod

Vrd kriimutama

***kriimustus** kriimostos g -e Käi; riimustus Hls, g -e Kaa Krj pindmine nahavigastus,
kriim Riimustuse `peale sai pissitud kohe Krj; se pole aav mette, se on muido kriimostos
Käi; riimustus om naha pääl Hls

kriimutama kriimutama kriimustama kaas kriimutas naha `katki Kei

kriin kriin g kriina kevadine jääpank veekogul kriinaga sõideti iks nii kavva, ku mõni
`sisse satte Röp

kriino|raud pl kriinoravva[?] krinoliin kes `häste `uhkõ tahtõ olla[?], tuu iks `kandsõ
kriino `rauduga `uñdrikkõ Kan

kriip kriip g kriibu San, `kriibu Lüg kriips, triip sie on `musta `kriibuga obone Lüg; siss
ol' kihä `kriipõ täüs, kõik kriibu_pääl, vereve_kriibu San

kriipa `kriipa Kuu VNg, kriipa KuuK magamisase `heida `sinne `kriipa `pääle pikkellä
Kuu; Poen `kriipasse VNg Vrd kriibas

kriipa-kraapa deskr Sie `tõmmaks aga `kriipa `kraapa kõik omale IisR

***kriipama** ipf (ta) `kriipas Jõe Lüg riivama, kriimustama kuul `kriipas `ainuld [hülge]
piad Jõe; `Küsu `kriipas `lapse `kännoda Lüg

kriiped → riibed

kriipima `kriipima R(-mä Kuu Lüg), (ta) `kriibib Jõe Kuu Lüg, `kriipib Kuu VNg,
`kriipi Vai, kriibib Mär spor KPõ, Pal Lai; `kriipmä TLä Rõn Urv, ? `kriipmä Vas, da-inf
`kriipi[?] Rõu

1. kraapima, kratsima; kriimustama ei tahand, et `nende tuas `tantsita, et `kriibib `värvi
perandald ära Jõe; `Kriibib `nindagu kass terävä `küündegä Kuu; `Võeti pruut `kinni ja
`kriibiti tämä `sõrme `küünidega `ahjo ja `korstna, siis `pruudile pidi `jäämä `peigumehe

kodu kõhe kodosest Lüg; `reied kaik `kriibitu Vai; ää kriibi küünega `kärna Mär; lapsed kriibivad, kas on täid piast JõeK; ema kriibib `vasta `seina, kui ta last tahab irmutada Koe; mis_sa nadid sest kassist, vata kriibib sind Kad || kriihvliga kritseldama ta tõi `tahvle, me `kriipisime selle pial Rap Vrd kriipma

2. fig kokku kraapima, ahnitsema *sedä ma ole kõik `kümne küüdsega `kriipnu ja `kraapnu Puh; kriibip ja kraabip ütest ja tõsest, aga - - rikkust ei ole `konnegi Rõn; Ma_lõ siin `kriipnü_ja_kraapnu_küländ Urv; kriip kraap kokko kõigi pooli Vas*

Vrd riipima

kriip-kraap *deskr kriips-kraaps Va tige kass, `tõmmas kriip kraap IisR*

kriipma *`kriipma, (ma) kriibu kriimustama siss ol'l kihä kõik är `kriipõnu San*

kriips¹ *kriips g kriipsu SaLä Hi LäPõ(g -o Mar) Han u Tor, Hää K(g kriipsi Kei, -o Ris) I T V(krõips Vas; g kriipsi Plv Se), `kriipsu R(n, g `kriipsu, `kriipso Vai); riips g riipsu Sa L Plt KJn M*

1. joon **a.** triip, jutt *ku nenä kohal `silmi vahel on üks kriips, siis sie inimine jääb `leskeks Kuu; obosel on must kriips `sella pääl Lüg; säääl (rahvarõivaseelikus) olid pisised rohelistes kriipsud, säääl olid pisised roosad kriipsud Jäm; Moa on nii kõva, adr äi akka `peale, muidu riipsu nükerdab `sisse Põi; kas_sa `oskad ka kriipsu järäle `saagida Mär; ja siis `liien oli ju riipsu `tõmmamise jaoks Tõs; puu lusikaga sai `tehtud kriipsusi ja `asnu [või pinnale pütis] HMD; Krõipsu kottalõ lüü? kirvõga tsälk Vas || (tüdruku suguelunditest) `Kriipsu pühiti `kuivast `särgisabaga, enne ei õld `püksi jalas Lüg || fig tõmma selle asjale riips peele (loobu) Khk; siis [kui vanad kaovad] on külal kriips peal Mus **b.** tähis(tus), piirvõi äärjoon *kui `ärjapä `siemet sai `külvädä, sis pidi `kriipsuedäjä ikke õlema Lüg; riips lõigetasse ede kui `raavi tegema aketasse Khk; sügisene riips on ikka param kui kevadine vagu (sügiskünnist) Kaa; väed riipsud ette, sis külitässe sõnna vahele Vig; kui külija külüb, siis [tõmmatakse] kriipsud ette, need on `itsmed Lai || fig `riipsu ede vädama (pidevalt teisi õpetama) Khk **c.** kramm, kriimustus; mõra Nää sel `kaussil on kriips sies, ärä sida kovast pese Kuu; Pisike riips oli jala all, pärast läks ulluks, akkas mädanema Põi; nego sol üsna `kriipsa täis, sa oled eese neo ää kriimostand Mar; kaß kriimustas, kriips jäi järäle Tõs; suur verine kriips ol'l käe pääl Rõu; kriipsu peal(t), kriipsu(s) täpselt, tähtaegselt; täppi, täkkesse riipsu peelt oli `õige Khk; oort `riipsus `õige Põi; `tahtsin tehä ja nii `kriipsu läks Juu; tahab, et riipsu päält olgu kikk kõrras Hls; nee omma kriipsu päält üt's_suurudsõ? Har**

2. raas, kübe *Ei ole siin jäle `kriipsugi ies Kuu; ei saanud mitte `kriipsugi VNg; `Olgu `kriipsu jagu `laiemb IisR; Seda palki tuleb veel riipsu võrra edatsi aeda Kaa; meri `tõõne, pole laine `kriipsugid Käi; Mitte üks kriips (mitte sugugi) Vän; `juhtus seda ka, et põld lume `kriipsu maas Lai; ma mitte ütte `riipsu ei võlede Krk; mul om kõik' palk ja muun sisen, ma ei ole ütte `kriipsugi säält saanu? Har*

3. (mõõt) *Kriipsuks arvati kolm puunoa (pussi) seljatait Phl*

4. vana kulunud luud *mis sa selle kriipsuga teed, sellega `suagi `pühkidä Juu; vana luua kriips vedeleb muas JMD; `võt'sin mõne kukepuu oksa, tegin ühe [luua] kriipsu JIn*

5. fig (purjus olekust) *ollim `parre mehe puha, olli parass riips pähän; na olli riipsun puha; ma võta vähä, et ma `riipsu jää, siss om ää olla Krk*

Vrd kiips¹, kriip, kriips²

kriips² on vedab `jalga perän, kriips ja kriips `tõmbab Kod **Vrd** kiips²
kriipsama `kriipsama Kuu Ksi Rõu, `kriipsamma, kriipsada[?] Har Vas; `riipsama, tud-
part riipsatud Mih

1. kriimustama ei_tiiä[?] konh uma käe olõt vällä kriipsanu[?] Har; kaas `kriipsaas
küüstega[?] Vas

2. kraapsama Emä `kriipsas tigust tule polema Kuu; igal pool akkas [endisaegne tikk
põlema], kui ta `kriipsada sai Ksi

***kriipsatama** pr (sa) `kriipsatad kriimustama kui nattukene `kriipsatad, siis on kohe
veri lihal Kad

kriipseldama kriipseldama Jäm Mar, `kriipseldama IisR, `kriipseldämä Kuu,
kriipseldama Kei Juu Plt, ripseldama Kaa kritseldama `Seina äi tohi ripselda Kaa;
Vana `oasta ja `näeri kriipseldud kõik soanid `ristisi täis Kei; mis sa kriipseldad kõik paberid
täis Juu; kriipseldab natike paberi peale, ega kirjutada ei `oska Plt

kriipseldus `kriipseldus g -e kritseldus Kes `juudas neist `kriipseldustest aru saab IisR

kriips|häda (lastehaigus) kriipsädä kätte kooleb `latsi. katsipäidi aavat üles kaal,
kägistavat ärä, ei saa engätä Ote

kriips|höövel soonhöövel – Jäm Juu **Vrd** kiipshöövel

kriipsima `kriipsima, (ma) `kriipsin Kuu/-mä/ VNg IisR, kriipsin Rei; `kriipsma
Urv/-mä/ Plv; `riipsima, (ma) riipsin Mär; `riipsma Vig kriipse tõmbama, kriimustama;
kraapima Siis, ku olimme juo `saaned nii `kanturaks, et `muistimme `pliatsiga paberi
`pääle midägi `kriipsidä, siis läks aig `palju `kiiremäst Kuu; `kriipsi käe `marraskille VNg;
`Lapsed, `teie `kriipsige pada põhi `putrust `puhtast IisR; riipsib terava otsaga kõik laua ää
Mär; Lat's om pleiatsiga_kõik' ussõ är_ `kriipsnü[?] Urv || (niitmisest või riisumisest) Eks sie
maa vähe (veidi) `kriipsida saand IisR; nad `riipsisid mud'u, mis siit `niitä oo, mõned
kaste, eenä karbad Vig **Vrd** kriipsima

kriips|jalg = kriipsmaaker kriipsjalaga `märgin ku sügav tuleb [puunõu] `uurde
`lõikada Lüg

kriips-kraaps deskr Kriips kraaps, täna uus, `omme vana, tuna `omme `tuhka `ilpu
(õeldi, et uued riided kaua kestaksid) Hlj; Õu ruttu kriips kraaps `luuaga üle `tõmmada IisR

kriipslikanõ `kriipslikanõ kriipse täis taa laud om nii `kriipslikanõ, taast ei_saa mitte
medägi enne ku tasatsõss ei hõöli[?] Har

kriips|maaker kriips| `maaker Lüg Jäm Rei Mar Mär Var Vän Kei/-oa/, riips- Ans Pst
Krk; kriips `maager San röõbits kriips `maakriga `tiislar `tõmbab `kriipsud ette Lüg;
riips `maakriga tehaste joon ede, kui `kougelt tuleb `saagida Ans; Trikmäs või
kriips `moaker see oli see kriipsu `tõmmamese riistabu Kei; riips `maakrege tõmmatse `riipse
Pst **Vrd** kriipmaaker, kriips|jalg, -maat, -mark, -mutter, -mõõt, -pakk, -tokk, -tükk,
riipmark

kriips|maat kriipsmaat' Mär Ote = kriipsmaaker kriipsmaadiga mõõdetass Ote **-mark**
= kriipsmaaker `tõmba kriipsmargaga juuñ mõlõmbõilt puult, siss saat sa na laua[?]
ütspad'utsõss `hüüli[?]; kriips `marka om `aknõ raami tegemise manh kõkõ enämb vaia
Har **-mutter** = kriipsmaaker kriips `mutrega tõmmatakse seesi `kriipsud sisse Juu
Vrd triipmutter **-mõõt** = kriipsmaaker – Kuu Lüg Kod Plt **-pakk** = kriipsmaaker – Jäm Ans

Kaa Han **-tokk** = kriipsmaaker – Phl **-tükk** = kriipsmaaker *kriipstükk*, *misega`jooi tõmmada puu`pääle* Rei

kriipsukene dem < kriips

1. väike kriips, kriim *kaśs kriimustas*, *pisike kriipsukene*, *ää nuta Tõs*; *musta kriipsukõsõ om* [põrnika] *alus`siibul sehen Nõo*; *taa ei olõ`miaki haav*, *`väikene kriipsukõnõ om* Har

2. veidi, natuke üks kriipsukene *mul on seda* Juu; *pane kriipsukene sõnna`puole* JMd; *nihuta veel üks kriipsukene edasi* Trm; *üits kriipsukõne om järele jäänu* San; *tä kriipsukõnõ näge* Se

kriipsu|kiri (kindakiri) – Rõu **-kook** konks hitsmete tõmbamiseks – Kei

kriipsulik *kriipsulik* triibuline – Jäm **Vrd** kriipsuline

kriipsuline *kriipsuli|ne* Jäm Puh, *-le|ne* Juu, *kriipsule|ne* Ris, *`kriipsuli|ne* Lüg, *riipsuli|ne* Khk VII Tor Trv, *-le|ne* Kse, g *-se* (peene)triibuline, jooniline *`särgid on ikke`kriipsulised*, *`nõnda`kriipsulisest`riidest* Lüg; *riipsuline riie* Khk; *riipsuline paber* Tor; *keik kriipsuleses kriipsotud* Ris; *kriipsuline rõivas* Puh **Vrd** kriipsulik, kriipsune, kripsulene

kriipsuma *`kriipsuma* VNg; *riipsuma*, (ma) *riipsu* Khk; *`kriipsma*, (ma) *kriipsu* San Har kriipsutama; kriimustama, kriipima *lapsed`riipsuvad`tahvlid* Khk; *ku`pallalt läät`mõtsa*, *siss kriipsut är`endä. ol`l käevarrõ`kõik är`kriipsõnu* San; *mi`sa nakat naid`nuyri puid`kriipsma*, *na kuiusõ vällä?*; *ei`sa see sulõga kiruta?*, *see kriips*, *seega kisut`paprõ`lahki* Har

kriipsune *kriipsu|ne* Koe, *`kriipsu|ne* VNg, *riipsu|ne* Tor, g *-se* jooneline; kriimuline *kaśs tegi käe`kriipsuseks* VNg; *riipsused`papred* Tor **Vrd** kriipsuline

kriipsutama *kriipsutama* Jäm Mar Tõs Hää Koe VJg Iis Trm Puh Vas(-mma), -mma Har, -eme San, -õmõ Krl, *kriipso-* Mar Ris Kod; *`kriipsutama* Kuu VNg Lüg, -mma Vai; *kriipsudama* Emm Rei, *riipsutama* Khk VII Muh Mär Kse Tor Plt KJn Vil Trv, -eme Hls Krk Hel; pr (ta) *kriipsotass* Se kriipse tõmbama, kritseldama; kriimustama *`ärge`kriipsutaga`ilma`aigu*, *`muutkui`raiskata paberi* Lüg; *mis sa riipsudad`jälle`sõnna seina`peele* Khk; *riipsutab terava otsaga mõne tarvilise asja ää* Mär; *Kui* [koorimata puu] *ära kriipsutadi*, *ei saa näbrastada* Hää; *lapsed kriipsutasid kõik laua ää* VJg; *ärä paber kriipsotet* Kod; *nad* (prillid) *on küll ärä riipsutud* Vil; *käe riipsuti ärä*, *ku nahk`nilgi tõmmat* Hls; *sinitse värmige om riipsudet* [riidekirstu] *`pääle* Krk; *latsõ omma laua vällä`kriipsutanu?* Har **Vrd** kriipsutama, kriipsuma, ripsutama

kriipsutus *kriipsutus* Tõs VJg Trm San, r- Plt, *`kriipsutus* VNg, *riipsudus* Khk, g *-e* kritseldus *laste kriipsutusi kõik kohad täis* VJg

kriipsu|vedaja *`karnii-side kriipsuvedäjä* (puutõõriist) Kod || fig lonkur *Kel`põlvest vai`keträluust jalg ei`painu*, *sie on`kriipsu vedäjä* Lüg **Vrd** kriipsmarker

kriis¹ *kriis* g *kriisi* jonn *vana kriis om`sisse saanu?*, *`juhniva pääle* Har

kriis² → riis²

kriisa- → kriska-

kriisi- → riisi-

kriiska¹ → kriska

kriiska² *Kriiska* ahven – Rei

kriiskama `kriiskama Vai, da-inf `kriiskada Kuu VNg, kriisata Ans Hi Mar Mär Hää
Ris spor KPõ, I Plt; `kriiskame, kriisate San; `riiskama, riisata Mus VII(riiskada) Kse Tor

1. kõvasti karjuma, läbilõikavalt kisendama *ko vähä saab `napsu, siis `kriiska Vai; mes sa `kriiskad, kis so `kriiskamest ometi kardab Mar; lapsed `kriiskavad rõemu pärast; juunud mehed `kriiskavad Koe; kes väga kõvast ja `kõrgelt `laulis, siis seda `õöldi, et `kriiskas `laulda Lai || (valjult) kiitlema poisid `kriiskavad päri `tühja vahel VJg
Vrd kreiskama*

2. krigistama, kiristama `kriiskab ammast, et kondi üdist käib läbi Ans; `kriiskab `ambod, nii vehane Käi; Sa `kriiskast `öösse `ambud, tää on sool ometi ussid sees voi Rei
Vrd kriiksama

kriisklema `kriisklema Jõh, da-inf kriiselda Kod(-ä)

1. riidlema, norima mis te `kriiskleta Jõh; one üks `kriisklejä inime, vägise tükib `tülli
Kod Vrd riislõma

2. kiitlema vanad inimesed `kriiskleväd, kiidäväd ennäss; ei õle vaja kriiseldä enne
`aegu; tii enne ärä, ärä `kriiskle Kod

kriisk|raud kriska ahjul omma kriiskravva - - tsõõriku, mulgu `pääle pandass Kam Vrd
kriskaraud

kriis|leht → riisleht

kriis|mummuke → riismummuke

kriis|span → krüünspan

kriis|rohi → riisirohi

***kriisuma** kriiksuma kil'gid kriisuvad savi ahju taga Hää

kriisu|mees riiakas inimene kes one `niskesed kriisumehed, kes `kriiskleväd ja
`uupleväd Kod

kriit kriit Jäm Emm Rei Mar Mär Tõs Vän Tor(riit) Hää K(-t' JMd VJg) I TLä(-t') Rõn,
kriit' San V(-õi-VId), g kriidi; kriit g `kriidi R(n `kriiti Vai); riit Khk VII Muh Kse Mih Vän
Tor Saa Krk(riik'), riit' Han Har, g riidi; riik VII Põi Khn Pär PJg Tor KJn, riik' Trv Hls
Krk, g riigi; krõit' g krõidi Plv Vas Röp Se kriit kui ahi must on, siis tehasse `kriidiga
`valgest Lüg; `ruosile pane `kriiti ja `villo `pääle Vai; ega pühaba oomigu sai [hõbeprees]
kriidiga `al'laks õörtud Jäm; kriidiga kirjotasse `tahpli `peale Mar; Kassukad tehässe
riigigä `valgõks Khn; kriidiga sehendas rätsep ette, `ennekui riiet `leikama akkas Kos; kit't
on `tehtud kriidist ja värnitsast JMd; `lašti riigigä kirjutada KJn; punast `riiki `võeti, ku
kõtt `valla olli Krk; kui länniku ärä mõssit, siss ta_lli nii illuss `valge nigu üits kriit Puh;
mõtsa `praakli_`pruuk'va_sinist `kriit'i Kan; `valgõ jahu ku krõit' Se

kriitima `kriitima Tõs, Hää, `kriitme San, `kriit'ma Rõu, (ma) kriidi kriidilahusega
valgendama lapsed kriidivad seinad ära Hää; lagi om kriiditu San Vrd kriiditama

kriitis nad pole eas `kriitis, on alvas `kriitis (läbisaamises) Jõe

kriitna kriit'na korralik – Lei

kriitsakas kriitsakas kidur loom kriitsakas [lehm], noor ja veike, vähese piimaga Pee
Vrd kriitsake

kriitsake kriitsake = kriitsakas pörssa kriitsake Pee

kriitsama `kriitsama, kriitsata kraapama, kriimustama [kuke] tiiv `kriitsab vasta maad;
laps `kriitsas `akna `klaasi Lai

kriitsat-kriitsat deskri *põrsa teevä iks kriitsat kriitsat läbi ammaste* Kam
kriitseldama → kritseldama
kriitsima `kriitsima, (ta) kriitsib loovima `vastu tuult kriitsib `soudmisega Jäm
Vrd kreitsima¹, krüitsima
kriitsuma `kriitsuma VNg, kriitsu- San kriiksuma `kilgid `kriitsuvad VNg; `saapa kriitsuva San
kriitsutama kriitsutama Ksi, -eme San; kriidsutama Kam, -amma Har Plv, -õmmõ Krl krigistama kriitsutab `ammid Ksi; [põrsad] rudsiva toda leemekest, siss kriidsutava Kam; magamise pääl mõni kriidsutõss `ambid Krl; hangukõsõga kriidsuti iks noid `tsälkõ `müüjä (ukse sulgemisel tabaga) Har || deskri (kilgi häälotsusest) riisik kriidsutass aho takah Plv
Vrd kriiksuma
kriitu kriitu int [kratti kutsutakse] kriitu, kriitu, kriitu. kapa `sesse porr, pupu `peale porr LNg
kriit|valge väga valge Pesu oo üsna riikvalgeks leekind Kaa; aga need lusika varred pidid `valged olema, kriit `valgeks `pestud nõnna et Juu; pesen ta (pesu) iast, et kohe kriit `valge -- näe valub aeva Lai || fig kaame ta `olli [näost] ühna riit `valge Muh
kriiv¹ kriiv g kriivi malmkinniti veskipilli ülaosas kriiv om kivi sehn -- malmist valetu. kui kivi om ärä kulunu, siss `raotass kriiv sügävambäle `sisse. `õige vanast om kriiv kate aruga ollu, nüid om kolme aruga Ran **Vrd** kriim²
kriiv² kriiv g kriivi kartuliriive sekäti tuu kriiv `viija segi, siss sõgla pääl oheti kate `viija Puh
kriiva¹ kriiva Kei Pee VMr Rak Lai Plv Vas, `kriiva Lüg Iis Trm(kriiva)
1. a viltune, kõver; fig ebaõige kas siis oli mõni `varguse asi või, mõni kriiva asi Lai; Illoõs latsõkõnõ, aga kriiva jalg Vas
2. s viga; jõnks Elol on `kriiva sies, sis elo ei lähä Lüg; Trehvas [töö] tegemisega mõni kriiva Trm
3. adv viltu, valesti kriiva veab vagu Pee; ei taha ruttu puhastada, kel sünnitamisega kriiva on VMr; iga asi võib `kriiva `minna tegemise juures Trm
kriiva² peitusemäng kriivat tegemä Plv
kriiva³ `kriiva Jõh IisR liivaseljandik (ka toponüümide determinandina) Pikamäe `kriiva; sääl mäa `kieros, mäa `kriiva pääl; suo sies on `liiva `kriivad IisR
kriival `kriival g -i tülinorija, riukukk – Jä
kriivel kriivel g `kriivli hum künnimees tema ei tahand ärja värssi perse kriivel olla Kad
kriiven kriiven raas, kübe keedo sool on natukse jämedam kui laua sool on natukse kriiven mustem või sedasi Juu **Vrd** kribe¹
kriivenik kriivenik g kriiveni Har; `kriivenikka g `kriiveniga Vai kümnekopikane Tsaari-Vene hõbemünt ma_kuuli ku `vendläne üt'el' nii kriivenik -- mehka üt'el' et tuu om kümme kopikat eesti keeli Har **Vrd** riivel
kriivistükk → triivistik
kriivõl kriivõl' kirjutaja – Lei
kriikin → krigin
kriikk kriikk g kriiki HMD Kei(kriku) labida- või hargivarre kark ainult angu varre `otsas ei ole kriikki; võta see kriikiga labidas Kei **Vrd** kriuku

krikkima *krikkima* riidu kiskuma, vimma pidama *Jäi `vinti, akkas krikkima* IisR

krikk|püksid kintspüksid – Kei

kriksa- → *kriiksa-*

kriksi, -s `kriksi Jõh IisR; `kriksis IisR pidulik, uhke *On `ästi ja kenaste `riides, siis on `kriksis ja `krõksis* Jõh

kriks-kraks, kriks-krõks on *Ole ia laps, `murra nied aud kriks kraks lühikesest; Ei nied `titsid `vasta pia, nied on `varsti kriks krõks* `kat'ki IisR

krikst, kriksti, krikstik *krikst* Vai, `kriksti IisR Ris, `krikstik Jäm deskr `murdasin `kriksti `krõksti `pieni pulikaid `pliita `alla IisR; läks `krikst `katki Vai; `kriksti läks `kat'ki Ris

kriksuma, kriksutama `kriksuma, `kriksutama naksuma, naksutama *nii `nuarel inimisel `sõrmed `kriksuvad; ärä `murra ega `kriksuta `sõrmi, `jääväd `aigest* Jõh

krill¹ *kril'l g kril'li* Kod Urv, *krilli* Nõo; `kril'li Se kius, jonn, tüli *kui minä tahan tõesele `krilli `mängä, mul on oma mõte; ku vihane, tükib alati kril'lsõnu `aama* Kod; *neil om tuu kril'l sehn ja ei `saagi `valla tost krillist* Nõo; *krilli ajama jonnima, kiuslema ala `ilma aap* `kril'li Nõo; *Lat's tohes no säänest `kril'li aia?*, *kos vits om* Urv

krill² → *prill*

krilli `krilli IisR Kod, `kril'li Rõu tülli, pahuksisse *Läksivad omavahel `krilli, enamb mahu läbi `käima* IisR; *ei tiä kuda `kril'li läksid* Kod; *no_mma `kril'li lännü?* Rõu

krillima `krillima IisR Jür; `kril'ma, (ma) *kril'lin* Kod; `kril'mä, (ta) *krillib* Nõo, -p Kam, (ma) *kril'li* Rõu; `krõl'ma Se; `krillimine Lai kiuslema, tüli *norima* *Ei ole nävad oma `krillimisest `lahti saand* IisR; *see on `riikide vaheline `krillimine. niikaua kiusvad viha `vaenu, kui ükskord minnasegi kokku* Lai; *temä kõige asja pärast krillib* Nõo; *mis sa iks minuga nii pal'lu krillit, kas sa ei mõesta rahule olla* Kam; *naak ui `krõl'ma* Se **Vrd** *krillõllõma, krillämä*

krillis `krillis Kuu Jõh IisR Pha Emm Rei Mar Jür `kril'lis Plt; `rillis Kaa VII, `ril'lis Kõp joobnud, purjus *Omal `silmad `krillis, aga ikke viel vaja `tuua* Jõh; *Ei sa `krillis `silmadega `nuore obusega küll `välja `menna ei tohi* IisR; *Tuli omiku tööle, silmad krillis peas* Pha; *Tolgust tükid tehta änamesti ikka krillis pæega* Emm || *Poiss vaatas nii rillis silmaga* (teraselt) *tüdruku poole* Kaa; *Krillis* (tigated) *silmad* Jür **Vrd** *trillis*

krill|silm sõim *Va krillsilm `kuigerdab `ringi, kedagi ei näe* IisR

krillõllõma `krillõllõma *krillima* *Naasõ tük'k ka_ `krillõl'li kõgõ päävä, et ma tu t'silga `viina võt'i* Rõu

krillämä `krillämä *krillima* *Um inemine, mugu_ `krilläss pääle* Rõu

kriltsa|tareke `kriltsa *tarõkõnõ eeskoda* – Lut

krimama *krimama* Kuu VNg Hää(r-) Juu KuuK Trm, *rimama* Mih Pil Vil

1. *jooma, kaanima* *On ennast täis krimanud* Hää; *küll sa aga krimad seda `juua `nahka nüid* Juu; *oleks `praegagi [õlut] olema, krimaks teist* KuuK; *ma rimasin ete podelist metu `korda; `aätsin `talle koa rimada* Pil **Vrd** *krimmima, krinama*

2. *sõõma, õgima* *Nädalapäeva leib on ühes pandud ja kõik korruga kinni krimanud* Trm

3. *riidlema, sõnelema* – Mih

krimaras hv *krimaras* *kortsus nahk on krimaras* Jõe **Vrd** *kimaras*

krimbel → *krimmel*

krimbutama *krimbutama* kortsutama *krimbutab oma`riided ära. keik ära krimbutand; papper ära krimbutud* Jäm **Vrd** krimmutama, krimpsutama

krimitsas *krimitsas* jännis *elasime vanamega, siis olid meil alati tüöd`aegus, nüid tema alati`kirges ja krimitsas enese asjaga, põllud puhas`süötis ja kõik* Kad

krimli `krimli kronu ta vana hobõsõ `krimli Rõu **Vrd** krõmli

krimm¹ pl *krimmid* pühade ajaks rehetoa seinale kinnitatavad ristpeerud `jouluks`tehti *krimmid`seina, neid`poimiti maas ja siis`pandi`seina`peale; kimmid`pandi sellepärast`seina, et ei saa`riideid ära`määrida* Jõe

krimm² pl `krimmid sälk `krimmid olid `kasti`servässe`leigatud, kus siis se ong`lipsuga oli Kuu **Vrd** kramm¹

krimm³ sõim (inimesele, loomale) vana *krimm* – Jäm

krimmel `krimmel Jõh Ris HJn, g `krimli VNg IisR Mar(-mb-) Kad; *krimmel* g `krimli VJg; `kremmel Mar Lih HJn Pal, g `kremle Kse Jür; `krimli Rõu, `krõmbli Vas; n, g `krõmbli Se; *rimmel*- Krj; `remmel Han, g `remle Vig; pl `kremled Var

1. (seemendamis)ader *Lase`krimliga`seemed`sisse* IisR; `kremliga`küntasse ja vedroga`äästasse Mar; `kremmel oo kolme`vannaga ader, kolm vagu lähäb korruga Kse; lähvad `kremlega siemendama Jür; `krimmel, sial oli kolm`sahka; `krimliga *krimmeldatasse sieme`sisse* Kad

2. raudäke, hanijalg `krõmbli ol`l inne nigu? no? vedroägil; `krõmbli ol`l hobõsõl rassõ vitä?, tuuperäst, et saa as`tel`li ku sügävähe vaja Se

krimmel|ader mitme sahaga ader – Kad **Vrd** krimmelsahk

krimmeldama *krimmeldama* Kad VJg; *kremmeldama* Mar Jür, r- Vig; *krõmbõldama* Se krimliga töötama kevadel *kremmeldasse* kesä, äävitässe`rohto Mar; lähvad väilale *kremmeldama* Jür; mene *krimmelda* sie põld ää VJg; maad tul`l õks mitu kõrd *krõmbõlda?* Se

krimmel|sahk = krimmelader `kremmelsahad kolme`vannaga, kolme rattaga. seda said`tellida, kuda sa tahad Lih

krimmima `krimmima, (ma) *krimmin* Hää; da-inf `krimmida Mar jooma, trimpama *Akkab, akkab`krimmima, ega ta enne`järgi ei jäta, ku viimane kopik kotist on; No nüid ta täna krimmib sääl`jälle* Hää **Vrd** krimama

krimmu, -s `krimmus Jäm Ans, `rimmu(s) Kaa VII Põi kortsu(s), krimpsu(s) `krimmus nägu Jäm; *nina`krimmus pees; vana inimisel ikka nahk`krimmus* Ans; *võtab`riide`rimmu* Pha; *nahk`tõmbas palava ees`rimmu; nahk on`rimmus* Põi **Vrd** krimp, kimpus

krimmutama *krimmutama* Ans Khk; (sa) *rimmutad* Kaa krimpsutama, kortsutama *ise krimmutab nina kui teine_p saa meele`järke tiha* Ans; *pael kõis sält läbi, mis ära krimmutas sedasi kokku [sussi pealse]* Khk **Vrd** krimbutama

krimp¹ *krimp* g `krimbi`umbes räime suurune mustade täppidega kala” Vai

krimp² *krimp* g `krimbu VNg; *rimp* g *rimbi* Põi korts, kurd `krimbud`kulmus jo puha VNg; `tõmbas suured *rimbid`sisse* Põi **Vrd** krimps, krümp

krimp³ pl *krimbid* kramp suured *krimbid kõevad sees* Tõs **Vrd** kremp, krõmp, krümp³

krimpel `krimpel g `krimpli Lüg; p`rimpelt Kõp; n, g *Krimpli* Nõo, *Krõmple* Röp

1. sõim *Mis ta vana krõmple tah jaloh ribõlõs* Röp

2. segadus – Lüg

3. kola, vana kraam Näitä mes krimpli sul `sinna karmanide kõik om topitu Nõo **Vrd** krempel

krimpi, -s `krimpis Ans; `rimpi Põi kortsu(s) kuub taal `ümber `persse `krimpis, tagant aga läkku `täide `tampis (laulust) Ans; tõmbas `rimpi Põi **Vrd** krimpu, krimpus

krimpka `krimpka sõim (vanast loomast) sina vana mait ja krõmmel, vana `krimpka Hel

krimps krimps g krim(p)su Khk Mar Mär Hää Ris Juu Jür KuuK JMd VJg Lai San, krimpsu Mar Ris, `krimpsu Kuu Lüg IisR; n, g `krimpsu, -u Vai; krimss g krimsu Plt; rimps g rim(p)su Khk Kär Muh Kse KJn

1. korts, kurd `Krimpsud `õtsa ies Lüg; nõõlutud sedamoodi, krimpsud `sisse, pole eieti nõõlutud Khk; silma `ümber oo krimpsod Mar; nad (herner) `tõmbasid nihukse krimpsu korra `piale, [siis öeldi] et `erned on ämma `palges KuuK; kirmsud näos Plt || Kui vitsik juba võid täis oli, tehti või `piale puulusikaga krimsud (loogelised kriipsud) Jür

2. keerd, kruss lõng `tõmbab `rimpsu, `tõmbab rimpsud `sisse Kär

Vrd krimp², krõmps, krümps

***krimpsima** da-inf `krimsida kortsima `krimsib kokku, `üksta keik mida kokku `krimsida, kas `verko voi `riiet Jõe **Vrd** krümpsima

krimps-kramps deskr toks-toks lääb kui krimps kramps jää pääl Puh

krimpslema `krimpslema, krimpselda "riidlema, kurjustama" mis_sa kisud ning `krimpsled `mooga `ühte lugu Jäm

krimpsoma `krimpsoma, (ta) krim(b)sob

1. kortsuma üks riie oo `krimpsond ja `krõmpsond Mar **Vrd** krümpsuma

2. deskr krõmpsuma kala kiires krimsob `amba all, kui tättä sööd Mar

krimpsu `krimpsu Kuu Lüg IisR Jäm Khk Rid Mar Juu spor HaId, JMd JIn spor ViK, Trm San; `krimssu Plt; `rimpsu Kär Muh PJg Tor KJn

1. kortsu, kirtsu vedäb nenä `krimpsu Kuu; `Tuorest nahast `tehti vahest `paslid - - aga nied `kuivasid `krimpsu ja läksid kõvast kui puukolakad IisR; pale väab `krimpsu Jäm; süda nii täis, nägu [läheb] `krimpsu ja `krämpsu Rid; `tõmmab nina `krimpsu, ei taha seda `asja Juu; mõni riie läheb `kergesti `krimpsu JMd; kvalikad ja kaapsad ja kardulid tohletavad ää - - siis lähvad teised pialt `krimpsu Kad; vanal kuul `võetud naised lähvad `krimpsu Rak; nägu läks `krimpsu VJg **Vrd** krimmu, krimpsusse

2. keerdu, krussi lõng `tõmbab `rimpsu, `tõmbab rimpsud `sisse Kär

Vrd krimpu, krõmpsu, krämpsu, krõmpsu, krümpsu

krimpsuline `krimpsuli|ne R, krimsuline Jäm VJg Trm, -le|ne Mär Plt, rimpsuli|ne Kse, -le|ne KJn, g -se kortsuline `äia `kaela lehed - - rohelised `laiad lehed ja `niskesed võrelised `krimpsulised ja vars üles Lüg; kääd nii `krimpsulised jo Vai; vana krimsulene nägu Plt

krimpsun krimpsun Ran Rõu, krimpsuh Vas krimpsus käib nigu kuri ilm, nägu vissin pään, ja krimpsun Ran; Sul umma² uma_huulõ² esi_krimpsun, olõ õi_tõisil Rõu; Krimpsuh nägo Vas **Vrd** krõmpsun

krimpsus `krimpsus Kuu(-ss) Lüg IisR Vai Jäm Khk Rid Mar Kse K IPõ, `r- Khk Muh Han PJg Tor kortsus; kirtsus Küll sul on kuub `krimpsuss, ei `sengä `ilge kuhugi `mennä Kuu; silmnägo on `krimpsus Lüg; suu ja kääd on juo kaik `krimpsus Vai; jõki änd puhas `krimpsus Khk; sukad o `rimpsus Muh; pipar on `krimpsus Kei; riie on `krimpsus ja

`kõrtsus Juu; *Sul nii sügavad krimsud näus, mul veel nii `krimpsus põle Jür; nüüd olen jo `krimpsus näust Ann; nina `krimpsus, kui meel paha on Ksi; vahepial on `krimpsus, pärast lähvad siledast [oad] Lai Vrd krimsun, krimpus, krõmpsus, krämpsus, krümpsus*

krimpsus-krõmpsus kortsus *Paprid olid krimpsus-krõmpsus parandal maas Jäm*

krimpsusse `krimpsusse kortsu *Nää `messugune `riie on, ku vede paned, kohe `krimpsusse ka vedäb Kuu Vrd krimpsu*

krimpsutama *krimpsutama* Vas, -eme Hel San; `krimpsutama Kuu Lüg; *krimpsutama* Jäm Khk(r-) Juu JMd Lai kortsutama; *kirtsutama* *Midä senest `õtsaedisest `ninda `krimpsutat Lüg; kui viin `kange, siis ta paneb krimpsutama Jäm; rimsutab nenda `kangesti `riide ää Khk; krimpsutab oma `suuga, ei taha `süüä Juu; krimpsutas otsa esist Lai; Kõrtsutaku_i `otsa ja krimpsutaku_i nõnna Vas || *krimpsutab muidu muas, ei viitsi tüed teha* JMd Vrd *krimbutama, krümpsumata**

krimpu `krimpu Jäm, `r- VII kortsu, *krimpu riie ~ papper sedasi `krimpu läind Jäm; `tõmbab näu `rimpu VII Vrd krimmu, krimpi*

***krimpuma** nud-part `kripund kortsuma ära `kripund Jäm

krimpus `krimpus Jäm, `r- Khk VII *krimpsus `riided `krimpus üll; `krimpus nägu Jäm; `rimpus `kurdudega kuued Khk; kibed `asja võtad, nägu `rimpus VII Vrd krimmus, kripis kripsu- → kripsu-*

***krinama** ipf (ta) *krinas* descr (joomisest) *Niristas `astnast liha pealt taäsi täie soolvett ja krinas kõhe sealsama selle tassu täie ära juua Trm Vrd krimama*

kringel `kringel Var Hää Kei Amb Ann, g `kringli Kuu RId Jäm Rei Mar Han Juu(g -e) JMd Koe Kad I(n *kringel* Kod) Äks Plt, -e Mär Ris; n, g `kringli Nõo San(`kõngri), `krõngli Vön Kam Rõn, `krõngli V(-e Röp Se); *kringõl, -l' g `kringli Har; `ringel Põi Vil, g `ringli Khk Kaa Kse Han(`rõ-) Tõs Khn PJg Vän Tor, g -e Kei KJn M(-ñ- Hls); klenger Lei; p `krenglid, `pringelt Kir; p pl `krenglisi VNg, `kringlisid KodT 8-kujuline keerusai `teise `numbri jahud olivad `krenglisi teha VNg; `ringel on *εε* kui `tasku `pista, *see_b lammu εε* Khk; `kringel tehase saia jahodest Mar; `kringel `maksis üks kopik Var; *küpssetab suurt `ringelt Tõs; Ennemä tuõdi ikka lastõlõ lõõnnast `ringlisi Khn; tuli `kringledega laadalt Ris; nal'la pärast `üütakse `vorsti vael (vahel) `kringel Kei; läheb kuogi või `kringliga kat'sikulle Koe; kringel one üvä sai Kod; ei tia, kas linnas on `kringlisid Äks; mis neist `ringletest nõnna paelu tehä KJn; võta latsile mõni `ringel ka külä`kakrese viia Trv; ku poisik lait's, sõss viiäss `ringel, ku tüdruk lait's, sõss viiäss kuuk Krk; jakuline sai `olli ike `pehmemp kui `kringli Nõo; Ku_ma nuur naanõ ol'li, sõss ma `mõistsõ `väega_hääd `krõnglit kütsä? Urv; üt's kringõl om toolõ `juhtunu ilma rahalda Har; nimepäiv vai ku kohegi `minti, sis viidi `krõngli Röp; ma lä osta `krõnglet lat'silõ Se || fig *uss oli magand suure puu all, `niisugune `ümmärgüne `kringel oli old Kuu; [kül'm] Vetab otse ää `ringliks Kaa; oli `kringlis muas Juu; Kringliks külmanud Hls; obese olliva kõhna ku `kringli Nõo; Ku_sa_mu_ süäme täüs ajat, sõs ma `käänä su_ `krõngliss Rõu***

kringel|roos saialill (Calendula) *Maanisi ja `kringel`ruysisi mina mäletan kõige enne Hää Vrd kringlilill -sai kringel `ringel sai `maksis kolm `senti tükk Khk Vrd kringlisai kringli → kringel*

kringli|lill = kringelroos `Krõngli`lille iks `ol`li, noil `ol`li serätse kõvera `sijmne`
`rõngan, siss kutsuti `krõnglililli Rõn -sai = kringelsai vanast pagarid ikke tegivad `kringli`
`saiu Lüg; liinast ike midägi lastele `tuudi, kas `kringli `saia vai Nõo; `kringli sai om ää
küll San

krinoliin (variante:) *kri(i)no-*, *krin(n)ulii-n*, *(k)ri(i)nulin*, *kriinuliine*, *kriinu-*, *trinuliinu*,
krinul`; pl *krinulinad*, *krenu-*, *kirulii-nid*, *kriinoliino*? võrudega alusseelik `Sieliku savas õlid
krinolid, *sis` sõisas saba toros Lüg; riinulinid ja `vispenid viivad leided laiali Tor; sakstel*
olid kriinoliinid sabas, läks nagu eina saed Ris; krinul` õli undruka all, saba lai, ei
`süündinud` mүүдä minemä Kod; sellel old kirulii-nid all, mis kleidi laiali oiavad Plt; vanast
olliva kriinuliinu all `tüt`rigedel, siss olliva `tüt`rigu nii kaariku ja `uhke Nõo;
aja_kriinoliino? `undrikulõ ala Kan; ku ma? karjalats olli, sõss ol`l krinnuliini muud Krl;
vanast `paanti kriinuliinu pruñsi ala?, et pruñsi häste kohruvalla hoit Har; krinuli bruñts
om alt lağa Lei Vrd kriinoraud

krintlik *kriintlik* g -u rünt (kala) *kriintliku liha om hää süvvä?* Kan

***krints** g `krintsu (aida)made istu seja `krintsu_bäle Lei

kripakas *kripak|as* g -a **a.** tujukas *kripakas inimene Rei b.* ebakindel, *kipakas kripakas*
paat Rei Vrd ripakas

kripatamma *kripatamma* "määrima, kriipsima" – Plv

kripeldama *kripeldama* Emm Trm, *kripõldamma* Vas, *krippeldama* IisR; pr (ta)
kripeldab Rei, *kripeldäb* Ran, (sa) *kripeldät* Nõo rahutu olema; muret tegema *Mis sinul*
krippeldab, et nii `moõsis oled IisR; *Süda kripeldab sees* Emm; `süämen tu asi *kripeldäb*
Ran; *Sina kripeldät iks tolle tüü peräst* Nõo; *Mul nakass süä väega kripõldamma, tull*
sinno kaema Vas || rapsima *Obu kripeldab keti `otsas, parmud kallal* Emm

kripin → *kribin*

kripka `kripka Lüg Kad, *kripka* VJg (ristjalgadega) magamisase, lavats `Kripka õli meil
`ahju taga Lüg; lähän *kripkasse, `viskan kül`leli* VJg

krips¹ → *kreps*

krips² *krips* VNg, g *kripsu* Juu, *kribsu* Puh Nõo; p `kripsu San, ppl `kripse Kam; *rips*
Mär, g ripsi Vän

1. fig raas, kübe küll säält [suhkrutüki] `küljest sai pisikene *krips* `ammusta VNg; *lase*
siia koa üks rips (vett); *üks rips` puudu, lühem* Mär; *ma ei ole üt`s krips säält kedägi*
saanu; kõik lahi lõeguti ärä, et `lahja liha es ole mitte üits krips Puh; *kui `sinna üits krips*
noid mune jääb, siis kasvab jälle pantvoorm Nõo **Vrd** *krõps*³

2. kriips, täke koer natuke ammustand, tõmmand *ripsi `sisse ja käsi` jäigi `aigeks* Vän;
sii` pöidla` juures` olla jälle looma kripsud (ennustavad loomaõnne) Juu; *roosakõsõ*
(kartulid) *olliva roosa, kõllatsit` kripse sisen* Kam **Vrd** *krõps*²

Vrd *kriips*¹

krips³ *krips* JMd San *deskr tema kääs käib sie krips ja krap* JMd; *teke` kähku, krips ja*
krap San **Vrd** *krips-krap*

kripseldama → *kriipseldama*

kripsi|luup → *krepsiluup*

kripsima `kripsima VJg Puh; `r- Vän; pr (ta) *kripsib* Juu

1. jooni, kriipse tõmbama *mutku kripsib paberi* `peale Juu; *lihunik kripsib* (märgistab) *luomad ää* VJg **Vrd** kriipsima, krõpsima

2. kärpima *laps* `kripsis koera karvad ää VJg

3. ”suskima, näpistama” – Puh

krips-kraps *krips-kraps* R Muh Mar Mär Tõs Hää JMd Koe VJg Trm Puh

1. desk. **a.** adv kiiresti, kärmesti, kergelt `tõuse üless kohe `kärmest, *krips-kraps* Jõe; *käib krips-kraps* Lüg; *Pühabäe* `ommiku on *krips-kraps* üleval IisR; `lähto nagu kits *krips-kraps* Vai; *sie käib ta kääs üks krips-kraps ja* `ongi `val`mis JMd; `töötab *krips-kraps* Koe; *astu kohe krips-kraps* VJg **b.** a *kärmas sina oled kohe krips-kraps* Kuu; *On üks krips-kraps* `kärme inime IisR; *vahvad poisid olid teesed töö* `juurdes, *päris krips-kraps poisid* Mär; *ole õiete krips-kraps tulema ja minema* Hää **c.** adv ”risti-põiki” `tõmmas *krips-kraps riipsud* `sisse Tõs

2. (krõbinast) *ja siis* `võtvad *seal üks krips krops, krips krops, kui soe ahi oo, näd siis üppäväd* (linnased ahjus) Mar

Vrd krips-krõps, kripst-krapst, rips-raps

krips-krõps krips-kraps *Alati* `triksiv `teine, *vahi kuda* `astubki *krips-krõps* IisR

kripsnik → krepsnik

kripsti int *Ema kohe* `kripsti *pada tulele ja* `erku *varitama, et* `ennem `valmis `jõuaks *kui suur pere kodu tuleb* IisR

kripst-krapst krips-kraps – Vai Puh

kripsulene *kripsulene* kriipsuline *kripsulene riie* Juu

kripš *kripš* krõmpsluu – Lei

kriska *kriska* Emm Mär Vig spor Ha, JIn Pee Koe ViK IPõ Plt Puh Nõo Rõn San; *kriška* Hää VMr Röp; `kriška Jõe IisR Võn; *kriška* Hi Rid Mar Mär Kir JMd Kad Iis Kod Äks Lai San Krl Plv Vas; `kriška R(*pr*- Kuu) Jäm Khk Rei Han/-as/ Ris Urv; *kriisk* Jõh, g *kriis(s)a* Har; *krõška* Röp, `krõška, `krõška Se; pl *kriisa*? Rõu; *riska* Pil; *riiska* Jaa Põi Muh Lih Tõs KJn Hel; `riiska Khk Kaa Muh Kse Han/-as/ Var Tõs PJg KJn ahjulõõri kaas `Priiskad `täädüsid `olla hüäst `pääle ka `pandud Kuu; `kriiskad *vottasimma ärä ku akkasimma küttama* VNg; *kui ahi on jo küdend, siis* `pannasse `kriiskad `jälle `augu `pääle Lüg; *leva ahjul on* `riiskad - - *teistel on* `siivrid Khk; *Enne oli riiska kohas uks,* `kæega *tuli pealt äe võtta* Põi; *käsi pannasse* `auku ja `riiska `peale, *kaks suurt latakast* Muh; *Kriiskasi on ikka kaks, üks alumene teina peelmene* Emm; `Riiskad *unusid* `võtmata, *aab* `suitsu `sisse Han; `riiskad *pial leeril, muidu* `soojus *lääb* `välla Var; *pane kriiskad peal, mudu tõmmab toa kül`maks* Ris; *Ära unusta kriskasi* `peale *panna* Kei; *kriskad on sees, mis kerise augu ja* `kostna *vahe* `kiinni *suruvad* Juu; *kõige esimesed pañnid olid niisukesed üsku ahju kriskad* VMr; *ahjul on üks paar kriskasi* VJg; *kui üks kriiska, ei küpsetä* `leibägi, *leib jääb* `tuurvess Kod; *riskad* `peavad *sooja* `kinni Pil; *ku kriskase pääl, siss ei lähä* `lämmi `korsnade Nõo; *Ema ei küüni kriskat* `valla `võtma Rõn; *Kat's* `kriiska *ol'l, alumine ja* `päälmine Har; `krõška? *nuu nigu kaasõ?*, `kütmisõ `aigu *omma ar päält võõdõt* Se || piibukaas *piibo kriiska* Kir **Vrd** gritška

kriska|mulk ahjulõõri ava `Kriiska mulk om nõkõ täüs Urv; ma_`tõmpsi kriisamulgu vallalõ, no_lätt sau `vällä Har **Vrd** kriskauks **-nahk** tel'ka kriskanahk on sie, mis on tel'ka pial Hag **-raud** = kriska – V ma_panõ ahu palama, võta_sa na kriisarauva_maha? Har; kriisaraud um aho truuba pääl -- käü pääle nigu kaas Rõu; Kriiskaravva? omma? tahmadsõ? Se **Vrd** kriiskraud **-uks** = kriskamulk `kriiska uks piab `kinni õlema ja `kriiskad päält `vällas kui ahi küüb Jõh; Riiska uks oli pisike leki uks Põi; Pane riskäuss kinni, muidu tuleb `karmi sissi Trv; `tõmba tuu kriskauiss `valla, lääb suits `korsnade Nõo; kriissa uš lasõ? vallalõ Har

krisla → kresla

kriiss kriiss g kriissi kiuslik, jonnakas – Vas

kriissi, -h kissi(s) Krissih silmä?; Kass ai? uma? silmä? kriissi? Röp

krista Krista euf ahven – Rei

kristall(-) (variante:): kristall, -l, `kristal, -l, kristaa-l, `krõstal'l, ristal'l, `ristal' kristallkümmel kristalkõõmnes oo üks viin Mar; `kristal `kõõmel on peenike viin Juu; kristaali viin VJg; `kristal one magus ja `kange; jõi alate puadin sedä `kristali Kod; pudel kristalli `viina Plt; `ristali viin Trv; pudelen om `ristal' Hls; `ristal'l `olli ää makus viin, toda `toodi laadeld naestele Hel; vana Needing o'l `mõisniku mõtsäärä, tollõ veit pudeli `krõstal'li, siss võtit puid kost tahit Võn; enne venne sõta tetti magusõt kristalli `viina Krl; tõi mullõ poolõ `tuupi `kristal'li, küll o'l kõva ja makuss Har; `krõstalil om `tsukru põhan nigu iä; kristal' kimmel om kah makuss viin, täl om `kijümne mek'k Röp

kristav → pristav

kristlane `kristla|ne Kuu Jäm Khk VII Emm Mar Mär Tõs u Tor, Ris(`kristlane) Juu JMd Koe VJg Kod Plt, `ristla|ne Khk Tor KJn(-s-) Trv Hls/(-s-), g -se; `kristlaine Vai, kristlõni Krl, `kristlanõ Plv; pl `krõstlasõ? Har ristiusuline `kristlased sõdisid paganate `vastu Khk; `õige `kristlane Emm; `kristlane oo jo ristitud inimene, risti `usku Tõs; `kristlast on need, kes jumalat tunnevad Juu; `kristlaste kogudusse `võeti paganaid vasta VJg; vanasti `kristlasi kiusati taga, põletati ää Plt; ta `olli `õige `ristlane KJn; kas mi `krõstlasõ teku teeme Har

kristlik `kristli|k Juu Kod Puh Plv, g -ku VNg Jäm Khk Emm Mär Tõs Tor JMd Koe VJg(-s-) Iis Plt, -gu Kuu San; `kristlikko Vai; `krõstli|k Se, g -ku Vas, -gu Urv Krl Rõu; `ristlik Krk, g -u VII Kse Tor KJn(-s-) Trv Hls(-s-) ristiusuline; ristiusuga seostuv Lugesise iest ans papp `lastele `jälle `kristligu `pildi Kuu; `kristlikko kogodus Vai; `kristlik rahvas Jäm; `kristlikud `kumbed Mär; `kristlik tegu oo `õige töö Tor; si_o õige `kristlik ja pühä ja `usklik Kod; inimese om `ristliku Hls; `kristlik õppuss Krl

kristlikult adv < kristlik õiglaselt, ausalt `Tiemme `kristligult `puoleks Kuu; jagame `kristlikult poolest Trm

kristuse|habõna (taim) – Lut **-kala** lest Kristusekala Khk; üt's kül'g om, tõist puult ei ole olõmangi, tuu kutsutass nii `krõstusõkala Har

***kristuslaavitaja** Krõstoslaavitaja hrl pl jõulusant – Se

***kristuslaavitama** krõstoslaavitamma õnnistama Siss papp nakaás krõstoslaavitamma, siss pidi molebinna ja mäleht `hinge pomminaaljast Se **Vt** laavitama, lävitama

krits *krits* g *kritsi* Hi side *Krits* võib `olla nõõri tükk, traadi ots, pael vei ka kase veet; *Kritsiga* `siuda `luudu, `vihtu, lehekubusid ja muid vehemid `asju; *Mees* vidas omal *kritsi* (nõõri rihma asemel) *pæele* Emm; *ma pani raamatu kritsi* `sisse `kinni (sidusin paela risti ümber); *Pane lehmale krits saride* (sarvede) `ümber Rei || vaen, vimm kõva *krits vahel* Phl

kritseldama *kritseldama* Jäm Rei u Tõs Tor, Hää JMd VJg/-ii-/ I Puh Har/-mma/, -eme San, -õmõ Krl; `kritiseldama VNg, -ämmä Vai; *krõtseldamma* Rõu; *ritseldama* Khk VII Tõs Tor Trv, -ämä KJn, -eme Hls; *ritselteme* Krk

1. (tähenduseta) kriipse vedama, sodima *midä sa* `kritiseldäd `ilma `aigu Vai; *Keik seinad on ää kritiseldat* Rei; *need tähed ma üksi nägi ja, ja nii paelu oli ära ritseldud* Tõs; *ritseldab* `tahvle täis Tor; *laps kriitseldas kõik raamatu lehed täis*; *kualis vahel kriitseldavad seinad ää* VJg; *mes sa kritiseldad ja sol'gid paberi ärä* Kod; *kes siä om ritselden* Hls; *ärä ritselte* `paprit ärä Krk; *laud um är?* krõtseldõt Rõu

2. lohakalt kirjutama *mis sa mud'u kritiseldad, kirjuta ilusti* Tõs; *mis sa kritiseldõt ku sa?* *ilustõ ei kirudõ?* Krl; *sa olõt harinu kritiseldamma, ega sa ei mõistaki ilustõ kiruta?* Har

Vrd kriipseldama

kritsima¹ `kritisima, (ta) *kritsib* Hi Rid mässima, siduma *Kritsib omale püksirehma ermus* kõvasti ümber; *Õljevihud peab õljesidemega* kõvasti `kinni `kritisima, *muidu äi kannada loudile* `aeda Emm; *Kanga niied ja tallapuud peavad olema* kõvasti kinni *kritsit, et nad `välja ei veniks* Rei; `kõis saab `kinni *kritisitud* Rid **Vrd** kreitsima²

kritsima² `kritisima, (ta) *kritsib* vinnama *mis sa ennast puu* `otsa *kritsid, ää kritsi ennast* `sinna ülese Rei

kritis `kritis *rühikas nakkis inimene, kritis inimene, ilusti* `püsti Var

***kritisistama** `kritisistamma Vai, *kridsistämä* Nõo, *krid'sistämmä* Rõu *krigistama midä siä* `kritisistäd `ammast Vai; *nii vihane et kridsistäb* `ambit Nõo; *t'siga kah mõnikõrd krid'sistäss* `hambit Rõu **Vrd** kridistama

kritsli `kritisli, -t'- Har

1. oherdi käepide *niipal'lu ol'l* `krit'sliga oherdid, `kritislikõnõ otsan Har

2. püssivarras *kas su püssä varva otsan om* `kritislit, *mul om püssäl vana pauk sisen - - ta piat* `kritisliga `ussõ `kiskma Har

kritsmä `krit'smä, (ta) *kridsip läbi hammaste vedelat toitu imema* *kes sedävisi* `lõmpmise `muudu `süüki *plahvip* `sisse, *tollest kasvab siga, a kes läbi ammaste kridsip, tost elu* `lõyuma ei saa Puh **Vrd** riitsima

kritsok, kritsukas → krutski²

kriu¹ *kriu* vigurimees – Hää Jür **Vrd** kriumees

kriu² *kriu* sidumisnõõr *Pane* [komsule] *kriu* `ümber Rei

kriuga *kriuga* jonnakas, pahatahtlik *Kül sa?* olõt *kriuga, egast veikesest asast tiit suurõ pahandusõ; Mis sa?* ajat *noid kriuga juttõ* Vas **Vrd** kriuhka

kriuga|mees jonn-, kiusumees – Se **Vrd** kriuhkamees

kriugas *kriugas* g `kriuka Rei Jür *riugas* `Kriukid täis kui `mustlase obu Rei; *Omad* `kriukad on *luomadelgi* Jür **Vrd** kriuge, kriuk¹, kriukas

kriugastama `kriugastama kriuksatama *uks* `kriugastab VNg

kriugatamma *kriugatamma* tüli norima *Targalt om hää miis, pu'opääga nakkas kriugatamma* Vas

kriuge *kriuge* Juu Kad, `kriuge VJg, g `kriuke riugas, krutski tal on üks kriuge ikke sees, et ta `meile tahab `tulla Juu; `viskas niisukese `kriuke et imesta Kad; ta on `kriukeid täis kui `mustlase obune; seda `kriuked ma juba tean VJg **Vrd** kriugas, kriuk¹, riuge

kriuh *kriuh* IisR Vai Amb JMd Puh Se int Sie `erne `kaunte `süömine käib nigu kriuh IisR; midä sa `temmad `nenda kriuh ja krauh Vai; [lambarauad] võtavad `villa `sinna vahele kriuh ja kriuh Amb; tal käib kõik kriuh ja kräuh JMd; kriuh ja kräuh annap tõesele kõrvu müüda Puh **Vrd** riuha

kriuha → riuha

kriuhk *kriuhk* g `kriuhka VNg, g krihva Rõu riugas inimene on `kriuhkat täis VNg **Vrd** krihv³, kriuk¹

kriuhka *kriuhka* Har, `kriuhka Rõu Räp, *kriuhka-* Kan Plv tülitseja Ma_säntsiid `kriuhkiid ei_kannata Rõu; kriuhka ajama tüli norima, kiusu ajama aasõ `kriuhka alati Plv; aase `pääle ütest ja tõösõst `kriuhka Räp || tuud sõimati nii vana kriuhka Har **Vrd** kriuga

kriuhka|mees *kriuhkamijs* a. vigurimees – Kan b. tülinorija – Plv **Vrd** kriugamees

kriuhkatamma *kriuhkatamma* jonnima ütte `puhko kriuhkatass Räp

kriuhked pl `kriuhked

1. haopuru – Kuu

2. kerisel küpsetatud kalad – Kuu

***kriuhklema** pr (ta) `kriuhkless tülitsema – Plv

kriuhk|lõug viriseja, jonnakas – Se

kriuh-krauh *kriuh-krauh* IisR Juu Kod kiiresti; deskri kriginal Tüõ `olgu kriuh-krauh `valmis; *Kriuh-krauh* `leikab sirp rukkid IisR; *lapsed lähäväd vahest kriuh-krauh* [mööda jääd] Juu; *lõegasid puud nagu kuñdid* `taplesid kriuh-krauh Kod **Vrd** kriuh-kräuh, riuha-rah

kriuh-kräuh *kriuh-kräuh* VNg IisR VJg Vas kriuh-krauh `Nuored `kaalikad magusad, `lähvad kuhe ise nigu kriuh-kräuh `kõhtu IisR; lähän kohe kriuh kräuh VJg

kriuhti deskri `Tõmmas `kriuhti `küüntega `müöda plekki IisR

kriuk¹ *kriuk* g `kriugu Kuu, *kriuga* Räp Se; *kriuk* g `kriuka Se; ppl `kriukid San

1. riugas; jonn, kius `kriuke täüs Kuu; `kriukid pal'lu sehen San **Vrd** kriugas, kriuge, kriuhk

2. riukalik tal oleki ei hääd jutto, täl alate kriuga sõna? `vasta Räp; *kriuk mijs* ja aasanõ `väega, kõõ tege `halvu tük'kä; *kagoss om kriuk, säänest olõ_ji?* viil `nännü? Se **Vrd** kriuka²

kriuk² *kriuk* g *kriugu* Ha Kad, `kriugu Jõe Kuu konks a. kartulikonks `kriuguga `voeta `kardulid Jõe; *Kriuk* tehti sepa juures Kos; *kardulaid* `võetakse kriuguga, *Järva pool* `võeti käsitse, *Arju pool* on kriugud HJn; *rauast kohe* `tehtud, *kõverad kriugud*, siis nendega sai kuogutud KuuK b. sõnnikukonks *sõnniku kriugud on kahe aaruga* HJn; *kriuk, kellega* [sõnnik] *maha tõmmati* JõeK **Vrd** kriuka¹ c. aisa kinnituskonks *aesa kriugud on* `vankre nuku `otsas Ris; *ree aesa kriuk* HMd; *Aiste* `otste `külges olid raud kriugud, *sialt sai ohjaaru läbi* `pandud Jür **Vrd** kriuks² d. "kaheharuline pika varrega konks võrgupaelte veest väljatõmbamiseks" – HMd

kriuk³ *kriuk* kriuks ma `kuulsi üks kriuk `olli Hää

kriuka¹ *kriuka sõnnikukonks kriukaga tõmmatakse sõnnikud vankrilt maha Kad Vrd kriuk²*

kriuka² *kriuka Vig Jür Kad riukaline See kriuka vanamees püidis mind petta Jür; on ikka kriuka plika küll Kad Vrd kriuk¹, krõuka*

kriuka|mees *vigurimees – Mar Vig Vrd kriukemees*

kriukas *'kriuk|as g -a riugas sellel mehel o 'pal'lo 'kriukuid sees - - nisuksid suuri 'kriukuid täis Mar Vrd kriugas*

kriukatama *kriukatama kiusu ajama – Vas*

kriuke|mees = *kriukamees no ta 'kriukemees on küll, reägib nihuksi nal'la juttusi Juu*

kriu-krau *kriu-krau on kured kisendäväd kriu-krau, ku lähväd ärä sojale 'muale Kod*

kriu-kräu *kriu-kräu* *deskr (haiglasest olekust) ma ole täna nii kriu-kräu Jäm*

kriuks¹ *kriuks g kriuksu Rei Ris Jür Iis Trm Plt, 'kriuksu Kuu IisR; kreuks Sim kriuksumine, kriuksatus (jalatsitest, mille talla vahele on kriuksumiseks pandud naha- või tohutükk) Vanasti 'olled 'kangesti muess 'kriuksuga 'saapad ja 'kijjed, mes 'käümisel 'üästi 'kriuksusid Kuu; Inimesed olivad 'uhked küll, [kui] 'saapadel nattukese 'kriuksu sies oli IisR; Vanasti 'pantut talla vahele - - 'kriuksu ka Rei; Vanaste pani kinksepp 'tehjes juba 'saapalle kriuksu 'sisse, oli muod Jür; pani kolme 'kopka iest 'kriuksu 'sisse 'kingadelle Iis; pand 'kriuksu talla 'alla Plt || int – Sim*

kriuks² *kriuks g kriuksu Hag Juu (aisa) kinnituskonks aesa kriuks Hag; mõnes pool tehäkse rauast kriuksud 'vankrete 'kül'ge Juu Vrd kriuk²*

kriuksama *'kriuksama Lüg Rei; pr (ta) kriuksab San krigistama Magab, sis 'ühtälugu 'kriuksab 'ambaid; Pidi õlema 'ussid kõhus kui 'ambaid 'kriuksab unes Lüg; Kui see vihaseks saab, siis - - 'kriuksab üsna ammast Rei || fig (pahatahtlikkusest) 'ammast 'kriuksab 'ühte 'puhku minu 'pääle; 'ammu juo akkas minu 'pääle 'ammast 'kriuksama Lüg*

kriuksatama *'kriuksatama mom < kriuksuma 'Ukski 'kriuksatas 'lahti 'kange tuulega; 'Saapad kohe 'kriuksatasid Jür*

kriuks|king *kriuksuga king läksid kiriku, kriuksking oli 'jalges; kis toredamad olid, neil olid ikke kriukskingad Juu Vrd kriukssaabas*

kriuks-kräuks *deskr 'Uued 'saapad tegivad 'essest ikke kriuks-kräuks, kui vanemast 'jäiväd, tegivad viel Kräuks 'ainuld IisR; kingad kriuksuvad - - kui läks üle kiriku kriuks-kräuks, kriuks-kräuks Juu Vrd riuks-räuks*

kriuks|saabas *kriuksuga saabas – JMd Plt Vrd kriuksking*

kriuksti *'kriuksti Kei Jür* *deskr poiss 'tõmmas 'kriuksti [vastu raudnaela], nuga nüri Kei*

kriuksuma *'kriuksuma, (ta) kriuksub Jäm Rei Hää Ris Juu Jür JMd JN Koe VJg Iis Trm Plt, 'kriuksub R; 'kriuksma Tõs Kod San; 'kreoksoma, 'kreu- Mar; pr (ta) kreuksub Kul; 'riuksuma, (ta) riuksub Khk VII Mär Kse Han Tõs; 'riuksma KJn, -me Krk; ipf 'riuksive Hls* *deskr*

1. kõlavalt krigisema *Kene 'kijjed viel 'juhtusid jalass 'kriuksuma, kohe 'pilgatud: sinu 'kijjed on 'velga 'ostetud, et 'oigavad Kuu; rattad 'kriuksuvad VNg; 'ejjede sies uks 'kriuksub; pane 'kriuksumisele vett 'pääle, siis jääb 'kriuksumine 'välla Lüg; 'Uued 'saapad, las nad 'kriuksuda 'pialegi IisR; lumi kriuksub jala all Jäm; 'vanker kreuksob Mar; uks kriuksub, oo kuiv Tõs; ku 'väl'la aeamese juures laev reñnides kriuksub, siis laev*

tuleva `randa tagasi või tuleva õnnetust Hää; Saag kriuksub `saagides, puur `puurides Jür; `suapad kriuksuvad Koe; aken kriuksub tuule kää VJg; nagu üks asi kuiv, vot akab `kriuksma ja `kriuksma Kod; kui apud `assa süüd võtab `ammad `riuksma KJn; `saapa riuksiv, sul om `saapa ind `masmede jäänu Krk Vrd kriutsma

2. (elusolendi häälotsusest) üks lind või mis se `kriuksus siel üleval `purje `kahvli pääl Jõe; kilgid riuksuvad, ei lase `öösi magada Tõs; se on vihmakaás kes `näugus, kriuksub tene JJn || fig (tänitamisest) `Kriuksub `nindagu `määrimätä `vanker Kuu; mes sa kreuksod mo kallal Mar; riuksub ja räuksub `peale, ei jää vahest vakka Kse

Vrd kräuksuma

kriuksutama kriuksutama Juu Jür Trm, kreukso- Mar, riuksu- Khk Mär Kse; `kriuksutamma Jõh; pr (sa) `kriuksutad Lüg kriuksumist tekitama; krigistama `kriuksutab `ambaid tigidusega Jõh; unest mõni kreuksotab `ambud Mar; mis_sa riuksutad uksega Mär; kriuksutab nüüd oma `saapaid Trm || fig (tänitamisest) juba sa akkad riuksutama `jälle Kse

kriuku kriuku labida kark – HMD Vrd kriikk

kriuma hv `kriuma nõõriga siduma, nõõrima Oled ennast nii `kinni kriund; Äi tohi ennast `kinni `kriuda Rei

kriu|mees vigurimees – Kei Jür Vrd kriui¹

kriunak kriunak peru kriunak märä Nõo

kriunatama kriunatama kiunatama mõni serände peru obene kriunatab, kui putut, t̃t̃b nii juh Nõo || kiljatama etev `tūt`rik ku poesi putuva, siss kriunatab Nõo

kriunuma `kriunuma, (ta) kriunub Jür JMd Koe Iis TLä San, `kriunub R; `kriunma Kod Nõo San; `kreunoma Mar

1. kriuksuma `Ninda `sutsukase `lainas sidä `vankri`määret, et `assid ja `pöüäd jäid `kriunuma Kuu; `Küige `kriunub `kinda, aida, alus `lauda `ande, eida rhv1 Hlj; `Ruossetand `ukse`inged akkaned `kriunuma IisR; `miarimata rattad kriunuvad Koe; kui ei määri, siss [ratas] kriunub Nõo || `rinnad `kriunuvad ja `kräunuvad, eng ei käi edesi tagasi Lüg

2. kiunuma, vinguma; kräunuma, kiljuma laps `kriunub VNg; midä sa `kriunud `ilma `aigu Vai; mes sa kreunod `tühja Mar; Isased kaásid muudkui kriunuvad `vastamesi Jür; siad kriunuvad, tahavad `süia JMd; akab `kriunma, kõneleb nõnnagu itkeb Kod; vanasiga rõhib, a põrss kriunub; [edev tüdruk] kriunub nigu kriunak märä jälle Nõo; kassipoig kriun aida all San || no küll ta (torm) kurat küll `kriunse Ran || fig hädaldama Inimesed kriunuvad nagu kaásid, pole seda, pole teist Jür

kriunutama kriunutama Iis, `k- Kuu VNg Vai(-mma) vingutama, kräunutama `lapsed `kriunutavad üksteist VNg; midä sa `kriunutad last Vai

kriutska¹ `kriutska üheharulise konksuga õng vagla õng om `kriutska Se

kriutska² → krutski

kriutsma Kriutsma kriuksuma Kuiva ajaga nakava usse ja värjä kriutsma; Ratta om nakanuva kriutsma Nõo

kriva¹ hv kriva voodi `otsin oma kriva üles ja lähän magama; `Nendel on suur pere, üks tuba oli krivasi täis Hlj

kriva² → kriiva¹

kroba¹ kroba VNg Puh krobeline lumi on kroba VNg Vrd roba

kroba² kroba poisikese peenis, noku most lind toleb, viib so kroba tagand εε Phl

***krobahtuma** part *krobahtunu*[?] konarlikuks muutuma tii um är[?] *krobahtunu*[?] Plv

***krobahtõma** Midä `rohkömp soola ja rüü `jauha seeh `nahka hapatõdi, tyy `pehmemp nahk sai ja es krobahtõda[?] vihma käeh ka nii `väega är[?] Räp

krobak *krobak* (krimpsus esemest) *Tsuvva omma_mul är_kuiunu nigu vana_krobaku*[?] Urv

krobakas *krobak|as* g -a Mar kohmakas va *krobakas obo* Mar

krobaki¹ *krobaki* Kul Rap int *kukkus krobaki maha* Kul || *krobinal sau kukkus laest krobaki* Rap **Vrd** *robaki*

krobaki² pl *krobaki* jalanartsud – PJg

krobaline *krobali|ne* Äks, g -se TLä *krobeline krobaline nägu, kessendab* Äks; *nyy `nõstme tähe es kao, ihu `olli must ja krobaline; krobaline jää - - tuulega kül`mänu* Ran; *ega kärn kõiv suures ei kasva, nemä om serätse krobalise* Puh; *mõne kaali om serätse krobalise ja `juurlise* Nõo **Vrd** *krubine*

krobanõ *krobanõ* ebatasane, konarlik tii om `väega *krobanõ* Plv

krobas *krobas* kobaras, ligistikku koos *nee* (inimesed) *sii vanad puhas, mes sii õhös krobas on* Rei **Vrd** *krubas*

krobask *krobask* Juu, -*sk* Vas kõhn olend nii lahja ull, nagu va *koñdi krobask* Juu; *vanainemise krobašk* Vas **Vrd** *krobusk*

krobaski pej Vanatüdruku konks - - vana *krobaski* Mär

krobastik *krobastik* kivine koht põllul – JõeK **Vrd** *kröbestik, robastik*

krobat *krobat* deskr *kui oli sügavam lumi, jää koorik pial, siis käisid läbi lume krobat krobat* Lai

krobe *krobe* Vai JJn VMr Lai, g -da Lüg Var Tõs Kod Nõo Kam, -*ja* Kuu; *robe* g -da KJn

1. *krobeline* *kuiv ja krobe* [adru] Kuu; *krobe koor* Var; *krobe lumi, kärnilene* Tõs; *piu on kohe kõva krobe* JJn; *siis krabiti sie rasva kord - - maha, muidu nahk jäi väga krobe* [parkimisel] VMr; *krobe nahk one korp; nyur kašk oo sile ja ilos, vana kašk oo krobe* Kod; *vaest oli jää pialt krobe* Lai; *emälepp tyy om jämedäp ja `läikvä `lehtega, krobeda `koorega* Kam **Vrd** *krobelik, krõbe*

2. mahe `kullukesed on `nõnda *krobada* `äälega, vähä `kuulub vaid Lüg

krobe|konn kärnkonn – Rõu **Vrd** *krobikonn*

krobelik *krobelik* g -u Jäm; *robelik* Kuu Muh Plt Krk, g -u Khk Pil KJn Vil *krobeline*, *korpas kui on jää tükkine ja `kahvlik, ta on robelik pääld* Kuu; *maa on krobelik* Jäm; *See kanjesti robelik paekivi* Khk; *ega ta* (leib küpsetamisel) `lõhki ei lähä, `siukeseks *robelikuks ei jää* Pil; *kõrva tagused on seäl robelikud, lüüüb musta robeliku korra* `pääle Vil; *kõva ja kõnärline robelik* [puu] *kuur* Krk **Vrd** *krobe*

krobeline *krobeli|ne* Lüg Jõh Vai Emm Mär HJn KuuK I Puh San, -*le|ne* Mar Var PJg Hää Ris Juu JMd Koe Plt, *robeli|ne* VII Mär Kse Trv, -*le|ne* Han Aud KJn SJn, g -*se*; *krobõlinõ* Rõu; pl *krobälised* Jõh, *krobõlitsõ*[?] Har ebatasane **a.** kergelt konarlik, kühmuline `männi kuor on *krobeline* Lüg; *tie on krobeline et ei sa `kondi* Vai; *robelene mulla parand* Aud; *sanglepa koor on `mustjam, krobelesem ka* PJg; *maa on kõva krobelene* Ris; *leevä kooruke lähäb koa vahest krobeleseks* Juu; *olid nad* (omavalmistatud küünlad) *muidugi krobelisemad kui pue küinal on* HJn; *leevä kuarik o krobeline, ahi lõhub* Kod; *aru kasest*

tehasse `vihta, `ästi krobelese koorega Plt; kasel ja pajul on `seake paks robelene ull koor SJn; `isia kõrva saia, krobõlitsõ[?] nigu hyy nisa Har || fig tahumatu krobeline inime Iis
b. jämedalt kare eks tüöst jää käed krobelistest Lüg; `kuera `nästikud vai, pialt `niisised krobälised Jõh; karduli `võtmesega oo [käed] krobelesed Mar; robeline riie Kse; Laste jalad - - robelesed `pal`la jalu `köimesest Han; `raspel on nigu lai viil, suure toimega, krobeline Lai || fig pane mõni krobeline (vandesõna) `peale, kohe töö läheb HJn **c.** kärnas pea kat`ti puhas - - pea oo krobeline puhas Mar

Vrd krobaline, krobiline, krobuline, krõbeline

krobesk krobesk g -i = krobi `Ilda `aigu ol`l viil illuss inemine, a no um jäänü_ku_vana krobesk; Taa kasuk um ku_vana krobesk, taad saa õi inäp `sälgägi aia[?] Rõu

krobestama krobestama krõbenema mei tegima `taitsikku - - ja siis panima `pliidi `pääle krobestama VNg **Vrd** krõbetama

krobevel jää on ka kahe`korne, talve krobevel Hää

krobeveli krobeveli kare mehikuane `kampsun ois krobeveli, `ol`li serände krobe Nõo

krobi krobi VNg Lüg Jõh Käi Rei Ha JMd Kad VJg Iis Kod Ksi Plt Ran Puh Ote San Urv, r- KJn Hls

1. kõbi, kronu luom on `lahja kui krobi Lüg; va `lehmä krobi Jõh; krobi `öeldakse siin `jälle vaevase looma `kohta Kei; vana krobi obune, mis sa tast `õstsid HJn; vana inimise krobi VJg; pal`las luu ja nahk `ongi, luu kõndi krobi veel Ksi; oleme vana krobid mõlembad, kondi kõik `kange Ran **Vrd** krobini², kromi

2. koredaks kuivanud või krobeline asi [nahk] Kõva kui krobi Rei; kuiv nahk, ku katsud one krobi Kod; vana kasuku robi Hls; kondsad miul olli krobid küll, aga mitte verd es tule Ran; paksu koorõga, krobi (mänd) Urv || selle maal on lint ja krobi (paas) all, see äi lase vett läbi Käi || (lohakalt küntud maast) sie küünd on nii korneline krobi Kad

Vrd krobesk, krobu, krõbi, krõbi

krobi|konn kärnkonn vanast arvati et krobikunn käü `lauta `lehmi imemä Vas **Vrd** krobekonn

krobiline krobili|ne g -se VNg VMr VJg Puh krobeline krobiline maa on sügisel VNg; lehmamokad (seened) `üelda krobilised olema, pialt käbi `muodi, kohe krobiline VMr; `aige ihu on krobiline; puu kuor on krobiline VJg **Vrd** krobuline

krobima krobima krobinal sööma krobiss kvalikaid `süia täie `suuga; poiss krobib `pähklaid VJg

krobin¹ krobin g -a R(n krobina Vai) Mär Juu VJg Trm Ksi; kropin Puh San, g krobina Har Plv tume krabin läks `suure krobinaaga `seinä `müöde üles Kuu; naha krobin Lüg; muud en kuuld ku krobina Vai; sööb kui krobin `toorid kardulid Mär; rahe tulep kui kropin; liiv joosep kui kropin Puh; vanger läits kui_ts kropin San; mul om ta kasuk nii kalõss jäänü[?], ku astut, siss om kropin ennedä Har || kuljus obestele pannasse pulma kohal kaelkond `kaela - - nisused krobinaad või kurinaad Ksi **Vrd** krobistus

krobin² krobin Mar Ris, r- Mär, g -a; kropin San; krobina Mar Kir armetu olend tä kuibab nõnna ää, na va kondi krobina; vana lehma krobina Mar; üks va soldati robin Mär; lahja nagu krobina Kir; on üks vanainimese krobin Ris; luu kropin San **Vrd** krobi, krobistes, krobisti

krobinal *krobinal* Lüg Juu JõeK JMd Koe adv < krobin¹ läks juba *krobinal* `veistega Juu; *ühe korra lasin* [kurgesid] - - *neli tükki kukkusivad kohe krobinal maha* JõeK; *kukkus krobinal kokku* JMd; *valab kardulaid krobinal veeriku* `sisse Koe

krobinas → krobin²

krobine *krobi|ne* PJg Trm, g -tse Ran Puh korpas, kare, *krobeline kase korp*, *krobine koor* Trm; *käe om ligeda, tuul puhub, siss võtapa käe krobitesess* Ran; *mõnel jäevä* `nõstme aseme suu pääle, *siss* `olli küll suu nii *krobine*, *peenikeisi* `mulke täis Puh **Vrd** *krobone*

krobisamma *krobisamma* Har Rõu *krobisema no?* om [kasukas] *kalõss kuiunu?*, *krobisass ennedä* Har; *regi lät's üle liiva nigu krobisi*; *suul'* ja *suk'ri* `paprõ kotihn *krobisasõ?* Rõu

krobisema *krobisema* R(-mma Lüg Vai) Jäm Mar Mär Kei Juu JõeK JMd Koe VMr VJg Trm Lai Plt Puh, -mä Kod; *krobiseme*, -õmõ San, -õmma Rõu; pr *krobisõss* Plv

1. *krobinat* tekitama *tuul ulus ja* `vihma *krobis* `vastu *akkuna*; *kova kohe* `ninda *et krobiseb* Kuu; *linad on juo* `kuivad ja `kuprad ka *krobisevad* Lüg; *Kasuka* `törka `ninda ära `kuivand, *et* `aina *krobiseb* IisR; *lumi krobiseb jala all* Mar; `kapsa *kot't* *krobiseb* Mär; *naba seest akkab krobisema*, *ehk akkab* `vihma *tulema*; *ennemušte ike kodu* `käijä *käind*, *kingäd krobisend* `kaelas Juu; *vähjad aina krobisevad kotis* JõeK; *nahk krobiseb* Kod; *vana kask om kal'g*, *tuu* *krobisõss*; *vähjä krobisese kotin* San || pej (rääkimisest) *mes sa vana inimene krobised* Mar; *mis* *sa krobised seal alati* VJg

2. *rõgisema ta krobisep rinnust nõnda kui* Puh

Vrd *krobisamma*, *krogisema*, *krõbisema*, *robisema*

krobiska *niikui krobiska*, *kõik täis* (veenilaienditest jalgadel) – Plt

krobistama *krobistama* Kuu VNg Lüg(-mma) IisR Vai Jäm Mär Tõs Juu JMd JJn VJg Trm Har/-mma/, -eme San *krobinat* tekitama `iired *krobistavad* VNg; `vahtiga *kie sääil* `ukse *taga kolistab ja krobistab* Lüg; *Iga üö akkasid rot'tid* `irmsaste *krobistama* IisR; *krobistab* `kapsa `lehtede sees Mär; *krobistab kaalt* (kaalikat) `süia Tõs; *kukk oli kanna tagant krobistand*, *kummikust* `kinni võtt JJn; *krobistas* `sukrud ~ *kualikaid* `süia VJg; *mis asjage sa krobistet* San; *kašs nakass jo kasukat krobistamma* Har **Vrd** *krõbistama*, *robistama*

krobistes *krobistes* kõhn loom va *lehma krobistes* Ris **Vrd** *krobin*², *krobisti*

krobisti *krobisti* kõhn olend *mes see änam oo*, va *vana krobisti*; *küll oo see aga laha*, *just kui va kondi krobisti* Mar **Vrd** *krobin*², *krobistes*

krobistus *krobistus* *krobin kova krobistus* VNg

krobisõja *krobisõja* Plv Röp islandi *samblik* `korssi *noidsammu krobisõjit*, *lehm sai* `juunde (terveks) Plv; *krobisõja tjjd juvvõh kaoss kõhä ku käegä pühitü* Röp

krobone *krobo|ne* g -se Jõh, -nõ g -tsõ Se *krobeline*, kare *kääd on krobosed ja* `lõhkened Jõh; *kõva lumi päält, krobonõ*; *iä kol'o om sääne krobonõ*; *leevä kuu' om krobonõ* Se **Vrd** *krobine*

krobu *krobu* Lüg Äks, -o Lüg Jõh

1. *kõbjas* `kõigi `puudel, *mis mädänend* - - `kasvab *krobo* Jõh

2. *krobeline asi* [hobusel] *preid jalas, kus* `karvad *akkavad*, `sinne `kasvab *krobo* Jõh || *üks tühi krobu on, mädänd* `õõnes *puu, sest enam ei saa* `linnubud *ega* Lüg || pej *vana* `naisekrobo Lüg **Vrd** *krobi*, *krõbu*

3. krobeline krobu koorega Äks

krobuline *krobuli*ne Kuu KuuK, -bo- Lüg Kod, g -se krobeline *Ei voi ottada krobulise ega `vollilise `kuorega* [haudemune] Kuu; *kroboline* ehk `kürliline jää Lüg; kärnäse *krobolise kuarega kased; aia `ermed oo suured kändilised, krobulised* Kod **Vrd** krobiline

krobusk *krobusk* kõhn olend *ta on jüstku va kõndi krobusk, nii ull kõndine* Juu **Vrd** krobask

krobuskil *krobuskil* (katkisest näost) *kukkusin otsaga `vastu kiva, keik krobuskil - - ots keik `lõhki* Ris

***krodima**¹ pr (ta) *krodib* ronima *Kärnkonn äi üpa, ta krodib* Käi **Vrd** klodima

krodima² *krodima* kokku kraapima *Vana inimene, aga `aeva krodib omale varandust* Kuu

krogin *krogin* (heli) IisR Rid *Sie krogin pidigi tämäl* (metskurvitsal) *tagant `õtsast tulema* IisR; *kui* [tursk] *elav ja `inges oli, siis `krooksus, nisune krogin oli* taga Rid

krogisamma, krogisema *krogisema* VNg IisR Ris Sim Puh Nõo, -eme San, -õmõ Krl, -amma Rõu *kroginat* tekitama; *krudisema* `Korbii-tsakas *krogiseb, kro, kro, krobii-ts* IisR; *sula lumi krogiseb jala all; kui norr* (kidi) *on jala sies, siis ta krogiseb* Ris; *krogisevad ja kõhisevad - - rōhistused käivad* Sim; *kōhip ja krogisep ütte viisi* Puh; *põlve krogiseva ja rägisevä* Nõo; *vana inemōni krogisōss alasi ku vana kaśs* Krl; *kunn krogisōss hao unigu all, jäl?* tulõ `vihmä Rõu **Vrd** krobisema, rogisema

krohmima `krohmima *krōmψutama* *Obune `krohmib `kaeru; `Poisid `krohmivad* `liutatud `erni IisR **Vrd** rohmima

krohmitsōmma *krohmitsōmma* askeldama *kes iks maa pääl eläss, tol om iks vōhmitsōmist ja krohmitsōmist* Rāp **Vrd** rohmitsema

krohvi *krohvi* g *krohvi* Jām Emm Rei Mar(*kroh*b) Mär Var Tōs Ris Nis Juu Kos JMD Koe VJg Sim Iis Trm Plt Ran Puh San Krl Har(*kruh*v), `krohvi spor R(n `krohvi Vai); *trohvi* g *trohvi* SJn; *rohvi* g *rohvi* Ans Khk(*ruh*v) VII Muh Kse PJg Tor Hää KJn Trv/-h-/

1. mõrt `krohvi *tehasse `lupjast ja `pannasse save `ulka* Lüg; `seinile `panna `krohvi Vai; *rohvi* `peele *leebitaste magatuu-r* (makulatuur) Ans; *ruusi liiv mis ruhviks* `aitab Khk; *krohvi* oo laest kõik maha *kukkund* Mär; *lubja krovhiga* `löödi [ōlgedest mesipuud] *libedas* Var; *savi on rohvi, kellega tuba rohvitass* Hää; *krohvi visati, `pañdi seena* `külgi Nis; *lubi ja liiv segāmini, siis see on krovh* Juu; *seinte pealt on krovh ää kulund* VJg; *maja liiiasse `enne `vitstega ja sis pannasse krovh peale* Plt; *tuleb mitu `korda tehä rohvi tūūd* KJn; *trohvi segu tegid, pañnid `lupja ja `ruusi sekka* SJn; *krohvi tetti edimält parass jagu üdel* (püdel); *kui ta* (laps) *tahap `krohvi, las ta süūb* Ran; *pirru?* omma *joba saina pääle* `liüdü?, *pillu kruhv pääle* enne Har

2. ruppöövel *tie* `krovhiga *puu siledaks* VNg **Vrd** krovhöövel

krohveldama *deskr* *kōñnib* `palja `suapa *teradega, põle `siarigi otsas, krovveldab* *teštēga* `pialegi Kad

krohv|höövel ruppöövel *krohvi* `öövel, *suured laastud võtab, puhastamese* `öövel LNg; *rohvi* `öövel, *ümarguse rauaga* Vān; *rohvi* `öövlega *tōmmatase nõu seest libedas* Tor; *krohvi* `öövel *võtab suuremad laastud ää, ei sili mette* Ris; *krohvi* `öövel *jälle alt ümmardune, võtab suured laastud* Kei **Vrd** krupphöövel

krohvi|lapju *kellu* – Ran Nõo *krohvi* `lapjuga *kāis tu tegu, kui undame-ni tetti* Ran

krohvima¹ `krohvima, (ta) *krohvib* Jäm Emm Rei Mär Var Tõs Ris Nis Juu JMd Koe VJg IPõ Plt Puh, `krohvib R(`tr- Lüg); `krohbima, (ta) *krohvib* Mar; `prohvima Aud; `rohvimä Khk(`ru-) Kaa VII Põi Muh Mär Kse PJg Vän Tor Hää KJn, `rohvi|ma KJn Trv/-h-/, -me Hls(-h-) Krk, (ta) *rohvi*; `krohvma Kod Ran Nõo San Kan/-h-/ Har/`kru-/ Plv, -mõ Krl; `rohmmam(m)|a, -õ, `ruhmamma Har krohviga katma õlen ise oma tua (maja) `välla `krohvind; `seme-ndiga `trohvita `ahju ja põranda Lüg; *rohvitud maja seest ning väljapoolt Khk; Sauega `rohvisid omal ajal rehetoa sihest äe, oli soem küll Põi; teene mereliib ja maaliib, mes maa seest `võetasse, see ea `krohvida Mar; sihist krohvitse tuba Var; prohvitud maead pidavad `sooja Aud; kui puu `seina krohvitakse, siis lüüakse `enne alt `vitsadega ehk pilli`rooga ää Nis; sie maja suab siespuolt kua krohvitud JMd; maja tahab `krohvida Iis; `krohvis laed ja seinad Lai; `laassin ärä `rohvi KJn; läits - - `oonit `rohvmä Trv; edimält rohvitse, sis lubjatse Hls; savi `sainu krohviti kah; meil savi maja, sedä es vooderda, sai `krohvi Ran; vanast krohvitigi `puutsõ_maja?_välätselt kah är? Kan; see maja om jo_kol? ajast`aiga vana - - selle võit jo_sisest vällä `kruhvi?; ol'li minev`aaste ja timahalt tarrõ rohmanu, ol'li saina kal'gi ja saviga kokku tennü? Har; ku maia krohvitass, sõss pestäss kal'k `pirdõ vahelõ Plv*

***krohvima**² imp *krohviti* krohvpeitliga töötlema *Esiteks `kervega parajaks. Krohv`põitel oli, sellega krohviti ää ja laia `põitlega pialt tasaseks (voki tegemisel) Kei*

krohvima³ → kroovima

krohvi|matt peergudest matt krohvi sidumiseks *pannaste `piirgudest `valmis `tehtud rohvi matid seinä `külge, nee `oidvad rohvi `kinni Ans; krohvi mat`id one `pilpad ja piärud; krohvi mat`id tehässe männipuuss, tõene puu ei juakse `piirgu Kod; sein lüvväss rohvi mattege Krk -**piirg**, -**pird** peerg krohvi sidumiseks *rohvi piirud, nee `oidvad rohvi seinä `külges Ans; rohvi pirru Krk**

krohvi|liiv *krohvi*liiv Ris HMD Kei (jäm) punane liiv *krohvi*liiv tuli paadi põhja `alla HMD -**peitel** *krohvi* `põitel õõnespeitel – Kei

kroika *kroika* LNg Mar Lai Nõo San, `k- Kos Ran

1. nari, koiku; kokkupandav magamisase *Vana ase oo kroika Mar; meie vanaisa `kutsus aset `kroikaks; `viskan `kroikasse kül`leli Kos Vrd kroiku*

2. fig (elusolendist) *iad obust ei jõund `osta - - sai ühe kroika Lai; vana`tüit`rigu `kroika joba, mulla ais man Ran*

Vrd kraika

3. ”seinasaag” – San

kroiku *kroiku* Jür Kod Nõo Võn Kam Röp, `k- Kos Nõo Ote lihtne magamisase, koiku *kroiku ühe `sambaga, seinä sies oli Jür; sängi kroiku ja vana laud, muud tämäl ei kedägi Kod; `kroiku `ol'li puiest vai `laudust kokku `lүүidu, ega ta_s nii iluss es ole kui säng Nõo; `õiget `sängi es olekine, `kroikuse olliva Ote Vrd kroika*

kroila|nahk ranginahk `Kroila nahk on nisike nahk, `millega `kaetasse `rangide ülemine osa Jõh; `range pääl on üks `nahka viel, sedä `kutsuda `kroila `nahka Vai

kroinama `kroinama otsima; nuruma, peale ajama `kroinab kust saab; Lüks külässe jälle `leibä `kroinama Kuu

kroitama `kroitama kokku kraapima saana vanames on `kange `kroitama, käib `üösse lehmale `rohtu `kroitamas. sie on nisuke `kroitaja inime Jür

kroksastamma `kroksastamma kröksatama, praksatama puu `kroksasti `katki Vai
kroksuma `kroksuma kröksuma midägi läks jala all `katki, `kroksu (kröksu) Vai
kroksutama `kroksutama VNg Lüg

1. pröksutama, (p)raksutama `pähkneid küll `kroksutata VNg

2. lõngutama üks käis `kroksutamas ust Lüg

Vrd kröksutama¹

kroll krol'l g krolli vilets loom [lehm] kõhn ku vana krol'l jälleki Ote

kromaline kromali|ne g -se Ran Puh Ote krobeline, konarlik, kare kui tuulega [järve] `kiini võtab, siss jääb jää kromalisess Ran; käe nahk lätt kromalisess; külmänu maa om kromaline Ote **Vrd** kronaline

***krombane** kromban, pl krombase² ebatasane – Lei **Vt** grombunu

krome krome g -da kare, käbe kromeda `äälega `räägib; kõhin `vällä, siis saan `selge `ääle, ei õle enämb krome Lüg **Vrd** krõme, krõme

kromi kromi vilets olend `vaene ja `lahja nagu luu kromi; [loomad] vanas `karvas ja `vaised nagu luu kromid Lüg **Vrd** krobi

kromin kromin ragin obosed `süöväd [heinu] kromin taga Lüg

krominal krominal raginal `pištis [muna] koorega suhu ja sõi krominal ää Ann

***kromistama** pr (sa) kromistad krõmputama mida sa säääl kromistad (toore aedvilja söömisest) Lüg

kromm¹ kromm g krommi krobeline muhk Mo käsi mädanes ulk `aega, nüüd on sii sur pahardand kromm `külges Rei

kromm² → kroom¹

krommama `krommama Juu Nõo

1. tuhnima, otsima `krommas kõik kohad ää Juu **Vrd** romama

2. tööd rügama `kromma ilmast `ilma, üits tüü lõpep, tõist alusta; täl ei ole konagi `aiga, küll temä `vaeseke vüil `krommap Nõo

krommik `krommik g -u kroomnahka säarik (hrl pl) Eks `krommikud õlid ikke jalas Jõh **Vrd** kroom¹, kruamik

kromp¹ kromp g krombi Lälö Ris ronk, kaaren must kui kromp LNg; mõni aast oo `krompa küll Rid; `enni olid ikke krombid - - nüüd `ütlevad rongad; kui krombid karivad, siis - - mõni `ütleb, et siis pidäde õnnetus tulema Mar; kromp tieb kurrat-kurrat, vannub `kangest Ris

kromp² kromp g kromba VId söödasõim mine_vij² hobõsillõ `hainu, panõ_ `krompa Ply; kromp iks ol'l, nukah, mõni `leivä² lavva² kokko, vai retel' nukah nii et haaña es tulõ² `maaha Räp; haina² omma krombah Se

kromp³ kromp g kromba rehetoa külgakamber; aganik rihe all eräle nulk kutsute kromp, too poolõ pääl, kos `väiko värä²; pää² `tüude sinnä, `kuyrma valõte `ümbre, nii kavva kui tõist `tüude, krombast atõte [vilja], krombal põrmandot es olõ all Räp

krompima `krompima (kinni) tampima – Var

kromplik `kromplik konarlik maa om `kromplik, kas ta om külmänu, või om `väega kaju Ote **Vrd** kromplikane, kronkline

kromplikane = kromplik `irmus pori om ärä külmänu, om kromplikane [tee] Ote

kromp|luu krõmpsluu – VNg **Vrd** krompsluu

kromps *kromps* g *kromso* Juu, g `krompsu VNg IisR; n, g `krompso, -u Vai krõmps obone sööb nii valuga, kromsod käeväd, kromsotab nõnna et Juu || kõhr, krõmpsluu liha sies on `krompso; `krompsu ei ole liha `eigä ole luu Vai **Vrd** romps

krompsik `krom(p)sik g -u Jõe JõeK, `romps|k g -gu Kuu noodamees, noodalaskja jättel oli pera `otsas ja `kromsik oli `keula `juures, kahe mehe ne olite `paadis Jõe

krompsima¹ `krompsima, (ta) *krompsib* Emm Rei, `krompsib VNg (krompsudes) sööma obune `krompsib `einu VNg || närima, näksima obu *krompsib* vahel teist ka kaala pääld, kui `kihleb Emm; obused `krompsivad teineteist Rei **Vrd** krõmpsima, rompsima

krompsima² `krompsima, (ta) *krompsib* Koe, *kromsib* Jür kortsuma; krookima ta `krompsis kokku Jür; `sat'sisi `krompsima Koe **Vrd** krompsutama²

kromps-kromps deskr *keväjäne t̄j om säräne viimäte, et ta_i kanna ei murra, lähät kromps, kromps* Puh

kromps|luu krõmpsluu *vasika liha sies on krompsluu* VNg **Vrd** krompluu

krompsti deskr *obone sööb nii `kärmest: `krompsti, `krompsti* Juu

krompsma `krompsma, (ta) *kromsub* kortsuma *jupka kromsub ärä; kui issud, riie akab `krompsma, kromsub ärä* Kod

krompsuma `krompsuma Kuu IisR JMd VJg, `krompsoma Lüg (hammaste all) krõmpsuma, ragisema õun `krompsob, ehk `kaalikas, midä süöd Lüg; Obune süüb `kaeru `ninda_t `krompsub IisR; *einad kromsuvad obusel ammaste all kui süeb* VJg

krompsus `krompsus Jür Trm Lai kortsus *Nahk on `krompsus* Jür; nägu `krimpsus ja `krompsus Trm; *panid `riided alvast kokku, kõik puha `krompsus; [aja]leht on murida saand, on ka `krompsus* Lai **Vrd** krontsus, krõmpsus, krämpsus, krõmpsus

krompsutama¹ `krompsutama Kuu VNg IisR, *krompsotama* Ris, (k)romsotama Juu KJn, (k)rom(p)sutama Kse VJg krõmpsutama, raginal sööma *hobune `krompsutab `süüä* Kuu; `krompsutasimma `konti VNg; *Lapsed `krompsutavad `tuoreid `erni* IisR; obu *akkas `jälle rompsutama* Kse; *kissi süüib sedä `kaali, nagu obo romsotab* KJn

krompsutama² *kromsutama* Koe Lai; ipf (ta) *krompsotas* Võn

1. *kortsutama, krimpsutama* kui `riided said märjast ja kui riietega eidad pikali, siis *kromsutad ärä* Lai; *Talle es meeldü – krompsotas makkõ* Võn **Vrd** krontsutama

2. *krookima riie kromsutati ää siis `pañdi sieliku `kül'ge, need kutsuti sat'sid* Koe **Vrd** krompsima²

kromsik → krompsik

kronaline *kronaline* konarlik Puh Nõo põrmand `olli serände *kronaline; kae sügise t̄j om kronaline* Nõo **Vrd** kromaline

kronditš → krongits

krondsutama *krondsutama* kortsutama *Istku ui[?] latsõkõnõ `vahtsõ prunsi pääle, krondsutat är[?] Rõu* **Vrd** krompsutama²

krongass *kroñgass* g `kroñka konarus, kühm t̄j om *kronaline, lumi om kroñgaste vahel; `kroñka ots om lumest pallass, võtap rijj `kinni* Nõo || mügar, pahk *veerepuu tetti kõjo puust - - ku_da `olli `kroñkline, sis tasutsedi `üüvliga mõni kroñgass maha* Nõo

krongat int *varõss tege nii: vaa, vaa, krongat, krongat* Har

krongatamma *krongatamma, ipf krongat'* Har; pr *krongaaš* Lei on (lindude häälitsusest) *varõss krongat'* Har; *kroñgit'š krongaaš* (rääk räägub) Lei

krongatuss *krongatu|ss* g -sõ int varese häälightsus *üt's krongatuss ol'l, varõss krongat'*
Har

krongits *krongi|ts, kroñgi|t's, kronti|tš, g -dse; krontõ|ts* g -dsõ ronk; rääk *kroñgit's*
'*kronkass* Lei **Vrd** krongits

krongitsema *krongitsema* kangelt käima *eläjä luyum krongitsep tõestele* `perrä; *üte jala pääl krongitsep* Puh

krongutama *kronguta|ma* T Kan, -mma Har Rõu, `krongutama IisR, *krongotama* Kod Plv on (ronga häälitsemisest) `kuarsed *krongotavad* Kod; `kaarna om must ja *krongutap, paneb iks sedäsi kronk, kronk* Nõo; `kaarna jälede *krongutasi enne tuda* `tapmist San; ku `kaarna *krongutass, sõs üldäss et pahanduss tulõ* Kan **Vrd** krongutamma, krõngutama

krongutuss int `kaarna *krongutuss* Urv

kroni *kroni* R LÄPõ HaLä Koe ViK Iis; *roni* Sa Lälõ Pälõ KJn M

1. s kronu, vana lahja loom (hrl hobune) *sene kroniga ei õle midagi* `sõita, *sie ei lähe edese* `ühtä Lüg; *kuidas sihantse roniga* `tohtis kodund `välja `tulla Khk; *Lehm lahja kut roni, karu igavest sagris* Kaa; *mis obused taal oo koa, nagu vaad kronid teesed* Mär; vana *roni, vilets, obune või lehm* Var; *mis sa sest ronist änam piad* Tõs; *roni* `moega obu PJg; ku *obone* `kangeste `vaene on, *siis* `üitakse teda obose *kroni* Juu; *lehma kroni* Koe; *mis änam kedagi ei tii mette, sij on obuse setukas ja vana roni* SJn; vana *obesa roni oli ehen, muudku läits aga* Trv **Vrd** krõni, krõni

2. a vilets, lahja mõnikõrd *obone jääb* `nõnda *kronist* Lüg; *kuidas sul nii roni obune on* Mus; vana *imetab neid* `peele, *sellepärast ta ise nii roni* Kaa

kronima *kronima* Kuu VNg kidurat rohtu sööma (suutäisi otsides) *eks sie* (hobune) *kroni muast* Kuu

kronk¹ *kronk* g *krongi* sõnnikukonks *sõnikud tõmmataks krongiga kuormast maha; kus sõniku kronk on* Ris **Vrd** kriuk

kronk² *kronk* Juu Kod Nõo Se int ronga häälightsus *ronk teeb kronk, kronk* Juu; vahel lähäväd `kuarsed *kahekeisi, tiäväd kronk, kronk* Kod; `kaarna om must ja *paneb iks kronk, kronk* Nõo

kronk³ → ronk

kronka `kronka VNg, *kronka* Tõs Kad, *ronka* Mar kronu (hrl hobune) *ooste* `kohta `öötasse: *see üks va obose ronka, üks va vana ja laha obone* Mar; *üks vana kronka oo teisel* Tõs; *Vana väsind kronka* Kad **Vrd** kranka

kronkima `kronkima, (ta) `krongib Lüg, *krongib* Ris Kad; `ronkma Har

1. (ainiti) vahtima *Poiss* `kronkis `leivä palokest; *Arakas* `krongib kana `poigi Lüg

2. (endale) koguma, muretsema; hoolitsema *krongib kust suab* `nuosi Kad; *timä* (kass) *ka ronk uma kõtu iist - - tä püünd* `tsirku kah Har

3. (konksuga) muldama, kõplama *krongitaks maad segamini* Ris

kronk|laud pl *kronklavvad* katuse harjalaud – Iis

kronkline `kronkli|ne g -se konarlik, mügarlik ja ku *serände* `kronkline *maa om ja vangerdega sõedat, siss põrutap sooliku ka segi* Nõo || *pahklik kuda* `olli *serände* `kronkline [puu], *siss tasutsedi* `üüvliga *veedike* Nõo **Vrd** kromplik, kromplikane

kronks¹ *krońks* g *krońgsi* Urv Rõu Se, *rońks* g *ronksi* Muh pej kaaren (või vares) *mõni üiab varest ronksiks kis tõtta sõimata tahab* Muh; *mõni ütél' kaarnast ni krońks* Urv; *vana krońks nakkass jo `poigõ tegemmä Rõu Vrd* krouk

kronks² *kronks* g *kronks|i* Rei, -u Rei Phl; *krõnks* Emm puuk *krõnks imeb verd* Emm; *koeral on kronksid `selgas; Lehm on nenda `kronksusid täis* Rei; *kronksu perse jeeb `välja* Phl

kronks³ *kronks* Jür, g *kronksu* Mar; *ronks* g *ronks|i* Krk, -u Hls

1. s kronu (inimene või loom, hv ese) *Kes niisugust `kronksu enam naiseks võtab* Mar; *ei tää, mis ma nüid ole, üit's vana rońks; mis ma säält sai, üte vana lehmä ronksi* Krk

2. a vilets, lahja *obese tal puha ronksi* Krk

Vrd *krõnks*²

kronks⁴ *kronks* g *kronksi* Kam, g `kronksu Jõh

1. s keerd, kruss *kronks on `lõnga sies. `kronksud ehk sükkarad ehk `kruksud* Jõh

2. a kõver *Üits kronks kepp, tųų ka mõne asi viijl* Kam

kronksi `kronksi Kam, `ronksi Krk kõverasse *vana inimese ronksik, ette poole `ronksi sadanu* Krk **Vrd** *kronksu, krunksi, krõnksi*

kronksik → *ronksik*

kronksma `krońksma Har Plv Se(-u-) on (kaarna häälitsemisest) `kaarna `krońksva?, *ei_tiiä? kas om sõda jälle pel'lädä vai* Har; `kaarna *krońks, varess vaak* Plv; *varõss krońks, siss toosõ `halvõ sõnomit; `ümbre kaŗa k'äve `krunksõh, siss tu tiidse, et susi jo `karja tulõ; `kaarnõ krunksõ? katõgeske* Se

kronksu `kronksu kõverasse, *konksu kääd kisuvad `kronksu* (vanadusest; külmast) Trm **Vrd** *kronksi*

kronksuma `(k)ronksuma, (ta) *kronksub* Jäm, *ronksub* Jaa on (häälitsemisest) *korp kronksub, vannub kronk, kronk* Jäm; *Konnad `ronksuvad paos* Jaa

kronksutama *kronksutamma* Har; pr (ta) *kronksutab* Äks häälitsema, *kraaksuma `kaarne kronksutab* Äks; *üt's `kaarna kää tanh kronksutõn, ei tiiä?, kohess tal no_tõnõ om jäänü?* Har

kronn *krońn* g *krońni* meremadalik; *kari krońn – suured kivi unikud meres, linnud tievad pesasi; krońnid on lahe `ääres suured kivistikud; Krassi krońnil keige paremad lestad* Ris || *hunnik vesi ajab jää `krońni* Ris **Vrd** *krunn*¹

kront¹ *krońt* g *krondi* esimene *palgikord vundamendil krońt `paika, siss krondi `pääle tetäss `saina* Ote

kront² → *ront*

kront³ → *krunt*

krontma `krońtma maad (väetamata) *kurnama krońt maa laiass, ei panõ_`maalõ väke, a `saak'i külP taht* Kan

krontsus `krontsus *kortsus, krimpsus nahk on krimaras -- sie on kui vahest on `külmaga käe peal `krontsus* Jõe **Vrd** *krompsus*

kronu *kronu* R(-o Vai) Mär Hag Iis Lai Kõp, *krońu* Tõs Tor HJn I Hel T VLä Rõu; *krońo* Kod KJn Puh Kan VId(*kruńo* Plv); *ronu* Põi Mär Kse Kei, *rońu* Khk LÄEd Pā VIPõ(-o KJn) M pej (vana) *vilets loom (hrl hobune) `ilma lihata `lahja obune, seda `üeldi juba kronust* VNg; *Õle neist `ükski enamb obuse `kirjas, igavised kronud on* Jõh; *Obune*

jäend `suure `tüoga kronust kuhe IisR; Äi mina `söukest ronu änam ede paneks Pöi; vana rohu ja setukas üidatse Var; Koloo-si obused jäävad õege rohudese Tor; va naha kronu, `üitakse `mõnda obust Hag; kuradi kronu obune IisK; kroño one veeke ja vana obene; lehem kõhna ku luukroñu Kod; üits va roñu olli tal ehen, kae kas temäl parembet obest `omgi Hel; obese `vässevä ärä ja jäevä kõhnass ku kroñu Nõo; pal'lu sa oma kroñust taat (tahad) San; hobõsõkõnõ om jääniü_täl nigu kroño inne, ko_sa sääntse kroñoga sõidat Kan; vana kroñu ei jõvva[?] midägi tetä[?] Krl **Vrd** krenu, kroni, krõmu, krõno, krõnü

kronukene dem < kronu täl ei olegi serätsit obesit, kes `lõhkma lähvä, vana kroñukese om Nõo; tyyul om küllh kõhn hobõsakõnõ nigu kroñukõnõ, toolõ `kõlbass armu`leibä anda[?] Har; vana lehmä_kroñukõnõ; nigu kroñukõnõ `õkva, tiia mis tal vika um Rõu

kronutama kroñutama kehvaks, kõhnaks jääma tyy vigaline elläi, är[?] kroñutanu Urv

krooba pl krooba[?] seen, kaseriisikas koo krooba[?], väega hüä seene[?], `valgõ[?], kui sääntse `tal'drigu veertega; `krüypõ jovvat ko'ada[?] Se

kroobahtamma kroobahtamma (ära) määrima Mis sa kroobahtad naid `rõived muaga_kokko Räp **Vrd** kroobatama

kroobak kroobak g -u räpane, kroobatanud Temä ei kasi eluruumi, ei kasi ennäst ei endä rõivit, eläb nigu vana kroobak Nõo || koorik Vahel lääb kõik kroobakude, kroobatap nii ärä, et piad leotama Nõo

kroobatama kroobatama TLä VLä Räp määrduma, mustusekihiaga kattuma sõõgi laud om ärä kroobatedu, kavva puhastamada; `rõiva om ärä kroobatedu, mustass lännu igävest; latsel nõna alune kõik ärä kroobatedu, tatiga; räti nuka om ärä kroobatanu Ran; kaußs om kõik pudruga är[?] kroobatanu[?], no_i lää_kui `puhtass Kan **Vrd** kroobahtama, kroopuma

kroobits kroobit's lusikanuga luhidsa väits um kroobit's, kõvvõr. [sellega] kaabit's puu sijst `väl'lä Rõu

kroobitsema kroobitsema Mar(-v-) Ran kraapima kui mõni pudro keedab, kas tango pudru, ja põleb paea `põhja, ja teised kroobitsevad tätta sealt `lahti; `lambad seinä `pal'ka koa kroovitsevad. närivad augod `sesse ja, ammastega näd `keskovad Mar || kokku kraapima, ahnitsema ja mes tu alamb inimene kroobitseb Ran

krooga¹ krooga künnivares kroogad karjuvad põllal Ris **Vrd** roogas

krooga² n, g krooga vigurimees ta_m krooga, är[?] `usku_i taad Vas **Vrd** kroogo

krooga|mees kroogamiis Vas Se riukamees; riukukk ta_m kroogamiis, viguriid täüs Vas; kroogamehe[?], väega vihasa[?] `hambamehe[?] ja kroogamehe[?], väega `hanklõsõ Se **Vrd** kroogo

krooge krooge g `krooke Mär HaLä Jür Amb Sim TaPõ(kruage g `krüuke Kod) Plt Ote; `kruoge R(-s IisR), kruoge Jür JMd Koe ViK, g `kruoke; n, g `kruoge Vai, `kruoke Jõh; krooges Jür, g `krooke Juu; rooge g `ryuke KJn peen (püst)volt, kurd varruka `otsas ei olnud `kruokeid (lihtsärgil), oli palistus Jõe; `käiksele `tehti `kruoged sise Vai; kroogetega tõmmatakse riie piha `järgi Hag; `krooked on `peened, vol'lid on laiad Juu; särgi varrukatel `kruoked, kruogitakse ära; Vanaste `naerdigi, et kroogestes pidid täid elama Jür; Kui - - teine järel tuld, siis old irm koe, kui [seeliku] saba `piale astub, astub kroogetest `lahti Amb; tanul õlid kua `krüuked taga Kod; `krooked kroogiti `värvli `alla Lai; kui mehele läks, pidi mehele `õmlema kroogetega `säarki ja Plt; roogetega riie; rooge `ryukes `kinni KJn; krooke panema krookima, voltima paneb `kruoke ehk `krousi, sie on kui

paneb `kruoked `sisse Jõh; krookesse kortsu *Tia mis sel viga, et ühest kuhast kisub `kruokesse* IisR; *kisub [riide serva] `krookesse* Trm; krookes kroogitud, volditud *se siilik mis mul on, se on `krookes* Juu; *sielik on `ästi `kruokes* JMd; *kasukal kua õli all puhvid, need õlid `krookes, `õidsid kasuka `puhvis* Trm **Vrd** krook, krougid, kruoped

kroogits → roogits

kroogo n, g *kroogo* Plv Se vigurimees; äge, hoolimatu *kroogo um sääne tembaline ja halv inemine* Plv; *kroogo om kiä hooli_i tõisist* Se **Vrd** krooga², kroogamees

krooguline *ussi kest on `niuke krooguline* Kei

kroogutama *kroogutama on (kure häälsusest) kure lähvä ärä, kroogutava, jätävä jumalaga. kroogutava kruu-kruu, kruu-kruu* Nõo

krook¹ *krook* g *kroogi* Ans Mar Hag; *kruok* g *kruogi* Ris VJg, `kruogi Kuu VNg IisR; *rook* g *roogi* Khk Mih krooge, peen volt *`kuuel on `palju `kruokisi* VNg; *Nisukese `pehme `riidesse on paha `kruokisi teha* IisR; *naise särgi käistel on roogid; `rookidega `kampsun ulga soem* Khk; *korrod oo ise, kroogid oo ise, kroogid oo suuremad* (kui kurrud) Mar; *sieliku kruogid* Ris **Vrd** kroug

krook² *krook* Emm, *rook* Hls int krooks *krook krook krooksuvad konnad* Emm; *konna rooksuve - - rook, rook* Hls

krook- kroogitud, krookimis- *Krooktanu* ehk teravtanu oli naiste igapäine pääkate Jõh; *krookpael on kurrudud pael* Khk; *Vardakoti suu tõmmatse rookpaelaga kinni* Han; *krooksuu varrus `üiti ka krookvarrus* Hag; *Krooklõnga paned nõela taha, `turkad igast kroogesest läbi, `tõmmad kokku* Jür; *sielikul on kruokpael sies* JMd; *liht`käistega ja krook`käistega särk* Trm; *tõesed on kruuk`kätsed, tõene on abasuu kädis* Kod; *ennemast `ööldi, kes peerestas, et krooklõng on mäda* Lai

krookeline `kruokeli|ne Vai, `krookli|ne Mär(`r-) Trm, g -se; `krook- Juu, `kruok- JMd VJg, `ruuk|lene KJn, g -lese krookes, kroogitud *`käiksed on `kruokelised* Vai; *seelik oo `rookline* Mär; *niid tehase ju kleidid `kruoklesed* JMd **Vrd** krookline, kruokiline

krook|höövel kumera teraga höövel – Emm

krookima `krookima, (ta) *kroogib* Mar Mär(`r-) Juu u Jür Amb, TaPõ; `kruokima, (ma) `kruogin R(`kruokin VNg), (ta) *kruogib* Ris Jür JõeK JMd Koe ViK Iis; `kruukma, (ma) *kruagin* Kod; `ruukma, (ta) *roogib* KJn krookeid tegema, kurrutama *`Kumma ta oma mokki `ninda sättib `jusku `kruogitud* IisR; `enne`muiste `kruogiti `jupkasi ja tanusi ja `käiksi ja Vai; *kruogitud sielik `sel`gas* Ris; *meste särgi varrust sai `enne kroogitud ja krae earest* Juu; *kruogitud `värvel pial ja `keskelt käis `kinni [seelik] JõeK; `särki kruogitasse, tehase `kruoked sissee* JMd; *kand sai kua kokku `kruokida* (pastlal) VMr; *niit aetasse `sissee, tõmmatasse `kokku, nii kruogitasse* Iis; *kaalus on kõik `ümmer kruagitud* Kod || *prunditama Mõni tegi näuvigurid, pilutas `sil`mi ja `krookis suud, nii et abe `liikus* Trm **Vrd** krooksutama², kruopima

krook|leht kortsleht (Alchemilla) *nisokeste kruoklehede peal seesab vesi* Ris; *krooklehed on nihukesed `körtsus vol`lilised* Juu; *kruoklehe ein niške `lehtne ein* VMr; *kruokleht on nagu `kruokus, kollakad `õiled* IisK **Vrd** krooksleht

krookline → krookeline

krooks *krooks* Jäm Tor Juu Jür JMd Koe Trm spor T V, *kruuks* Kod, *rooks* VII Tor Trv; *kruoks* Kuu RId Iis, *ruoks* Muh int (konna häälsus) *kruoks-kruoks `tievad `konnad* VNg;

Iga kevade tuli `tiigi puolt kruuks-kruuks IisR; konnad tegad ikka krooks, krooks Jäm; siit konnad teevad krooks-krooks Juu; konn tieb ikka kruuks kruuks Iis; konna võtava lombin rooks ja rooks Trv; konn tegi krooks krooks Krl || Mõni magab ja laseb kurgu põhjast krooksti - - ise ei `tiagi et krooksud tulevad Jür; kui sides tegemä kruuks ja kruuks, siis õlema lai uss siden Kod Vrd krook², krouks

krooksahtama kroksahtam(m)a krooksatama – Plv Vas

krookсахuss krooksahu|ss g -sõ krooksatus – Har Vas

krooksatama krooksata|ma Jür, -mma Har; (ta) kruaksatab Kod korra krooksuma konn kruaksatab ühe kõrra Kod; konn krooksat, `vihma nakass sadama Har || Inime norsatab, krooksatab Jür

krooksatus krooksatus g -e krooksatamine – Jür

krooks|latak = krookslatikas Mõni aasta on noid krookslatakit väega pallu, kevadelt sis na krooksuva ja piava pulme Nõo -**latikas** konn Üks krookslattikas oli rüsas, muud ei õld IisR; konnad või ned krookslatikad Kse; Kõik tii kraavi om noid krooks latikit täis Nõo; krookslatiku krooksuva Ote || (soolekorinast) Kõht tühi ehk korrast ära, siis akkab kruokslattikas sies laulma IisR

krooks|leht kortslieht kruoksehed ja udararohed, nie on ühed Kuu; Kruoks`lehte `pañdi ka `veikemate `aavade `piale IisR; krookseleht, see pidi arstirohi olema Mar; rüukslehed vii piäl, sihukse mäda `kohte piäl KJn Vrd krookleht

krooksti adv < krooks Konn tieb `ühtlaselt krooks ja krooks, aga vahest nagu `ehmub ja tieb ilusa pika `krooksti; Mõni magab ja laseb kurgu põhjast `krooksti Jür

krooksuma `krooksuma, (ta) krooksub Jäm Emm Rei LÄPõ Juu Jür Koe Trm Plt; `kruoksuma, (ta) `kruoksub R, kruoksub Ris(-sob) JMd Iis; `krooksuma, (ta) krooksub Tõs Aud, `kruuksma, (ta) krooksob Kod, krooksup TLä, kruuk's Võn Ote San; `kruuk'sma V(-mõ Krl, kruoksuma Lut), (ta) kruuk's; `rooksuma, (ta) rooksub Sa L; `ruo- Muh; `rooksuma KJn, -me San, `rüuksme M(-ma Trv), (ta) rooksub kurisevalt häälitsema konn `krooksub, `tiedäb `vihmä Kuu; Kurg `kruoksub, käib kevade ema `linnu `ümbär Lüg; konnad akkavad `rooksuma, siis on külvi aeg Pha; Korp krooksub ulga valjem kut vares Emm; kui elav ja `inges oli [tursakala], siis `krooksus, nisuke krogin oli taga Rid; konnad akan tänä `õhtu na `krooksuma Tõs; Sis obu `kargab ammastega puust `kinni, laseb kohe `jälle `lahti ja rooksub Tor; konnad krooksovad, vahest auguvad koa Juu; Inimesel `juhtub ka vahel, et krooksub magades Jür; konna nakassiva `rooksuma Trv; ronk rüuk's Krk; `lompen konna krooksuva Puh; `valge obene `vainul, konna krooksuva sehen = kirik ja kirikulised Nõo; konn `kruuksõ, nakass `vihma `saama Har; kunna? `kruuk'sva?, `kaarna krooksõva? Plv || kriuksuma sedäsi mürsob ja krooksob [uks] Juu; vanger kuiv, tahab `miärdi, krooksob Kod Vrd kronksuma, krooksutama¹, krouksuma

krooksutama¹ krooksutama Mär(r-) Puh Urv, `kruoksutama Kuu krooksuma konn rooksutab Mär; ku_kunna_kudõnasõ?, sõss krooksutasõ? Urv Vrd krouksutama

krooksutama² krooksutama Kos Jür krookima `üiti kintspüksid - - nied olid siit alt natuke krooksutud ja siin oli üks `värvel Kos; Vanaste krooksutati särgi krae alune ja varuka otsad Jür

kroolik krooli|k g -gõ Se, `krooli|kka g -ga Vai küülik

kroom¹ *kroom* g *kroomi* Lai Rõn; *kruom* VJg, *kruum* Kod, g *kruomi*; *kromm* Jõh
kroomnahk *kruom nahk*, väillamua *kruom* VJg; *kruum on pehme nagu siid*, muss `läikiv
nahk Kod; *vasika nahad` müüdi ära, ehk mõni `laškis omale ka `parkida, kas kroomist või*
Lai || pl kroomnahka saapad *suvel lašk kruomid tehä, kruum`suapad* Kod **Vrd** krommik

kroom² *kroom* g *kroomi* Se Lut raas, krööm `Kroomi l'eibä es olõ? Se

krooma|korv näputöökorv – Phl

kroomits *kroomits* g -a Röp Se hagerik, aganik *vii`sinna kroomitsahe* Röp; *tarõ küleh*
määne`haunõ tett om kroomits, agana siseh; agana pandass kroomitsahe Se **Vrd** koomits

kroom|nahk *kroom-* Jäm Kaa Mar Mär Juu Lai, *kruum-* Kod Rõn, *kruom-* Kuu VJg,
kroon- Rei kroomiga pargitud pealsenahk *niid on suured kroomnahad ning lakinahad* Jäm;
kroomnahast kiňjad Rei; *kroomnahk on peenem ja teine`prostoi nahk* Mar; *kroomnahk on*
vasikanahast Juu; *kruumnahk one kal'lis, kruumnahass tehässe paramad`suapad* Kod **Vrd**
kroom¹

kroon¹ *kroon* Hi spor L, Hag Trm, *kroon* Jäm Mär Juu Kos Ann Äks Lai Plt Vil, *kruun*
spor T, *kruun* Hää Hel TLä San V, *kroen* Jäm Khk Mar, g *krooni*; *kruon* g -i R(-ua- Jõh, n
`*kruoni* Vai); *kruon* KPõ Iis, *kruun* Lei, g *kruoni*; *kruun* Kod, *kruan* IisK, g *kruani*; *roon*
Khk VII Põi Muh Vig PJg, *roon* Lälõ Tor, *roen* Khk Muh, *ruun* Saa KJn M, g *rooni*

1. peaehe **a.** valitseja võimu sümbolina *`keisril on kruon* Jõh; *rooni peel tä istub, aga*
roen oo täl (keisril) *pees* Khk; *kuningatel reagiti sured roonid olnd* VII; *Roon oo valitseja*
märk Han; *kuningas kannab`krooni* Tõs; *kuningal on kruon* Iis; *roonid on vanast ajast*
juba KJn; *ruun oli pähan* Trv; *kuningal ja pruudõl umma? krooni?* Krl; *anniva? kroonile*
suud Plv **b.** kreekakatoliku kiriku laulatusel *kui vene kirikus`laulatetta, siis`oieta`kruonid*
Jõh; *sii vene kirikus olid sured roonid`pandi piha* Põi; *peimel ja ruudil o roonid peas, kui*
nad kõivad`ümber armu aa (aia) Muh; *vene laulatusel o rooni kandjad,`oidvad`rooni pea*
peal Kse || *aupaiste, oreool tal jumalal om kruun`ümbre pää* Röp | *halonähtus pääväl om*
ruun`ümmer, sij`tähents sadu, ku varu`ümmer. kuul om ka vaist ruun`ümmer Krk **c.** folk
ussikuninga hari *ussil koa kiidetasse olavad kroen peas* Mar; *mina olen kuuld küll, kroon*
`olla pias [ussikuningal] Ann

2. pärg, vanik *`lapsed kudovad`lällest`kruonisi* Vai; *lapsed tegad`roosidest`roonisid*
ja`rañtsa ja panavad pähe Muh; *kibuvitsa kroon`pandi Jeesusele pähä* Tõs; *ruunisi ja*
`rañtsisi auade pääle Saa; *pulmalaua`kohta ehitati ilusad kroonid* Juu; *kui mina laps õlin,*
siis üeldi ikke kruanid pias IisK; *ümmer`surnu aadade`tehti kruanid; rissi`piäle`tehti*
kruanid; suvel`testi lilledess kruanid Kod; *pärg on uuema aea sõna,`endisel aal oli kroon*
Lai; *rooni tetti puha lehmile pähä`ümmer`sarvi* (jaanilaupäeval) Hls; *karjalatse teive*
`ruun`ellereintest ja kullerkuppest Krk; *tõsõl pääväl ihiti kerikut,`koeti`kruunõ; orjavitsa*
kruun ol'l Jeesusel pään Har; *palokavañsist te'ti krooni?*, mis *`kalmahe`viidi;`mõrsa*
krooni`te'ti mirdest Rõu || *Teisel krooni pähe panema teise nimel halba tegema* – Hää

3. puuvõra *Kase`kruoni`sisse tulivad nisikesed pesad* IisR; *jäñsid puud, aga pialt on*
ilusad oma krooniga PJg; *õunapuu kruon`akkab sialt`piale, kus oksad akkavad* Amb; *ilosa*
kroaniga õõnap Kod; *kruun on suuress kasund, tüve ei jõuva järele* Vil

4. hambakroon *Ülämine kruon* (kõik ülahambad) *on kõik`terved, ei õle`ühtki`katkist*
`ammast Lüg; *Seda`ammast`kutsuti`amba`kruanist, mitte seda`juurika* Jõh; *arst paneb*
uued kroonid`piale Sim; *mustline`vaatab iki, ka* [hobusel] *`krooni ka suhun om* Krk

5. ülaosa, hari *kapil nikerdud asi ka kruun* Hää; [tuuliku] *Pea kroon ja kroonialused klotsid, kus peal veski pea`ringi keerati, õlid kasepuust* Trm; *`vankri kruun*, [esimese] *tel`je piäl oo kruun, sellel kaks võru* Kod; [veskil] *kruun käib`ümbre tuulõ`järgi* Ran

kroon² *kroon* Khk Pöi Emm Rei Mar Vig Tõs Pee KJn, *kroon* Juu Har Rõu, *kruun* Rõu Se, g *krooni*; *kruun* g *kruani* Kod; *kruon* g *`kruoni* Lüg Vai, g *kruoni* Kei; *roon* Khk Kär(roen) Pöi Muh, *ruun* Krk, g *rooni* rahaühik *kruon pole raha ega Mats pole vend* Vai; *`enne olid ikka sendid ning roonid* Khk; *se võll`maksis viis tuhat`Eesti`krooni* Pöi; *üks roon`jälle, see oo sada`marka* Muh; *sada`sent* ehk *üks kroon* Emm; *`maksvad ulga pealt, kas tuleb ää`üks kolm`krooni* Mar; *meil Esti valitsuse`aegas olid ju kroonid* Juu; *üle`kümne kruani raha* Kod; *aáni viis`kruuni raha ja kingituse kah vei* Rõu; *mis tiit tuu krooniga?* Se

krooni|krants *tuuleveski pea puualus kroonikraants tetti`ümbre`tiiru, äste kõva ja`limbe, kas saare puiest vai`uibu puiest. tolle alumatse krandsi piäl`veške kruun käis. perän tetti`päälmäne kraants, mes alumatse krandsi piäl käis* Ran

krooniline *krooni|line* Khk Mär(r-) Ann Se, *-lene* Hää Plt, *kruonilene* JMd

1. *krooni* kujuline; *krooniga kirikus oo kroonilised`lühtred* Mär; *me valasime`õnne, õnn läks kruonileseks, jäin elama* JMd; *mina olen küll`metsas käind ja`uusa näind, aga kroonilist`uusi ma põle näind* Ann

2. *kroonine*, *krooni väärtusega krooniline rätik; kroonilised rahad* Khk; *krooniliist olõ õi`ostnu`klaase* Se

kroonima *kroonima* Jäm Hi u Mär Tor, Juu Trm Plt, *`kroonma* Tõs, (ta) *kroonib*; *`kruonima*, (ta) *`kruonib* R, *kruonib* Jä VJg Iis; *`kruun|ma* V(-mõ Krl), *-me* San, (ta) *kruun|*; *`kruun|ma*, (ta) *kroonip* Puh; *roonima* Sa Muh Lä Tor, *ruun|ma* KJn Trv, *-me* Hls, (ta) *roonib*

1. *pühitsema a. valitsejaks Aleksander`Vüötrovits (Fjodorovitš) õli`kruonittu`keiser* Lüg; *`keisrid kroonidaste* Jäm; *`keisert ja kuningast kroonitse* Tõs; *kuningast peab kroonitama, kui sedasi au järje peale tõstetakse* Juu; *`keisri`kruonimese pääval oli suur püha* JMd; *kui`keisred krooniti,`Põltsamal`peeti kua pidusid* Plt; *`keiser on roonitud,`paáni rooni pähe* KJn; *keisrit kroonitas* Vas; *kunigat ka kroonitass* Se **b.** *ortodoksiausu abiellu vene usu laalatsel ka roonitase* Tor; *venes (vene kirikus) kui laalatakse, koa kroonid pea`kohtes, mina sain küll kroonitud* Juu; *`vinläse?`kruuniva?`abielo`rahva* Plv

2. *pärgama`Jeesust rooniti ka* Khk; *jaanipäeval kroonitess`lehmi* San; *ma krooni su pääd`lillegõ* Krl; *poisi`kruuniva alasi`tütrekõ henele pruudiss* Har || *`ümbre`tsõõri lõõgatu, nigu ärä kroonitu`ümbre`tsõõri, kruun`vällä lõõgatu* Röp

kroon|lühter *mitmeharuline valgusti kud leerilapsed, siis on kolm kroon`lühtrid keik põlemas* Jäm; *kroon`lühter oo kirikus, suured kroonid`kulgis* Tõs; *taga`altari peäl on koa kroon`lühtred* Juu; *kruun`lühtrit om Nõo`keikun kolm tükki* Nõo; *kruun`lühtre palase kerikul* Krl

kroon|nahk → *kroomnahk*

kroon|prei *hobuse kabjanahapõletik kruon prei, sie on`raske`arstida`vällä, siis lähäb jalg puha`põlvest`saadik jämedast* Lüg; *ruunrei tulep kabja piirte`sissi, om`raske parante* Krk

kroonu kroonu Jäm Hi u L(-o Mar Khn), HaId TaPõ, kruonu Ris(-o) Jä ViK I(-ua- Kod) Hel T(-o Võn) V(-o Röp Se); `kruonu R(-uu- Kuu, `kruono RId); roonu Sa Muh L(-o Vig PJg) VIPõ(-o Pil KJn) M

1. riik, riigivõim Paremb üheksa `sõrmega isa `leiba `süia kui `kümmeaga `kruonot `tienida Lüg; kroonu maad ning metsad Jäm; Vene roonu ning Saksa roonu akkana vist sõdima Kaa; kruono oma on mets ja maa Ris; kroonul `leiba küll, las sööb siin Lai; rautti `olli kroonu oma Ran; mes kroonu `kortinan viga om `olla, kroonu kõik parandab Nõo; sai kroonu käest käsi tüülisõ maa Krl || Ega sul `kruonu jalad ole (istu ometi) Kuu; Ága mool pole roonu jalad, `ütles mees ning `istus pingi `pæele Kaa; Ma ei viisigi täna tñjüd `lõhkuda, egas mul kroonu `käsku sel'la taga põle Hää; (kui tööga ei pidanud ruttama, õeldi) ega see kroonu piits ole Kad

2. sõjavägi, sõjaväeteenistus `Ek_se `kruunu old `hirmusast pikk aig; `kuidas `muodi läks sinu `tienistus `kruunul Kuu; `terved mehed ikke `võeti `kruonu, `vaised ja vigased `jäeti kodo Lüg; isased on roonud `teenimas Khk; kes roonust ää jooseb, on jooksik VII; ma olin kroonust läbi mees Rid; oli kroonu peal pasunapuhujaks Mär; jumal oo vägev, aga roono oo veel vägevam Vig; kui nad kroonoks (sõduriks) olid, siis käün ise `püüdmäs kalu Khn; minul ka vend kakskümmend viis `aastad `tjñnis kroonut Hää; pueg tienib kruonud JMd; [poiss] läks `kruonu JJn; pueg tuli kruonust `väl'la Sim; täma läháb `varsti juba kruonude Iis; vanass `jäeti esimesed pojad isäle abiss, ei võetud kruanu piäle Kod; poeg minema sügise kroonu `pääle Äks; kui poeg sõeas oli, kroono piäl, siis `ánti abi KJn; miu pojat om täo roonu pääle minek Krk; nuur poiss ollu, es ole vijl kroonun ollu Ran; Vanast ol'l pikä`aoline kroonu Urv; tñy `viñdi kroonu pääle, `viñdi `soldaniss Har; kroonu pääle mineki aig tul'l kätte Vas

3. a range, karm, kuri mõni ärrä `olli `tjñndridele väegä kroonu - - mõni `olli ää mñjs; peremñjs läits väega kroonuss Ran; Ta om kül lastele väega kroonu Nõo

kroonu- riigi-; sõjaväe- `passi rahad ja piarahad `makseti `kruonule, sie õli sie `kruonu maks Lüg; siis tuleb Ligekatku, see värav, mis roonu `metsa leheb Khk; Välja At's pidi kuskil taga Venemaa põhjas roonu ametis olema Kaa; Teise külje peal oli [rahal] `number ja teise külje peal oli roonu kul'l Põi; poesid kõevad roonu teenistuses Muh; kroonu kotkas oli `pitseri pääl, oli rahade pääl Emm; lähvad kroonu teenistusse, `senna ut'sinasse Mär; kroono `riided olid `selgäs Tõs; roonu abe, kahe aralene abe. koone ots ja koone alt oli puhas, põln abet `ühti, `üiti roonu abe PJg; on kroonu kord `möödas, ku lähäd `tüöle Ris; mu vend oli kroonu teenistuses; küll ilm õpetab ja kroono piits koolitab, kui sa mo sõna ei taha kuulata Juu; ta on kruonu ammetnik VJg; mehil kõegil kruanu kuvved (munder) sel'jän ja tirisid kot'ti Kod; läits roonu teenistuses, läits `aiga `tjññme Krk; läitsime kroonu `mõtsa agu `säädmä Nõo; mina olõ kah soldatist `vällä ostõtu mñjss, ega mina kroonu teenistusõn suku ei olõ ollu Ote; mia is olõ talumihil uma, siss `ül'ti, et tñy om kroonu mõts Har

kroonu|ait magasiat `kruonu `aidad õlivad kas `püssi `aidad ehk `kraami `aidad, kus `kruonu kraam `sõisas. `kruonu `aitadest `anneti inimistele `vilja `vällä, `nälja `kustutust Lüg; jumal `oitku `teiti kroonu aeda `piäle minemäst Khn **-käsk** sõjaväekutse Sandril oo roonu käsk kää, sõa tee jala all Kaa; See pole roonu käsk, et inimene peab `sõnna `sõukse ilmaga minema Põi; sita äda om ullemb ku kroonu käsk Ran **-leib** riigitõõ; sõjaväeteenistus

keig on `kruono `leivä `süüjäd (riigitöölised) Vai; mi miiss kah `lät'se kroono `leibä `süümä (sõjaväkke) Röp -mees sõdur, sõjaväelane; riigiametnik `undervits on ka `kruonu mies VNg; surde `tärnidega roonu mees oli Vll; velt`veebled oo kroonu mehed Kse; kruonu mies, tema peab tuüni peal `seisma Ris; kruanu mijs on soldat Kod; Vanast kroonumiis läits sõtta Nõo -mõis riigimõis muist olid roonu `mõisad ning muist päris `mõisad Khk; Raugi küla `olli roonu mõisa järel Muh; Tamme `mõisa `olli kroonu `mõisa Ran -püha riigipüha vanast olli roonu pühäsit `rohkep ku kirigu pühäsit Krk; lipp pandass kroonu pühil üless katussõ `otsa Kan || fig kui kessegil särk `pükste peal oo, siis `öötse sool täna roonu püha Muh; Senel aa vist kroonu püha Emm -vald riigimõisale kuuluv vald roonu valla inimestel oli ju `jälle param, pärisvalla inimesed olid orjad Krj; pärisvalla pois ja roonu valla koer, nee olid ühed Pha; ennem läheb roonu valla koirale kui pärisvalla poisile [naiseks] Vll; kruonu vallas old iad obused Jür; Luke mehe kissivä `endä `valla, es tahava kroonu vallaga ütten `olla Nõo -vägi sõjavägi `kruonu vääs `lüövad `telgi üless Lüg; `siknaa-li `anta -- seda `pruukvad keik laevamehed ja kroonu vägi ja Emm; tuu oll sõss ku mu_pois_lät'si kroonuväkke Rõu

kroop¹ → krooba

***kroop**² kom `kruobiga rupphöövel puu`riistad, `riista `lauad said kõik `kruobiga `üeveldatta Lüg Vrd krupphöövel

kroop|höövel kroop- VNg, kruop- Lüg, roop- Kse rupphöövel kruop`üövel tieb `lauvad `õõnest, `ümmarguse `kummis teräga Lüg Vrd krupphöövel

***kroopuma** `kruupuma toiduga määrduma, paakuma – Nõo Vrd kroobatama

kroos → roos

kroosikõnõ kroosikõ|nõ g -sõ kruusike Ma osti kroosikõisi kah [setudelt]; kroosikõsõga ku `saie vett suu manu panda? Har Vrd kruusake

***krooskama** `kruoskama Vai, `kruuskam(m)a, kroosada? Har Rõu

1. norskama küll `kruoskavad, narin taga Vai; Ku inemine sällä pääl maka, siss `kruuskass; nuu_kiä `kruuskasõ nuu matõtasõ ratastõga, a_kiä ei kruuska?, matõtasõ `riiga; mõni maka habinaga, mõni nuhinaga ja mõni kroosatõn Har Vrd kruoksama

2. korskama (hobusest) Hopõn `muudku kroosaäs `endä, ku_tunsõ vere lõhna Har; Hopõn nak`as mõtsa veeren `kruuskama, tiiä_kedä tä säääl nägi Rõu || satass maha? ja aja vattu suust `ussõ ja armõtudõ `kruuskass (langetõbisest) Har

Vrd prooskama

kroos|mamma vanaema – Jõh IisR HMd -mutter vanaema – Pha Kad Pst -papa vanaisa – Jõh IisR Khk HaLo meie `kruoso suri ää, `kruospapa elab viel Ris

kroosu kroosu Pha Rei Mar(-o) Han(-s-) Kei Kos Jür Amb, `kroosu, `kruoso Ris; `kruosu Kuu Jõh, kruosu JõeK JMd; krosu Plv vana inimene; vanaema, vanaisa eks nie old vana emäd, kedä `kruosuks `hüüeti Kuu; Ise juba päris kroosu, aga armastab meestega mehkeldada Pha; Lapsed `ütlesid vanaemasid kroosudeks Han; mind `kutsuvad `kroosu Ris; lapsed üiavad vanaema või vanaisa kroosuks, vanataat ehk vana kroosu Kos; `enne antvärgimad rahvas, neil vanaema ei old, neil olid ikka kruosud JõeK Vrd koosu¹

kroot|mast grootmast `toine `masti on kruot`masti Vai; suurel laeval on krootmast, sie on laeva teine mast JõeK -puri grootpuri kruot`purje `ulgu kasa pääs `lahti VNg Vrd krootseil -seil grootpuri kruotseil on `kaljastel `keige `suuremb puri Jõe; tagumine puri

`laevas kruotseil Hlj; `kahver oiab `rootsli ülemise otsa `püsti Mus; krootseil on keige suurem puri Phl; `krötsel on tagumene suur puri Ris

krootsima `krootsima, (ta) krootsib Jäm Hi, `rootsima, (ta) rootsib Khk käies jalgu lohistama mis te krootsite siin, vädavad `jalgu `järgi; suure `raske käimaga krootsib sedasi Jäm; mis sa rootsid, lätsid Khk; mes sa krootsid Phl

kroov kruov g `kruovi VNg Lüg, roov g roovi Saa Krl kroovmasin kruov `massin õli, õdrad panima `sinne `kruovi `sisse, lasima `kruovist läbi, nied võttavad nied ära nied `kuored Lüg; terad lähavad `veskes `enne roovi `alla kui jahus tehasse Saa; enne jahvatamist lastass [vili] roovist üle, sõglast Krl

kroov- kruov- Lüg IisR Ris Koe, kroov- Hi Kei, kruuv- Kod, roob- Aud kroov- **a.** kroovimis- kruov `massin õli, õdrad panima `sinne `kruovi `sisse Lüg; lähed läbi kruovmasina keded seljäss ära Kod **b.** kroovitud Veskis saab teha lihtjahu, kroovjahu, tangu Käi; `veskel jahvatse kaerad ära jahuse, roovitse `välja, siis on roobjahu Aud; kruov jahust saab jume leib Ris **Vrd** kroovi-

***krooved** pl `kruuved Kod, `ruuved Vil, `kruuvmet TMr vilja idud ja keed teräd kroovitasse, `kruuved lähvad `tõisi kot'ti; `kruuved kõik luumale; raiu `kapsalehed `kat'ki, pihuga paa `kruuvid ehk kesi `piäle; liiv läab `kruuvite `sisse Kod

kroovi- kroovi- Emm Juu Trm Lai, `kruovi- Lüg Vai, kruovi- JMd, roovi- Krj Pöi Muh Tõs Saa Trv Krk(rooni) Har Rõu Vas, roobi- Vig **a.** kroovimis- Teise korra päel on [tuulikul] veel roovi värk ja pisike piili värk Pöi; `vilja krooviti, kui taheti, `lasti kroovi masinast läbi Lai; rooni puru andass `luumel Krk **b.** kroovitud `kruovijahu on sie `veskis `välla `kruovitu jahu Lüg; see saab ära kroovit, kihnud peeld ära ja siis kroovi jähud Emm; roobi leib Vig; eks see ole kroovijahu, mis on kroovitud Juu; kruovijahu `antasse `siale JMd **Vrd** kroov-

kroovima `kroovima, (ta) kroovib Hi Lä(-bi- Mar Vig Nis) KPõ TaPõ, `kruovima, (ta) `kruovib R(`krohv- Lüg), kruovib Ris spor Jä ViK, Iis; `kruuv(i)ma, (ta) kruavib Kod; `kruuvma T Urv, `kruuvma VId, `kruvma Vas Se; `roovima Sa Muh L(-bi- Vig) VIPõ, `ruuvma Saa KJn, `ruuvma M(-me Pst Krk) V; `roonima Khk, `ruuime Hls Krk; `proovima Jäm Khk Muh PJg TÜR, `pruuvma Var

1. puhastama **a.** viljaterade kesti ja idusid eraldama; puhastama vii terad `kruovima VNg; `veskis `kruovitasse ivade pialt lese `välla Lüg; ne on `kruovitu `tahtud Vai; ta roovib `vilja, laseb kestad εε; aeab ennem vilja `tervelt läbi, roonib vilja εε Khk; ta kroovib odrad ära, siis akkab `piili (püüli) `lasma Rei; `enni kroobitasse rukid ää ja siis jahvatasse Mar; meite leib oo ike roovitud rukistest `tehtud Mär; `kõiki `vilja `veskel roovitse Tõs; terad peab `enne ära `ruuvma kui `jahva Saa; vili kruovitakse läbi ja jahvatakse `kat'ki Ris; vili tahab `kroobida Nis; kui `vil'la `veškile viiakse, siis kroovitakse, kui ta purune on Juu; nisu kua kroovitasse Koe; nüüd kruovitasse [viljast] muld ja aganad `väila VMr; muud ei jäe `kruuvmata ku sia teräd, neid ei õle vaja `kruuvi Kod; ma käisin `veskil, `kroovisin ise Lai; teri roovitasse enne kui javatasse KJn; ma `ruuvse puul' vakka rügä ärä Trv; roonitse enne puru `vällä ja jahvats `ästi peenikes Hls; terä roovits ärä, lastas kivist läbi; `kaarui ei roovide Krk; vanast tetti `ruuvmade röest `leibä Hel; neid rük'i piat `ruuvma, ne omma liivadsõ Har; veskil kruvitas `viljä Vas **b.** jahu sõkaldest puhtaks sõeluma nied rukkid õlid `kroovitud ärä, `lastud üle `sõela, et lesemed õlid ärä `võetud neild jahudeld Lüg;

`Kruovimata jahudest leib on `tunklemb IisR; mool on proovitud nisujahu saia jäuks Jäm; tanjud ja jahud mõlemad roovitse Muh; leba jahu oo koa roobitud, kestäd oo `väl'lä `võetud Vig; `veskel jahvatse kaerad ära jahuse, roovitse `väl'ja, siis on roobjahu Aud; `ruuvmisel aetse [jahu] roovi sõõlast läbi, sis `sõklad tulevad `väl'la. `ruuvmata jahud on mustad Saa; `püüli kroovitakse mitu `korda Juu; peremies tahi eile jahu `kruovida VJg; kruovitud jahud, kus ei ole `tossu (tolmu, purusid) sies Iis; kui paremad jahu tahad, piad ikke ära `kroovima Lai; `kiisli jaost on ära kroovitud jahud Pal; sigadelgi ei anda änäp ilma `ruunmede jahu Krk; mul omma roovidu jahu?, `ruuvmada jahvõst leip saa liivanõ Har; ilma `kruuvmada jaahu? oma? iks musta? Röp || Küll perse kruuv (käib lihtne toit küll) Röp

2. koorima a. piimal koort eraldama *anna `mulle kroovitud `piima Lai; roovitud piim Pil; siss olõss saanu ilma `ruuvmada `piimä, ku piimämasinad is ollu? Har b. palke tahuma Elu `tehti proovitud `pal'kidest Jäm*

kroovitsema → kroobitsema

kropa *mis_sä võtat naid lehti kui kropa õnnõ* (kui võtab suure rutuga, hoolimata, krabistades) Vas

krope → kropp¹

kropeldaja *Sij ol'li nii maanõid vai kuda ta kutsutass, jah, periss `niskene kropeldaja KodT*

kropp¹ *kropp g kropsi Käi VMr Rõn; n, g krope IisR, pl kroppid Jõh säärsaapa pealseosa Kroppisi `lõigeti `mitme `muodi Jõh; Kui [saapa] vana sääarte otsa lasti krope õmmelda, õeldi, et viisin seared kingsepale pöitada IisR; Kropid said joba ammu välja leiget Käi; kropp on `saapa `pealne ilma sääreta VMr*

kropp² *kropp suurenenud kilpnääre – Pee*

kropp³ *kropp häbematu, halb No oli oma ema `vasta kropp; Oli oma peremedede `vasta `nenda kropp IisR*

kropphõövel *kropp- Krl Rõu, kropp- Vas rupphõövel peremiiss ot's kropp ööveld, millegõ `suuni ajass Krl Vrd krupphõövel*

kropsahuss *kropsahuss* *deskr kaás `hiile hiirt, kropsahuss ol' ennedä, ku kiinni võt't Har Vrd krõpsahuss*

kropsatamma *`kropsatamma krõpsatama puu `kropsasti `katki Vai*

kropsti *`kropsti Jõh IisR Ris Lai* *deskr `Viskas `kropsti kõik puru Jõh; oli üks mere abandus, obone läks `kropsti sees Ris*

krosnas *krośnas g `krośna korsten – Rap*

krosnobi *`krosnobi Nõo/-ś-/ Kan*

1. s väänkael *Kes täst `krośnobist jagu saab Nõo*

2. a labane *ta om sääne `krosnobi müss Kan*

kross¹ *kross g `krossi R(n `krossi Vai), krossi Hi; krośs g krośsi K I, krossi Jäm Mar Tõs T V(krośsi Har Lut); rośs g rossi Sa Kse Pä M, rośsi Juu KJn van rahaühik; peenraha vanast olid krossid Jäm; vanaste oli ükskord kross, kahe`kopkane Käi; rośs oli pool kopikast Mih; mõne rossi eest olid saand `kõrtsis `õhta `otsa `juua PJg; rośs oo vana raudraha Hää; puolekopika puol oli krośs Ris; neli tükki läks `krośsa kopike Kod; suhvlaadikun om vanu `rośse Hls; mis `taadri täüs is olõ?, üldäss krossiss Har; krośs –*

veeränd `tingä Vas; `kõikõvähemb jo raha ol' krooss Lut || fig vaesusest, rahapuudusest Pole
`ijje taga punast `krossigi Kuu; kui mul ei õle mitte koppikagi raha, siis `üttelema, et mul ei
õle mitte `krossigi raha Lüg; tama ei `andand `miule punast `krossigi Vai; mette `rossi raha
pole ka `taskus Khk; mütu `aega pole punast `rossigid näind Kär; ma pole mette `ühte
`rossi saan Muh; raha öeldaks vahel kui ta nii `otse on, et mul põle enam `ühte `kroossigi
Juu; Vaene kui keriku rott, põle tal punast krossigi inge taga Trm; ei `antud `üste `kroossi
raha lapsile, ei leevä `ruasu Kod; põle tal `roossigi raha `taskus KJn; tal es ole `roossi ka
pungan Trv; ei ole `rossiki raha `karmanin Hls; mul olõ õi jumala `krosse hinge al_rahha
Se

kross² kross g `krossi Kuu VNg(-ö-), krossi Rei; n, g `krossi Vai; krooss g kroossi LNg
Hag Juu, `kroossi Hlj (naha)nakkushaigus `Istusin `metsäss maas ja nüüd sain `tiie midä
`krossi, kaik `kindud on `kärnäss; Mes kross sel `lapsel kättes on, neh kohe nahk kaik
kedutab ja Kuu; siä jo kähised, siul on `krossi `külles Vai; see on üks `aiguse kross, mis
`meite majase tuli Rei; Krooss on lapsel kurkus Hag; lastel on krooss, mõnel vanal koa suu
läb paksuks ja `valgeks Juu **Vrd** tross

kross³ krooss g kroossi HMd Tür Kod; kross g `krossi Vai; ross g rossi Tõs mõõtühik
a. pinnamõõt `taader = 60 `rossi (maad) Tõs **b.** hulgamõõt puol `krossi on kaksteist tosinat
Vai; `ühte `kroossi käis kakskümmend neli tosinat Tür; krooss õli vijl vähäm [mahumõõt kui
kapp] Kod

kross⁴ krooss g kroossi kalakeeduvesi kalavenelased üidsid uhkat teeme `kroossi. suur
kauss `tehti `leiba täis, sis valati vesi `piale Kei

kross⁵ kross g krossi Rei VJg/-ss-/ kupatus, jama se kross tuli mo `pääle Rei

kross⁶ → pross

krossama `krossama nõiduma `krossamene on `nöiamene, mend `krossade ära Emm

krossiline kroossiline tühine, odav taa kroossiline asi, siss taa pääl ka `larne tetä? Se

krossima `krossima, (ma) `krossin VNg Jõh Vai, `kroossima Trm MMg, `kroosma Plv;
`rossima, (ma) rossin Kse peeneks raiuma, hakkima `kapsaid `krossida VNg; `krossida
võib pali `asju – puid, `kapsaid Jõh; `noaga `krossida `laua pääl kabusta `pienest ko
`värske kabusta suppi tehä Vai; läks `mõisa `kaapsud `rossima Kse; Porgandid - - krossiti
krossrauaga peenest Trm; sigurid kroositasse, lõegatasse `peenest MMg

kross|kapsas peeneks raiutud või riivitud kapsas – VNg Kse VJg Trm Kod Plv
rooss `kaapsad ja riim `kaapsad Kse; üks `ašten krooss `kapsaid VJg; krooss `kapsad one
riiv `kapsad Kod; krooss `kapsta? `tsaetass Plv **-raud** kapsaraud – Trm Kod Lai kroossrauaga
raiutass sigadele `kartulid; Kroossrauaga raiusid naised sigadele `rohtu peenest Trm;
mõned `ütleväd kroossraud, vanass `ütlid koe sa `kapsa raada panid Kod; kroossraud oli
nummer kaheksa `moodu, puu värs taga Lai

krossu → kroosu

krougid pl krougid krooked Ilustiseks [käistele] olid krougid ning heegeldatud pitsid
Phl **Vrd** krous

krouk krouk g `krougi kaaren – Kuu **Vrd** kronks¹

krouks krouks Hää VJg, rouks Kse deskr kond (konn) karjub rouks-rouks Kse;
Ronk - - kraaksub kah ikki krouks ja krouks Hää; konnad krouksuvad krouks-krouks VJg
Vrd krooks

krouksuma `krouksuma Khk, (ta) `krouksub Lüg(-maie) Pal, *krouksub* Amb Tür ViK; `rouksuma Khk, (ma) rouksu Kse; `rouksma KJn deskr rattas `krouksub `vankri all, on kuiv `kanjest; kui konn `krouksub, siis on sadu edesi Lüg; kured `krouksuvad, korbid `krouksuvad ka; konnad `rouksuvad vee`loikude sihes Khk; konnad krouksuvad, vist lähäb sulale Amb; obone, ta akkab `krouksuma, akkab puud närima (kui kuivkonn kurgus) VMr; kui kätt liigutata, siis nari krouksub Kad; küll konnad `rouksid KJn **Vrd** krouksuma, krouksutama¹, krouksutama

krouksutama `krouksutama VNg, rouksutama Kse = krouksuma rattad `krouksutavad VNg **Vrd** krouksutama¹

krous *krous* g `krousi Hlj Jõh, *krousi* Emm Käi Han Saa Jür Amb Kad Kod Lai Pst Nõo; *krouss* g *krousi* Ote; *krauss* g *krausi* Har; *rous* g *rousi* Kaa Han PJg Saa; pl *kroussid* Pal

1. s krooge paneb `krousid `sisse Jõh; Rinna peel olid rousid Kaa; Rousid `tõstvad `riide kohevil Han; särgi rae pialt oli rousi `moodi `pandud PJg; kesspaigal `tehti kõrdil rousid. laiad ol`lid vol`did, peeniksed ol`lid rousid Saa; Riideid krousi aga pienelt ja tihedalt, krous krousis kinni Jür; kroussid olid, nigu pundar oli tagumiku pial Pal; Krous peab ühtlene oleme Pst; Krauss om kimaruss Har **Vrd** krook, krougid

2. a keerd(us), krussis minu `lambal om `väega krouss vill Ote

krousi `krousi Jõh Han Hää KuuK krookesse; kortsu Krouslõngaga tõmmatse riie `krousi kokku Hää; kadaka siened, kollased, korsulised, `krousi `tõmbavad KuuK; krousi panema ~ tegema krookima paneb `krousi, sie `ongi, et `krousi Jõh; Õhemast `riidest seelikud `pandi koa `krousi; Ilu paberisi saab kua palava naelaga `rousi tiha Han

krousim `krousim, (ta) `krousi Kuu Lüg Jõh, *krousi* Käi Rei Han(rou-) Var Saa Ris Jür Amb, *krousi* Kos; `kroussima Hää, `krousm Nõo, `kraussima San Kan Vas

1. krookima, voltima `Ninda ne `laste `kuued on kaik `ümbär `ringi ärä `krousitud Kuu; `naistel õli [särk] `krousitud ja `kaeluss pääl Jõh; Krousidot riie Käi; Jäkk oli krousitud õlade kohjast Han; ned alused, mis neil sel`las olid, tiad nied olid kroositud või vol`litud Kos; Ma naka käissit krousm Nõo; ma tei krausitu `undrugu Kan

2. lokkima Tädi `krousis oma `juuksi Jõh; Naised `tahtsid juba vanaste `juusid `rouside Han; `karme villaga lammas, teine oo nii kui krousitud ja pehme Var; krousi `juuksed Ris; Juused kõigil peas krousitud Jür **Vrd** krousitama, kruusima²

krousis `krousis Jõh Rei Han Jür, `krouses Käi krookes; krussis, lokkis Tädi `Annal õlivad ilusad `krousis `juuksed Jõh; Krouses vill Käi; Mei lapsel nii ilusad `krousis `juuksed Rei; Pluused eest olid `krousis; Inimese `juused oo `rousis, sedasi lokkide `moodi; Poisil küll põle `krousis pia ilus Han; `Krousis oli kohevill; [juuksed] Pidiid `krousis olema üle pia, et `lauku ei `oltki Jür **Vrd** kruusis

krousitama *krousitama* Phl; *rousitama* Han lokkima, kähardama Linda *krousitab* `juused Phl; Nüid lapsed `lasvad oma `juused ää rousitada juba noorest piast. Pailud oo rousitamatta kua libeda `piadega Han **Vrd** krousim

krouslang, -lõng krooklõng Krouslõngaga tõmmatse riie `krousi kokku; Na`la pärast öeldaks ka sellel inimesel, kis roppusi räägib, et su suul põle krouslõnga siis Hää; Kästele ma aa kah krouslanga sissä Nõo -pael krousspael on, mis `tõmmab kokko `riide, krousspael `riidel sies Jõh

krovat → kravat

krove *krove* vana, lagunenud asi – Hlj

kruamik *kruamik* g -o kroomnahk *tämä õs* (ostis) *punass kruamikod* Kod

Vrd krommik

***kruanima** pr (ta) *kruanib*, part `kruunnud

1. ahnitsema *alate kruanib õmale puale, künnäb tõese põllu küljess õmale* Kod

2. teist üle kavaldama, koorima, tüssama *no küll tämä kruanib tõiss inimess, alate tahab tõõse õma; mes_sa kruanid tõiss; sõper sõbra `perse kruanib* Kod

Vrd kröönima

kruba *kruba* Hi kobar, tari, pundar *Pähkes aa siis valmis kut ta kruba seest ise välja lüüdi*; *Kui* (kuiiv) *aeg, üks kaks pähkest krubas* Emm; *Soostrel suured marja krubad; liimigad on ponast marjad, kivid sees, krubad `kasvavad varde `otsas Käi* **Vrd** krubal

krubal *krubal* Jõe Kuu = *kruba `kaarla `marja krubal; `pähkle krubal; põld `marjad ehk kivi `marjad `kasvavad ka krubalas* Jõe; *`sestra krubalad* Kuu; *krubalas kobaras, ligistikku `linnud on merel krubalas* (parves); *lilled on vahest ühes krubalas* Jõe; *`eied on krubalas* Kuu

krubas(se) *krubasse, krubas* Hi Ris

1. kobaras(se), parve(s) *Kui lambud ermata, siis nee joosvad krubasse kogu; Pihlamarjad `kasvavad krubas* Emm; *pered krubas* (talud lähestikku) Käi; *oulid `lindvad krubas* (parves) Rei; *mesilased on krubas; Kui kanad õhtu krubas on ja nakitsevad, siis tuleb paha ilma* Phl **Vrd** krobas

2. krobeline *kilp `silmilene kangas, nagu krubas `riided ikka on, lõhjad pisut val`lemal, ehk nõgus* Ris

krubedik *krubedik* g -u pugerik *krubedik, nisukene kitsas, pime koht, kus ma siin `töötan, va krubedikus* Noa

krubi *krubi* JJn VMr Kad Rak Ran

1. kräsus, lokkis *krubi pia* JJn; *mõni on krubi karvaga, sasis karvaga; `krüssis villaga [lammas], nisuke krubi* VMr; *krubi vill `lambal* Kad; *krubi `üeldakse `lamba `kohta, kui on `krupsis villaga* Rak

2. konarus *kui lavval suurõd [sae] `amba jälled - - om nigu krubi sehen, aat tollõ krubi `üüvlegä tasatsõss; palgü om kah `näste ja krubisit küllen. vai krobaline kivi, tollõl om kah krubid küllen* Ran

krubi|höövel *krubi-* Iis Ran Puh; *rubi-* Var rupphöövel *krubi `üüvlega tööcati suurõ, saõ* (sae) *jälled üle* Ran **Vrd** krupphöövel

krubine *krubi|ne* g -tse krobeline *päald om laud krubine, suured jutid lavval sehen* (saagimisest); *mõni kivi om krubine* Ran **Vrd** krobaline

krubis *krubis* JJn Kad kähar, lokkis *krubis ja `krupsus vill; porgand on kihus ja krubis* JJn; *väga krubis villaga, `piene krubis villaga* Kad **Vrd** krupsis, krupsus

krudilik *krudilik* g -u ebatasane *krudilikud `elmed, viirad korra `ümber; `kaarmama`jad* (murakad) *sedised krudilikud kut `põlmemarjad* (põldmarjad) Jäm

krudin *krudin* g -a deskr *Pakkasega tieb lumi kõva krudinat* IisR **Vrd** rudin

krudinal *Lapsed `käisid kridinal-krudinal üle lume; Kui kere ele, siis paned krudinal-krädinal ka `tohletand `kaalika `nahka* IisR

krudisema *krudisema* R Rei Rid Mar u Mär Tor, JMd VJg Trm Ksi Plt deskr krudinat tekitama *hea`riide krudiseb* VNg; *Lumi`aina krudises rie jalaste all*; *Nari krudiseb, kui kätt`liigutada* IisR; *Mis asi säääl koti sees krudiseb* Rei; *liiv krudiseb jala all* Mar; *puhas asi krudiseb* JMd; *nikastand koht krudiseb* VJg; *Krudises nii kui`tärlise kott* (ihu pärast sauna) Trm; *lööb käe`piale, akab krudisema, sij`õigatasse kidaks* Ksi; *`kange külmaga lumi krudiseb ree all* Plt **Vrd** krudisema, rudisema

krudistama deskr *Akkas oma nariga* (haigus) *krudistama, et siis ehk saab ruttemb`tervest*; *Õhta oli vagane --`jalgade krudistamist oli`kuulda* IisR **Vrd** rudistama

krudisema *krudsise|ma* Puh Nõo, -mma Vai krudisema *lumi krudisõ`jalgu all* Vai; *Akna mõskmise aigu kah akan krudisep* Nõo || *Põrsa krudisõeva, neil om kōtt tühi* Nõo

kruhm *kruhm* (krohm) g *krum(m)a*; ppl `kruhme; u *gruhm* g *grumma* põõsas `marja *kruhm*; *tsiriña kruhm*; *paju`kasvasõ grumman, paju`kasvasõ änäba ütēn* Lei

krui → kruvi

kruitama *kruitama* Mar Juu, `ruitama Pha Muh Lälö Pä

1. (ümber, sisse) keerama, (kinni) mässima *kääd kestatasid, `keertsi ussi`kesta, `ruitasi ümmarguseks* (käte raviks) Pha; *neelulõhja`ümber`ruitatse niied* Muh; *`kruitadi lõngavihid`kinni ja värviti ää* Mar; *`Ruita narts sõrme`ümmer*; *Aa irs* (aialatt) *oo maas, tuleb vitsaga`teiva`kül`ge`ruitada* Han; *suka`varda ajasid lambi tule peal palavasse, siiss`ruitasid`juused`ümmer* Mih; *laps`ruitadi`sisse,`mähkmid sai`ruitada* PJg

2. keerutama *Poiss`ruitas ühü`jala pial*; *Okit tuleb`ruitada* (kruvist pingutada), *lõng oo laug, piab peenemad kedrama* Han; *lammast`kruitand enese vaia`kül`ge nii`kiñni et Juu`Vrd`ruitama*

kruks *kruks* g *`kruksu* Kuu Jõh, *kruksu* Kei keerd *Köüs on`liiga kiert,`aeva ottab`kruksud sise* Kuu; *kruks on`lõnga sies, sükkäräd ehk`kruksud* Jõh; *vahest keerutamisel kõie kee võtab kruksu`sisse, üks pingem ku teine* Kei **Vrd** krups¹

kruksu, -s *kruksu* Jõh; *`kruksus* Mär VJg keerd(s), *krussi(s) lõng on sükkaras ehk`kruksus ehk`kronksus* Jõh; *liiga keerud lõngad, lähvad kõik`kruksu* Mär; *kāharas`juuksed – mis niisugused`kruksus ja`kruusis`juuksed on* VJg **Vrd** krupsi(s), krupsu(s)

krumbah *krumbah* kortsus *palõ`ku tsiatsungõrma` -- ka (kae) ku krumbah* Lut

krumbatama *krumbatama* kurrutama, voltima – Lut

krumbitsõmma *krumbitsõmma* sööma, (rohtu) hammustama *elläi ehk hobõnõ`krumbitsõss, mõnõ kõhna paigakõsõ pääl* Plv **Vrd** krumpma²

***krumm** p *`krummi`?suits`karja suitsetama. `pandi kuuse`karpeid, lepa või tapu`lehti ja`tehti`krummi* Kad

krummeldama *krummeldama* kortsutama sa *krummeldad mul paber ää* Ris

krummima *krummima*, (ta) *krummib* Jõe, *`krummib* Kuu

1. (suitsu) *pahvima pole muud kui`krummib`jälle seda`piipu. küll`krummib aga`suitsu* Jõe; *Küll`täma võib nüid sidä tubaka`krummida, kohe`päivä läbi; Mes sa`krummid sest`suitsust* Kuu

2. purjutama *küll on`kange`krummima;`Krummis`hendäst täüs, mes tüõmiest sest`enämb oli* Kuu

3. noota (keerutades) vedama – Jõe

krummutama *krummutam(m)a* ketjama Käve ka küllä pitehn krummutõn, kost tää mood'o tyyd `süük'i sai; And lat'silõ turuko'i nappu, sõs saat külä pääle `viina krummutama Rõu

krump¹ *krump* g *krumbi* Kod, g *krumba* Har Lei Lut kurd, krooge, volt *krumba*? ol'li? `pantu `müt'sül `ümbre Lut

krump² *krump* g *krumbi* kruup, jäme tang *krumbid* ehk *kruubid* Kod

krumpa `krumpa kortsu, volti verrev ol' pant `krumpa, kist kokko Lut **Vrd** krumpi

krumpel `krumpel väike tükk, pala `krumpel `leiba Juu

krump|höövel *krump-* Kod, *rump-* Muh, *ruúp-* Krk rupphöövel *rump* `öölige tõmmatse sooned `sisse kui `akna `kasta tehasse Muh; *krump* `üülil raud on alt kumerik Kod **Vrd** krupphöövel

krumpi `krumpi = *krumpa* `kõrtsä lähnud ja `krumpi ja `kijrdu tõmmanud Kod

krumpima `krumpima, `krumpma volti jääma, kortsuma riie ärä `krumpinud, *kruppi* tõmmanud Kod

krumpma¹ → *krumpima*

krumpma² `kruúpma, (ma) *krumbi* sööma, hammustama *elläi* ehk *hobõnõ* *krump*, *krumbitsõs*; *hobõsõ*? sääl `pal'la sööd'ü pääl *krumbõva*? Plv **Vrd** *krumbitsõmma*

krundi- `krundimies (taluomanik) kui ei `jaksand, pidi `palkama [tõõmehe], aga tüö pidi `tehtud `saama Lüg; minu isäl õli *krundikuart* Kod; *rundi* mehe (asunikud) Hls; *krondi-ajaja* (maamõõtja, kruntija) Se

krundi|lõhkuja fig teine poeg (tema sünd tähendas krundi jagamist) Lüg

krundsenu ehk *mõni nõglup sukka*, et *sukk om väegä ärä* `krundsenu (kortsitud) Kam

***krundsutama** part *krundsutanu* Kam Rõu(-nd-) kortsutama *räti om ta nii ärä* *krundsutanu*, *nõrdsutanu*, et ei `kõlba `koskile Kam; *Latsõtüük' ol' mu jaki vaja otsast maha_`kisknu ja_`puhtamas är_`kruúdsutanu*? Rõu **Vrd** *kruntsumma*

krundul → *rundul*

krungits *krungits*, *krungu|t's* g *-dsi* kaaren, ronk *krungits* *istuss* *pesäkese* pääl Lut **Vrd** *krongits*

krungitsama *krungitsama* Vas, *kruúngitsamma* Rõu deskr (ronga häälitsemisest) *üt's* `kaarnõ -- `liútsi, *suu* pääl *kruúngid'si*; `kaarna *kruúngitsass*. *kelle manu_timä* *nakkass* *kruúngitsamma*, *tuy and sõnumit* Rõu **Vrd** *krungutamma*, *krunkama*

krungul → *rungul*

krungutamma *k'rungutamma* = *krungitsama* `kaarna *nakanu*? *k'rungutamma*; *ku* `kaarna *k'rungutass*, *sõss um midägi tulõmah*; `kaarna? *k'rungutassõ*?- *krunk* *krunk* Plv **Vrd** *krongutama*

krunguts → *krungits*

krunkama `krunkama, da-inf *krungada*? deskr = *krungitsama* *krungits* `krunkass, *timä* *hellü tege* Lut

krunkel → *klunker*

krunko `krunko kõverasse, kokku *ta om* `krunko tõmmanu `hiändä Kan

krunksi, -h `krunksi, *krunksih* *konksu(s)*, kõveras(se) *sõrm um* *krunksih*; `mitmõl *um sõrm* `krunksi *jäänü*? Plv **Vrd** *kronksi*

krunma `kruíma, part `kruínitu ära kurnama, tööga tapma (looma) *hopõn um ar² kruínitu, kõhnass jätetü -- vähä andass süvvä², pal'lo suñnitass tüüid. `tüüiga kruñnitass ar² Rõu*

krunn¹ *krunn* g `krunni Jõe Kuu, *krunni* JõeK; *kruñn* g *kruíni* HMd; *runn* Hlj, g `runni VNg **a.** *ajujää kuhjatis pohise `tuulega siis ai `suured `krunnid igä `siie `randusse; `Juhtus moni -- `niemenukk jää `käümisele ede `jäämä, akkas jää siel kohass kogu `käümä, `krunni tegemä Kuu; `suured `runnid ajab madalalle kogu VNg **b.** *kivimadalik meres Avarii- laev oli Osmussaare all krunnis HMd Vrd kronn, krunt*³*

krunn² *kruñn* g *kruíni* Mar Mär Hää Juu HJn, `krunni IisR; *ruñn* g *ruíni* Lai, *runn* g *runni* Pha kokkukeeratud juuksed *Vaata missugune krunn tal peas* Mar; `Kruínisi kinnitadi `kuklasse või pää`laele `juuse nõelteta Hää; `enne olid ikke kruñnid taga Juu; mõnel olid ruñnid `kuklas Lai

krunnine a < *krunn*¹ *oli `palju `niisugust risust jääd, `kahvlikku ja `krunnist ajujääd Kuu*

krunni, -s `krunni(s) Kuu IisR Mar, `kruíni(s) Kei Juu HJn, `runni(s) Pha Lai/-ñn-/krunnina kokku, koos kooli õpetajal oli isel `juused `runni `pandud; `juuksed `runnis Pha; *Ta keeras juuksed `krunni* Mar; `juused olid vahelite ja kaks `pässi teene teese `poole kõrva järe `kruíni `pandud; `juuksed on `kruñnis Juu; `ruíni keeratud `juuksed Lai || *keerdu(s) `Sarved `krunnis `nindagu `Ruusu `pässil Kuu; [traadil] keerati ots `kruíni, turgiti sia kärssast läbi Kei*

krunn|saba *signa kruís-saba ehk kruínsaba; kruínsaba on päris igabäne nimi Hag || hüüdnimi `Ruila valla mehi `üiti `jälle kruínsabad Hag Vrd kruss-saba*

kruno → kronu

krunski → krutski¹

krunt¹ *kruñt* g *kruídi* LãPõ K I V, *krundi* Jãm Mar Han Tõs Khn T Rõu Plv Vas; *krunt* g `krundi R(n) `krunti Vai), *krundi* Hi; *kroñt* g *kroñdi* Võn Krl Har Rãp, *krondi* Se; *pruñt* g *prundi* Vig Trv; *ruñt* g *ruídi* LãLõ Pã KJn Vil Rõu, *rundi* Sa Muh Kse PãLo M väljamõõdetud maatükk **a.** *talule kuuluv maa; talu(koht) krunt jääb maha ku tüõ tegijud ei õle; `krundist piad `maksma raha; sie talukõht `panna `krunti, `mõedeta `uuest Lüg; `võeti `luosi, `kelle `miski krunt `trehvas Jõh; meil oli suur `krunti; `krundid olivad ikke `kaugemal aga, majad oli kaik kuos (vene külas) Vai; ehidas rundi `peepe sauna; äga ühel oma ruñt, ühel pole teisega tegemist; mis sa keid mo `runtist läbi Khk; ma ela venna rundi sehes VII; `Võtsi siis omale `mõisast rundi koa Põi; maad `pandi `runti, enne `ollid `põldude `viisi Muh; Iga krundi `nurkas oli `lailik piirikivi Rei; nüid eesti valitsus pani koehad `prunti; ühes jäus si meie ruñt, änamaste ühes `ruñtis oli põllusma Vig; meie ruñdi sees einamad ei ole Kse; enne `kruñti oli külä nurm Khn; Kis `linna läksid, müisid oma ruñdi ära Saa; elasime mehega ühes Uglã `kruñtis Ris; kui maamõet tuli, siis `pañdi `kruñti Juu; Olid pikad põllud ja laiad vahed – mõedeti `kruñti ja siis akati ära `ostma Ann; tema põld on tema kruñt Koe; `ostis mitu `kruñti VJg; Tãhkvere `mõisast `tehti need kruñdid, `mõisad kruñdist ei `õöldud Trm; põllud olid kruñdis, ühes tükkis Lai; maa lat'sid üeldãsse `ruñtess KJn; kui maad `krunti `aeti, `anti maad taludele kätte Ran; perãst `krunti `aamist `olli egãl talul maa ütẽn tükin Nõo; toda kutsuti krundiss, mis inemine tarvit -- nigu mõtsa aenamide, `põldega kokku, tuu käis krundi nime ala Kam; `mõisa om `kruñtese `jaotedu San; ma*

`reñtisi kroñdi kroonu käest Krl; `mõisa perishärr lašk kõik' talukotusõ? kroñdi viisi vällä jaka? Har; mu esä `aigu `naat'i maid `kruñti `pandma Rõu; nüüd om `kruntõ pääl kõik Vas; `mõisa ańd kroñdi kätte Rāp; är `krontõ pääle elämä `lännüvä?, sijst küläst `vällä Se; krunti tegema maad üles harima tegi `kruñti – issotanud puid ja mañjapid Kod; kruntis väljamõõdetud, ühes tükis see oli `kruñtis koht, võisid loomad kohe `lasta, kui ein oli `tehtud Plt **b.** ehituse alune maa, ehitusplats `tarvis `siia `krundi `pääle ehitada maja, maja tehase jo `krundi `õtsa Lüg; majad ehitetti igä üks oma `krundi `pääle Vai; Nüüd andetse kua `kruñta `väl'la Han; Mul oo ilus ruñt, just jõe `kaldal Tor; liinan ja alõvin ei olõ `suuri `krontõ, omma vakamaa vai katõ vakamaa suurudsõ ehitüse kroñdi? Har **c.** hauaplats jättis teese inimese lapse kruñdi aea `alla Kul; Ma mañsi ka matusõ kruñdi iñst kiñni? Urv

krunt² kruñt Plv, g kruñdi LNg HaLä Lai, krundi Mar Han Puh; krunt g `krundi Lüg; ruñt g rundi Põi Lälõ(ruñdi Vig Kir) PJg(runt) Krk alus, põhi **a.** alus-, põhivärv krunt, `sellega `värvitasse alt, `este `krunditasse Lüg; Puust ja kibist pinnad pannatse enne `värvimest krundi `alla; Krundi `sisse võib natuke `värvi kua `panna Han; kui laud üks kord üle tõmmati, värnitsaga, siis sai kruñt `piale Lai; pääle rundi annat `puule läige Krk; krunti (põhi)värvi, tooni sinist `kruñti siilik, aga `koltsed `poorded sees; ma kujo eesele koa seda `kruñti siiliku Mar; mis `ruñti seelik see oo Vig; nüüd on ju punast `kruñti riidet pal'lu Rap; ma nii `valget `kruñti (heledat) ei taha Juu || (triip)muster sukal on sinine ja must kruñt, laiem ja suurem kui triip; `enni `tehti siilikusi, siis `tehti koa `kruñta Mar; pool `ruñti (kitsad jooned ühel pool laia põhijoont), täis ruñt (kitsad jooned mõlemal pool laia põhijoont); egä kalebist seelikutel, mis nüüd oo, `ruñta sees põle Vig **b.** alumine palgirida vundamendil – Plv

krunt³ krunt g krundi Hi Rid, `krundi Jõe; in `krundis Jõe VNg, `kruñtis Hää kari, (kivi)madalik `krundiks `kutsuta vie alust kivi, `laevad `jäävad `kinni `sinna Jõe; `laiva on `krundis VNg; laev läks `krunti Phl; maa `randas on väga palju `kruntisi Phl; krundil on koa `risti maamärk; laeb läks `krunti. torm tuli `peale ja `peksis puruks Rid; laev on `kruñtis. `kaptin aeas ta `kruñti Hää **Vrd** krunn¹

kruntima¹ `kruntima Jäm Emm Vig/-ń-/; (ma) krundi Puh; `kruñt|ma Vig, -me, (ma) krundi San; part krundit Plv; `runtima, (ma) rundi Khk Muh Kse Tõs, `ruñtima, (ta) ruñdib Mih Aud Tor krunti mõõtma runditud `puuma kuhad Khk; maa mõõt `kruntis sii koehad ärä Vig; meil olid enne lapipõllud, [need] ruñditi ära Mih; maad ruñditase isi jakku; mede maa oo ruñditud Tor; nüüd um `mõisa maa ka ärä `krundit Plv

kruntima² `kruñtima, (ta) kruñdib Mär Hää Juu Jn VJg Sim Iis Lai; `kruntima, (ta) `krundib R, krundib Han; `runtima, (ma) rundi Vll Põi Lälõ; `kruñt|ma Hel Ran Har Plv, -me Krl(`r-); `ruñtma KJn

1. alusvärviga katma akkan `värnitsega maja `kruntima; `tarvis akken `vällä `kruntida Vai; Ta runtis ise ukse-aknad ää Põi; `Aknad runditse enne suurt `värvimest ää Han; rõõvast ruñditass, alt `ruñtimene, päält `värvimene Hää; kruñditakse üle ja siis akatakse `värvima Juu; `tislerid kruñdivad `enne `värvimist `laudu VJg; sai sedavisi ikka lõngad ära kruñditud, et nad päris `valged ei old Lai; ust ja `vuydrõ `laudu es krundita Ran; ta om `ookõriga üle kruñdit ennedä, ta tulõ õks `vahtsõst üle `värmi? Har

2. van voltima, krookima `Kruñtimine on vol'ditaks -- vol'did, krousid `riidel `sisse. Enne krousiiti, kruñditi Hää

kruntis¹ `kruúntis Ris Kei kandis, paigus; paiku, aegu *siin* `kruúntis küll *netsokest kala ei ole* Ris; *Kella üheksa kümne* `kruúntis, *sedasi ikka oli keskomik Kei*

kruntis² `kruntis korralikult riides – Mar

kruntnik `kruúntnik IisR, `ruúntnik Hää, g -u krundiomanik *Jättab põseppa* `ammeti kus seda ja teist, *akkab* `kruntnikust IisR; `anti viisteist vakamaad maad, *nii ju kõik* `ruúntnikud Hää

krunts *krunts* g *krundsu* Kam Rõu korts *ma kõrveti* `kaska siilu ärä, *sis ta* `kiškse `endä nõnda `krundsu Kam; *rõiva?* *umma?* `kruntsu lännü?; *tuu* rõivass *um vabrikun* nii viisi *pressitü, et umma_krundsu_seehn* Rõu

kruntsas *kruúntsas* palmik, *plett mi kutsu plet't, Olohkuva* `Paali naane *ku's õks* *kruúntsas, timä Puravitsast* tuud Se

kruntsik → krutski¹

kruntskopp → kunsköpp

kruntsumma `kruntsumma kortsuma *mi_sa_sinnä istudõ?*, sääil `kruntsumma palitu är?; *tal ta_särk um, ta* `kruntsumma ei_kunagi Rõu || *Huulõ?* är kokko `kruntsumma_ku_koti suu Rõu

Vrd *kruntsumma*, *kruntsumma*

kruogan `kruogan g -i hv, van vares – Kuu **Vrd** krooga

kruokiline `kruokiline krookeline – Kuu

kruoksama `kruoksama norskama – Lut **Vrd** krooskama, kruosnama

kruoku `kruoku volti, *krussi nenä* `otsa `omblesid kogu (sussil) ja `kanda `tembasid ka vähä `kruoku siel Kuu

kruoped pl `kruoped krooked, peened *voldid vanast õli* `kleidil ikke pali `kruopisi; *sie on õige ilus* `kruopidega kleit Lüg

kruopima `kruopima krookima *sie kleit on* `nõnda `kangest `kruobitu Lüg

***kruosnama** (nad) `kruosnama norskama *aiged makkad ja* `kruosnama Vai **Vrd** kruosnama

krupen *krupen* g -a Vas Se Lei van kartuli(tangu)supp *keedi krupenat eelä?*; *kardohka ruvval om krupen nimi* Se || pej (vanast inimesest) *vana inemise puru, vana krupen* Vas; *tuust krupenast saa no tüü tegijat* Se || fig *krupenat* `serbmä nooskuma, ninaga tõmbama – Lei

krupik → rupik²

krupiline *krupili|ne* g -se voldiline, ebatasane *puulvillane kangas tükk krupilisess* `jäämä, *krupiline on nagu vol'did siden* Kod

krupin *krupi|n* Kod Ran, -h Plv ebatasane, kaardus, mõlkis *vikat om ärä* `lüüdu, *terä krupin* Ran; *laud um krupih* Plv **Vrd** ruppi

krupits pl *krupitsad* kalasi – Trm

krupli `krupli vigane – Lei

krupma `krupma, (ta) *krupib* kummi, kaardu kiskuma; mõlki, loppi lõõma *riiss vai puu krupib* `irmsass, *lavvad lähväd kõverass ja kuaruss; ärä* `krupnud [puust] *pange, niskesed lohod sijis; sijj laud one ärä* `krupnud, *serväd ülespuale; naesed krupivad ärä* [vikati tera], *ku akavad* `pihmä; *terä one ärä* *krupitud* Kod **Vrd** ruppuma

krupp- → rupp-

krupp|höövel *krupp-* Lüg Trm Har, *krupp-* Rõu Plv Ráp, *rupp-* Põi Hel rupphöövel
 höövel *krupp`üövlil õli toppelraud sies; `enne `aeti krupp`üövliga `mustemb kõrd päält
 maha Lüg; Vanal oli rupp`öövel, pakk alt sile, aga raud ömargune Põi; pöörä tuu
 krupp`hüüli terä vaavass, siss om hää iist `hüüli? Har; höövel`dedi krupp `hüüvlega sil`less
 Ráp Vrd kraak-, krohv-, kroop-, kropp-, krubi-, krump-, kruup-, kruu|höövel*

***kruppima** *imps krupiti `pandi võid `sisse, piim krupiti ää, nii ia oli Kei*

krups¹ *krups g krupsu Jür HJn JõeK Kad Sim, `krupsu R; pl krupsid Ris*

1. keerd, kruss lõngas *`lanjale lüüb krups `sisse, on `liiga kiert Jõe; [uus võrgupael] Ott
 `krupsud ja `nuubid sise. `Külmäl ajal vois paul sield `krupsuje kohast `katkeda Kuu;
 `Lõngal `krupsud sies IisR; Krups on sõlme `moodi, aga kõvem Jür; ei `kõlba kue lõngale,
 võtab `kat`ki krupsu kohalt Sim*

2. krooge *krupsid on `sielikul peel, krupsitud Ris*

3. kaiss *kutsub last, et tule mu `krupsu, mu krupsu `sisse; ma puen su krupsu `sisse Jür*

Vrd kruks

krups² *deskr [sooned] Nii kõvad, et kui sa katsud, teevad krups-krups, need on `oolmed
 Rei*

krupsi *`krupsi*

1. keerd *lõng on `krupsi läin Ris*

2. käharasse, krussi *kõrvetavad tulise varrastega juuksed `krupsi Ris*

Vrd kruksu, krupsu

krupsima *`krupsima, (ta) krupsib*

1. kortsuma; krookima *[riie] krupsitaks kokku; krupsitud - - `sielik Ris*

2. kähardama, lakkima *`krupsivad juuksed `krupsi Ris*

krupsis *`krupsis Ris Rak*

1. krookes *`krupsis `sielik Ris*

2. krussis *[lammas] on `krupsis villaga Rak Vrd krubis*

Vrd kruksus, krupsus

krups|kaun *hrl pl jaanileib Sel ajal oli puest `saada krups`kaunu; `Meile `lastele
 `mieldisid krups`kaunad `üästi Kuu Vrd krõpskaun*

krupsu, -s *`krupsu, `krupsus Kuu Hlj IisR HaId JJn Sim*

1. keerd(s), krussi(s) *Kahe`kerdast [õnge] `lipsu ei `joudand `anjerjas `krupsu ega
 `kierdu `kierutada Kuu; Paha niit, akkas `krupsu `kiskuma IisR; `Krupsus lõngal on nagu
 pisikesed tangu terad `külges Jür; lõng on väga keerd, lööb `krupsu HJn; lõng lähäb
 `krupsu, krupsud on sies JõeK; lõng `tõmmab `krupsu Sim Vrd krutsu(s)*

2. käharas(se), keerd(s) *krubis ja `krupsus vill JJn; lühike `krupsus vill `lambal sel`las;
 leht on `krupsu tõmmand Sim Vrd krubis, krupsi*

Vrd krupsis

krupsätkad *pl `krupsä`tkad van maisijahu – Iis*

krusa *krusa Hlj Khk(ruusa) Rei Mar Hää/-s-/ Juu Lai veok a. veoauto siin oli juo neli
 `autud, neli `pussi ja üks krusa Hlj; sii `üitasse paers auto `kohta ka ruusa, mis `seoke
 `raske veu auto on Khk; Esimene outu mis akkas iga päev Emaste poold `Luidele `sõitma
 oli krusa Rei; Sain krusaga ära tulla Hää; obune üppas üle kraavi, kui krusa `vasta tuli Lai*

b. veolaev ruusa, se oo üks `seoke suur tugevasti ehidut, `tehtud kivide viu, `raske veu lae Khk

kruska *kruska* Kos Kad Lai, *kruška* Juu VJg, `kruska Kuu, `kruuska VNg Vai kortel (endisaegne viinamõõt); kruus *ennevanasti olivad vask `kruuskad* VNg; *kruškaga ikke mõdedeti `viina Juu; tuo `mulle kruškaga vett* VJg; *pada `viina `viidi `kõrtsi, kolm kopikud `maksis kruska* Lai **Vrd** *krusku*¹

krusklane `kruskla|ne g -se punane sipelgas *Vigasti on lüsi `otsa `panness säditüd `liiga maateräle, kaik `krusklase pesäd `löödäb üles; `Krusklased kusitavad kohe `jalgu `heinämaal `ninda et Kuu **Vrd** prusklane, rusklane*

krusku¹ `krusku Jõh, `kruusku Lüg = *kruska `Musta `tuobi sies kohv, pläkkine `kruusku õli; Kõva `kange viin oli `kõrtsis -- `maksas neli `kümme viis kobika üks `kruusku, `arvada `puole `tuobine Lüg*

krusku² `krusku Kuu, *krusku* Kad leivanukk, -kannikas *Need `kruskud võib `anda `loome kätte Kuu*

kruss *kruss* g *kruksi* Mär Aud K I, *krussi* Jäm; *kruss* g `krussi Kuu Jõh; pl *krussid* Tõs, *krussud* Lih Kse; *ruús* g *ruúsi* Aud(-u) PJg, *russ* g *russu* Kse Mih

1. keerd lõngas *kruss on `lõnga sies; kui lõng on `liiga kiert, siis `lähväd `krussid `sisse Jõh; lõng oo keerd, võtab krussud `sisse Kse; kui ta (lõng) on keerd paelu, siis võtab kruúsid `sisse Aud; piad nõnna `oidma, et `kruúsa `sisse ei tule (lõngale) Kod; lõngal kruss sees Ksi*

2. kihar, lokk *Oli endale krussid piha keerand Jäm*

Vrd *kruus*³, *kurss*⁴

***krussama** pr (ta) `krussab loovima laev `krussab Ris **Vrd** *krüssama*

krussera `kieras `krussera, *kui `luondast ei old (kiskus krussi, kui äär polnud õigesti kootud) VNg*

krussi `krussi Kuu/-sse/ Jõh IisR Jaa Emm, `kruúsi Ha Kad VJg TaPõ Ran Rõu; `ruúsi Aud

1. keerd [lõng] *mend `krussisse Kuu; kui lõng on `liiga kiert, siis lähäb `krussi ehk sükkara Jõh; lõng lähäb `ruúsi või `keerdud Aud; keerutab `võrke `kruúsi Trm; lõnga lahed `kruúsi `minnä Kod; lõngad tükivad `kruúsi minema Pal; keids võib `kruúsi `miinnä Ran || fig *Vidas närvi krussi Emm; Vahest on närvid `krussi `aetud Jür**

2. lokki, käharasse *juuksed läind `krussi Jaa; raudadega siis põletata `juuksed `kruúsi Kad; mõnel `juuksed ise `tõmbavad `kruúsi VJg; Miilil ol'li_ `hiusõ kõrva mant `kruúsi `käántü Rõu*

3. kortsu *se riie lähäb nii `kruúsi Juu || vana vikat ahju nurga `sisse `kruúsi kiertud HJn **Vrd** krupsi, krussu, kruusi*

krussima `kruússima, (ta) *krússib* Hää Jür Koe VJg Trm Plt; `kruúma, (ta) *krússib* Kod, (ta) *krussib* Ran; `russima Han PJg/-ss-/ , (ta) *russib*; part *krussind* Kuu

1. lokkima, kähardama *Ise vast laps ja juo `krussind `hiuksed ärä Kuu; `juusid ikke russitasse PJg; `juukseid `kruússima Koe; kruússitud piä õtsan; keéssi vanass mõiúss `kruúsi; surm õt'sib taga, tämä kruússib linnan `juuksid Kod; `juussit krussiti `rauduga, suka varrastega Ran **Vrd** krussitama, kruusima², krössima*

2. (hooletult) keerama, mässima Küll oo `krussind henesä `kortsigud kohuvilla Kuu; Laps russib omal riided kudagi `ümmer; Eit `russin lilled paberi `sisse kõbaste kokku; Tä ei `oska oma `juusid sugeda, `russis `jälle oma `moodi kokku Han

krussin kruúsin Kod Rõu krussis villad o kruúsin; kruúsin villad o pehmed; Sul on juussed nõnna ilusast krussin Kod || fig Mu_närvi? umma_ni_kruúsin, et kannata õi? inäp midägi Rõu

krussis `kruúsis Jäm Juu JMd ViK Trm Ksi Lai Plt, `krussis RId Jaa Rei Han(r-) Tõs, kruúsis MMg; `ruúsis Aud PJg

1. keerdus lõng on `krussis Jõh; Kõis oo na `russis koos Han **Vrd** kurssis

2. käharas, lokkis Õli `uhke oma `krussis abemme `päälä Lüg; `krussis villad; mõne `lammal on `kruúsis villad, teesel on lahe pikk vill Juu; `juuksed on `kruúsis JMd; `kruúsis villaga, nisuke krubi VMr; tüdrukud tievad `kruúsis `juukseid VJg **Vrd** krussin, krõssis, krüssis

3. kortsus Arsti rohutäht oli `russis ja kulun, ei saan änam arugi, mis `sõnna `tohter oli kirjutan Han

Vrd krupsis, krussus, kruusis

***krussitama** `krussidamma VNg; pr (ta) `krussitab IisR; ruúsitama PJg lokkima, kähardama küll `krussidaisin `juuksi kui oleks `tahnid VNg; Mis pagan ta neid (juukseid) `krussitab IisR || küll `krussidab `luama `karva `vällä sie vihm VNg **Vrd** krussima, krussutama

kruss|saba kruúss-saba euf siga – Hag **Vrd** krunnsaba

krussu, -s `russu Mär Vig/-o/ Mih Tõs Aud/-ss-/; `krussus Lih Tõs, `russus Vig(-ss-) Kse Aud PJg/-ss-/ krussi(s) a. keerdu(s) lõng lähäb `russu ja `rässu kui ta väga keerd oo Mär; pobid, need keisid kahelt realt seeliku all `ääres, olid sedasi `ruússus Vig; se va `krussus lõng Lih; lõng oo puhas `russus Kse; Sis saab keerd ja kisub `russu (lõng) Mih; `russu `tõmmas, krussid oo sehes Tõs; lõng oo `ruúsu `tõmman Aud b. käharas, lokkis `juussed oo `russus Vig; `krussus villaga, need oo kõige paremad `seltsi `lambad, kel sedasi `krussus on Tõs

krussutama krussutama Mär, russutama PJg krussitama, lokkima nooremad `tahtvad jo koa edevad olla, siis krussutavad ja kähärdavad neid `juussid peale Mär; mis_sä oma `juustest paegal russutat, russutab paegal oma `juusid PJg

krustan krustan g -a kristall – Se

krutsik → krutski¹, krutski²

krutsima `krutsima, (ma) krutski rohtu kitkuma Iga (ega) ma rohista, ma krutski natust oisule Rei

krutska → krutski¹, krutski²

krutski¹ `krut'ski spor L Ha Jä, Kõp Nõo V, `krutski R Hi LäLo Kei; krut'ski ViK Puh Vas, krutski Plt KJn Hls Nõo; `rut'ski spor Sa L, VIPõ M, `rutski Pär Trv Krk Urv; `krunski Plt; `krü(ü)tski Lüg; krutska IisR I(-t-); `rut'ska Khk(-ñt-) Kse Han; `krut'sku Jäm Mus/r-/ Khn, krut'sku VJg Trm San; krutsik MMg Ran; krut'sik Ris Plv, kruútsik Kod, g -u

1. vigur, vemp, riugas; kelmus-, koerustükk `Krutskisi täüs `nindagu `mustlase obune Kuu; aga enesel on ikke ka omad `krüütskid sies Lüg; `Mutku kolab `müödä külä ja tieb oma `krutskid Jõh; mees tegi `sõuksi `rut'skaid Khk; saand sõduse `rut'skuga roonust `lahti

Mus; *Otsast otsani* `rut'skid täis Pöi; `Krutski pärast ta tegi seda, et tahtis teist kiusata Rei; see oo nende `krut'skide piale mees Mär; küll sellel `rut'skad sees oo Kse; *Mõni na vaikne, aga* `rut'skud täis Han; *Poiss* `krut'skusi täüde nagu koer `kjörpa Khn; *Krut'skidest saab* `nal'la ka Hää; küll tal on `kanged krutsikud sies Ris; `krut'skid täis tene Juu; *no sie krut'ski oli sul viel tegemata Kad; kõik ilma teod tñb ärä, kruutsikid täis Kod; 'ol'li* `kange `rut'skite `piäle KJn; *poesile tñüd ei* `anta, lääb `rut'skid täis Vil; *sñ mijs om* `rut'skisi täis Trv; *poig* `pel'gäp, *et ma temä tembu ja* `krut'ski sulle ärä kõnele Nõo; *umma täl na* `krut'siko_kül[?], *ta um* `krut'sikit täüs Plv; *Tä om krutsket täüs ku seto hobõnõ* Räp

2. *vigurdaja; kaval; kelm* *Ai ta oli üks* `krutska mies IisR; `krut'ski mees Jäm; Küll sie on aga *krut'ski* mies Kos; *sñ mijs om* `rut'ski esi kah, *ken* `säante kel'm om, *ku ta* `rut'skit tükke tñb, *sis ta om kel'm ja* `rut'ski Hls; `rutski mijs Krk; *krut'sku* mijs Puh

krutski² `krut'ski Rid Räp, `krutski Jõe Jõh Lüg; *krut'ska* I; `krutski|k g -gu Kuu; *krutsik* Nõo Võn, *krut'sik* Juu Lai, `krut'sik Räp, g -u; *krit'so|k, kritsu|kas* g -ka Räp; `krutska, `krutska Se

1. *konks; haak* `Ilma `krutsigutta oli `sengä `uitu (noodaköie ritva) käde `saada `raskemb Kuu; *ußs krutska õtsas, kala nokkab seda ja krutska* `kurku; *krut'skal on kisk külles ka vel* Trm; *Piiritsä* (põhjaõnge paela) küljen on *krut'ska* Kod; *Kala lampsap ussi kõige krutsikuga suhu* Nõo; *Mä* `pandsõ suurõ vagla *kritsoka* `otsa; *mina ole* `krut'skideka kallo `pñüdnü, `tal'na keeli *kutsutas põhja õngõ[?]* Räp; `akna man ja *ussõ man omma[?]* `krutska[?]; *panõ[?]* `akna-ussõ `krutskahõ Se

2. *keerd ahvenas kui see* `võrkus oli, `keeris võrgu ära -- `krut'ski sees Rid; *poua pal'lid* -- `lindavad nõnna `juuste *krut'sikute* `sisse `kiinni Juu **Vrd** *krutsu*

krutski³ → rutska

krutskine kaval, kelm `krut'skine miiss Rõu

krutsku¹ → krutski¹

krutsku² `krut'sku Hlj VNg, *krut'sku* VJg Trm

1. *päitse-, ohjalõks obuse* `päitse `krut'skud VNg; *obuse* `vaiade kül'les on *krut'skud* VJg; *krut'skuga ket't* Trm

2. (kruvi) `selle `krut'sku `keeramme `seie `otsa Hlj

krutsuma `krut'sma, (ta) *krut's a.* *krutskitega kiusama minno kah krut'sitass kül[?], kaiass mia jäl[?]* *kavalusega_kätte saiass* Plv **b.** *vaevama* `tñüuga om är[?] *krut'situ[?]* Plv **Vrd** *krutsumma²*

krutstük riugas, vigur, kelmus `vargadel *krutstükid sies* Lüg; *teeb peale oma krutstükka* Mär; *lase sinu roju* `olla küll *oma krut'stükidega* Kad; *Sai mitu* `korda *sihakse rut'stükigä* *akkama* Vil; *vallatu poesike* `ol'li, *täl olliva kõiksugutse krutstüki, mes tä konagi jälle* `väl'la mõtel Ran; *tel omma krut'stüki sisen* San; *ma lää krut'stükke tegimõ* Krl

krutsu, -s `krutsu, `krutsus *keerdu(s) lõng läheb* `krutsu, *kui teda liig palju on korrudat; Keere lõng läheb* `kergesti `krutsu; *Niit on* `krutsus Rei **Vrd** *krupsu, krupsus*

krutsumma¹ `krutsumma, (ta) `krutsuss *kortsu* *mi_sa taa* `vahtõ räti nii halvastõ olõt `hiitänü *sängü pääle, taa* `krutsuss *jo nii müüdu* `vällä[?] Har

krutsumma² `krut'summa, (ta) `krut'suss (end) *vaevama, kuhtuma inemine om* `tñüuga är[?] *krut'sunu[?]; hobõnõ* `krut'su `tñüügä är[?] Plv **Vrd** *krutsuma*

krutsutamma *krutsutamma*, (ma) *krutsuda* kortsutama taal omma `rõiva vällä
krutsutõdu, no^o omma nigu tsia ossõ Har

krutt¹ *krutt* kihar, *kruss* Mus Ran *obu on igine ja märg, lakk on `kurdusi või kruttisi täis*
Mus; *lei krutid `sisse [ohjanööri] keeledele* Ran

krutt² *Pidid kui krutt vagane õlema, vesista silmad ära ja akka aga jälle lõikuma* Trm

krutti, -s *krutti* Mar Ris Ran, *kruttis* Jäm Ris; *rutti, ruttis* Kse lokki(s); *keerdu(s),*
puntras(se) kruttis karu (karv) Jäm; tuul aas võrgod `ühthe kerasse, `ühthe krutti kokku Mar;
lõng oo ruttis Kse; *ohjanüür käänd `endä krutti, nigu `sõlme* Ran

kruttima *kruttima*, (ta) *krutib* Jäm, *kruttib* R; *krut'tima*, (ta) *krut'ib* Rid Jür Amb Pee
Plt, *krut'tib* Kul; *es kruti* Ran, ipf (nad) *krut'sit* Puh

1. *keerama, keerutama, (sisse) mähkima ei õle vaja `seierid kruttida, nii ia kell Lüg; siis*
kase tohoga `ümbär kruttitud kõik `kinni Jõh; `värtna `juure kruttiti viel `ketra rattas; Mis
sa sest vokkist kruttid IisR; `pastli pailad olid `ümber sääre krutitud puhas; Kruti kõvega
kõvasti siit `ümbert `kinni Jäm; tint krut'tis ka [võrgu] ära Rid; Laps krutib `jälle kella
kallal Jür; krut'tind [kõie] `põesa `kül'ge Pee; ta krut'ib kõvasti, paneb kõvasti `kiinni
(sidumisest) Plt; `krut'sit kokku ja `tõiet `sisse [kanga õhtul] Puh || fig ringi käima, ekslema
Kruttisin seal metsavahel küll, aga õiget teed ei leidnud Mar

2. *korraldama, seadma `Õige `naine `mõistab meest kruttida `ninda_{gu} tahab* IisR; *Küll*
krutiks seda elu kui oskaks Jür

Vrd *krutitama*

3. *fig (hinda) kergitama `Kelmid siginesid `ümber kõik, kruttisid [hobuse] `inna `ninda*
`kõrgele et; `Selle ind on `ninda `kõrgele kruttitud, `kesse tämale tohib `kosja `menna IisR

kruttitama *kruttitama* (veidi) *keer(ut)ama* *Neid `mutrid piab kruttitama `seie ehk*
`sinna `poole; Poiss `saadanajalg `jälle mu `kella krut'titamas käind IisR || *korraldama,*
seadma *Sel jo kõik `kielitud ja kruttitatud, `katsu lell jättab obuse tämale* IisR **Vrd** *kruttima*
kruu- → *kruvi-*

kruubeldama *Kruubeldama* hõõrudes pesema – Trm

kruubine *kruubine* a < *kruup pada on paksu kruubine* Amb

kruubi|puder *Laupa õhtaks keedame ruubi putru* Kaa; *mõni peab `jälle kruubipudru*
änämäs kui tangupudru. egä seal suurt vahet põle, mud'u et kruubid oo jämadämäd Mar;
`loupa `õhta saab kruubi `putru Var; *kruubi suppi ja kruubi pudru tehakse* Juu; *kruubi*
*pudru keedetse kah Äks **-supp** kruubisupp* Rei; *Täna õhta kuluks ruubi suppi keeta* PJg;
kruubi leem [oli], nüid `õöldakse kruubi supp Juu; *keedän ruubi suppi* KJn **-tangud** pl
kruubid `kruubi`tanjudest `keideta ka suppi ja `putru Kuu; *Ruubi tanju puder tahab kaua*
`keetmist Kaa; *lase Elts `poodist puar `naela ruubi `tangusid `tuua* Vll; *ruubi tanjud oo*
koa. teised_o muedu `lastud tanjud, liht tanjud Muh; *kruubi`tangudest tehasse pudru* Iis;
ruubi tangu `säantse jämme, nahk `võetse [teradelt] ärä Hls; *ruubi tangu tetäss `veškel* Krk

kruublema *kruublema* *karglema `konne `kruubles, näis kas tule `vihma* Ote

kruudeline → *ruuduline*

kruuds-kräuds *int ratta `rüüksivä kruuds kräuds* Nõo

kruudsma *kruudsma*, (ta) *kruudsup* Puh Nõo *kriuksuma `massin kah ku_{sa} ei määri,*
nakap `kruudsma; ilm `jälle višt muudap, kaiv kruudsup Puh; *määritu ratta ei kruudsu ei*
midägi, nyy lähvä nigu kädsinägä; ku puu lähvä `vastamisi kuumass, siss ä'l kruudsup Nõo

kruug¹ *kruu|g, -k kõrts* – Lei

kruug² → kruvi

kruugama *'kruugama, da-inf kruuata* Trm Lai

1. *hiilgama ka'ssi silmad 'kruugavad, kui pimedas `vaatab; mäda puu kua `kruugab* Trm; [lehma] *silmad `kruugavad pias, kui pul'li tuuris on; silmad `kruugavad nigu ka'ssil pimedas* Lai

2. *karjuma, kisama kui ei taha `lüia, siis `ütleb, et panen `kruugama* Trm

***kruugiline** p *'kruugilist kruusitais no sis mina `kuugistin (kugistasin) sidä `Niinepu `eide tied omal vist sise küll üks viis vai-vai kuus `kruugilist* Kuu

kruu|höövel *noothöövel Kruu `öövliil on kaks `pitka kruud* Rei

kruuk¹ *kruuk g `kruugi Jõe Kuu, kruugi Jäm Hi Kul Ha Kad (joogi)kruus `tombas pudeli `välja riest ja `kallas `meile `kruuki Jõe; [Uhtjus] Rippunud `viina `ämber `pihlaka `oksass, kruuk `juuess Kuu; Kruugi `põhjas on veel natuse õlut Jäm; too kruugiga vett; Kruugiga äi maksa marjale `minna Rei; poolteist `liitrene sauest kruuk Kul; [kass] kihotan kruuk `akna pealt ala Ris; `Kruukide asemel oli kõrvaga kibu Kei; kruugiga tõi `piima Juu; juon kruugi tied* Kad

kruuk² *kruuk g `kruugi savist põletatud (ümmargune) noodakivi `suurel `nuodal on kruuk, neil on `kruugid all Jõe; Neid `nuoda kivi `kruukisi `tehti `tiiliskive `vaaprigus* Kuu

kruuk³ *int kurg tieb kruuk, kruuk* Lüg

kruuk⁴ → kruup

kruuk⁵ → kruug¹

-kruuk Ls kuusekruuk

kruuksima *'kruuksima on Kevade kurg `kruuksib Lüg Vrd kruuksima*

kruuksima *'kruuksima, (ta) kruuksib* Hi Ann Trm, *'kruuksib* IisR **a.** *krudisema Kui sounas juuksed täiesti puhtaks pesta ja loputa, akkavad nee üksete vastu kruuksima. Keed kruuksuvad ka, kui nee seebiga easti puhtaks pesta* Emm; *'Kardulijahu kruuksib; Aken nii `selge ja klaar, et kruuksib üsna* Rei **b.** *kurgede häälightsusest Leterma suos iga kevade `kruuksusid [kured] IisR; kui `jälle sadu tuleb, siis kohe kured kruuksuvad* Ann **Vrd** *kruuksima*

kruup *kruup g kruubi Jäm Hi(krou- Phl) Lälö Hää HaLo Juu Jä VJg I TaPö Plt u Hel TLä, `kruubi, `kruupi R, kruuba Urv Har Rõu; ruup g ruubi Sa L KJn u M; kruuk g kruugi Rei Mar Juu; krupp Kei, krupp T Plv, g krupi; kruup g kruubi Krl Rõu Plv Vas; pl krupi[?] Röp Se, krupa[?], krupõ[?] Urv, grouba[?] Lei, krupõna[?] Lut hrl pl ketest puhastatud ja ümmarguseks hõõrutud viljatera (hrl oder) `kruupisi teha `veskis, `kruubist on `kuoritu lese `välla; `kruupidest `panna suppile `suurust, siis jääb supp `valgemb Lüg; odra või nisu nahk `võötasse peelt εε, nee on ruubid Khk; pane `löunaks `ruupisi `keema VII; kas `teitel suuremaal `kruupe ei `tehtakse ka Rei; kruuk oo jo tangod; kaks jago pane vett, üks jago pane kruubisid Mar; vil'lal `võetse ka kest maha ruubi teu `aegas Kse; Panõmõ `ruupa ka supissõ Khn; ruubidest tehasse suppi Tor; kruubi tegemene läks `rohkem `maksma, kruubi mat' oli kal'lim HMD; kruubid on jämedämäd, tangud on `peened Juu; odradest tehasse `kruupisi JMD; vanarahvas tegivad `uhmri sees `kruupisid Trm; kruup on kõva `keema Äks; meie isa `veški `kruupa ei tehud Lai; siis oli `raske `saia neid `ruupisi KJn; ruupest mõni küt' üt'site piimä putru Hls; Kesvä `panti `uhmrede, surveti `sõkle `sälläst ärä, nyy `olli sis*

krupi Nõo; *taoti kesvä kah sekkä kruppõss* (supile) Kam; *ua[?] keedetess `kruupõgõ; ruug um ilma kruubõdõ* Krl; *kesvist tetäss krupi[?]; krupi[?] umma[?] jämehämbä_ku `suurma[?]* Plv; *Upõ keedete kruppõga[?]* Räp; *`uhmrõn suruti grouba[?] jeunemuštu* Lei

kruup|höövel *kruup-* Jäm VJg Plt, *ruup-* Ans Khk KJn Har rupphöövel *ruup`öövel o alt ümarik. see o vee noude `loudade `tarvis* Ans **Vrd** *krupphöövel*

kruup|pender *kruu`pend|er g -ri* R Mar Han VJg Trm Plt, *g -re* HaLä Tür; *-`pind|er g -ri* Hi Mar Koe; *ruu`pend|er g -re* SJn Pst; *ruu`pender* Khk *kruvikeeraja Eks kruu`pender igä `täädü majass `olla* Kuu; *too mo pika `peega rui`pender sääld ülalt riuli peeld* εε Khk; *Puukruid peab kruupindriga sisse keerama* Emm; *kruu`pindriga `keerdasse kõiksugu `kruusid; Mu noal oli korgissen ja kruu`pender kaasas* Mar; *kruu`pendre ots soab soone `sisse `pandud ja `keera igade `moodi* Juu; *ruu`pendre pea on kat`ti* SJn **Vrd** *raupentser*

kruup|pink *kruu-* Lüg Vai Hi KPõ I Äks Pil Puh V(*kruv`- Vas*); *ruu-* Han KJn; *ruu-* Sa Pä Kõp; *ruvi-* M *tisleripink ruipingi peel saab `loudi ööveldud* Ans; *ruu`pijgi peel `tehti `uksi ning `aknaid* Khk; *Kruupingid tehti kasepuust* Emm; *Ega igas peres kruu`penki põld* Kei; *piab kruupingi vahel tegemä ja üäveldämä* Kod; *minu mehe isal oli kruupink siin rehetuas `akna all* Pil; *ruvipeenk piab olem, kun pääl öövelts* Hls; *Kruupink vai `hüülipink, tuu om üt`s* Urv

kruus¹ *kruus g kruusi* Hi Lä KPõ MMg, *`kruusi* R, *kruusa* Jäm Rei Phl Kse Var KuuK I Plt TLä Kam Räp Se, *`kruusa* Jõh IisR Vai(n *`kruusa*); *ruus g ruusi* Khk Põi Muh Lih Kse(-ss) Pä SJn Kan, *ruusa* Pha VII Mär Pä(*ruis* Saa) VIPõ eL; *rüüs g rüüsi* Hls; *ruusk g ruusa* Plt KJn *kivisegune liiv a. ehitusmaterjal mere `äärest ja maa siest saab pient `kruusi; sie on sõre kruus, `tahnju iva jämedus* Lüg; *koes `riuhka pole änd, `veetasse jämemad `ruusi tee `peele* Khk; *silla `peale pannasse `ruusi* Muh; *ta läks sillule, `kruusi vädama* Mär; *lähme `ruusi vedämä* Tõs; *`kruusi `vietaks kruusiaugust* Ris; *`kruusi pannakse silla `peäle* Juu; *kruusi siest `võeti ilusad veked kivid* VMr; *tie `piale pannasse `kruusa* Iis; *kruusaga kõik tiiid täedetässe* Kod; *vian `ruuska tii `piäle* KJn; *`paanimid `lupja ja `ruusi sekka* SJn; *rüüsiige tetäs tiiid* Hls; *mine `ruusa vedäme* Krk; *kruusaga sillutadass tiiid* Nõo; *`kruusa om `musta, verevät ja `valgõt* Kam; *ruus om sääne kivvega segi sõmmõr` liiv* Kan; *lubjast ja ruusast tet`ti kal`k* Rõu; *`veetäss taad `ruusa teie pääle* Se || *nali`fka om kruusaga (suhkrukristallidega) putel`* Räp **b.** *kivine pinnas, (põllu)maa Sõuse ruusa sehes keik toitsid ennast ää* Khk; *hall lind, kruusi `sisse teeb haugu ja muneb* Phl; *kruus on ko `jälle mulla all jämedam kui liib* Mar; *sial oo üks kolm `sülda `kruusi* Han; *käre kruus, kos vili tükib `kõrbnema* Kod; *väl`lal tua `suurune koht, sial ruusk kui sool* Plt; *must kruus olli põllumaa, säääl `kasvi kõva terä nigu tsärisäss. kruusa `pääle tet`ti `tat`rigu* Kam

kruus² *kruus g kruusi* Jäm Hi Mar Tõs Ris Koe I Plt Hel Võn, *`kruusi* R(n *`kruusi* Vai), *kroosi* Nõo; *kruus` g kruusi* JõeK spor Jä ViK, *Kod Puh San V(pl krousa[?] Lei); ruus* Sa L(-s), *ruus* VIPõ M(*rüüs* Hls), *g ruusi* jooginõu *vala sie `piimä `siie `kruusi; rikkus `kruusi `katki* Vai; *puust olid kannud ning sauest mis poodist `toodi, nee olid ruusid; `antsi tale ruusi täve `piima* Khk; *Mis sa sii tühja ruusi ääres palud (õeldi, kui peres õlu otsa sai)* Kaa; *kahest ruusist `aitab küll* VII; *`kruuside seest juusse* Mar; *ega siis `ruusisi na paelu põln* Aud; *`kallab `ruusi teed* Tor; *ruusil kõru `kül`ges* Hää; *kruusiga `võetasse vett* JMd; *kruus, sie oli kivist, ühe kõrvaga* VMr; *edemält `tuupi es õle, kruusid õlid; ma `kaldan tii `kruuse `sisse,*

tulga`juuma Kod; ruusist juuvasse KJn; mis_säl`ruuse sehen om Trv; rüüs om lekist või savist Hls;`anti kruusidege ja kausidege Hel;`olli`väikese kroosi sehen või Nõo; õigõ vanast`olli kruusi? San; mul ol'l pal'lu`kruusõ Har; kruusi umma? õks savidsõ? ja plekidse? Rõu Vrd kruuk¹

kruus³ *kruus g kruus|u Tõs, -a Vas; kruus Krl, g kruusi Kan keerd; kruss, kähär võta kruus kõiest`vällä Tõs; saksamaa`lamba?, noil`om kruus vill. kruusi villaga`lamba? Kan; kruus vai tsäberlikane vill vai hiuss Vas*

kruusa- *`kruusa kivi,`niskene prügiline, kui lüöd, siis lähäb`kruusast, rabe Lüg; kruusaliiva peal ei`kasvanud midagi Jäm; Vallavanem lasi ruusa augu meite karjamaale tehja; Nendel seal`sõuke samma ruusa küngas;`Kõrge kuiv ruusa moa, selle kuivaga pole seal`vilja`õhti Põi; nüüd käib siit ruusa tee läbi Vig; päris mere kruusa kivid aad`kaela [kalavõrgule] HMd; kui vesi uhub liiva ära, jäävad pisikesed kruusakivid järele; kruusa liiv on tie liiv; kruusamaad on viletsad maad Sim; kus peris kruusa mua, sial on kiva pal'lu sees Trm; kruusakünä õli kaevu juuren; kruusati riissu; vald maksab`väl'jä selle mua tüki, kosa kruusa auk one Kod; kruusa august`võeti`kruusa Lai; ruusamaa on see, kus`mulda põle, ruusk on Plt; kardul taht ruusamaad, siis om ta kige tahep Krk; siin ruusa`audi es ole Ran;`rohkep iks kõngaste sisen olliva kruusa avva Kam; ruusa aud om ärä ainatedu; ruusa maad om siin küll Ote; ruusa havvast tuvvas`ruusa Plv*

kruusak *kruusak Kam, ruusak Pst, g -u kruusamaa Kingu`otsa, ruusaku`pääle Pst; kos mägitse ja`keñklise maa, sääl kruusakit pal'lu; kruusaku`pääle tet'ti`tat'rigu. kruusaku pääl olliva`väikese saagi Kam*

kruusakas *kruusa|kas I Ksi Plt Plv/-ss/,`kruusa|gas Vai, ruusa|kas Mär San Plv, g -ka; ruusaka|ss Krk Ran, g -tsõ Har; g kruusaku Puh kruusane`kruusagas tie, se on üväst`kruusadettu Vai; sii`kañtis oo kõik ruusakad maad Mär; sõre kruusakas mua põletab vil'jä ärä Kod; va kruusakas maa, ega seal kasva kedagi Plt; meil ei olõ savimaa, meil om sääräne ruusakass maa Har; kruusakass mullamaa um kõgõ parõmb vil'jamaa; tjj om ruusakas Plv Vrd kruusaline, kruusikas*

***kruusake** *kruu|sakõ, kruo-, krou-; grousake, -õ kruusike Vanun ajun d'eie`veina kruosakstiga Lei*

kruusaline *`kruusaline kruusane`kruusaline, on kive tükkisi`ulkas, siis on`kruusaline Lüg Vrd kruusakas, ruusiline*

kruusama *`kruusama Trm Kod;`ruusama Sa Trv*

1. *kruusaga katma, kruusatama oma tee jäo [pead] ära`ruusama Khk; Küll see`moandi oo äga nüüd pärast`ruusamest ull Jaa; kruusatud tjj Trm;`kruusavad, vedäväd`kruusa tee`piäle Kod Vrd kruusima¹, kruusitama, ruuskama²*

2. *(kruusaga) küürima lihade`laaba sai põrandaid kruusata;`kruusas`astnad`valgest; õle nuustikuga kruusatasse`riistu Trm;`kruusasin lusikid. `kruusan`lauda, õõrun kruusaga Kod*

kruusane *kruusa|ne KuuK Sim Kam Se/-nõ/, g -se Juu I Plt, -tse Puh;`kruusa|ne g -se R; ruusa|ne Ote Rõn, g -se Khk Mär Hää KJn, -tse Hää Kõp Trv Ran San; ruusa|nõ g -dsõ, -tsõ V kruusa sisaldav; kruusaga kaetud`Kruusane muld on pruun ja sõre Lüg;`kruusane tie, jalad kibedäd Vai; ruusitse tjj pääl on ää tahe`käia Hää; mis nisuke kruusane sõre --`kõrge maa on, sial kasvab ernes KuuK; kus kole kruusane, sial vili ei*

kasvagi Sim; kruusane mua süüb sõnniku ruttu ärä Kod; *sij tji om nüid õege ruusatsess tett ~ ruusatsesse minnu Trv; kruusanõ maa om korõ, ei piä sitta kinni, ei niiskust Kam; sij mäe ots om mueduki kiveline ja ruusane Rõn; taa vana ruusanõ maa Kan; tji om rassõ, ta m`väega ruusanõ Har Vrd* kruusakas, kruusaline, kruusine

kruusatama *kruusatama* Plt Se, `kruusatamma Vai, *ruusatama* Khk VII Aud Kan, *ruusateme* Krk kruusaga katma, *sillutama tie on üväst `kruusadettu* Vai; *ruusatast tee ära, `enne oli porine* Aud; `veetasse `kruusa ja kruusatasse teed Plt; `tjise tahav är ruusate Krk; *tji om vaja ar_kruusatada?*; *kruusatõt tji, kruus om lak'ka aet tji pääl* Se **Vrd** kruusama, kruusitama

kruusi `kruusi Lai Krl keerdu, *krussi `kruusi tõmmand lõng* Lai; *ärä kedräku nii `kruusi, `ket'ra loiemb* Krl **Vrd** kruusu

kruusi- *kruusa-* *sie õli `kruusi auk, kaks `süldä lai igä tahu; `riided õlid `kruusi `liiväs puha* Lüg; *ruusi liiv mis ruhviks aitab, see oo raudkivi liiv* Khk; *Kruusikividega kruusidata teed* Emm; *kirsid armastavad kruusimaad; mes `vella see kannab, see va kruusi põld* Mar; *sii `Luistes ja Abastes oo ruusi augud; ruusimaa karduled `õetasse oo ead* Vig; *ruusimaa oo `kerge maa vil'la`kanmese `peale* Kir; *ruusi`künka maa oli* PJg; *ruusi august saab `ruusi `võetud* Tor; *kruuse august `veeti `kruusa sillade `piale* HMD; *riisutakse tee `kõrva kruusikibid; seal põllu sees on `kõrge kruusi kungas* Juu; *kaevati kus kruusi augud* KuuK; *kruusi liivast tehakse `krohvi* Sim

kruusik `kruusik g -u (seen) Lüg **Vrd** kruusing

kruusikas *kruusik|as* VJg, *rüüsik|as* Hls, g -a kruusakas *põllud on kruusikad* VJg; *rüüsikas muld ei ole põllumele ää, ei kanna `vilja kedägi* Hls

kruusiline → ruusiline

kruusima¹ `kruusima VNg Vai Amb Koe VJg, `ruusima Muh kruusatama, *sillutama mei `lähmo tied `kruusima* Vai; *lähme `silda `ruusima* Muh; *kruusitud tie* Amb; *ma kruusin tied* Koe; *tie tahab `kruusida* VJg **Vrd** kruusama, kruusitama

kruusima² `kruusima Tõs Ris kähardama, *lokkima `juusi kruusitse* Tõs; *nad isi `kruusivad ja `krupsivad `juuksed* Ris **Vrd** krousuma, krussima

kruusine *kruusi|ne* Hi Lälö Ha JMd VJg, `kruusi|ne Kuu Lüg, *ruusi|ne* Muh L(g -tse Kse), g -se; *ruusi|nõ g -tsõ* Khn; *rüüsi|ne g -(t)se* Hls Krk *kruusane kivine on ja `kruusine, ei saa `käiä* Lüg; *see sild oo ruusine küll; see oo ruusine põld, `mulda natuke peal ja all `põhjas ruus* Muh; *kange kruusine tee* Emm; *tee on kruusine, ei nüid ilma rouata obusega `aita `kuskile `minna* Rei; *kruusine maa on ikke kõege viletsam maa* Mar; *ruusine tee, saht `käia* Mär; *Ruusitsõd muad ei taha `vilja kasvata* Khn; *kõba kruusine maa põnk* Ris; *`puhta liivane ja kruusine moa* Kos; *tie on `iasti kruusine* JMd; *rüüsiise tji pääl om ää `sõita; sij ütelt alamp oleved sij rüüsiine muld* Hls; *rüüsiine tji, kuri `kõndi `jalksi* Krk

kruusing *kruusing* g -u Kos HJn (riisikas) *al'lid piima siened. kruusingud on niisugused lihakad paksud siened* Kos **Vrd** kruusik, kruust

kruusis `kruusis Jäm Ans Käi Rei LNg Mar Ris Kei VJg, `ruusis Kse krussis, *lokkis `kruusis `juused* Jäm; *pæe on `kruusis* Ans; *`kruusis vell* Käi; *`ruusis vellad, `ruusis `juused* Kse; *`lamma villad on `kruusis; `juuksed on `kruusis* Ris; *ruus`kapsad madalad `kruusis, vähäkese `tõmmasid nagu toppi* VJg **Vrd** krousis, kruusus

kruusitama *kruusitama* Hi(-dama Emm Rei), Mar Juu Jä VJg; `kruusitama Kuu Lüg, ruusitama Muh Mär Kse Tor kruusatama, (teed) sillutama `kruusitab küll tied, viab `kruusi `pääle Kuu; silla ruusitamise `aegas viiasse silla `peale `riuhka Muh; ma lähe teed kruusidama Rei; suur kruusitud `maande Phl; tee tahab ruusita Tor; nüid on tee kruusitud Juu; [maantee] on kruusitud ja kive, kiva `piale `pandud ja kõiki Koe; tied tahvad kruusitata VJg Vrd kruusima¹

kruuska → kruska

kruusku → krusku¹

kruusla → kruusli

kruusli `kruusli Urv Krl(-ś-), `kruusli V(-śś- Rõu Vas), `ruusli Krl(-śś-) Har(-stl-); `kruusla Kan Rõu Röp; `krouli, `groušli Lei, `kriušli Lut kanepitemp survõti `uhmri pakun terri, kākū[?] tetti, kutsuti `kruusli Kan; `ruusli_m makus süvvä[?] Krl; süü sa `ruustlit vai kanebi `jauhvõ, süämekene kiinni[?] (tahe); Ku `ruustlit tetäss, siss pandass kanebijahulõ veidükese `piimä, raodass sibulat ka_manu[?] ja suhrutass jälle[?] Har; ku talohn ol' piimä vahe[?], siss nõrgutõdi kañõbi `kruusli `viija üless ja, tuud kutsuti pik`älehmä piimäss; hummugist `võeti - - jäl_kañõbi `kruuslit leeväga[?] Rõu; vadsa_küdset'i ka iks ahõh, `pañti `kruuslit `vaihhõlõ Vas

kruus|mint *kruusmint* Jäm(-ñt), -meñt Kod rohttaim, käharmünt söömamindid, kruusmiñt, pitka lehe mint - - `valged `õitsmed, kena ais Jäm

kruus|pää keerd lõngas kui on `liiga kierd lõng, siis kruuspääd `lähväd `sisse Lüg Vrd kruustükk¹, kuuruspea

kruuss *kruuss* Se(-śś), *kruus* Vas(pr-), g *kruusa* pirn, pirnipuu Meil kasvi mitu suurt pruusapuud Vas; *kruussa*[?] sadanu `maaha; meil aiah kasusõ[?] *kruusa*[?]; *Kruusa*[?] om ar[?] külmänü[?] Se

kruus|seen (riisikas) *kruussiäned* one kõvad krõmsukad, `valged ku `kat'ki mu'rid; *kruussiäned* one `valged, uśs neid ei süü, piim ike siden; *kruussiäned* [on] mussad, piim juokseb `väl'ja Kod Vrd kruust

kruust *kruust* g `kruusti Jõh IisR, g *kruusti* Iis söögiseen, riisikas `Meie `metsast võib `leidada `kõllaseid `kruustisi, aga `kaugemal `metsas on ka `musti `kruustisi Jõh; `Kruustid on iad `siened, nied ei lähe `kietes kokku; `Mustad `kruustid on kibedad IisR Vrd kruusing, kruusseen, kruustlid, kruustükk²

kruus|tangid pl tant *kruus-* R Jäm u L, KPõ I Plt Võn Har, *kruuss-* Kse Trv; *kruvi-* Plv; *ruus-* Sa Pä VJg KJn M

1. kruustangid *kruus`tangidega* saab `kõiki `kierada `kinni, *kruus`tangidel* on `nõnda ku `sõrme jämedused `pulgad `külles Lüg; `kiera `rauda *kruus`tanji* vahele Vai; *ruus`tangidega* `keertase `mutrid `lahti Khk; *käpud* kut *ruustanji* VII; Naha `õmblejatel olid *ruustanji*, nee olid puust. *Sepal* olid *ruustanji*, olid rauast Põi; kas see ak's kannatab murda *kruus`tangide* vahel Kse; *ruustangid* oo laua ääre `kül'ges Tor; *kruustangil* on nagu tangi nokad, kus vahel raud `kinni pannakse Nis; keeratakse kõvaste *kruustangi* vahele Juu; *sepal* on *kruus`tanga* ja `kõiki `tangisi JMd; *kruustangidega* sepp oiab `rauda `kiñni Kod; *ruus`tangide* vahele pannasse `kinni kui tehässe ruvisid KJn; *pitsitap* ku *ruus`tangega* Trv; *ruus`tange* vahele väänets puu `kinni Hls

2. sepapihid ruus`tankidega `võetse pala raud easist `välja Muh; sepäl omma kruustangi, `minkass rauva kinni pedä, `tullõ pand Har

Vrd kruustükk³

kruustlid pl (riisikas) `kruustlid on `suured `valged `siened Jõh **Vrd** kruust

kruus|tükk¹ tomp, keerd lõngas aab selle kõie nii kruusstükki; lõng `tõmmab sedasi kruustükki, siis need kohad on, mõni nihuke piinike, lähäb kat'ti Juu; kruustükkid lõngal sees; sialt kruustükkide kõhalt lääb lõng kat'ti; kui keeratud (korrutatud lõng), siis kruustükk nii ei lähe `sisse, aga ühe`kortsel, kui kiirest kerid, siis `ühte `puhku lähvad kruustükkid `sisse Lai; lõng kisub kruustükki, kui ta väga `keerdus on Plt **Vrd** kuurus

kruus|tükk² (riisikas) `Kõiki kruustükkisi kuppastasima: `musta, `valget ja `kõllast Jõh **Vrd** kruust

kruus|tükk³ kruustangid kruustükk on sepa tööriist Ris; kruustükk on treipingi külless VJg; kruusstüki pial tüötäb `tiisler Iis; sepä pajan one kruustükk, `sinna kruustüki vahele kiänetässe kedägi kõvass `kiinni Kod; mehe ööveldävä taren `kruustiku pengi man Kam; mi sepp ol'l kah `vahtsõ ruusstükü `ostanu?; kruustükü vahilõ pööretäss kinni, siss viilitäss [rauda] kui jo `jahtunu? om Har

kruusu, -s `kruusu Tõs, `kruusus Han Var krussi(s); keerdus) mõnel `lambal ilus `kruusus vill Han; `kruusus ja peenike vill põle ia Var; kõis läin `kruusu Tõs **Vrd** kruusi, kruusis

kruut → ruut

kruut(a) kruut g kruuda, kruuta(?) järsk katuss om nii kruut `väega?, et saa õi katta?; kruuta mägi, kohe väega äk'ki üless minnä?; kruuda mäe ala Se

kruutlik → ruutlik

kruutma `kruut'ma suruma, tõukama kruut' mu aia `taadõ maha; kruudi? õnnõ Rõu

kruutseldama kruutseldama küürima, nühkima Kui `miski musta tööd sial [söögilaua] pial tehti, siis kruutseldati tuhaga ta jälle nii puhtast, et elendas käes aina; Mis sa tast nõnna kruutseldad, aitab juba Trm

kruutsma `kruutsma, (nad) kruudsuva k(r)ääksma usse nakava `kruutsma; usse kruudsuva, ta,ava mäaret - - kas `el'li vai `rasva Rõn

kruutsutama kruutsutama k(r)ääksutama, karjutama Mes sä tost latsest kruutsutat käen Nõo

kruuv, kruuvi → kruvi

kruuviline kruuvili|ne, `kruuli|ne Kod, `kruuvvili|ne Lüg, `kruuli|ne Jäm, `ruili|ne, -le|ne Muh, g -se keernetega, kruvijas raud kived on `põldudel ja `einamitel, on neid `ümmärgusi ja `latsargusi, iga `muodi, mõni on `kruuviline Lüg; olid sedised `kruuilised `elmed, nastad kül'les - - pannaste preesiste `külge tilbusteks Jäm; naessel õlid kruuvilised el'med jusku viindigä; `niske kõver ja `kruuline `juukse nõul; `kruuline raud ja piä (korgitsal) Kod **Vrd** kruvine

kruvi n, g kruvi VNg Lüg Emm Rid Kei Juu Tür Koe MMg Pal Plt, ruvi Saa M; n, g kruu Hi LäPõ Lih K I, kruvi Jäm Lä Tür Plt, rui Sa Muh Lälõ Pä VIPõ; kruu LNg Kul, kruuv Ris HId JIn Kad Äks, kruuv' San Har VId, kruuvi Kei HJn Iis Trm, g kruuvi; kruu(v) g `kruuvi R, g `kruuvi Kuu Hlj; n, g `kruuvi RId(g `kruuvi Vai); kruuv T(kruiv Puh), kruuv

TLä(-uu-) Kam San VLä, *kruv* Rõn Urv Har Rõu, g *kruvvi*; *ruu* g *ruuvi* Vas, *kruug* g *kruu* Lei; *skrouv* g *skrouvi* Lei

1. kruvi a. kinnitusvahend `kruuviga` `kruuvida midagi` `asja` `kinni` VNg; sääl oli siis üks kaheksa `kruvvi`; `kruuvi` `otsa` `lähto` mutter Vai; Vanasti pandi istme põhjad `ruidege ala` Khk; Rui oli koa puust `tehtud` Põi; Keera kruu `auku` Kãi; Nael äi `aita`, `siia` peab kruu panema Rei; `keerdaks` puu `sisse`, viindid on `otses`, se on kruu Rid; kruid läksid `lahti` Mär; ark sahk oo puu sahk kahe aralene, vannas `kruudega` `otsas` `kiini` Lih; Lauad ja toolid oo kõik ruidega kokku `pandud` Han; `pendrega` `võetase` `ruisi` `lahti` Tor; `vanker` rauatadas sepal `ruidega`; `tisar` lüüb rui puu `sisse` Hää; `vaata` kas kruu on lõdval väga Nis; Isal oli `kruusi` kapi sahtell täis Jür; puest suab `kruusi` küll, `kiera` auguta puu `sisse` Tür; nüid käib pia puu `kinni` `kruuvidega` Kad; tahi kruu, kes `tahti` `püürab` Kod; lahutad tükkidest, võtad `kruudest` `lahti` Pal; kellege ruvil `vinti` käänets, `sij` om lupe; käänä nõj ruvise `kinni` Krk; kruuviga tuleb jo pal'lu `asju` `kinni` käändä Puh; `sij` kruuv `piätäp`, muedu satava kääri kuust ärä Nõo; `kruuve` es olõ? Võn; säng kruvvitass `kiini` `kruvvega`, egä tulba man piap olõma kruuv Rõn; Panõ_taa kruv är Urv; raud om jalassõ külen nelä kruuviga kiini? Räp

b. pingutusvahend (hrl voki, ka hõövli, veski vm osa) kruuv käis siid iest `otsast`, sai `kierada` sis `trammimalle` VNg; kui `tangu` tehä (veskis), siis `tosteta` kivi kive `tellimise` `kruuviga` üles; [voki] südä käib `kruuviga` edasi; [hõövlil] `niisike` `vaskine` `tellimise` kruuv, sie `kiereta` `kinni`, siis `tellimise` raud `seisab` ülal Lüg; `Kitsama` otsa sees on kruid, [mollpilli] keeled keerdakse nendega `kangele` Jäm; oki `keermise` rui keib oki pingist läbi, sääl on auk sihes Khk; Saha vanna ruid logisevad, taris enne kündi kõvast kinni keerda Põi; Kruu `öövli` on kaks `pitka` kruud Rei; keeratakse [voki] nõörid lõdvemale jaa, kruuvist keeratakse LNg; voki pengi peal oo ratas ja kruu oo pengi `otsas` Mar; [vokil] kamps ja kruu, millega keeretse `kampi` edesi tagasi Var; okil oo koa rui, ruist keeretse Tõs; Kruu tellib [voki] naba edesi ja tagasi, nõörid `sirgu` ja `lontsu` Hää; `keeran` kruu `lahti`, tahan `värtnad` pealt ää võtta Juu; kieran voki kruud kõvemalle VJg; panid siis `put`kedega sahad `õtsa`, või `kruuvidega` Trm; [voki] kruuv käib piapakuss läbi Kod; teenekord vakk ei võta `sisse`, lõng jääb vedelast, siis kruuvist `kääna` Äks; kivi `tel`mise ruvi, et kivi üless ja ala, et peenepes ja `jämmepes` jahu (teha) Krk; vokil om kabel pääl, kruv om otsan Kam; Ku_keerõmbat `langa` taht, sõss tulõ voki `kruvvi` `hindä` poolõ käändä?, ku jäll loiõmbas, sõss tulõ `kruvvi` välä poolõ_käändä? Urv; topõl `hüülil` - - kruuv pööretäss pääle, et [kaks tera] omma? ütstõsõ ligi `kiinmäde` Har || fig peenis igäl `poisil` kruvi `püksis`; `kieras` `tütrikule` kruvi taha Lüg

2. fig (napivõitu arust) `Kruuid` vähä `lõüsi`; Üks kruu `juokseb` `ümbär` `toiste`; Sul pole kaik `kruuvid` kodu Kuu; ei sel mehel `kruuvit` pia `kinni` `ennast`, `kruuvid` keik logisevad Hlj; sie one vähä napastand, sel on üks kruvi kuer `putkest` VNg; sul on üks kruuv leppäne Lüg; Üks kruu puudub Jäm; üks rui on testest natuke lühem VII; See kruu on lahti, mis teisi kruusid kinni peab Mar; tä ruid visisebad Mih; Üks kruu metsa `puule` Hää; mõni kruvi on sel mehel `puudu`, on toho-h; ta on ull, kruvid `lahti` Kei; sie on täiest `moistusest` ära - - üks kruuv logiseb JõeK; See kruuvi vedel, mis `teisi` peab Trm; pienikesed kruud on piäss ärä Kod; ega siul ei ole viit ruvi, sa olet nellä ruvige Krk; sel om mõni ruvi nõrgaste Hel; ta_m jo periss lol'l, mõni kruuv om pääst ärä kulunu Nõo; pää man um `kruvvõ` puuduss, olõ

õi_kõik' kruvvi_`kimmä? Rõu || heast mõistusest sel on üvat `kruuvit kohe Hlj; hää kruuvi sul ka pääh, `kruuvõga pää Se

3. laevavint, sõukruvi nüüd `kutsuda ja `kruvvi ja `prope-ller Vai

4. spiraal a. keerd; kruss langal kruvi? ja kuuru? omma? sisen Kan kruuvi lokki, krussi `panti juuss üless `kruuvi Har; kruuvih säbrus, lokkis villa? umma_kruuvih; kruuvih pää Plv; kruuvis lokkis `juuksed on `kruuvis Lai; kruvvi keerdu lang `kruvvi `aetu, ülearvu `kijrdu Kam; lang `tõmbass `kruvvi Krl; kruvvil keerdus lang om keerul ja kruvvil Krl; kruvvin keerdus; krunnis koe lang pidi olema parass, es vôi olla ülearvu kruvvin ega ülearvu loid; vill om kruvvin Kam; b. vint, keere naelal oo ruid peal Tõs; need on kruvinaelad, kel kruvid on `otses, siis nad ei tule `väl'la Juu c. juuksekrunn krui taga Phl; Enne pal'miti juuss pal'mikudõ, siss kääneti `kukru takka `kruvvi ja `panti juusõ`nõkluga kinni; vanast `olli `juusõ kruvvin Har

5. käejooned Nee ruid sii pakanuki sihes on tulekahju, kellel ruid laial on, sellel on elus tulekahju Põi

kruvilleht keermelõikur kruuvleht on sie, `miska sepp `kruuvisi `lõikab; mõned `kutsuvad kluppest, mõned kruuleht Lüg; `Veikest kruu`lehte `kiereti `ümbär `pulga Jõh; krui `vinti keeratse kruulehega Kse; ruilehega sai vindid `mut`rele ja pulgale `sisse pöördä; ruileht oli vanasti isi `tehtud, `vankri `rautamesel oli rui`lehte vaja Mih; rui leht vôi lupe om sij, kelleg ruvil viint käänets Krk Vrd kruvilõikaja

kruviline → kruuviline

kruvilõikaja Kruvvilõikaja = kruvileht – Lut

kruvima kruvima VNg Lüg Phl Hää JMd Ksi, ruvima KJn Trv Hls/-me/ Krk; `kruima Jäm LäPõ Hää Juu Plt, `ruima Sa Muh L VIPõ; `kruuvima, (ta) `kruuvib Kuu RId, kruuvib Emm Ris Juu VJg I; `kruuma Hi; `kruuvma Nõo, `kruuvma Rõn San/-me/ Rõu, `kruvma Krl; kruvvima Puh(`kruivma) Kam, (ta) kruvvip; `kruuvma, (ta) kruavib Kod; pr (ta) ruuvib Ran, (ma) kruuvi Se; imps kruvvitass Plv

1. a. kinnituskruvi(sid) keerama kruvi `kinni üks kruvi VNg; võttas `kruuvis `ukse iest lukku `lahti IisR; kerst oli `kinni `ruitud VII; see `kruuda (kruvitakse) `kruuga `kinni; kruuvi see kruu `sisse Emm; ruid `ruitase `sisse Tor; kruu`pendrega kruuvitakse `kiinni Juu; `kruuvisin puu kruuvi seina `sisse Iis; kruib luku ukse `külge Plt; siia om vaja üits rui panna ja `kinni ruvide Hls; `kruivsiva kruvvi `lahti Puh; sääng kruvvitass `kiinni `kruvvega Rõn; ma `kruuvse ta `kinni San; sääne `tatreku terä suurunõ timati terä kruvvitass `pääle `sisse, sõss `tuuga_lõigatass `klaasi `kat'ski Plv || euf suguaktist [poiss] plikkale õli kruvind; mittu `kõrda taha kruvitud Lüg b. pingutuskrivist reguleerima `kruuvi se puu kruuss`tanji vahele Vai; okki `kruidaste Jäm; ruis sõrme pingi vahele VII; Oki ruist tuleb `ruida Han; `iisler ruib ja reib oma pengi kallal Hää; ku ok'k `sisse niild, siss ruvites `alla poole, `valla Trv

2. kohitsema kruvit ärg Emm; `härgi kruvidi ja kolgidi Phl

3. keerama, (ringi) kruttima Oled `kruuvind kohe `varrukad peris üles; Ma `kruuvisin `kellu peris üles Kuu; `tarvis kruvida `vindid `sisse, nüüd on `vindid kruvitu juo, nüüd vöib `pulgad `sisse `panna Lüg; Nikitseb, näkitseb, kui `sisse lihab, siis ruib = vöti Jäm; Kiš täna `õhta oo kella üles `ruija Han; mutter `ruitse rui `otsa Tõs || lokkima ei minä ole `ennast `värvind ega `juuksi `kruuvind oma elus VNg; tüdrukud `kruuvivad `juukseid tulise

`vardaga VJg; aad tada `kuiva `uhkust taka, pää om ka ärä kruvvitu Nõo **b.** keerutama, ringiratast käima Jäärad `puksisid, äkist üks akkas umb`rantsi `õmber `ruima Pöi; mõned `peksvad `kuprud `vartega, mõned obose `vankriga `kruivad Mar; kruib `oostega möda `põldu Mär; tuulispask nagu tuule keerod, võtab eena maast, ruuvib Ran

4. (ümber) keerama, (kinni) kerima, (sisse) mässima *Lammas oli ennast nõnda `kinni ruind Pöi; omalad `kruivad kuni saavad tutini `vällä Mar; siss `ruitasse sääred paeldega kinni Vig; lehm oo `enda `ümmer vaia ruind Kir; ruin [teisele] rätiku na tugevaste `ümmer pia, et [teisel] nutt varas; Ema ruis `juused pia laele; Naised `ruivad kõik linapüüd `nuustides Han; jalad ond paelaga `kinni `ruitud Mih; ega [aluslina] na ei oln, et jalad ka `sisse `ruida saad Tõs; umalad kruavivad `ümber `teibä, `kijiravad Kod; tuulihud `tehti `õlgest, `ruiti ää paelaga Pil; mea ol`lin lapse kõvasti `kinni `ruinud Vil*

5. fig tõstma, kergitama *Alva süte pärast on see töö ind nii `kõrgele kruuvitud; Sedasi siis kruuviseid innad kõrgele Trm; Tyy maja hind um `korgõs kruuvit Rõu*

6. midagi järjepanu tegema äga `aasta ruib neid `lapsi `valmis Khk; *Kell ruib nüid küll `köia Han; küll ruib neid `einu na paelu `siia üles et; täma ruis kedrata; oli imu vahel täis `kanga kudumisest, ikke muutku rui; `ruisi `jälle `päivi teha [tasuks maa eest] Aud*

7. fig siis `ruiti meid ka sealt ära (aeti talust välja) Aud; *juut` taht` `nekrutõ `volhfriga (revolvriga) `laskõ?, mina `kruuvsõ `volhfri käest är? Rõu*

kruvine *kruvine* Juu, *kruuvinõ* Plv

1. keermega, keermestatud [naela] *ots on kruvine* Juu **Vrd** kruuviline

2. lokkis, krussis *kruuvinõ* vill Plv

kruvi|neitsi *kruvileht `kruuvi `neitsil on sõrg sies; `kruuvid tehä `kruuvi `neitsiga* Lüg **-pakk** voki osa – Krj Pöi **Vrd** kruvipea

kruvi|pea 1. *kruvipakk kedervars jooseb kruube ja hargibe vahel* Phl

2. *kruvikeeraja võta see kruupea sealt `sahtlist* Ksi **Vrd** kruvipeitel

kruvi|peitel *kruvikeeraja Kruuv`peitlid oli `mitmes `suuruses* Jõh **Vrd** kruvipea

kruvi|polt 1. *keermelõikur `kruuvi polt on `õtsast vähä `pienemb. pääst `kiereta `kruuvi `polti, kui `aeta `vinti `sisse* Lüg **Vrd** kruvipulk

2. *mutter koos poldiga Pööri rañts, paarid ja iged kõik `pandi rui `poltidega õheteise `külge `kinni* Pöi

kruvi|pulk 1. *pingutuskrui Vokil on `keerav kruupulk pingi otsa sees* Rei; *kruupulk oo treipengi sees* Mar; *mutikas pannakse kruupulga `otsa* Kos; *vokki väänätässe ruupulgast* KJn; *oki käsibu om oki pengi sehen, rindpu pätsi ja ruipulga vahel* Trv; *lүү ta kruvipulk `sisse, siss saat `hüüli`piñki la,embadõ ja kүүmbadõ `kruuvi?* Har

2. *keermelõikur kruu`pulgad on seppädel paas, `sellega saab `vintisi `lõigata* Lüg; *Kruu`pulgaga `tehti `mutridele `vintisid `sisse; Kruu`pulkidele `tehti `vindid `vindilehega* Jõh; *ruvipulk om sij kelleg augul viñt käänets* Krk **Vrd** kruvipolt

kruvi|võti (tellitav) *mutrivõti Kruuvelit saab sene külgis oleva kruuga suuremaks ja vehemaks tellida* Emm; *kruu võti oo üks rauatükk, auk oo sees, see keerab kruu `kinni* Mar; *ruvisid käänets ruvi `võtmege* Hls; *egäl rattal om kruuvvi ja kruuvvi võti om, kellega käänetäss* Nõo

kruvv → kruvi

***kruvvama** ipf `kruvvati (kinni) siduma, (ümber) mässima `linno `kruvvati kovast `kinni kaig `kruvviga; `ninda kovast `kruvvati et `laiva `niksus ja `naksus; midä kovemast `kruvvati [last kinni], sie oli `laiva kippari `miele järele Vai

krõ- → kri-

krõbadi krõbadi deskr kui ma `niitsin, siis need koñdid tegid ikke krõbadi, krõbadi, krõbisesid sedasi Juu

krõbahama krõbahama, (ta) krõbahass, krõppa krõbisema, krõbistama papõr krõbahass; kašs krõppa `küüdsiga Lut **Vrd** krõbama

krõbahtonu nud-part krõbahtonu Röp kuivetanud, kõhnaks jäänud ta iks om kõhnast är kelbänü, är_krõbahtonu nigu krõõt Röp

krõbama krõbama, (ta) krõpa krõbistama ka tarõ põmadutõ jürä [hiir] mulgu nigu krõpa õnõ ja tulõ `tarrõ Se **Vrd** krõbahama

krõbatama krõbatama krõpsatama krõbatas tuban, aku `jälle tuli `kuksi minä kuulen et üks särtsäk käis Kod

krõbatuma krõbatuma, (ta) krõbatuss krõbedaks küpsema Ku `riihetarõn kartuliid küd`seti, krõbatu nuil kuur pääl ärä? Har

krõbe krõbe Lüg L K TLä, rõbe L VIPõ, g -da; n, g rõbe M(krõbe Trv, g -ve Hel), krõpe Kam San, krõpõ Võn Ote V; krobe g -da VNg, -ja Kuu

1. krõbiseva koorikuga; kõrbenud olid `ästi üä krobejad `küpsed kalad siel Kuu; sie liha on `praaditu `nõnda krõbedast; nied krõbedad `kuogid on pali parembad kui `pehmed `kuogid Lüg; vorst oo rõbe, `kõrvend Mär; lebä kooruke oo nehuke kõba, see oo eä rõbe süia Vig; rõbe liha rõbiseb `amba all Saa; eks ta lähä krõbedaks koa, kui suurem jägu `rasva on `väl'la tuld Juu; leiva ääred on põlend, iad krõbedad Ann; leib `kuivab krõbedaks JMd; kuok läks krõbedast, põles ää VJg; liha on krõbedast läind Iis; leiva koorik on `kangest krõbe Lai; [leivatükk tulel] `lasti minnä mõlemald puuld pruunisse, krõbesse Trv; rõbe levä koorike `pehmel leväl Hls; kardul om `täempe rõbess küdsänu Krk; mia seräst krõbedat ei saa `süvvä, mul ei ole jo `ambit Nõo; Küdsä sa na_vorsti häste_krõpõss, vorsti nahk om sõss makuss ja hää, ku_d'ä krõpõ om Urv **Vrd** krõps⁴

2. a. kuiv(anud), tahe; rabe rõbe raud Kse; merelamu oo na libe, `limpsus, aga kui ää `kuivab, siis oo na krõbe Var; lõppude lõpuks siis, kui [heinad] said jo nii krõbedaks et `sündisid `küini panna Amb; linad on ead `triikida, ei ole krõbedad JJn; vili om nõnda väärt rõbess lännu, et akkap lagunem Krk; tu krõbe agan jäi `lambile Ran; [kuivaga] `tõmbava krõbedass [viisud] Kam; Ku_kaara `häste krõppõs `kuiveva? `võetava? `vällä `vijd'e `veške mano ja jaahatõtiva? sääil ärä? Röp **Vrd** krõbetska, krõbi b. poolkõva, krõmpsu mardidele `añti kupa `ernid - - mitte üsna `pehmed, sis nad rõbedad PJg; rõbe luv oo `pehme krõmps Tor; sia kõru om ää, ku äste `pehmess keedetü om, sääil om krõbe luv Nõo c. kergelt külmunud Täna on kül'm maa peris rõbedas `võtnud Saa; kül'm `kärpis [kartuleid], võt'is otsad krõbedaks JJn; kui ilm kül'mäss lätt, tõmbap vijj ärä (kraavis), jääp iä `pääle krõbedass Kam

Vrd krõbe², krõbine

3. käre, karm (külmast) Täna on ikka küll käre krõbe ilm IisR; särka kül'm ja krõbe kül'm, täitsa talve ilm Trm; kui öökülm on, siis ommiku `ööldasse, et ia krõbe täna ommiku

Lai; *krõbe ilm, võtab ninast`kinni kohe Hel; es ole`õigede lume kah,`olli niisamade krõbe ja kül`m Nõo; nii ää krõpe kül`m Kam; Üüse ol`l õigõ krõpõ külm Vas Vrd krabe*

4. kange (maitsest, toimest) *serände veedike krõbedamb ta (kali)`olli iks kui taar Nõo; Kül oll tõõne krõpõ (jook) Võn;`väegä soolanõ um krõpõ Rõu; Krõpõ sann (kõva leil) Se*

5. inimesest **a.** hakkaja, tragi; *kõbus nihuke krops ja krõbe inime, kohe lähäb ja teeb Juu; üsna krõbe vanake veel Trm; see inimen om`äste rõbe Hls; Tu vanaeit om viil õigõ krõpõ Võn* **b.** kuri, käre *Kuidas sa oma mehega akkama saad, ta kuulukse na krõbe su vastu olevat Mar; Selle peremehe juures õli krõbe kõrd nagu kroonus Trm; Ta om neile krõbe kül Nõo; ma sai krõpe naise San; taa ol`l iks hüüä krõpõ mehe imä, olõ õs pehme^o Vas*

6. krobeline *männa koor oo krõbe ja kore, sihuke rõmelene Aud; krõbe tee Koe; tee krõbedast tõmmand ennast, on konarline Lai*

7. s kõvakrae, manisk *linnapoiste sõna, krõbe`kaelas, ju see`lipsu peab tähendama Hag; pane krõbe`kaela Jür; krõbe kaelas, noh mani`ska Pee; krõbe kaelas VJg*

krõbeline *krõbeline Lüg, -lene Plt, rõbelene Aud krobeline kui nahk on krõbeline, siis nahk on kuiv Lüg; [sootaim] aab nisukse varre, terav kohe`niuke krõbelene on, kaks tükki sül varre ots, need on ta õied või Plt*

krõbemed *pl krõbemed JMd Hel, krõbeme Nõo, krõpeme TMr*

1. *rasvakõrned krõbemed pannakse siebi rasva`juure JMd*

2. *kuivad oksad, haod ma`korja nüid neid krõbemit - - ma jämedit ei võtakina Nõo*

Vrd *krõbena*

krõbena *pl krõbena Ran Ote, krõbene Puh*

1. *kõrned rasval om`kõrne, krõbene Puh*

2. *kuivad haod na krõbena palasse`irmus ruttu ärä Ote*

3. *kõlkad tuulutedi vjil üle, siss`raskemba krõbena lätsivä`lambile, säääl es ole enämb terä ega midägi Ran*

***krõbenema** *nud-part krõbenend kõrbema, krõbedaks muutuma`praadis liha, liha oli soolane ja ära krõbenend Pal Vrd krõbetama*

krõbestik *krõbestik g -u Jä ViK hv Lai*

1. s kivine pinnas, kiviklibu *krõbestik on maa, mis ei ole päris paas, vek`esed kivid ja savirahk;`kündmisega tuleb kivimürakaid ja krõbestikku ülesse JJn; krõbestik on maakoht, määserv või`niskene, pal`lu ei kasva`eingi Rak; mis vil`la põllud kruusased või liivased, [õeldi] et sie on krõbestik Sim || külmunud pinnas vekene jääkord pial ja kui vett ei olegi, aga vähe külmetand, ikke on krõbestik Sim Vrd krabastik, krobastik, krõbistik*

2. a kivine, kiviklibune *nisuke krõbestik kõngas Pee; krõbestik maa, mis paekivine oli VMr;`Künkad mis on pae`kildusid täis, sie on krõbestik maa Kad*

krõbetama *krõbetama krõbedaks muutuma`kartuli om panni pääl ilusti ärä krõbetanu, om ää`süvvä Nõo Vrd krobetama, krõbenema*

krõbetes *kuivan krõbetes, teist nii viletsad inimest ma põle näin HMd*

krõbetska *krõbet`ska krõbe, kõrbenud kõik`seo`vainu sääne krõbet`ska kuiv Plv*

krõbi *krõbi RId Han Khn HaLä VJg I VIPõ TLä Rõu, krõbi Jäm, rõbi Muh Aud Trv, rõbi Pha*

1. a krõbe, kuiv krõbi ein Jõh; see ruki oo ühna rõbi Muh; vahel on põualine `vuasta, `kuivavad viljad kõik krõbist VJg; pät'sid [ahjus] ju pialt krõbist tõmmanuvad Trm; [puder] ei ole keerulene teha, ahjus ta on krõbi KJn

2. s kokku kuivanud (kehv, kõhn) olend või asi `Ninda `kuivand, ei õle liha `ümbär, periss kuiv krõbi Lüg; Mis sest taadi krõbist enamb `asja on IisR; müis jäärmargi peal selle va rõbi (haige lehma) ää Aud; rasv sulatakse ära, `järgi jäävad rasva `vintsud ehk krõbid (kõrned) Kei; sukad kuivavad kui krõbi Trm; kadag one nagu krõbi; uuded lehed tulevad, vanad koevavad vao vahele ku krõbid; `lamma nahk kuevab ärä ku krõbi Kod; teinekord naiste `kohta `ööldi, et mis sa vana krõbi -- vana meest ei `ööldud krõbist Lai; kos miu vana kasuka rõbi om Trv; nij ossa om kueva nigu üits krõbi jälle Nõo Vrd krõbu, krõbi

krõbi|hein robirohi (Rhinantus) krõbi ein kuriseb nagu kurinad Kir

krõbijas krõbi|jas Kod, -jass Puh, g -ja kuiv, krõbekas koevatavad õege krõbijass teräd; koevad teräd one krõbijad; robirohi `tõmmab vijmäte krõbijass, kaanad `lahti, siis on ein `val'mis Kod

krõbima krõbima Röp Se, rõbime Hls

1. krõmpsutama `kuulda om, et obene rõbiden söõb Hls

2. kündma Tuli palot' prahi är^p ja tegi maa kamara `häste kohilas, sõss krõbite har'kadraga niipal'lo ku `saad'e maa üles, `äestedi tasatsõs ja `lašte `saašta^p niikavva ku rüä tegemiseni Röp || fig pois'kanõ krõbi `tütrikku Se

krõbin krõbin RIid Mar Mär Tõs Hää KPõ I Plt TLä, rõbin Muh Kse Tor KJn M(g -e Hls), krõbin Jäm Emm Ris, rõbin Khk, g -a; krõpin g krõbina TLä V, -õ San Krl; n, g krebina VNg

1. (kerge) krabin kui `kuiva `leiba süöd, siis `kuuled krõbina Lüg; Ühäst lae aam `palgist akkas krõbin `päälä ja läks krõppa, krõppa, krõppa ühäst `õtsast `tõise Jõh; `Lapsed kohe `ninda krõbin taga `pistavad `suhkari; Põranda `alle tuli siil - - igavest krõbinat tegi IisR; mis rõbin see on, jo se koer rõbistas kojat Khk; rotid `joosvad, nii `kange krõbin taga Mar; mis see oo koa, lähäb `kat'ki kui krõbin Mär; `üüsi paelu krõbini Hää; `lambad läksivad nii et krõbin taga üle angi; ega suurt sadu vist ei tule, mõni krõbin tuleb JJn; ma `leitsin ta krõbina järel üles Koe; rahe krõbin VJg; obene võtab kui rõbin ristik einu Trv; krõbina pääle mehitse tulluva `väl'lä Nõo; kass lät's `saina `müüdü üles nigu krõpin Har; rij krõpin, ku talvõl lätt Se || krõbe küpsetis rasva `kõrnist teevä serätsit kräämukeksi ehk krõbinit Puh Vrd krõgin

2. a. krõbisev, kõrisev ese lapsel on ilos mänge asi krõbin Ris; Mõned [õlle]kannud olid veel ete `uhked, need krõbinadega kannud. `Neile `tehti kahe `kordne põhi `alla ja sial sees olid need krõbinad, kas `oavled või kivid või Kei; krõbin tehase kuivast anekõrist, `sisse pannasse `ernid, siis akatasse senna `peale kerima Plt b. fig (inimesest) üks rõbin (kõhiv) inimene on, kaua sihand rõbin elab; üks rõbin (toriseja) inimine on, paigal `võõra pere `perse taga Khk; vaevane, lahja `kuivand krõbin, siis on iñnetu (inetu), tema ei kosu Nis

krõbinal krõbinal IisR Juu JMd, rõbinal Vig PJg Tor adv < krõbin Võttab kohe krõbinal sukkurd [närida] IisR; võtab mis rõbinal [hapnenud kapsalohku] lebä `kõrba Vig; Lammad akkasid rõbinal einu söõma PJg; rotid närisid paranda all rõbinal Tor; `vanker tuleb krõbinal Juu; vihm sadas krõbinal `vasta `kruutu JMd

krõbine krõbi|ne VJg Puh, rõbi|ne Muh, g -se

1. kröbe kardul on `kuivand kröbisest VJg; ärge `tehke nii kröbist liha Puh
2. kröbisev ta oo nii röbine, et köhib ja koriseb; rinnad oo nõnna röbised, eal jo koa siis röbine, põle `selge mette Muh

kröbisama kröbisa|ma Kam, -mma Har Rõu Vas Se, röbisama Trv kröbisema einä röbisava; `erne röbisava põie sehen Trv; peni järä nigu kröbisass Kam; Üt's elläi sei rõugu pääl kaaru nigu_kröbisi Rõu; kröbisass kui papõr Se || (vastu) rääkima, pobisema mis te kröbisade Kam; Mi sa_kröbisat, seledä `selge sõnaga Rõu

kröbisema kröbis|ema RIid Mar Mär Tor Hää KPõ I TaPõ Puh, -eme San, -õm(m)a V; kröbisema Jäm Emm Ris, -ä Kuu; röbisema Muh Kse Tor KJn M, rö- Khk

1. kröbinat tekitama Kui kera `liigutada, siis `erned kröbisevad IisR; teeb mi asi see röbiseb sääI Khk; tubaka lehed kuevad et kröbiseb üsna Mär; eenad köbisevad ja röbisevad Tor; uhk jää, kröbiseb jala all, peenike jää puru Nis; vili kuiv, et kröbiseb JMd; võt't (näris) savi ku kröbisi Kod; `pekre `teive vij `ringlid, `säantse röbisive, olli ike ää nõside Hls; nahk röbisess, nahk om kuju Krk; kül'm om maa ärä kahutanu, ku lähät, siss ain mu_gu kröbiseb Nõo; `tärlüsegõ röövass kröbisõss Krl; ku_karask kröbise `hamba all Röp; m kröbiseja raha ei ole sedä va kröbisejet Krk **Vrd** krödisema

2. ragisema a. körisema, rögisema (kurgus, rinnus) Kohe kröbiseb `jusku `torre `pohjast `äänegä Kuu; Äel akkab kröbisema kui inime `külmetab vai nuttab IisR; rinnad röbisevad Muh; mes sa kröbised, praagib aga `peale köhida Mar; köhib ja kröbiseb järjest Juu; kidor tä one ja kröbiseb `aige `õlla Kod; rökendas kõvast ja, köhis ja kröbises, ei saand iast `riakida Lai; Mis sa röbised, ma tii siul ää rohi Pst; poig kröbiseb nigu vähjä kot't Nõo **Vrd** kröbisema b. krudisema (liigestes) vahest jalad `aiged, jala sääred kröbisevad Mar; nari kröbiseb Plt

Vrd krögisema

3. (vastu) rääkima, vaidlema, nurisema Nüüd tal ia kröbiseda küll IisR; mis sa röbised paigal keige asja pärast Khk; kui kedagist kuuleb, kröbiseb kohe `väl'la Hag; kröbiseb alati `vasta VJg; Ei tohtenud ju palju kröbiseda, vaata et veskist välja ei visata Trm; mis nad kröbisevad veel, said kätte, olgu nüüd vait Lai; Mia iks kröbisi kah vahel, et mes sä kisud massinat Nõo; Es `püüsüs `pistü, a `väega kröbisi Se **Vrd** krabisema, kräbisema

Vrd krobisema

kröbistama kröbistama IisR L KPõ I(-ssama Kod) Plt Puh, -m(m)a Lüg Har Rõu Se, -õmõ Krl; röbistama Muh Kse Tor KJn Trv, -eme M; kröbistama Jäm Emm, r- Khk; da-inf kröbistädä Kuu kröbinat tekitama, kröbisema panema rot't röbistab riuli peel Khk; kaás kröbistab aho taga Kul; iired kröbistasid `aites Mär; kröbistas seda `vihma Juu; laps kröbistab `erneid tuosis VJg; minä ei kuulud `ühte kröbinad `koski, `ükski ei kröbissanud Kod; kröbistab `ernid `süia Plt; tuul röbistess `lehti Krk; roti kröbistava nukan Puh; lat's kröbistõss `paprõgõ Krl || (kröbinal) sööma Vade `vorsti `pulga `ümbärild oli igä `kaikse paremb kröbistädä Kuu; `lapsed kröbistavad `kuiva `leiba Lüg; tegin omale kupa ube, ia oli kröbistada JJn; obene röbistab `einu Trv || krigistama hammastõga kröbistass, jürä `hambet, kröbistass `hambet Se **Vrd** krobistama, kröbistõllõma, krödistama, krögistama

kröbistik kröbistik g -u kivine maa oo üks va kröbistik, mis põld see oo Mär **Vrd** kröbestik

krõbistus *krõbistu|ss g -sõ krõbin üt's krõbistuss ol'l, a mis sääl ol'l, tuust ma arru ei saa?* Har

krõbistõllõma *krõbistõllõma krõbistama no nakasõ na (hiired) jälle krõbistõllõma, ega na rahu ei anna üttegi üüd* Har

***krõbitsamma** *da-inf krõbida?*, pr (ma) *krõbidsa*, (ta) *krõbitsass krõbistama ma lät'si edepoolõ, kul'ssi, üt's nulgan krõbit's, lät'si `kaema, hiiir krõbitsass `mõhkõ* Har
Vrd rõbitsema

krõbu *krõbu* Kod Plv Vas Räp, *krõbu* Jäm, *krõbo* Mar

1. *puru kõiksugused krõbud ja mutukad lähväd `kaevu, kui kaev on `lahti; krõbusid pudeneb alate laess läbi* Kod; *ta (haoprügi) um ku krõbu kuiv* Plv

2. *krõbe krõbo leib* Mar

3. (inimese)kõbi *Jään vanaks krõbuks* Jäm; *vana inemise krõbu* Vas; *är?* *jo kobistonu vanast kui krõbu; kõhõn kui vana krõbu* Räp **Vrd** krõbi

krõbune *krõbu|ne g -se* Kod Plt *prügine, risune võeh ku krõbune põrand, krõbusit täis* Kod || *krõbused karduled; krõbused õõnad* Plt

krõbusk *krõbusk* Nõo Rõu Vas, *rõbusk* Pst, g -i (krõbe) *küpsis, kuivik Leki päl levä ahjun kütsäv kik korbi ja rõbuski* Pst; *kueva ossa nigu krõbuski jälle; Nii on äste mureda krõbuski vai prääningu* Nõo; *Saia krõbuski omma hää?* *krõbistata* Vas

krõbõhtomma *krõbõhtomma* van *krõbedaks küpsema või kuivama; kõrbema Karask `lašte ahõh `häste är_krõbõhtoda?*; *Vili om kuivaga kõik' är_krõbõhtonnu?* Räp

krõdisema *krõdisema* krõbisema – Mar

krõdistama *krõdistama* krõbistama *krõpega krõdistab* (krapiga lehmast) Mar

krõd'si *krõd'si* (hobuse)kronu *vana hobõsõ krõd'si* Se

krõgatama *krõgatama* *prüksatama juba krõgatas, `krõksti lähab `kat'ki, krõgatab* Kod

krõgin *krõgin* IisR VJg, *rõgin* Tor, g -a; *krõkin* Puh San Krl Plv *krõbin, ragin Kana `kondid `tievad närides krõgina* IisR; *rataste krõkin* Puh; *üits kopin ja krõkin oli ütte `järgi* San; *kui krõgin krõginal latsõ? söövä?* *ku krõkin `põrkniid* Krl

krõginal *krõginal* IisR, r- Tor adv < *krõgin Poisid `terve `õhta võttavad krõginal `pähkliid [närida]* IisR; *rõginal läksid lapsed `vankrega* Tor

krõgisamma *krõgisamma* *krõgisema no?* *omma na pedäjä ossakõsõ nii vällä_kuiunu?*, *ku üle astut, siss `muutku krõgisasõ `jalgu alh* Har

krõgisema *krõgisema* IisR Ksi VJg MMg Ksi TLä -mma *Lüg Räp, -õmõ* San Krl Plv *krõginat tekitama Nari kää `randmes, `suoned venind, rudisevad ja krõgisevad* Lüg; *Järsku akkas `amba all kedagi krõgisema; Tie kruus krõgiseb `kaariku rattaste all; Tikas kui krõgiseb, siis pidi `kuiva tulema* IisR; *aud (haod) krõgisevad `jalgade all* VJg; *veike laps `kangesti rinnust krõgiseb* Ksi; *Nii kavva krõgisev ja rägisev nigu ärägi kõhib* Nõo; *liiv krõgisõss ammassõ all* San; *ku `kaali süüt, siss krõgisõss* Krl **Vrd** krõbisema, krõgisamma, rõgisema

krõgistama *krõgistama* IisR Urv, -mma Har, -eme San *krabistama, ragistama, krõbistama Krõgistas `vähki `süüa* IisR; *iir krõgist `koski* San; [ta] *om siin kõik' kombu?* *är?* *krõgistanu* Urv; *mi_sa tanh krõgistat, ma ei kuulõ?, kas imä hõigaás vai* Har **Vrd** rõgistama

krõgistuss *mis krõgistuss sul tanh alasi om, mi_sa tanh alasi krõgistat* Har

krõgsahuss *krõgsahus*|s g -e Har krõksatus ma murri `tämbä jälle üte nõgla `kat'ski, *krõgsahuss ol'l enne ku silmä mant lät's* `kat'ski; nii ol'l krõgsahuss enne, vigla hand `kat'ski Har

krõhni pl *krõhni*² hv saapa tallarauad `krõhnõ lüvväss talla ala Plv

krõhv *krõhv* g *krõhvi* Ráp Se kius, vimmm üte ja tõõsõga aase `krõhvi, vana *krõhvi* mijs Ráp; *ummivaheline krõhv* Se **Vrd** krihv³

krõhva *krõhva* Mar Nõo Rõu Vas, `krõhva IisR, *krõhva* Emm pej inetu, õel naine `Juoksi nüüd sie va `krõhva saba näppus külasse `uudist `kuulutama IisR; Üks va igavene *krõhva* Emm; No leidis alles omale *krõhva* Mar; *Taalõ krõhvalõ no midä viij vaja* Rõu; *Ei koolõ tu vana krõhva jo² ar² Vas*

krõhveldama *krõhveldama* TLä

1. (krõmpsutades) nārīma, söõma *krõhveld toorest* `kaali; *obene krõhveld* `kaarū Ran; *mes sä krõhveldad ütte* `viisi, *rikut oma* `ambit magusaga Puh; *nuu viij* `kringli n_olliva tuli ää `süvvä, *küll ma krõhveldi noid* Nõo

2. lõõpīma, aasīma mõni tõesega *krõhveldab*, pillub vänd (kiusu) sõnu, temäga *pik'embät juttu ei saa* `aada, tõsist juttu; *kui krõhveldab*, siss `ampsleb Ran

3. kratsīma, sügama Küll *krõhveldap endät egält puult*; *Mes sä õnte krõhveldat*, nigu peni kaabib kirpe Nõo

krõhvitsama *krõhvitsama* Rõu, -mma Urv kratsīma, sügama *t'siga taht krõhvitsada²*, `lammõs `õkva ette *pik'äle*, sõss *krõhvitsa_tedä* Urv; *Tolmu ja_`hiiga nakkas nahk süütämä sõs mugu_krõhvitsat õnnõ_hinnest* Rõu **Vrd** krõhvitsēma

***krõhvitsēma** *Mes sä krõhvitsēt endät nigu siga nüistāb ennäst vasta saina* Nõo **Vrd** krõhvitsēma

krõhvma *krõhvma* euf suguühtest *mis mehel viga elädä -- mugu süüüb*, *makap ja krõhvip* Nõo **Vrd** krõpsīma

krõi- → *krii-*

krõim *krõim* g *krõima* kius, vimmm *timä ol'l* `väega *krõimanõ* mijs, ai noid `krõimõ Se

krõīma *krõīma* tülinorija, kiuslik *krõīma* inemine, *kõõ aase säänest jutto*, *kost tüli tulõ* Se

krõīmanõ *krõīmanõ* kiuslik, tülinorija *timä ol'l* `väega *krõīmanõ* mijs, ai noid `krõimõ Se

***krõīmuma** pr (ta) *krõimuss* kriimustama *pril'le piät nii* `hoitma et, ei tohi päävä kätte *panda ja ei tohi jäl²*, *kohegi kalõ päle ka²*, *kost krõimuss* Plv

***krõīmõlama** pr (sa) *krõīmõladõ* tigetsema, solvama *kõe halvastõ ütlet*, *ka* `krõīmõlaminõ *soo om*; *mis sa tah* `krõīmõladõ, *kas sa ummõhtõ laheheppa jovva ai kõnõlda²* Se

krõiska → *kriska*

krõka *krõka* vilets hobune, kronu *krõka oli kehva obune ega iad obust krõkast saand* `kutsuda Lai **Vrd** krõku

krõkats¹ *krõkats* g -i ketilõks, -lukk *obene* `panti ahildega *mõtsa* `süüimä, `lüüdi tikk maa `sisse ja -- *ahidel* `olli serande *krõkats otsan*; *ennembide* `olli serande *konk*, *käis krõkats sinna* `pääle, *siss es lähä pańg konagi otst ärä* Nõo

krõkats² *krõkat's* kokkukäiv magamisase – Plv

krõks¹ *krõks* Lüg IisR VJg Trm Kod krõksuv heli, krõksatus *Krõks*, *krõks tegivad* `apsatid `kruusa pial IisR; *agu läks krõks* `kat'ki VJg; `pähkli kuare ammussad `kat'ki ike `ambaga *krõks ja krõks* Kod **Vrd** krõps¹, prõks, rõks¹

krõks² *krõks* traksis, nägus *kie õli `asti krõks poiss, iast `tantsis ja libe igäle* `puole - - *aga sedä ette `vahtimist ei õld `ühtä, kuda tämägä elädä saab* Lüg **Vrd** krõps⁵

krõks³ → rõks¹

krõks⁴ *krõks* Rõu, g *krõksu* Kod Ran, -i Röp Se/-k's/; *krõks* g *krõksi* Ans

1. (hobuse)kronu *viletsä obese krõksuga vedäs oma `kraami* Ran; *krõks um kõhn hobõsõrõibõ* Rõu; *sa_lit üt's vana krõk's, sa inäp kõlba_i muialõ ko soe `suuhtõ* Se || *kala(poeg) `veiksed ahamne krõksud, puul tõiss vai kaks `tol'li pitkäd* Kod

2. liik väikseid metsparte – Ans

krõks⁵ *krõk's* g *krõgsi, krõksi* Nõo Vas preesinõel *prjjs `olli sõõrik, sääl `olli tel'g pääl, tõese veere pääl `olli serände krõk's* Nõo; [preesi] *tele ots tsusati krõgsi ala* Vas

krõks⁶ *krõk's* g `krõksi euf suguühtest *`teine poiss `kiidab `tõisele, et tänä `üöse sain* `krõksi Lüg **Vrd** krõps⁶

krõks⁷ pl *krõksud* kurd, volt *siilikud krõksutadi, nihused krõksud said* `sisse tõmmatud Juu

-**krõks** Ls kriks-krõks

krõksahamma *krõksahamma* mom krõksatama – Rõu **Vrd** krõpsahamma

krõksatama *krõksatama* IisR/`k-/ Puh San(-eme) Har (p)raksatama, (p)rõksatama `Korraga `krõksatas `liivatera `amba all IisR; *oss krõksatap* Puh; *pulgakõne rõksat* `katski San; `hamba läävä_kokku nigu *krõksatass* Har **Vrd** kroksastamma, krõksatuma

***krõksahtumma** pr (ta) *krõksahtuss* krõksatama *kui tu* [kartul] `hamba al *krõksahtuss, ei olõ viijl kütse* Plv **Vrd** krõpsahtumma

krõksatuma *krõgsatuma* Nõo, *krõksatumma* Har krõksatama *uiss krõgsatusi, uiss tei krõkst ja `tulli `valla* Nõo; *mis tuj sul sääl jala alh krõksatu - - nõgla olõt* `kat'ski tallanu? Har

krõksatus *krõksatus* Puh, `krõksatus IisR, g -e krõks, prõks `Krõksatused *ajasad* `lapse üles IisR **Vrd** krõgsahuss, krõksavus

krõksavus *krõksavus* krõksatus *üits krõksavus olli* `amba *sihen ja plokst ammas ärä* Ote

krõksjas `krõksj|as g -a käbe, tragi *mina õlin `seitsme`kümne uassane, ike õlin* `kärme ja `krõksjas, *ma enese jala `täisi ei pannud* `kal'liss; *tämä on* `krõksjam *ku meie ämm* Kod

krõks|luu → rõksluu

krõksna `krõk'sna Har, `krõksna Rõu prõgin, ragin `Krõksna *enne käü, ku ma* `plõskit (pilpaid) *murra* Rõu; *nii kui krõksna krõbinal, raginal ta süüj naid* `kal'gi `herneid nigu `krõk'sna *enne, nigu hopõn* `kaaru; *latsõ söövä* `kaalõ nigu `krõk'sna *enedä* Har

krõksti *krõksti* Lüg IisR Mär JMd VJg I Plt Puh, *krõkst* Nõo, *krõksti* Ris krõpst, *kraksti sie* `pähkel *läks* `nõnda `krõksti `katki Lüg; *mis_se talle jalaluu siis oo, lähäb* kui `krõksti *pooleks* Mär; *lusikas läks* `krõksti `kat'ki *jala all* VJg; `krõksti ja `krõksti *lähäb* `kat'ki [hagu] Kod; *sate kui* `krõksti *maha ja puruss* Puh; *uiss tei krõkst ja* `tulli `valla Nõo **Vrd** prõksti, rõksti

krõkstigi → rõkstigi

krõksuma `krõksuma Lüg IisR Mär JMd VJg Sim I TLä `krõks|ma Kod Har/-k's-/, -me San prõksuma, (p)raksuma `õksad `krõksuvad jala all Lüg; `Kartulid ja liha olid `räidind, `ninda et `amba all `krõksub IisR; kui krigistad `ambait_teineteise `vastu, siis krõksuvad Sim; krõksub siis ku nõõlal teräv õts ärä; üks käib lakan, siis krõksub (lagi) Kod; Nii kavva kui terä nakava krõksuma ja krõbedas lähävä Nõo; vähk krõks `amba all San; uba `krõksõ `hambõidõ vahel; No? ei lähä `herne mitte `pehmess, `krõk'siva? `endä `hambõidõ alh Har **Vrd** kroksuma, krõpsuma, prõksuma, rõksuma

krõksutama¹ krõksutama Tõs(r-) JMd VJg Trm Plt Puh, -mma Har, -eme San; krõksutama Jäm prõksutama, (p)raksutama lapsed rõksutavad `kaalisi Tõs; krõksutab `kuiva `oksa JMd; krõksutavad `piergu `kat'ki VJg; krõksutab `pähkklaid `süia Trm; krõksutab `sõrmi Plt; `pähknid krõksutadas Puh; kis säääl krõksutass, ka_sa `kaalõ süüt; vanast muud_gu krõksut'i pääle `sõrmi Har **Vrd** kroksutama, krõpsutama, prõksutama, rõksutama

krõksutama² krõksutama krookima, kurrutama siilikud krõksutadi, nihuksed krõksud said `sisse tõmmatud Juu

krõku krõku Kod Ran Ote kronu ku_d'a `posti vedäs, siss täl `ol'li üits vil'ets obese krõku Ran; ma üte krõku `õstse Ote

krõll¹ krõll g krõlli Kod Urv Rõu vana vilets olend vana krõll juba, `piäle üheksä`kümne Kod; Vana hobõsõ krõll, taast ei olõ inäp midägi `asja Urv; Esi_ku vana krõll, a `uhkust aja takan Rõu **Vrd** krõmm²

krõll² pl krõllid, -ll- L(r-) Nis Trm, krõlli? Har, krõllid Ris, krellid Kul Ris, rellid Muh Vig kaelahted **a.** (õõnsad) hõbehelmed krõllid `kaelas ja kudrossed riiete peal LNg; jälle rõllid ja raha ja ike `rõlla vahel ja suured kannaga rahad, `paater `õeti Vig; `Krõllisi ei oln iga ühül, õbe oli kallis Han; nää siin on üks krelli iva jään; õbe krõllid, ibade `viisi lükiti neid Ris; mis sa kisud lapse `krõllidest Nis **b.** klaas- või kivi helmed rellid olid nist ümmärgust kibist, mis ei läind `katki, `pärgled, mis läksid `katki Vig **Vrd** krall

krõlli¹ `krõlli ajama, otsima Plv; Krõlli Vas, -e Räp kiusu ajama, viha pidama ajat `krõlli Plv; Kül sul om himo nakata krõlli ajama Vas; Ots alate krõlle; Tä aase krõlle Räp **Vrd** krill¹

krõlli² `krõlli Kan, `krõlli Ris keerdu, sõlme lõng leheb `krõlli ehk `sepres Ris; Ku kijrd lang langa lõimõ päält maha `võetass, sõss lätt lang kõik' `kijrd ja `krõlli Kan **Vrd** krelli

krõllikass krõllikass kiuslik tiä ol' sääne krõllikass inemine Plv

krõlling krõlling kala, tobias `Aapsalu mehed `üidsid krõlling Rid

krõllis `krõllis Kul, `krõllis Ris pungis, jõllis silmad olid nii `krõllis peas Kul

krõmbli → krimmel, krõmli

krõmdi `krõmdi Tõs Tor JMd int kõmdi, prõmdi süda oli täis, lõi `järsku ukse `krõmdi `kinni Tõs; uks keib `kinni ka `krõmdi Tor; lõi ukse `krõmdi `kinni JMd

krõme krõme VNg Var, g -da Aud kähe, kärisev mul nüüd on vähä krõme ääl VNg; ma igistasi ja tuli `õue, nihuge paha olemene on, ääl oo krõme Var; krõmeda ääleaga räägib Aud **Vrd** krome, kräme, krõme

krõmedasti kähedalt krõmeda ääleaga räägib, krõmedasti Aud **Vrd** krämedaste

***krõmisema** pr (ta) krõmiseb kähisema, kärisema Ääl krõmiseb, kui õli `niisike kare ääl, ei õld `kustund peris Jõh

krõmli n, g `krõmli Ote, `krõmbli Rõu kronu, vana vilets olend *tuj om vana* `krõmli, tolle poole ei massa enamb minna; vana obene, vana `krõmli Ote; Ko_sa_taa `krõmbliga_sõidat Rõu **Vrd** krimli, krõmm², krõmu

krõmm¹ krõmm Kir JMd Puh, r- Kse int krõmdi *Uksed kõisid krõmm ja kramm* Kir; üks krõmm ja krõmm, käib `kõrvade `piale JMd

krõmm² krõmm I, krõmm Kan Urv Plv, g krõmmi vana vilets olend või ese vana tüd'riku krõmm Kod; üks kõik, kas vana krõmm või vana krõbi Lai; hobõnõ jäi krõmmis ja reoss; *tuj vana krõmm* (nuga), *tujst ei saa?* midägi Kan; vana poisi krõmm – päält viie `kümne ajasta vana Urv **Vrd** krõll¹, krõmli

krõmm³ krõmm g krõmm|i, -u Jäm; rõmm g rõmmi Põi(rõ-) kivine viljatu maa muidu üks kuiv krõmm, krõmmi peel ei kasu midad `eina; Sääl keik krõmmud maad Jäm; teisel on paljas rõmm, see on saht laha moa; Aga sii pole moad, nee on rõmmid, kivi kaljud Põi

krõmmel krõmmel söim (vanast loomast) sina vana mait ja krõmmel, vana `krimpka Hel

krõmmõ krõmmõ krõbe vahepääl om krõmmõ leib periss hää krõbistada Kan

krõmp krõmp g krõmbi kramp kui krõmbid sõrmetesse keivad, rõimaga - - kui õbe sõrmus sõrmes oo, siis kaub ärä Var **Vrd** kremp, krimp, krümp³

krõmps¹ krõmps IisR Kei Juu, g krõmsu Mär Tõs VJg I, krõmpsu Var Hää Kad Puh, `krõmpsu Lüg; krõmps g krõmpsi Hää; krõmps Rei, g krõmsu Jäm Ans Ris, krõmpsu u Jäm Ans

1. int `Ammustas `kapsa `juurikat krõmps, krõmps IisR

2. kõhr, krõmpsluu Krõmps kõhe krõbiseb, `tunned et on krõmps sies [kõrva katsudes] Lüg; ninal on krõmps Jäm; ma noorest peest sõi ikka krõmsu ka ära Ans; traat' `pantaks sea nina krõmpsis läbi Hää; sea peal on krõmsud VJg; kreesps lüüanud `ninnä, tämä krõmsu `kõsta `lүүmä Kod

3. midägi krõ(m)psuvat a. krõbekuiv; küps ära `kuivan krõmps, tegemata jäen rohi; pannidega `pandi [linnased] `ahju, kuivatati nii et krõmpsuks jäid Var; liha na krõmsus läin, `kõrben ää Tõs || Ega ta (kapsas) paepialist ja `krõmpsu [maad] `sal'lind, sial kuivab ää Kei b. poolkõva, -toores karduled oo alles krõmsud, vähä keend Mär; Esimesed on otstakud, ot'siksed, jämedad kõvad krõmpsud, [need] `soeti kõige enne ära Hää

4. kange, vänge, terav krõmps ais Mär || fig viin kas sedä va `krõmpsu suab Kod

Vrd kromps, rõmps

krõmps² krõmps San, g krõmsu Plt Ran, `krõmpso Lüg; krõmps g krõmbi Nõo; rõmps Muh, g rõmpsu Kse; rõmps Kaa pej vana inimene sie vana `tütrikku krõmps Lüg; oh sa vana rõmps Muh; seal olid kõik rõmpsud koos Kse; kes seräst `krõmpsu enämb vahib Ran; mis säände vanamehe krõmps om San **Vrd** krõnsu

krõmpsamisi `krõmpsamisi käib, käib sedasi `järsku, krõmps, krõmps Juu

krõmpsimä `krõmpsimä, (ma) krõmsin Mär, krõmpsimä, (ta) krõmps Röp Se, da-inf `krõmssida Vll krõmpsutama obune krõmsib `einu Mär; hobõnõ sööse nigu luid krõmps Röp **Vrd** krompsimä¹, rõmpsimä

krõmpsjas `krõmpsj|as g -a Kod krõmpsu nõnna `krõmpsjad `kapsad, kõvad, vara võtab tulelt ärä; perena `ütles: kiädin üvä `krõmpsjä kõrdi Kod **Vrd** krõmsukas, rõmpsjas

krõmpsjkont = krõmpsluu krõmpskont on liha sies, seda krõmps konti on üvä närida Lüg; Mis oli `pehmem krõmpskoit, `selle `sõivad `lapsed ehk `lõigeti `sül'di `ulka IisR;

*krõmps kondid - - kui sa ammustad, siis krõmpsob `amba all Mar; riisi `aigus oli lapsel, riis
 , kus krõmps koit on Juu; krõmps koindid on `pehmed JMd; `üsku nagu
krõmpspiimas d `kasvama Koe **Vrd** rõmpskont **-luu** kõhr kõrges või krõmpsluu on
 seen onea Kai; kui una jaotati osadest, `naakusid `lapsed krõmpsluu omale IisR; krõmps luud
 on noorel loomal pallo LNg; kõri sõlm on kõva, krõmpsluu teene Tõs; kes se inimese
 krõmps luud tiab, aga loomal on küll krõmps luud Sim; krõmpsluul põle üdi sees; kõrvaleht
 on ka krõmpsluu Pt; `olli tooja lehm, lõppi ärä, `võeti vassik sehest `väl`lä, `aeti kõige
 krõmps `luuga läbi masina, tetti `vorstess Puh **Vrd** kromps-, krõmps-,
 rõmps|luu **-piima|seen** = krõmpsseen kaasikseened ehk krõmps piima seened, `valged
 suured nagu `rõngad olivad ja piim tuli `väl`la Äks **-seen** (riisikas) krõmps siäned one
 lumi `valged, kui kiädäd ärä, ike krõmsub; kos muld one komon, siäl one krõmps siäned all
 Kod; mõned kutsuvad krõmps seened, mõni kutsub kõrvseened Äks; krõmps seened on
 paksud ja suured nigu tal`drikud, alt ele `valged nigu piim, kui `lõikad, tuleb piim `väl`la
 Lai*

krõmpsti `krõmpsti IisR Jür int Kui ikka krõmps koindi `jäksad `kat`ki ammustada, siis
 tieb kohe `selgelt `krõmpsti Jür

krõmpsu `krõmpsu Lüg Mar(-o) Tõs Juu Puh kortsu, krimpsu, kirtsu mida sa nõnast
 `nõnda `krõmpsu `tõmbad Lüg; nahk läin `krõmpsu, `kortsu kõik Tõs; uued `riided aedas
 `krõmpsu läind Juu || kängu vili nurmel `krõmpsu jäänu (põuast) Puh **Vrd** rõmpsu

krõmpsuma `krõmpsuma, (ta) krõmpsub Mar Kad Iis, (ta) -p Puh, krõmsub Lämpõ(-ob
 Mar) Tõs K I(`krõmpsma Kod), `krõmpsub Lüg; `krõmpsuma, (ta) krõmsub Ris;
 `krõmpsume, (ta) krõmpsus San

1. krõmpsumisheli põhjustama (hrl närides) krõmps kont `krõmpsub `ammaste all Lüg;
 karduled oo `toored alles, krõmsuvad Mär; kuik krõmsub `amba all Tõs; `erned kõvad,
 krõmsuvad `amba all JMd; nad `tuitsid ärä, milla rukis küpse on, kui jo tera pidi `amba all
 `krõmpsuma Jjn; liha kua vahel krõmsub VJg; sibulad `tuorelt krõmpsuvad süegi sies Iis;
 siäned `krõmpsusid; süüb nõnnagu krõmsub Kod; liha krõmpsus `amba all, om `alle
 tooress San || krudisema `kange kül`mägä lumi krõmsub `jalge all Juu **Vrd** krompsuma,
 rõmpsuma

2. kortsuma üks riie oo `krimpsond ja `krõmpsond Mar || närtsima, känguma vili
 `krõmpsup, araka lehe `krõmpsuva (põuaga) Puh

Vrd krimpsoma

krõmpsus `krõmpsus Lüg L(`rõmsus Tor) Juu kortsus, krimpsus kui `räägid tigidast,
 siis on nägu `krõmpsus Lüg; tegi `krõmpsus näo Mär; `rõmsus `näuga eit Tor; kulmud on
 nii `krõmpsus, `kõrtsus Juu || kräsus, lakkis `krõmpsus oo nad (juuksed) küll Mar; kähäräd
 `krõmpsus villaga, kui talled sünnivad Var **Vrd** krompsus, krõmpsus

krõmpsutama `krõmpsutama IisR, krõmpsutama Mar Nõo Vas; krõmsu- Ha JMd Kod
 Lai, krõmso- Mar, krõmsutama Jäm

1. krõmpsuades närima `Õhta on ia rehetuas `kaalika `krõmpsutada IisR; `konti
 krõmsutama Jäm; obone krõmsutab `kaeru Juu; obone krõmsutab `einu süädä Kod; kui
 midagi toorest sööd, nigu porgandid või kaalikad, siis krõmsutat nigu obune Lai; Temä
 (hobune) krõmpsutap kõik üü aena närimist Nõo

2. lakkima ned va albid inimesed, krõmpsutavad `juusid Mar

Vrd krompsutama¹, rõmpsutama
krõmsa `krõmsa ravim, silmarohi `krõmsa, tuüt ka `lasti `silmä [kui kae oli]; `aptikih ka² om `krõmsat Se

krõmsik *krõmsik*, pl *krõmsiked*

1. (kuivetust olendist) küll *sij o nõnnagu krõmsik* Kod

2. *kruussiäned, krõmsiked* – Kod

krõmsukas pl *krõmsukad* krõmpsuv *kruussiäned one kõvad krõmsukad* Kod

Vrd krõmpsjas, krõmsuline

krõmsuline *krõmsuli|ne* g -se = *krõmsukas ingekõri one krõmsuline* Kod

Vrd krõmpsjas

krõmu *krõmu* JõeK Võn, *rõmu* Aud vana loom, kronu *ei tea mis ta sest lehma krõmust peab* JõeK; *vana rõmu päris* Aud; *ta o'l' `ostnu `endäle vana lehmä krõmu* Võn

Vrd krõmli, krõno, krömö

krõndse *krõndse* g `krõntse kõrbenud harjasetüügas (tapetud sea kerel) `olli *sedä krõndset sä'län, `panti vett ikki `sel'gä, õõruti tu krõndse maha* Puh

***krõndsikõnõ** pl *krõndsikõsõ*² dem hobusekronu `mustlasil inne ummava `säändse *krõndsikõsõ*² kokko *ostõt* Plv **Vrd** krõnts

krõngli → kringel

***krõngutama** nud-part *krõngutand* Kod; pr (ta) *krõngutas* Ote (kaarna häälistsusest) *mes te linnukesed krõngutata; kaks kuariss - - tämä kõhal, krõngutand krõnk, krõnk* Kod

Vrd krongutama

krõni *krõni* kronu *igävene lahja looma krõni* Mar **Vrd** krõno, krõni

krõnka *krõnka, `krõõnka* savist piimanõu *krõnka, savidsõ tettü², ar vaabadu²; rõõsa piimä pant `hapnõma `krõõnkahe* Se

krõnks¹ *krõnks* deskr *inimene käib krõnks, krõnks* [haige jalaga] Puh

krõnks² *krõnks* Han San Krl Har, g *krõnksu* Jür Pil, `krõnksu IisR, *krõngsu* Ksi, *krõnksi* Plv, *krõngsi* Nõo; *krõnks* San Se/-õ-/, g *krõnksi* Rõu/-n-/ Vas

1. pej vana inimene või loom *On üks vana `muori krõnks* IisR; *Ühna noor mees alles, aga naine oo nagu vana krõnks* Han; *Vana krõnksul raha küll, las ostab* Jür; *vana tüdruku krõnks, mis selle krõnksuga teha* Ksi; *vana obõsõ krõnks om `küürä `kiskunu²* Krl **Vrd** kronks³

2. kõverus, õnnal *kassipoig - - eedäss miu põlve `krõnksi magama* Nõo **Vrd** krenks

Vrd rõnks

krõnksi `krõnksi Nõo Kam Ote San Har Rõu/-n-/, `krõnksi Urv Vas Räp/-n-/ Se(-e) kõveras(se), konksu(s); *kühmu Ta om kah vanadusest nii `krõnksi jäänu; pärast lähvä nyy `sijmne sedäsi `krõnksi* Nõo; *lehm `tõmbass ennäst külmägä `krõnksi* Kam; *Tõmmas sõrmõ `krõnksi, ütäl' via `õigõss, `kaemi_kumma sõrm kõvõmb om* Urv; *mõni so'rt tsiku om `krõnksi nõnagõ* Krl; *ta nagla pää om taha `krõnksi lännü²* Har; *jalg um `krõnksi tõmmanu²* Rõu; *tsia kiuha² omma² pikä² ja `krõnksi* Räp; *Tä um tah lauda man `krõnksi jäänu²; ma tõmsse `hindä `krõnkse, ma kisi hindä `kerrä* Se || *kangeks põlvõ `istmisenega jäävä `krõnksi* Nõo; *`istmine tegi `krõnksi* San **Vrd** kronksi, krõnksu, rõnksi

krõnksin *krõnksin* Kan Har/-õ-/ , *krõngsin* Nõo Kam San/-ñ-/ , *krõnksih* Plv/-õ-/ Vas(-ñg-) Se kõveras, konksus; *kühmus ku mul jala krõngsin, siss kaás tulep mu `jalgu manu* Nõo; *säl'g om `aigõ, ta_i taha jo krõngsin olla?* San; *põlvõ? omma_krõnksin* Kan; *vana hopõn hoid `jalga krõnksin* Har; *käe ja kõiik' om inne krõnksih* Plv; *siss o'l jalg õgõv, olõ õs krõngsih sukugi?* Vas

krõnksma `krõnk'sma Hel; (ta) *krõnksap* Puh lonkama *ta käi krõnksen* Hel; *luum, kui sõrg ärä susatu, krõnksap* Puh

krõnksu, -s `krõnks|u Khn, -o Kod, *krõnksu* Se, `krõnksu, -s IisR Jäm kõveras(se), *konksu(s) Ram̄p vädäs `varbad `krõnksu* Khn; *siil suhiseb ja vuhiseb, `tõmbab `krõnksu* (kerra) Kod; *Mul kiskva käe krõnksu, Tõmba jala? krõnksu* Se **Vrd** krõnksi

krõno *krõno* Vld (hobuse)kronu *ta kõhn ku krõno* Plv; *seto luu krõno* Vas; *hobõsõ krõno, krõnõkanõ* Se **Vrd** krõmu, krõni

krõnsu *krõnsu* pej inetu naine *tiab kas tal oligi kedagi, `siukest vana krõnsut, kes teda oleks võtnd* Plt **Vrd** krõmps²

krõnt → rõnt

krõnts *krõnts* g *krõnds* Plv Se, g *krõntsi* Röp; *krõnts* Vas Se lahja, vilets; kronu *mis ma ta krõntsiga iks maadlõ, `võito nigu ni saa Röp; hobõsõ krõnts; osti üte krõndsi; krõnts hopõn* Se **Vrd** krõndsikõnõ

krõpast → krepost²

krõpastu → krepost¹

krõpatamma *krõpatamma* Har Röp/-õ-/ deskri *kae mis sääl villäpessü masina mah* (man) *krõpatass* Har; *Jätä? no ta kannõl' raahulõ, miä sa_tast ütteluku krõpatat* Röp **Vrd** krõõpatama

krõpats *krõpats* Trm, -t's Krl, g -i (algeline pill) *Suurem jagu õli krõpatsi pikkus kolme nelja tolli vahel - - Siis keerati kõva niit kaks `kõrda `ümber krõpatsi. Siis pandi peenike pulgake - - niitide vahele ja keerati nii parasjagu trammi* Trm **Vrd** krapats²

krõpatuss *krõpatu|ss* g -sõ krõpsatus, (p)raks *ka_sa is kuulõ krõpatust, masina sõgla puuvedru om jo_kruuvist vallalõ tullu?* Har

krõpeldama *krõpeldama* krapiheli tekutama *krõpega krõpeldab* Mar || fig *klatšima küll krõpeldas send täna takka* Mar

krõpp *krõpp* g *krõp|i*, -e Rid Mar krapp, karjakell `ärgega `künti ja `ärgel olid *krõped* `kaelas Rid; *ta* (seapõrsas) *nii pisike alles nagu krõpe kõra* Mar || *klatšija Las ta räägib, kes seda krõppe ikka usub; va tühä juto krõpp oo teine ikke* Mar **Vrd** kräpp

***krõppima** da-inf *krõppida*, (ta) *krõpib* klatšima *krõpib teist taga, ei sua enese suud `pietud* Hag **Vrd** krappima

krõps¹ *krõps* Lüg IisR Hää ViK Trm TLä, g *krõpsu* LäPõ(-o Mar) Tõs Jür; *krõps* g *krõpsu* Ris (helist) *krõpsatus, prõks sirp `krõpsub kääs, krõps ja krõps* Lüg; *läks `kat'ki krõps* Mär; *kengäd kõivad, krõpsud taga* Tõs; *mis asi sie sial `krõpsu tieb* JMd; *asi läks krõps `kat'ki* VJg; `kiäki *küsinu liinan `nõpse, mes tõene tõesele `sisse läävä, esi teevä krõps ja krõps* Ran **Vrd** krõks¹, rõps¹

krõps² *krõps* g *krõpso* Se kriips `tõmba üts *krõps `tahtõ ette; seo asi om krõpso päält* (täpselt) Se **Vrd** kriips²

krõps³ *krõps* p `krõpsu Juu Kod Lai kübe, raas (ilmaolekut rõhutavalt) *minul ei ole seda `krõpsugi* (mitte sugugi) Juu; *mitte üks krõps ei õllud lund tji piäl* Kod; *läksin ära kodu, mitte `krõpsugi ei saan, mitte `põrmu ma ei saand* Lai **Vrd** krips²

krõps⁴ *krõps* Tõs, g *krõpsu* Juu krõbe natuke `rasva panni `piaale, sis `pandi `sooja `ahju, siis läksid nii `ästi *krõpsuse* (herner) Tõs; *leib on - - nii krõpsuks läind* Juu || *need keeled `pandud kõik `ühte `suurde kotti, ned krõpsumad keeled old kõik peäl, kus `õrsi* (r-häälikut) *paelu sees on* Juu **Vrd** rõps²

krõps⁵ *krõps* Var Juu, *krõps* Jäm krops, tragi *Minna oli üks krõps naine, nüid on surnd* Jäm; *kevädi ma oli nii krõps, pesi oma rätikud ärä, tragi oli Var; siis põld puus `aige ega, siis oli nii krõps ja krops* Juu **Vrd** krõks²

krõps⁶ *krõps* g *krõpsi* Mär Jür Pee Kod Ksi Lai TLä(-ps Nõo), g *krõpsu* Plt; *krõps* g *krõpsu* Phl *suguühe kelle keest sina seda `krõpsu saad* Phl; *`Enne said ja `tahtsid poisid `krõpsi* Jür; *Käänud tänä `üüsi `krõpsi `õt'sman* Kod; *`vaesel krõps ja uni ia* Ksi; *krõps, see on nuß, see on nikk* Lai; *kõtt om täis ja krõps om prii, mes viga mehel elädä; Sedä krõpsi sõna naesterahvas nal'talt es ütle* Nõo **Vrd** krõks⁶

krõps⁷ *krõps* g `krõpsu puunõu sisselõige `krõpsud `kõrval sies Lüg **Vrd** krops⁵

krõpsahamma *krõpsahamma* Rõu; pr (ta) *krõpsahass* Se mom prõksatama, *krõpsatama* kui midä `kat'ski sõkut - - *siss krõpsahass* Rõu; *vana kal'k kõva hain, ku vikahtiga lüü `maaha, krõpsahass õnnõ* Se **Vrd** krõksahamma

krõpsahtama *krõpsahta|ma* Vas, -mma Rõu Plv prõksatama, (p)raksatama läts `katski *ku_krõpsahti inne* Plv; *lät's katski nigu?* *krõpsahti* Vas **Vrd** krõpsahtumma

krõpsahtumma *krõpsahtumma* Rõu Plv *krõpsatama* kui kausi vai klaasi külest *tük'k ar?* `murdu, *siss krõpsahtu* Rõu; *jala all krõpsahtu* Plv **Vrd** krõksahtumma, *krõpsahtamma*

krõpsahuss *krõpsahuss* Rõu(-s) Se *krõpsatus* kui midä `kat'ski sõkut, *puu ossa vai klaasi - - [too] um krõpsahuss* Rõu; *ku koh kuuld midä krõpsahust, `pištü `kargass ülest* (üles), *lat's heidüskelless* Se **Vrd** kropsahuss, *kropsahuss*

krõpsakas *krõpsak|as* g -a Juu Jür; p `krõpsakka Jõh

1. a *krõbe leib on nii krõpsakas* Juu || *kuivetanud mis kuind inime on, se ea `kerge krõpsakas* Juu

2. s *krõps, krõbin ma tian iga `krõpsakka* [kaevanduses] Jõh **Vrd** rõpsakas

krõpsa-krapa *eläjäte krapa* `kol'ksva *krõpsa krapa* Puh

krõpsama `krõpsama Lüg Kod Puh, -mma Har Se; pr (ta) *krõpsass* San

1. (korra) *krõpsti lööma, lõikama võta kiärid kätte, `krõpsa kõhe lõng `kat'ki* Kod; *krõpsassi jala vasta kivvi* Puh **Vrd** rõpsama

2. *sugutama Poiss ütäl et, kas lähäd `jällä `eite `krõpsama* Lüg; *päri lät's ut'i `krõpsamma* Har

krõpsatama *krõpsatama* Mar Tor VJg Puh, -eme San; ipf (ta) *krõbsat'* Har (kergelt) (p)raksatama, (p)rõksatama *kui_dä krõpsatab, tea kas tä läks asemest ää või* (nikastamisest) Mar; *asi krõpsatas maha* Puh; *oss krõpsati katski* San; *sal'v jo `porknõ otsakõsõ maha nigu* *krõbsat' ennedä* Har **Vrd** kropsatamma, *rõpsatama*

krõpse *krõpse* krõbe *kuib ja krõpse oli* [vili] Aud

krõpsik *deskr midäs nied lukku `krõpsikud pidäsid viel* Lüg

krõpsima `krõpsima Jür Sim Trm Ksi Lai; `krõpsma Ran Plv, `krõps|ma Puh Kam Vas Se, -me Krl Har

1. krõbistama `pähknid `krõpsma Puh; *hopõn süü ku pauk, krõps õnnõ* Vas || kriuksuma `saapa `krõpsva[?] Se

2. kriipsutama, kriipse tõmbama `Krõpsisime `tahvled täis - - ikka `krihvle otsaga Jür Vrd kripsima

3. seksima käib `krõpsimas Trm; *nigu poesi ja `tüt'rigu, seräste kottale üteldi, vai naene `võõra mehega, siss üteldi `krõpsmist* Ran; *tu `ol'li vanast tu `irmuss sõna tu `krõpsmine* Kam; *poisi[?] `krõpsvõ[?] `tütrikkõ* Krl; *sa olõt uman elun naid `tüt'rikkõ küländ `krõpsinu[?]* Har

krõpsitama *krõpsitama* krõbistama – Vas

***krõpsitõlõma** (tasahilju) krõbistama *mis sä sääil krõpsitõlõdõ[?]* Vas

krõps|kaun hrl pl jaanileib – VNg IisR Mär PJg Juu JMd Iis *krops`kaunu `süüvä, nie one kovad ku `sarved* VNg; *Lastele `tuodi puest ehk `laadalt mõne `kopka iest krõps`kauni* IisR; *krõpskaunte `sisse olid ju ussid läänd* Mar; *ostsin rõps`kaunu* PJg; *krõpskauna ibikesi panin `siia roosipo^ti* Juu; *krõpskaunad on iad küll `süia* JMd; *krõpskaunad ostetasse poodist* Iis Vrd *krupskaun*

krõps-kraps kraps, hakkaja *krõps-kraps kohe iga aäsa `peale* Plt || *Leena, olõ sa vakka, mi`teimi sulle küll krõps-kraps* (poisid varastasid aiast porgandeid) Plv

krõpst, -i `krõpsti IisR Juu Jür I, *krõpst* Se kõpsti, prõksti *kana võt'tis nii `krõpsti `kärpse `kiñni* Juu; *Obune tõmmas krõpsti - - nii et kukkus üle päide kõhe meie obuse saani alle* Iis; *`krõpsti lei tule üles; kerves lüüüb `krõpsti aagu* (augu) `sisse Kod; *krõpst läts `katske* Se Vrd *krõpstik, rõpsti*

krõpsuma `krõpsu|ma Lüg Tõs Tor Jür JMd JIn Koe Plt Puh, -me San; `krõpso- Mar, `krõpsu|ma Ris; `krõpsma Tõs Kod krõksuma, prõksuma *kui madal vesi, sis kõhe kived `krõpsuvad kõhe* [vähkidest] Lüg; *puu oks krõpsob ja praksob* Mar; *kengäd `krõpsvad* Tõs; *Kõva ernes krõpsub `amma all* Jür; *tapad kerbu ää, krõpsub kohe* JMd; *linad õlid nõnna kuevad ku `krõpsus kui parõsilt võtid* Kod; *puu kui lahenep siss krõpsup* Puh Vrd *rõpsuma*

krõpsutama *krõpsutama* Jür Trm Kod, *krõpso-* Mar, *krõbsu-* Rõu *krõpsuvat heli tekitama* *Krõpsutad - - `sukru tükki ammaste vahel* Jür; *Pulk akkas liikuma, krõpsutama* Trm; *iir krõpsutab, ei tiä, mes ta närib* Kod; *Latsõ mu`krõbsudi `herniid* Rõu Vrd *krõksutama, krõmpsutama*

krõska¹ *krõska* kaas, tekkel – Jõh

krõska² → kresla

krõska³ → kriska

krõsla, krõsli → kresla

krõsna → kresna

krõss¹ *krõss* g *krõssi* vana kuivetonud olend *ta um joba vana krõss, hõel inemine um krõss, joba vana ja kokku `kuivanu[?]; hobõst ka üldäss, vana krõssi tük'k* Rõu

krõss² *krõss* g *krõssi* kaunistus, ilustus *mütsi krõssid, `enni olid naiste mütsi peal nisuksed suured kudrossed, mes `sõnna `aeti, suured toredad olid, suured elosad* (ilusad) *asjad, õbe `lõngest ja, kuld `lõngest ja, `tehtud* Mar

krõuka *krõuka* kiuslik *Teppo om meil veiga krõuka* Se Vrd *kriuka*²

krõõbakõnõ *krõõbakõnõ* kronu *Kohe sa taa krõõbakõsega l'ätt, `kavve sa jovvat Se*
krõõbats *krõõbat's* pej vana inimene *ta jo vana krõõbat's, vana krõõbat's ka viijl kõnd ja*
videless siin Räp

krõõbe *krõõbe* Lai, g *`krõõpe* Kam keedunõu põhja kõrbenud toidukiht, kraabe *pada*
`põhja krõõbitasse, kes tahap pada põhja krõõbet Lai; *latse iks tahava krõõbet* Kam

krõõbitsama *krõõbitsama* kraapima; sügama *Mis tuj pini sääl kraavin krõõbitsas; Kae*
mis tel sääl pään um, mugu_krõõbitsas õnnõ? Rõu **Vrd** krõõbitsema

krõõbitsema *krõõbitsema* Mar Kei (vähehaaval) krõõpima; fig (maha) lõikama *lähme*
krõõbitseme tänä natoke `aega [viljalõikusest], ega me tänä enäm pal'lo jõua (niita) Mar;
`Lamrene sai `lamma pool piad, sialt sai natuke koa [liha] krõõbitseda Kei
Vrd kraabitsema, krõõbitsama, kõõbitsema

krõõdsatama *krõõdsatama* nüri saega saagima *A üt'sindä tä na puu? ar_krõõd'sat' Vas*

krõõgama¹ *`krõõgama* koogama *`Kolme`kuune akkab juo `krõõgama* Lüg

krõõgama² *`krõõgama* Vas, *`kriigama* Lut rögisema *`irras ja `krõõgas üt'el'di latsõlõ;*
vanal `krõõgase rinna?; ku kanalõ midä `kurku lätt, sis kana `krõõgass Vas; *hopõn*
`kriigass gu `vasta mäke kist `kangõlõ sadolka kapl; är `juodi? hobõsõ, selle nakaski hopõn
`kriigama; rinna_`pantu? kini?; `kriigass (kopsuhaigusest) Lut

krõõk on *kana kõeretab, teeb krõõk, krõõk* Var

krõõksma *`krõõksma* Puh, *`krõõksma* Kan(-k's-) Plv krõõksuma [hauduja] *kana krõõks*
Kan; *`krõõksmine ku midä kanalõ `kurku lännü?* Plv || rõhatama – Puh

krõõksuma *`krõõksuma* Mär JMd, *`rõõksume* Hel (mingi takistuse tõttu) vaevaliselt,
raskelt hingama *kana `krõõksub, kui kedagist kurgus on* JMd **Vrd** kõõksuma

krõõm → kreem

krõõmima *`krõõmima* Iis, (ta) *krõõmib* Kul Kei (kuuldavalt) nārīma, krõõmputama
lammas krõõmib `kapsaid Kul; *`Lehmi ei vōi `koplesse `lasta, nad krõõmivad viimase rohu*
lible ää Kei; *`kuorisid kaalikaid ja `krõõmisid `süia* Iis **Vrd** krõõnima

krõõn *krõõn* g *krõõni* vilets loom, kronu *ta om vana hõbõsõ krõõn* karva joba
taassperilde, `kaugõss ta viijl' eläskina Har **Vrd** krõõno

krõõnima *`krõõnima* nārīma *Kui vahesein rehetoa ja `kambri vahel ära `pehkib vai*
sigä läbi krõõnib - - siis ongi elu pīaaegu ühes Trm **Vrd** krõõmima

krõõn|kaul kõhn sooniline kael *Vanal ju krõõnkaul, `kuivand ja `kaula`suoned nāgīvīll*
Lüg || *Vahi krõõn `kaula, midä `passib `nuorele, ei sie vanale `kõlba* Lüg

krõõno *krõõno* vilets loom, kronu *sul lehem laudah nīgu krõõno õnne* Plv **Vrd** krõõn

krõõp *deskr nüüd ei õle muud ku mõni vanamori krõõp `ulgub viel küälä vahel* (rahvast on
vähe) Lüg **Vrd** krõõt

***krõõpatama** pr (ta) *krõõpatas* krõõbistama, krabistama *Hiir krõõpatas; Krõõpata_i* Se
Vrd krõõpatamma

krõõpima *`krõõpima* Äks, (ma) *krõõbin* Juu JIn Lai Plt; *`krõõpma* Puh kraapima *toond*
nii pisiksed karduled, ma pean neid sii `krõõpima nüid Juu; *ega ma ammustada saa,*
ammastega krõõbin (õuna) JIn; *sul oli veel eelast `loogu võtta, oleks läenud jah `krõõpima*
Äks; *puu töö juures krõõbiti ja kaabiti, `tehti siledast; obune on `krõõpind maa `pal'jast, et*
must maa jäänd järele ja mõni lehm krõõbib ka Lai

krõõs *krõõs* g *krõõsi* kalavõrk *krõõsega me`täämbä püüsi kallo. krõõsi?`pantiva?`sisse (ojja), sõss tulliva?`havvõ?`sisse Räp*

krõõska → *kriska*

krõõt *krõõt* Plt, *krõõt* Räp Se, g *krõõda* *krõhva ta iks on kõhnast är kelbänü, är krõõbahtonu nigu krõõt* Räp; *vanainemise krõõt* (naine) Se || (vanatüdrukust) *kui üle kahe`kümne viie vanatüdruk läks, siis`õöldi teda vana krõõt ehk kuradi krõõt; kes sind vana`krõõta enam vahib* Plt **Vrd** *krõõp*

krõõtsa *krõõtsa* *nägu ega hätä ei olõ?*, *õigõ`krõõtsa`tütrek* Räp

***krõõtsik** pl *krõõdsika* (kartulisort) *krõõdsika`kartoli vai`väiko verevä?`vai kui näid kutsutass* Räp

krõõtso, krõõtsone *krõõt'so, krõõt'sone* lühike, *kidur halv, krõõt'sone lina, ku krõõt'so tõnõ* Plv

kräba *kräba* pej inimene, kes teiste jutu vahele räägib – Phl **Vrd** *kräbin*

kräbalik *kräbalik* (veidi) konarlik – Rei **Vrd** *kräbulik*

kräbama¹ *kräbama* *krabama* – Noa

kräbama² *kräbama* Phl Mar *jonni ajama, (vastu) vaidlema Kräbab`vastu Phl; sa akkad`jälle kräbama* Mar

kräbe *kräbe* g *-da* R(-jä Kuu) *Hää spor K, Iis Kod Lai TLä; n, g kräpe* Urv

1. *kärmas, tragi, kõbus (hrl vanainimesest) Sie vanamies o viel`õite kräbe, ei sie viel avitettavaks küll jää* Kuu; *sie`naine on`nõnda kräbe ja`kärme oma tegemist tegemaie Lüg; On aga kräbe tüöd tegema, juttus ka Jõh; se on ni kräbe`reäkima, mis`kärmeste reägib Juu; oh, ta viel kräbe tüe`piale* JMd; *mehed`rohkem o kohmossed, naesed o kräbedämäd* Kod; *vana küll, aga veel kräbe eit* Lai; *tiukre kuke om`kangede kräbedä* Ran; *Kräbe sõnan ja kräbe tüün ja teon* Nõo; *Taa`tütruk om neil hirmus kräpe egäle asjalõ* Urv || *järsk, krõbe Ta om neil äste kräbedä`ütlemisega* Nõo

2. *kärisev, räme Kräbedä`äälega, kõhe nigu`piergu kisub* Lüg; *Nagu kõri`põhjust`kiskus seda äält,`niisike krägises ja kärises,`üaldi kräbe kõri* Jõh; *Kräbedä`äälega,`jusku oleks äel ära* IisR

Vrd *krabe, räbe*

kräbedast *kräbedast* adv < *kräbe kräbedast käib,`kärmeste käib* Juu **Vrd** *räbedasti*

kräbin *kräbin* *vastuvaidleja, -rääkija* *See on igavene kräbin; Mi`sa sii kräbised, tee mis sind kästeks* Käi **Vrd** *kräba*

kräbisema *kräbisema* Lüg IisR Emm Käi Pst

1. *käreda häälega rääkima Kräbiseb kõhe ku`pierukõri* Lüg; *Räegip`s äel kräbiseb* IisR || *kärkima Perenane on kuri ja käre, kräbiseb igä ühegä* Lüg

2. *vastu vaidlema, kiusu ajama Küll ta kräbiseb aga vasto* Käi; *Mis tä ilmast ilma kräbiseb tühjä peräst* Pst **Vrd** *räbisema*

Vrd *krabisema, krõbisema*

kräbluse *kräbluse* sassi, segi *Mes moodi sa kurat teda (nõõripundart) arutad, ta on ju kuradi kräbluse läind* Ans

kräbu *kräbu* Nõo Kan/-o/ Urv, *kräbu* Kan/-o/ Urv *räbu, (hao)puru, prügi Siia om toda kräbu nii pal`lu lak`ka pillutu, et ei saa kõndi koskil* Nõo; *huß eläss`raotuidõ ja soiõ sisen, sääntsens kuivan kräbon* Kan; *lastõ ja kräpu pandass pää ala* Urv **Vrd** *krämu, räbu*

kräbulik *kräbulik* kobar(j)as, krobeline *Söhune on kräbulik ja peene öis nagu pihlal, vahtral ja leedripuul; taal (kärnkonnal) on kräbulik ja karune nahk Käi Vrd* kräbalik

***kräbune** *k'rabonõ g -tsõ väike na_mma_säantse_k'rabotsõ_kala?*; *k'rabotsõ_tjü sai no är?* tettüss Kan

kräbäsk *kräbäsk* g -ü kõvaks kuivanud nahk(ese) – Kuu

krädima *Õunad appud, kuda te neid nii isuga krädida`võite IisR Vrd* rädima

krädin *krädin* g -a krigin – IisR Vrd rädin

krädise *krädise|ma* Hää, -mma Lüg, -mä Kuu krigisema, kriuksuma liiv *krädiseb`amba all* Lüg; *talve riid krädisevad Hää Vrd* krädisema, rädise

krädistama *krädistama* krigistama, kräunutama *mida sa krädistad`liiva suus`amba all,`sülga`välla;`kärro, sedä krädistäsiväd, siis obosed`kartasivad; krädistäväd`piigada sääl`küögis* Lüg Vrd rädistama

krädse *kräd'se* agar, kärmas *täl om ää peni, kräd'se`aukma ja višt kuri kah;`äste kräd'se naene, tñb sääl ja tääl, kräd'se om`kerge`koitega* (vaid naiste kohta) Ran

krädisema *krädisel|ma* Nõo, -mä Ran krädise *kõva kül'mägä om`raskemb vedädä, võtab rij nigu`kiñni ja krädisemä; nii iluss ol'li läbi mõtsa minnä, rij krädisivä* Ran; *talve`vehmreperä krädisiva ike krätsä krätsä* Nõo

kräga *k'räga* kiusaja, kiuslik *väega k'räga inemine,`kiusaja* Se

krägama *krägama* rehitsema *Peendrad peab tasaseks krägama* Rei

krägati *krägati* deskr *karu pigistas püti krägati ka'ti* Kei

krägin *krägin* g -a VNg IisR Vai(n, g *kräginä*) Mar Ris I krigin, (p)ragin *midä kräginä se`kuulu Vai; tuul`murdis puu maha,`kange krägin oli kohe Ris; ukse krägin on`kuulda Iis || mõni`ütleb teise jutu`kohta koa et - - üks va`tainapea jutt või`tainapea krägin* Mar

krägise *krägise|ma* VNg IisR Jäm Rei Mar Ris I Plt, -mä Lüg, -mma Vai krigisema, ragisema, kriuksuma *puud krägisevad ja kuorm krägiseb ka VNg; arakad krägisevad, kui pesä ligi saad* Lüg; *Lund vähe, võttab rie jalassed`kruusa pial krägise* IisR; *Koka regi krägiseb, sellel on puu tallad* Rei; *mes vanem ase oo, krägiseb* Mar; *uks krägiseb* Iis; *talvel pakasega lumi krigiseb ja krägiseb* Lai || fig *midä sa krägised* Lüg; *Krägiseb kut`kaapsukot't* Jäm

krägistama *krägistama* Iis Trm, -ämma Vai *kräginat tekitama midä`asja siä krägistäd sääl* Vai; *krägistas`ambid; krägistas ust* Iis

krägistes *omikuks kuind nagu va krägistes, akka siis teda* (pudrutaldrikut) *köendega`kroapima* Juu

kräglus, -e *kräglus* Jäm, *krägluse* Khk *kõveras, konksus istub põlved kräglus; Tükk kräglus`traati* Jäm || *kortsu, käkru Mes sa selle paberi nii krägluse tegid* Khk

***kräguldist** *kräguldist* aid kuuselattidest aed Jäm

krähe *krähe* krobe(line), *sõmer vahest on lumi nii ka'rm ja krähe, teenekord on sile ja`pehme* Juu

krähmane *krähmane* pesemata, kriim *Vehest* (väikesed) *poisid käivad ikke krahmaste nägudega ümber* Emm Vrd *krähmune*

krähmune *krähmu|ne* g -se = *krähmane sa nii krähmune, kuda sa`julged teiste`ulka`minna; krähmuse`palgega* Juu

krähnämä `krähnämä Kuu Lüg kratsima, kraapima poiss `krähnäb ihu purust Lüg || saagima Mene `krähnä moni puu jupp `katki Kuu **Vrd** krahnama

kräht *kräht* g *krähi* vigur, temp, vemp *kurja vaimu Kräht oli seal sees, inimes sees, teeb neit_sugosi vigorisi* (nöiub); *see `tañtsimine niisa-mma ka kurja vaimu Kräht* LNg

krähvama `krähv|ama Rei, -ämä TLä Rõn nähvama, kähvama `Krähvasi taale käde, nenda et ta mäledab. Ta `krähvas `vastu ka Rei; *krähväss mulle `vasta nii teräväde et `oitku Ran; Ta krähväs nii et tõesel vesi tul'le `silmä Nõo; ta_i tiia esiki, mes tä `krähvöp Rõn* **Vrd** rähvämä

krähvand *krähvand* g -i teravuste ütleja *Oli üks igavene krähvand Emm* **Vrd** krähväk

krähveldämä *krähveldämä* alatasa *krähvama mis sa vjil krähveldät, su elu om läbi, ole peris rahu Nõo* **Vrd** krähvima

krähvima `krähvima Juu, `krähvmä TLä

1. klähvima tema (väike koer) *ei tee muud kui `pal'last krähvib, peaks ta koa `aukuma Juu*

2. fig teravusi ütleva *alati om serände torsun ja tige, krähvib nigu peni aogub - - ei ole üttegi `mõistligu juttu Ran; nigu taksi koer krähvip jälle, ütte `viisi mugu krähvip oma terävit `sõnnu Puh; mõni om serände, tahab ike tõesega `krähvi, `ütleb ma_i kuse ka sinna, kos sina saesat Nõo* **Vrd** krähvama, krähveldama

krähvitsema *krähvitsema* põhjusetä klähvima (noorest koerast) *koer krähvitseb Jäm* **Vrd** rähvitsema¹

krähv|sõna teravus, solvang *serände krähväk inimene, krähvip mulle serätsit krähvõnnu Nõo*

krähväk *krähväk* g -u Ran Nõo Rõn **a.** s teravuste ütleja, solvaja *tuy om kah üits krähväk, `krähvöp sulle `õkva näkku Ran; ega ta kittä naene es ole, serände krähväk, kurja sõnaga Nõo; küll om krähväk, ta nigu puresse jälle Rõn* **b.** a terav, haavav; *hábematu ja nuy krähväku sõna vjil, mes tä nigu `uhkusi suust `vällä aap; krähväk inimene - - larmass ja sõemass miu Nõo* **Vrd** krähvand

kräika *kräika* koiku, magamisase *ek_sa mine oma kräikasse Pee* **Vrd** kraika, kräiku

kräiku *kräiku* = kräika – Mar

kräkk *kräkk* Kod, *kräk* Hää on *Suykana tñib ut' ut', kräk kräk, kräk kräk, jusku vut'i äält; Paskaa-giks kutsutaks paskräästas - - karjub kräk kräk Hää; arak kärissüb, kui näeb tõiss `lindu kräkk kräkk kräkk Kod*

kräks¹ *kräks* on uks tegi *kräks* Kod

kräks² *kräks* g *kräksi* (kala) Tor

kräksi pl *kräksi* võrguvabe – Võn

kräksti `kräksti *deskr tuol läks `kräksti `unniko Vai*

kräksuma `kräksuma Kei Kos Tür krääksuvat heli tekitama *mis ta kräksub sial kæk'ki sies* Kos; *uksenaru on koa `kräksuma akand Tür* || pej rääkimisest *mis sa kräksud ehk mis sa plärsud, kui `keegi midagi vahele `ütleb Kei* **Vrd** räksuma

kräksätämä *kräksätämä* krääksatama uks *kräksätäs kõrra, tegi kräks* Kod || *arak kräksätäs aian* Kod **Vrd** räksatama

kräma *kräma* kärmas, kärke *Ole kräma mei joba `uodamme; Siel oli usejast krämasi `naisi* Kuu

krämalasse *krämalasse* kägarasse – Kul

kräme *kräme* g -jä Kuu, g -da Juu räme *Kus sa oma`ääne krämejäks oled`karjund* Kuu; *mõnel on nihuke kõva kräme eäl, reägib krämeda eälega* Juu **Vrd** krõme

krämedaste *krämedaste* rämedalt reägib nii krämedaste Juu **Vrd** krõmedasti

krämmu, -s `krämmu, -s kortsu(s), krimpsu(s) Nägu kõik `kääpsus (õeld), ku väga `kortsus, `krämmus on; Sijj `õeldaks vana inimese `kohta, ta on `kääpsu jäänud, `krämmu ja Hää

krämp¹ → kremp

krämp² → rämp

krämpsu `krämpsu Khk Rid Juu Kod Puh

1. kortsu, krimpsu, kipra ta süda nii täis, nägu `krimpsu ja `krämpsu [läinud] Rid; *nahk sai märjaks, kuivab kokku nii `krämpsu et* Juu; *näo kišk õege `krämpsu* Kod

2. kägarasse aja `sirgemasse, mis sa väd nee (jalad magades) nii `krämpsu Khk; *siil või konn tõmbap `krämpsu* Puh

Vrd krämpu, krõmpsu, krümpsu, rämpsu

krämpsuma `krämpsuma Var Mih kortsuma talu villasest, need pallitud pailu ei kartn ka `kortsu, paned lappi kokku siis ei `krämpsu Var

krämpsus `krämpsus Jõe Khk Mär Mih Juu Kod kortsus, krimpsus, müts oli `tahrind, oli `lötsis ja `krämpsus Jõe; *lõhja viht nii `krämpsus ning `mässas* Khk; *Vaata leit takka `krämpsus* Mih; *lepä lehed on nii ullud `krämpsus* Juu **Vrd** krompsus, krõmpsus

krämpu, -s `krämpu, -s Jäm Khk kägaras(se) jalad on `krämpus Jäm; *vädand jalad nii `krämpu* Khk **Vrd** kränkus, rämpu, rämpus

krämu *krämu* rämps, praht – Urv **Vrd** kräbu, rämu

krämäskillä *Krämäskillä`lähtevad käd, ku näd`liiaks`kaua`hoieda meriviess,`nindagu lobudad meress`toisina`oite suurt pesu vai`päästäd`liiaks`kaua har`verku* Kuu

krängileine *krängileine* siksakiline *krängileine on mene asja eer* Phl

kränk- → krenk-

kränka *kränka* deskri jalust nõrk – Puh

kränkis krunnis *juused sul ju`kränkis* Phl

kränks *kränks* g *kränksu* pootshaak – Hää

kränkus kõveras (rätsepistes) `kränkus *istub, põlved`risti* Jäm **Vrd** krämpus

kränn *kränn* g *kränni* Vig Ris Hag, `kränni Jõe kidur *kränn voi kräss, sie on viletsa`kasvuga puu* Jõe; *ei sellest krännist`loomatule* Vig; *kidur võib`terveks`saada, [aga] kui ta kränn on, siis ta jääb eloks ajaks* Ris; *on üks krönn või kränn teine* Hag **Vrd** kräss¹, krönn

krännakas *krännakas* Noa Mar(-äkäs) kidur *Ta peab seda krännakat ka tarvispuuks* Mar

kränni, -s `kränni, -s Rid Vig, -nn- Ris Juu kängu(s) *viletsaks oli jäänd, `krännis,`kränni jäänd* Rid; *kränni jäänd inime ehk loom, puu ehk* Ris; *ei tea, mis porgandid meil on - - kõik lehed`krässis ja`krännis* Juu **Vrd** krönni, ränni

krantsus kängus *pisike krännäkäs puu, kõber ja`krantsus puhas* Mar

kräo → kreo

kräpp *kräpp* g *kräbü* krapp – Kuu **Vrd** krõpp

kräppis krässus `juused kräppis peas Rid

kräpästü → krepost¹

kräsa kräsa Rei, Kräsä Lüg okslik, laasimata puu kui on lagund aid, siis `panta kräsad `pääle; takispuu on vähene kräsa `moodi puu; Käind ikka `metsas `vargal, ise lohistand kräsaga oma jäljed tasaseks Rei

kräsalik kräsalik konarlik Taal `sõrnde pääl nenda `palju sula `tüüsid, et püü `üsna kräsalik Rei

kräsima kräsima nüsima Ära akka selle `nuaga liha kräsima; Lasin nattuke `juusid kräsida IisR **Vrd** kresima, räsima

kräsla → kresla

kräslük `kräslük haruline `kräslük puu VNg

kräsmes `kräsmes g `kräsme takjas `kräsmed akkavad `riide `külgi `kinni Nis **Vrd** krass, kräss³

kräsnuhha Kräsnuhha räpane inimene – IisR

kräss¹ kräss Jäm HMD, g krässi Ris Juu(krässu), krässi HJn; kräss g krässi Käi Phl Mar/g -o/ Vas, `krässi Jõe Kuu Lüg kidur puu kidurad `kuivand krässid, soo kased ja Phl; kadakad ja lepa krässid ja männe krässid kasvavad Ris; männi krässid on teised jah, soomännid HJn; Tan mii suuh ei kasu muud ku üt'sikit kõo krässe Vas || vilets olend, asi nua kräss; paar `lamma `krässu mul on HMD || fig oksad `ühthe läind, na suur kräss Mar; nihused krässid, need (pehmed kapsapead) süiakse kohe noorelt ää; mis porgandid meil on, nagu suured krässud kohe, kõik lehed `krässis ja `krännis Juu **Vrd** kränn, krässik, räss

kräss² kräss g krässi Hi (küünla)lühter kräss on kerikus, `küindlad sees Emm; pane `küindlad krässi `pääle Rei

kräss³ kräss g krässi Hi, räss g räss Sa takjanupp kobra `lehtedel on suured rässid `otsas; lapsed `vinnisid üksteist `rässidega Khk; `lambad aeavad suvel `endid `rässe täis Mus; korba lehed, suured allid tutid peel, nee `vetvad `külge, rässid `üiti Kaa; rässidega koos Pha; kobra `lehtede nupud on rässid; rahvas kutsub ikka jummikad, rässid kasvavad `otsas VII; `rässidel on ogad `külges Pöi; Krässid akkavad riiete külgi Emm; kobra lehed on peel, krässid all Phl **Vrd** krass³, kräsmes

kräss⁴ kräss g krässi Hi kangaspuude riidepoom `kanga kräss on, kus kujut kangas `peele leheb Emm; esimesel `völlal on kräss `otsas Phl **Vrd** krässpuu

kräss⁵ kräss Hi, kräss Rid(-a-), g krässi kivine madalik, kari, rahu Krässi otsa joosnd laev aeb seel oma põhja puruks Emm; kräss on allpool vett, kaks kolm kivi koos Käi; Krässid on niisugused kohad meres, kus võrgud `kinni akkavad Rei; kräss on vähene maatükk meres, meni kadak `kasvab peel Phl; krässid oo kibised; kräss ehk vee alune rahu Rid

kräss⁶ kräss g krässi tross – Hi

kräss⁷ Noa `otsas on kräss (sakk, hammas); Niidi `otsas on kräss (sõlm) Rei

krässak(as) krässak|kas g -ka Mar Kse(-ss-) Amb; `krässak g -u VNg; krässak g -a Käi

1. a jändrik, jässakas See mees on krässaka kasvuge Käi; Liiva aukude peal see määnd on küll krässakas Mar; raba puud o krässakad Kse **Vrd** rässakas

2. s tuulepesa `kaske `otsa kasvavad nisused - - tuule aad, na vad krässakad Mar

krässalpea `krässa- kräsupea – VNg

krässi `krässi Kuu Emm, `krässi Ris HMd Juu Kad kõverasse, lokki, keerdu, kortsu juuksed `tõmmavad `krässi Emm; *obu kiin `tõmmab ennast `krässi; nua tera lähäb `krässi iest Ris; rohi `kasvas `krässi [kivi külje all]; poe linad lähvad `krässi, `kortsu HMd; ää aa paberit `krässi; lõng on `krässi läind Juu || kängu `krässi jäänud mets Kad Vrd* krassi, krässu, rässi

krässidama *krässidama* kräsutama, krussi keerama *Sellel on krässis juused, ta krässidab neid Käi Vrd* krässima

krässik pl *krässikud* väike kidur puu *männe krässikud Ris Vrd* kräss¹

krässima `krässima lokkima *nooremad akkasid `leikama ja `krässima ja `kärpima neid (juukseid) Ris Vrd* krässidama

krässis `krässis Jõe VNg Jõh Jäm Hi Rid Mar Kse Kei, -s- Ris Hag Juu JMd VMr

1. kräsus, lokkis, keerdus `krässis `juuksed Jõh; *nii `krässis `pääga Emm; käharas, kimaras `pæega on `krässis pæe, kenel nad sedaviisi `püsti ja `krässis on Käi; `krässis ja segamini [õeldi] lõnga vihi `kohtagi; noa tera on `krässis (lakateral) Ris; käharad või `krässis `juuksed Kei; kõik [porgandite] lehed `krässis ja `krännis Juu; `krässis pia JMd; `taimedel - - lehed kisuvad kämarasse, [on] `krässis VMr Vrd* krässis

2. kängus, jändrik `krässis männid, *nied on viletsad ja `okslised Jõe; türnpuu, karune `krässis loom Jäm; kaared (paadil) tamme `okstest või männa `kändudest, kus `krässis männad olid Rid; kukispuu on `piske `krässis puu Kse*

Vrd rässi

kräss|puu kangapoom – Emm **Vrd** kräss⁴, krässvõllas

krässu `krässu IisR Rei Jäm Jür Kos

1. krussi, lokki `Krässu `aeti `juused tulise rauaga Jür **Vrd** krassu, rässu

2. kängu `jändrik puu on `krässu jäänd Kos

Vrd krässi

krässus `krässus Jõh IisR Jäm Rei Mar(-os) Mär Var, `krässüss Kuu

1. krassis, lokkis; sassis; kortsus *Nägu nii `kipras ja `krässus IisR; `krässus `pæega; Riided olid krässus jalgade all maas Jäm; need oo loomo poolest `krässos `juused Mar; näbar on sakergune, nii sakiline või näpergune, `krässus kõik (villast) Var Vrd* krassus

2. kängus, kõverdunud *Kive `korvass koverik `krässüss mänd Kuu; `Kahvli ots on `krässus Rei; va kilgi puud ja mõni kadagas kasub koa, aga need koa `krässus Mär*

Vrd krässis, kräsus, rässus

kräss|võllas kangapoom – Rei Phl *Kräss`võlla `külges on roud `ambad Rei; esimesel `võllal on kräss `otsas, se kräss võllas Phl Vrd* kräss⁴, krässpuu

kräsu *kräsu* Ris Kad Rak; *kräsu-* Kei Juu Lai; *kräsü-* Kuu; pl *kräsud Lüg/-od/ Jõh IisR*

1. sassis *mol oli kua ükskord kräsukana (sassis sulgedega) Juu; `juuksed võivad segamine `olla ka ju, kui segamine on `äste, sis on kräsu Rak*

2. hrl pl **a.** *lokk Kräsod sai teha pähä Lüg b.* (lakaterast) *‘Vaata et sa `kirvest üle ei `käia, et terale kräsusid ei tekkiks Jõh*

3. räga(dik) *kräsu, niisuke madal mets, kasvavad kuused ja männid Kad; kräsu on, kui puuoksad on `kasvand segamine Rak Vrd* räsu

kräsulik *kräsulik* (kõverate okstega) *kräsulik puu Jäm*

kräsu|pea säbrus, lokiis juustega inimene *kräsu peal on `krässis `juuksed Kei; kui kräsu pia, siis `juuksed olid kräsus, vekesed tihedad keerud Lai Vrd krässapea*

kräsus *kräsus* Ans Ris Amb Lai Plt, *kräsüss* Kuu krussis, säbrus *karu (karv) nii kräsus* Ans; *kräsus, villad akkavad kokku või `juuksed Ris; kräsus villaga lammast `jälle, nõnna ka puul oksad kräsus* Amb; *kruüssitud `juuksed olid lokiis, `tehtud, aga kellel `loodud, sel olid kräsus* Lai Vrd krässus

***kräsutama** imp (sa) *kräsuta* krussi keerama, lokiima *kräsuta [juuksed] ära* Lai

kräsüstik *kräsüsti|k* g -gü rägastik, padrik *kräsüstik, sie nisukane puu`orkie risustik; Egas kräsüstigüst `kennegi luom läbi `pääse* Kuu

krätka *krätka* Hää, *k`rätka* Trm, *krät|ka, -ki* Vön

1. aerutull – Hää Trm

2. ”kaks ristamisi puud paadi päral, kuhu võrk välja tõstetakse” – Vön

krätku *krätku* taburet – LNg

kräts¹ *kräts* g *krätsi* Hi sügelised `Krätsi *arstida `veevli ja searasva salviga; `Krätsi üita ko sööliseks* Emm; *Teise pere lapsed on `krätsi täis; sel inimesel on kräts pääl* Rei; *krätsis sügelistes Lapsed aa krätsis* Emm Vrd *krats*¹

kräts² *kräts* (rohu)kraap – Phl Vrd *krats*², *räts*²

krättsel¹ *krättsel* g *krätšli* LNg Mar kärmas; rahutu, asutu *ta nago töö `krättsel, ei tal põle öösi ega pääba raho; Küll võib aga üks laps krättsel olla* Mar Vrd *kratsel*¹

krättsel² *krättsel* g *krätšli* Jäm Hi, g -le Käi Ris; `rättsel g `rätšli Sa; `retsel Khn

1. linaraats; linakamm *sihane piidega lombak pannasse pingi ähk seinä `sisse, see on lina `rättsel* Khk; *Naeltega varustatud lauda kutsutakse krättsel (linade harimisel)* Phl

2. tõrvamishari *rätsliga oo pailu param kut arjaga [paati tõrvata]* Mus

3. kangapoom *krätšil on `ambad* Jäm

4. püssivarras *lapsed `rätšli ära `kaotand* VII; *Mässi takud krätšle ümber ja aka nühkema* Käi; *krätšlega `laetakse `püssi* Ris

5. okaspäitsed *krätšel varsale nina `pæele - - sis ta p saa mära ala imema minna* Jäm

Vrd *kratsel*²

krätsima *krätsima*, (ta) *krätsib* Ans Pha Emm LäLo(-t- LNg)

1. *kratsima, küüntega tõmbama `viskas `jälle võrgu pea mule ette, ise `itles, säh krätsi sa säält [risu välja]* Ans; *kašs krätsib* Pha; *Krätsis küüsil silmad luhki; Söölist aest vägise krätsima* Emm; *kui elajad so `jalga söönd oo, siis sa krätsid eese `jalga* Mar || (töö rabamisest) *krätsib ööd kui päävad tööd teha* Mar

2. karvastama *krätšitud `kampsunid või `kindad* Pha

Vrd *rätsima*

krätsis *Krätsis* ihnusko *Äi sehane krätsis anna midagid `vaese inimesele* Emm

krätš|kull hiireviu *Krätskull talus oue pääl keik pisist rotid oma pösase `puegadele* Rei Vrd *rätškull*

krätstik *krät`stik* krapsti *krät`stik `otsa `kinni; löi `palge `krät`stik `lammu* Khk Vrd *rätsti(k)*

krätsä-krätsä on *talve `vehmre perä krätsisiva ike krätsä-krätsä, krätsä-krätsä* Nõo

krätt *krätt* Jõe Käi Phl LäLo(-t-t Noa LNg Rid), *krät`t* Kul(r-) Ris(-tt), g *kräti* kratt, *pisuhänd Kolm `nel`labä `ohtud `käidud tegemas krätti* Jõe; *sulane hakkas ka `kaltsu kokku*

`korjama ja tein omale ka kräti Phl; Seal see krätt lendas talle katuse `unka Mar; krätt või tuulispask pidi `viima vilja ära Ris

krättel krättel g -i korgits – Phl

krätku krätku vilets voodi Küll see koiku on ka vana juba, mis niisuguse krätuga enam tehakse Mär **Vrd** kratu

kräu kräu Kod, kräo? Plv on `este tehnd iält nagu kašs, kräu Kod; kus tyy jo haina seeh rüük' – iks kräo?, kräo?, kräo? (rukkiräägust) Plv **Vrd** krau

kräuglõma `kräuglõma kräunuma kassi? `kräuglõsõ? Urv **Vrd** kräugma

kräugma `kräugma, (ma) kräugu kräunuma kašs kräugup Puh **Vrd** kräuglõma

kräuh kräuh RId JMd VJg Puh Kam Vas Se

1. deskr (kiiresti) tämä kräuh, `siemned suhu Jõh; tal käib kõik kriuh ja kräuh JMd; käü nigu? kriuh, kräüh Vas **Vrd** krauh

2. (helist) kriuh ja kräuh annap tõesele kõrvu müüdä Puh; rokk kül'mäss rehe all ärä, obese `võtseva iks ammastega kräuh ja kräuh Kam

kräuhka kräuhka äkiline, käre kräuhka jutuga, nigu peni purõlõb; väega kräuhka `tütrik, `ütleb `vasta nigu kärin; tüü `pääle kah om kräuhka; peni om kräuhka, `kül'ge tulõja, kuri äste Ran **Vrd** kräuhkam

kräuhkam `kräuhkam g -i kiuslik; pureleja Ega ütelt puult ütsindä ää ei saa `olla, kui tõene vasta om kräuhkam; Temä vana kräuhkam om väega õel inime, ta om õkva nigu peni sul ammastega küllen; Pal'lu sul neid `kräuhkamit (koeri) siin om kah Nõo **Vrd** kräuhka

***kräuhkama** pr (ta) `kräuhkab (takistamisest) tii `kräuhkab `kiinni, ei õle üvä `sõita, [ree] jalas akab liiva `piäle `kiinni, ku lund kasina one Kod

kräuht, -i `kräuhti VNg, `kräuht Se deskr `kräuhti kukkus maha VNg; `kräuht läts kat'ski [vankri vedru] Se **Vrd** krauhti

kräuk kräuk VNg Puh pej reo `kassi kräuk VNg; vana kräuk Puh

kräuka kräuka jõuetu olend Mes `seukse kräukaga tiha, vana ja jõuetu; Kräukadeks jääme kõik, ku surm enne appi ei tule Hää

kräu|kala Kiisk on va kräukala Rei

kräuks kräuks Juu Puh, g kräuksu Tõs Jür VJg, `kräuksu, -i IisR

1. on `Uuved `saapad tegivad `essest ikke kriuks, kräuks, kui vanemast `jäivad, tegivad viel kräuks `ainuld IisR; `saapad tegäväd kräuks, kräuks Tõs; toadil läks ristitamese `aeges kräuks takka `lahti, ei kuuld `keegi, mis lapse nimi oli Juu; [kass] Tieb `järsku kõva kräuksu Jür; uks tieb kräuks kräuks VJg **Vrd** kriuks-kräuks

2. hum väikesekasvuline, äge häälitseja On üks pisikene kräuks, ei `anna mehele `ingerahu (naisest); On sel `kräuksil (koeral) aga äel, `aina pialuust käib läbi IisR; oh sa va lapse kräuks VJg

kräuksatama kräuksatama mom kräuksuma Kašs kräuksatab `iigla pikalt, kui sa talle jala või saba `piale astud Jür **Vrd** räuksi

kräuksi `kräuksi Nis Jür deskr uks teind `kräuksi Nis; Kui kašs teise `piale tige on, tieb ammaste vahelt kõva `kräuksi; Mõni tieb näljaga ka `kräuksi ära Jür **Vrd** räuksi

kräuksuma `kräuksuma, (ta) kräuksub Jäm Phl Mar Mär Var Tõs Ha JMd Koe VMr VJg Iis, `kräuksub RId; `kräuksümä Kuu; `kräuksma Kod Puh San krägisevat, kräuksuvat häält tegema `kassid `kräuksuvad VNg; Ise pisike nigu rakk, aga vali `kräuksuma `teine

(koerast) IisR; *laps kräuksub ju ko vahel* Jäm; *varesed `kräuksuvad ka* Var; *`saapad `kräuksvad, `öetse et `võlga, `maksmata* Tõs; *ratas kräuksub ja karjub, sa oled ratta `meareta jätt, oled ise rasva ää söönd* Juu; *uks kräuksub `ingede pial* JMd; *aua all kutsik kräuks* San || *mes sa `vassa kräuksud siäl, [õeldi] ku tõene kõneleb `vassa* Kod
Vrd krauksuma, kriuksuma, räuksuma

-kräun Ls vihmakräun

kräunuma `kräunuma, (ta) *kräunub* Khk Hää KPõ Iis TaPõ spor T, (ta) `kräunub RIId; `kräünümä, (ta) `kräünüb Kuu; `kräunma, (ta) *kräunub* Kod Nõo/krää-/*kräonub* Kod Ran; ipf (ta) *k'rauñ* Rõu

1. (kassi, harvem muu looma või linnu häälightsusest) valjusti ja kärisevalt näuguma *Kass `kräünü, ku `kennenigi tädä savast `kisku* Kuu; *Kass jäi `ukse vahele, küll `kräunus* IisR; *Vihmakaás on `jälle `seuke, mis enne `vihma kräunub kui kaás* Hää; *öösi kaásid ikka kräunuvad* Hag; *koerapoeg kiunub ja kräunub* Juu; *Pane kaás `keldre `kinni, kohe akkab `kräunuma* Jür; *kaás kräunub kül`ma käes* Iis; *ivakese aea pärast pani `jälle jala saba `piaale ja kaás `jälle `kräunus `vasta* Lai; *kui vihmakaás kräonub, tuleb `vihma* Ran

2. fig (inimese kohta) kiljuma, virisema *Kräünüte `nindagu pimejäd `kassid kala `aisu `pääle [millegi hea ootuses]* Kuu; *Mis sa `kräunud mu `kallal* Jõh; *Kräunu nigu `mäerimata `vanker (hääl ära)* IisR; *lapsed `kräunuvad alalde* Vai; *lapsed kräunuvad ep`jää magama* Khk; *kräunub ja ajab õma `võimu* Kod; *lapsese `ööldakse, mis sa kräunud kui kedagi tahab ja joñnib* Lai; *emäl esiki kibe nii et `jummal `oitku, `mes`sä kräonud; mõni nigu kräänub, aga mõni kõneleb ilusa eliga* Nõo; *laits ärä `kräungu* San

3. kriuksuma, krägisema *Õhtapual `vankrid `kuivasivad jua `vällä, siis kus akkas sie kisa ja `kräunumine* Jõh; *Ruossetand uks `kräunub* IisR; *puud kua vahel kräunuvad `õite `ohtrast; `vanker käuksub ehk kräunub* VJg; *suolikad kräunuvad* Sim; *kui vanger akkas `kräunuma, ruttu kohe miaret* Lai

Vrd kriunuma, käunuma

kräunutama *kräunutama* Khk Juu Jür JMd JJn VJg Iis TaPõ Plt TLä, `kräunutama RIId, `kräünütämä Kuu

1. karjutama; kräunuma panema *Mes sest `kassist siel nüid `kräünüdäd* Kuu; *midä siä `kräunutad last* Vai; *mis sa kaásist kräunutad* Juu; *latse kräunutava kassi `poigi ja `kut`skid* Puh; *no küll temä sedä latsekest kräunutap* Nõo || fig *kedagi kiusama, nii et see kiljub* Sie on *nisuke `tütruk, `talle `mieldi, kui `poisid `kräunutama tulevad* IisR; [mõisa] *noored ärrad tuld tüdrukuid kräunutama virna `otsa* JJn

2. krääksutama, kriuksutama *Üesse akkab `ruossetand `ukse `ingesi `kräunutama* IisR
Vrd kriunutama

krääbistämä *krääbistämä* käperdama, murima; küünistama *krääbistäb leevä ärä, küstega kisup kooriku `kriimõ täis; leevä kooriku krääbistäb ärä kõik' ja sisu lötsitap peie vahel kokku; vai sina tulet `küllä ja nakat `virtinät krääbistämä* Nõo **Vrd** krääbustama¹

krääbitsema *krääbitsema* küünistama *Ärä pia kassi kinni, kui sa vägisi tahad teda käen oeda, siss ta krääbitsep su veritses* Nõo **Vrd** krääbustama²

krääbo *krääbo* nääpsuke *lapsed nii kui tilloksed krääbod, nisukesed `väiksed* LNg

***krääbostama** *kraabostama* virisema – Kan

krääbus *krääbus* g -e Jäm Lälö(-os Mar) kidur, kõhn, nääpsuke see va krääbus loom Jäm; *krääbus on nehuke armetu elajas, kana vöi; tütarlapse krääbus, kehva loomusega* Rid; *pisike inimene oo krääbos* Mar **Vrd** krääbusk

krääbusk *krääbusk* g -i; *krääbuski = krääbus kõhna olemisega, on üks krääbuski; krääbusk, nisuke kõhnuke, nisuke vilets; mõni ütleb ka kana kohta krääbuski, mis velets ja kõhnake* on Rid

krääbustama¹ *krääbustama* Mar(-o-), *kreabustama* Jür käperdama, krabama poiss *krääbustas tüdrikut* Mar; *tuli plikasi seia kreabustama; laps kreabustab kassi* Jür **Vrd** krääbistämä

krääbustama² *krääbustama* (küüntega) kriipima, kratsima *krääbust küistega tõesel suu ära* Ran **Vrd** krääbitsema

kräägat on *Isegi vintske puu öli see rauapuu, kui katki läks, siis tegi kräägat* Trm

krääk¹ pl *kräägud* kukemari *Kräägud on pisikesed mustad marjad, kasvavad suu äärtes* *nomme peal* Jõe

krääk² *krääk* Lüg Mar JõeK

1. on *rukki rääk tieb krääk, krääk, krääk, vali ääl tõisel* Lüg **Vrd** rääk

2. (lind) *krääk on mitme karvaline, on punast, musta ja valget, on ilus lind, pold puüst natuke vähem* JõeK

krääkmä *krääkmä* kraaksuma *joba varesse krääguva muru pääl* Nõo **Vrd** krääksuma

krääks *krääks* VNg Emm Kul Tõs VJg Lai Puh, g *krääksu* Tõs Ris(-o) Ran, *krääksu* IisR, *krääksi* Vas; *krääksö* Vai; *kriaks* Jür Trm

1. on *krääks tegi uks* VNg; *Kui mõni krääksu tieb, ega sie ole viel pillimies* IisR; *Koka ree jälas läks kõhu alla kreeks (murdus) Emm; kui kuiv aeg on, siis tä (vihmakass) teeb krääks ja krääks* Kul; *vares teeb krääks, krääks* Tõs; *se tänava värav tegi kriaks* Jür; *kaas tegi toredasti krääks, krääks* Lai

2. fig (lapsest) *veke vilets lapse krääks* Ris; *pallo ka lat'si um? – neli krääksi um* Vas

***krääksna** *kraaksna* on *krääksumine üt'skõrd kuulõ et hälläse pesäh um kraaksna* Vas

krääksatama *krääks|atama* Lai, -ätämä Kod, *kriaksatama* Trm *korraaks* *krääksuma* *kui kassile saba piäle astud, siis krääksatab* Lai

krääksuma *krääksuma* R(-üvä Kuu) Jäm Hi LälPö Hää Ris(-o-) HMD JMD ViK Lai; *kriä-* Juu, *kriä|ksuma* Trm; *krääks|ma* TLä, -mä Rõu; *kriä-* Kod, *k'raa|ksma* Vas

1. *kraaksuma*, (p)rääksuma *tiir krääksub mere peal* Jõe; *jääb einekene ihje kurku kinni, siis krääksu ja kraaksu* Lüg; *rugi rääkö krääksu* Vai; [kana] *akkab krääksuma ja kluksub, jätab munemise järgi* HMD; *kana kriäksus õues* Juu; *rukkirääk tuleb seie, rukkis krääksub teine* VMr; *aned vahel krääksuvad* VJg; *rüä rääk krääksup* Puh; *vana? varõsõ? vaak'va?, puja, krääksvä?* Rõu; *üt'skõrd kraaksõ tuu suur kaopoig lepät'sirgukõsõ pesäh* Vas || (inimesest) *kärisevat häält tegema inge kiinni löi, krääksuma pani, kui kael aige* Sim **Vrd** krääkmä

2. *kriiksuma puud krääksuvad ühe teise vastu* Jäm; *Värava kreeksub* Emm; *nare krääksub* Kul; *uks krääksub* Hää; *vanast olliva puutel'ega ratta, nyy krääksvä jäl'edäde* Nõo

3. pej (häälitsemisest) rääkima, nääksuma *mine`vaata last, mis ta krääksub sial Mär; mis sa krääksud sial JMd; sinä mine minu seenä jääress`kriäksmäss ärä, ärä kriäksu siin,`niiske tüd'rik, muku akab`vassa Kod;`kõiki ta tiiäb, nigu konn krääksub, aga esi ta sitt ei tiia midägi Ran*

Vrd kräätsuma, rääksuma

krääksutama *krääksu|tama Kod -dama Emm krääksumist tekitama Tuul kreaeksudab lippu; Kreeksudab va löötsapilli Emm; krääksutab viiulid, kedägi`viisi ei möessa Kod*
Vrd kräätsutama

kräämeldama *kräämeldama Lai Urv*

1. määrima *kräämeldas näo ära tahmaga Lai*

2. toimetama, kraamima *Küll sai askõldada ja kräämeldada Urv* **Vrd** kraameldama

kräämik *`kräämik g -u Lüg, kreamik Trm kriim, pesemata Õli vast`kräämik, ei tääm arind`ennäst Lüg; Nii kui kreamik, kos sa ennast nii õled ära määrinud Trm*
Vrd kräämusk

***kräämima** part *`kräämind määrima lapsele`õöldi, et must kui mugri -- kel silmad mustad, ära`kräämind ennast Lai*

kräämuline *kräämuline g -se Lai Ran, räämuline Vil kriim(uline) a. määrinud kus sa poiss lähäd, nägu kräämuline, ära mine kräämulise`näoga Lai; nägu räämuline Vil; üstega ärä`määrnu näo ja`rõiva, vai tuhaga, tuhavva man, üleni kräämuline Ran*
Vrd kräämus **b.** ebaühtlane (värvilt) *`värvis`lõngu vöi, pani alvast patta, jäi kräämuline Lai*

kräämus *`kräämus Lüg VJg(-ss), kreamus Trm määrinud, rähmane`tõine käib`silmaid`kräämus, ei kasi`ennast Lüg; sepa silmad on alati`kräämus VJg; teed põllu pial tööd, lääd mustast, see on ju tolm, akkab palav, on silmad kreamus Trm* **Vrd** kräämuline, räämus

kräämusk *kräämusk määrinud Tädi võt't tedä rõiva sissä, kuevat ja oid sülen, muidu ta (pardipoe) oless endä jälle kräämuskis tennu Nõo* **Vrd** kräämik

kräämustama *kräämustama kiskuma, käperdama Mis sa sellest kassist kräämustad; Kas sul nuga ei ole, et sa leiba kräämustad Mar* **Vrd** kääbustama

krääpmä *`krääpmä Hel, part krääbit Lut kraapima meil olli üt's koer, pikä`ryümaja ike krääps`vällä (mättast) Hel* **Vrd** krääpämä

krääps¹ *krääps VNg Kei kidur, nigel krääps luud`õeldakse sellele mis kulund oo Kei*

krääps² → *kreeps*¹

krääpsik *`krääpsik g -u nääpsuke, kleenuke – VNg*

krääpämä *`krääpämä, part krääbät kraapima, kriimustama kass är^p krääbäs käe; [käsi] um är^p krääbät Lut* **Vrd** krääpmä

kräätkä → *krätka*

krääts *krääts g kräätsu Ote, kräädsu Nõo kriuks vanast olliva kräädsu sehen saabastel; miul ka olliva`kräätsuga`saapa; tol om raha jäänu känksepäle`masmada, saapa kräädsuva iks et krääts ja krääts Nõo; känksepp tei vanast kräätsuga`saapa Ote*

kräätsuma *`kräätsuma, (ta) kräätsup TLä krääksuma, kriuksuma uss kräätsup, kui ilma külmäle lääva Puh; ku kräädsu saabastel sehen olliva, siss saapa`kräätsävä Nõo || pej (rääkimisest) Küll ta nüid kräätsub ja õiendap; Kräätsub nigu vana kuuri uss Nõo*

kräätsutama *kräätsutama* krääksutama *Kräätsutap pilli nigu kassi vaivap; Mes sä tost ussest kräätsutat* Nõo

kräünätämä `kräünätämä karjatama *Mes sa samate `kräünädid, `kesse `kallale kippus* Kuu

kröbeline *kröbe-, kröbä\line g -lise* krobeline, konarlik, kortsus *Külmänut kartuli mulda müüdü minnen om väega kröbeline ja kondeline; Vanadel om nägu kröbeline ja al' nigu vana suug; `ütlevä et tumati kasvatana `vähki, na om serätse kröbälise* Nõo

kröbi *kröbi* vana inimene, *köbi Mes ma vana kröbi nüid enämb elän vai olenigi* Kuu
Vrd krobi, kröbi

kröbisema *kröbisema* rögisema [kui] *konn kurgus oli - - köhis ja kröbisese, ei saand iast `riakida* Lai **Vrd** krögisema

krögisema *krögisema* rögisema *vanad inimesed krögisevad* VNg **Vrd** kröbisema

krögistama *krögistama* rögistama *krögistab, köheb ja tuleb röga `välla* PJg

krögistus *krögistus* g -e rögin `rinnas oli *krögistus* VNg

kröll pl *kröllid* keerud *kui lõng on liiaks `kierdus, siis kröllid `lehtved lõnga pial* Ris

kröme *kröme* Hlj Käi räme, *kärisev Taal on suur kröme eel* (külmetusest) Käi
Vrd kröme, krömene, röme

krömene *krömene* Emm Käi *käre, kähe Kurk oli aige, eel präägu veel krömene* Emm

krömisemä *krömisemä* TLä *köhima, rögisema temä olli `pal'la `jalguga sääl mätäste otsan, aga es kühätä es krömise* Puh

krömiste *kärisevalt, kähedalt* *Kui reegib siis laseb na krömiste* Käi

krömm *krömm* g *krömmi* Hi(-u Käi) *nohu `kange krömm kallal Käi; krömmis nohus, nohune* *Ma ole täna `kangesti `krömmis* Emm; *Kui nohu on, siis oled krömmis* Phl

-krömmel Ls *luukrömmel*

krömmi, -n `krömmi Hää *Kod, krömmin* *Kod kössi(s); kortsu(s), volti(s) ku sitt kapinahk on, sis konts vajub ju `krömmi* Hää; *küll sina õled vanass ja `krömmi jäänud; nägo krömmin ja körsän* Kod **Vrd** krömmu

krömmu `krömmu = *krömmi sitt nahk lähäb `krömmu* Hää

krömpjalg euf *jänes krömpjalg käis orassi `söomas; paar krömp`jalga sai maha lasta* Ans **Vrd** krümpjalg

krömpsima `krömpsima, (ta) *krömsib* *kortsima mis sa tast kokku krömsid, nõelu `sirgelt* Nis **Vrd** krümpsima

krömpsu `krömpsu *Juu Nõo* *kortsu, krimpsu lähäb `krömpsu* *Juu; nüid om täl ka nägu `krömpsu kisnu* Nõo **Vrd** krömpsu, krümpsu

krömpsun *krömpsun* *Kod, krömpsun* Nõo = *krömpsus `kindad õlid pesemise järele krömpsun* *Kod; sul om kana`varba joba silmä veeren ja nägu krömpsun* Nõo **Vrd** krimpsun

krömpsus *kortsus, krimpsus* *mo nägu on ju vana ja `krömpsus* *Juu* **Vrd** krompsus, krömpsus, krümpsus

krömö *krömö* vilets, *lahja tämä on `oige krömö obone* Vai **Vrd** krömu

kröni *kröni* RId VJg *vana vilets loom, kronu puru `lahja luom, ehk krönist `üeldi ka; `kassi vai `kuera kröni `üeldi ka, kui `kondid `püsti* Lüg; *vana kröni obone ehk vana `lehma kröni* Jõh; *sie on `oige kröni obone* Vai; *obuse kröni lõppis ää* VJg **Vrd** kroni, kröni, krönü

krönks *krönks* g *krönksi* puuk *krönks* leheb igavesti jämeks siis looma peel; *Krönksisi* saab metsast kui einakaare peel pikudad; *Krönks* imeb ennast peed pidi inimesel nahast läbi ja imeb ennast verd täis Emm

krönn *krönn* HMd Hag Kad Puh kängunud ta (põrsas) põle *krönn* olnd HMd; on üks *krönn*, `kängu jäänd Hag; väga kidur siapõrsas niisuke *krönn* on Kad; vana obese *krönn* Puh **Vrd** kränn

krönni `krönni HMd, `krönni HJn; *krönni* Puh kängu, kiduraks jääb `krönni, ei süö raip siis enam HJn || kõverasse, kägerasse ta om *krönni* `kisnu `endä Puh **Vrd** kränni

krönstima `krönstima kortsuma Mõni riie on, *krönstib* `kangesti, `krönstija riie; Ajad `kortsu kas `riide tüki või paberi, ta on siis `krönstimu Hää

krönstitama *krönstitama* kortsutama Ära *krönstita* oma `riidi Hää

krönäkräätsun keras, kägeras *Ega* temä sirgu ei maka üteltu makab *krönäkräätsun*, põlve nõna man Nõo

krönü *krönü* vilets lahja loom, kronu *Ega* sie *krönü* `jaksa `kuorma vedädä; *Sie* lehm on mones peress kohe `jusku va *krönü*, ei `huolida neh `luomist Kuu **Vrd** krenu, kröni

kröpitsema *kröpitsema* köhatama – Rei

kröpsu `kröpsu lööma kepsutama *talled* löövad `kröpsu Rei

kröpstik *kröpstik* `kröpstik pähäs läks `katki jala all Khk

kröss¹ *kröss* g *kröss* väike, kidur *Vaada* ometi, ise pisine *kröss*, aga nii `kange `taplemas Rei

kröss² → *kross*²

krössimä `krössimä lokkima, krüssima `Tütrigud `läksid `aeva `Loksale `hiuksi `krössimä Kuu || keerama, ajama (segi) *pusasse* midägi *ajab* ehk `krössib *segämiste*; `ümbär kive oli käänd, `krössind, oli `kierdänd `hendäs vähekive `ümbär (juuksekarvast) Kuu

krössis `krössis Kuu, *Krössis* Rei krüssis; *kössis* *Noh* nüüd on `hiuksed sul `ninda `krössis, et lust nähä Kuu; *Äks* sa p tää, *seesama* va *krössis* vanamees näh Rei **Vrd** krüssis

krötsel → *krootseil*

kröu¹ *kröu*, *krüu* Emm, *kröo* Rei kõverus, õõnsus; rüpp *tule* mo `kröusse, *tule* siia mo *kröu* `sisse (kaissu); *Kass* magab nii *ilusti* koera *krüu* sees Emm; *Vötsin* lapse oma *kröo* sisse ja soojendasin teda Rei

kröu² *kröu* pej vanake *Mis* sina vana *kröu* ka noorde *sega* tikud Rei **Vrd** kreo

kröobeldämä *kröobeldämä* aelema, püherdama ärä *kröobeldä* põrmandul; kae nüid, *merätse* põksi sul om selle *kröobeldämise*ga Nõo

krööbits *krööbits* vana lahja loom, kronu – Mar

kröögeldämä *kröögeldämä* jooksema, karglema *Latse* nüid ütlen kuun *kröögeldävä* ja nääslevä; *Mes* sä tükid *kröögeldämä*, sul ei ole jo jalgu enämb *merästegi* Nõo

kröök *Puul* on veel palju kasvamese vigu nagu lohu, nõgu, võnk, künt, *kröök* Käi

krööksima `krööksima, (ma) *krööksin* viletsalt õmblema, kortsuma *läksid* kat'ti, `krööksisin `jälle `kinni Juu

kröölima `kröölima, (ma) *kröölin* fig askeldama, toimetama olen *periss* väsinud, `terve päeva `ringi `kröölinud Pal

krööm *krööm* g *kröömi* Emm Rei Mar Juu Koe Trm, `kröömi Kuu/-üö-/ VNg, *kröömu* Ans; *krüüm*, -m g *kröömi* MMg Nõo Plv Se, *krüöme* Kod(-üä-); *krüem* g *krüemi* VJg; *rööm* g *röömi* Mus Vig Khn/-üe-/ Saa, *röömu* Khk; *rüüm*, -m g *röömi* M San(-ü), *rööme* Hel Ran kübe, raas mitte üks *krööm* `leipa pole kodus VNg; `valge tai liha, mitte rasva `röömi pole pæel Mus; *See pole mette kröömigid væerd* Emm; *Pole sii änam öva röömigid* Rei; *üks rööm* `toito Vig; mitte üks *rööm* es lähä `alla (toitu) Saa; *üks pisike krööm on veel, pisike roasuke* Juu; mitte `ühte `krüemi ei taha sinu oma VJg; *anna* `mulle veel üks *krööm* jahu Trm; *mitti* `rüümi ega `raasu ei saa ärä anda; *es saa ma säält mitte* `marja ega `rüümi Krk; *mina es võta mitte üits issändä krüüm* Nõo; *mi* `korjasi röömi `kaupa võid; *mõnõl ei olõ äbü* `rüümigi; *mite* `rüümi meelen ei olõ San; *olõ õi üvä* `krüümege suuh vjil `olnu? Se

Vrd *krööme*

krööme *krööme* g `krüümne Rõu; *rööme* Rõu, g `rööme Han, `rüüme Vas; n, g `krüöme IisR kübe, raas, *krööm* *On küll* `krüöme sie `teie laps; *Sest* `krüömest küll tittele `kleiti ei tule IisR; *Meil põle röömet* `leiba majas; *Mina neid* `röömid ei akka kua siit maast `korjama Han; *Timahavva um taa kaara jüvä nigu? üt's rööme* `sisehn Rõu

kröömekane *kröömekane* = *kröömikene* – Se

kröömeldämä *kröömeldämä* (kokku) ahnitsema, koguma *kui üle* `vüüruseline om säräne *kröömeldäjä*, ta võtap sul *lihatüki ka paast ärä* Rõn **Vrd** *kröömitsemä*

kröömike(ne) dem < *krööm* lind süöb üks `kröömikene VNg; *Anna vaese sandile üks röömike leiba* PJg; *Mett oo mul na vähä, muedu üks röömike purgi* `põhjas Tor; *mul on üks kröömike* `leiba Koe; `anna `mulle *krüemikenegi jahu* VJg; *Tule röömikses ajas* `siia; *mõni röömike punast ja rohelist olli našte sukal kah* Hls; *võta üless maast levä röömikse* Krk; *tolle kröömikese peräst nüid nakap inimene tülitsemä* Nõo **Vrd** *kröömekane*, *krüömikäine*

kröömitsemä *kröömitsemä* (endale) kokku korjama *temä kröömitsep kõik kokku mes saap, võtap tõsõ* `omma kah, *võtap sul vai väe ka paast ärä* Rõn **Vrd** *kröömeldämä*

krööni *krööni* g *krööni* (nahahaigus) *Krööni jeeb vahest kergesti, aga lahtisaamaga aa igavene tegu; Mõnes peres aa keik inimest kröönis* Emm

krööner `krööner Jür Kad nõõrija *Peremees on ikka krööner küll, võtab kasvõi seitse* `nahka sulase säljast Jür; *on ikke üks* `krööner inimene küll, *krööniib teise käest viimase* `väl'la Kad

kröönima `kröönima, (ta) *krööniib* Mar Mär HaLä(-üö- Ris) Kad I, `krööniib Hlj; *krüönima*, (ta) `krüönib Kuu/-mä/ Jõh IisR; *krüenima*, (ta) *krüeniib* JMd VJg

1. kurnama *Krüönib* `krundi `ninda ärä, *et säält* `miski ei `kasva Jõh; *eks sa* `puhka koa vahest, *mes sa sest obovest nii pal'lo kröönid* Mar; *kebadene töö* `kröönis obused läbi Mär; *Kis ikka alandlik on, seda kröönivad praegugi kõik* Jür; *kui mua õli juba ära kröönitud, et sialt kedagi ei suand, siis* `jäeti ta `sööt'i Trm; *ega sulasel põld kedagi* `kröönida, *seda ennast krööniti, tööd taheti pal'lu, aet'i omiku vara* `tööle Lai || nõõrima *Kui* `miski müüb, `krüönib `inge `inna IisR

2. (endale) kokku otsima, (viimast) korjama *eks sie* `krüönib, *kust saab* Kuu; *Lehm krööniib seal tühjas* `koplis, *aga inge peab kuidagi sies* Kad; *krüeniib igalt puolt kust suab* VJg **Vrd** *kruanima*, *krüünima*

krööpel `krööpel g `krüöpli rupphöövel – VNg

krübe *krübe* g -me kübe, helves mitte üks krübe mul ei ole; arvad lume krübed tulevad Juu **Vrd** kribes

krüetsima `krüetsima (jalgu vedades käimisest) mis sa krüetsid neist suabastest, krüet's, krüet's, `varsti läbi Kad

krüga *krüga* vigur, pettus – Iis

krüits *krüits* (lind) *krüits* karjub, tuleb teist `ilma Emm

krüitsak *krüitsa*|k g -gu ahnitseja *krüitsak*, kis varandust kogu ajab Rei

krüitsima `krüitsima Rei Phl loovima laev *krüitsib* mere pääl; meide paat `krüitsis `vasta tuuld Rei **Vrd** kreitsima, kriitsima, krüssima

krümbitama *krümbitama* kurrutama – Jäm **Vrd** krümpima

krümp¹ *krümp* Emm Käi, g *krümbi*, *krümbu* Rei

1. a. s vilets maa, kungas *ma pole senne vana krümbu pääld midagid saand* Rei || küür Sellel aa *krümp selges* Käi b. a künklik *See einamaa tükk on nii krümp ja vilets, et äi tasu `niitagid, `mätlük, kivi ja `kandusid täis, `rohtu äi `kasva* Emm **Vrd** krümpük

2. (sobimatust riietusesemest) *Jäkk on pisigene na_t krümp -- äi sehane süni `selga `panna* Emm

krümp² *krümp* g *krümbi* Hi kramp *Krümp löi jälga* Emm; *krümp on se, mes lööb kee ehk jäla `sesse; jalge sees käivad krümbid* Käi; *Mo `reide `kargas krümp* Rei; *krümpi* krampi *Vidas jäla krümpi* Emm **Vrd** krimp³, krümps¹

krümpima `krümpima Emm Rei, (sa) *krümbid* Jäm; `rümpima Mus

1. kurrutama, kortsima *krümbib ära üle ääre lõhaga* Jäm; *ära rümbi seda kogu* Mus; `Krümpisi `kinda püüpösa vehe kogu Emm **Vrd** krümbitama, krümpsima

2. (krampi) tõmbama, kiskuma *krümbib jala kogu* Rei

krümp|jalg euf jänes *vana kuntsi järele ei võind jänest oma nimega nimeta, siis sööb orase ära, `üiti krümpjäl* Rei **Vrd** krömpjalg

krümpük `krümpük|k g -gu Rei; `rümpük Khk ebatasane, künklik `rümpük maa mõnes kuhas, nii tihed mättad Khk; *einam on `krümpük* Rei

krümps¹ *krümps* kramp *krümps tulle jala `sesse* Phl **Vrd** krümp²

krümps² *krümps* g *krümpsu* Rei Kse(r-) korts, krimps *Äi see pisigene krümps tee midagid; Rätigul on krümpsud sees* Rei

krümpsima `(k)rümpsima, (ta) (k)rümsib kortsutama; kortsima `rümpsis `riide ää; *raiskab või krümsib `riide kokku; vana `riide `krümpsis kokku* Kse **Vrd** krimpsima, krömpsima, krümpima

krümpsu `krümpsu Emm Rei Kse, `rümpsu Kse Han kortsu, krimpsu; kurdu *Vanuni veab inimese näunaha krümpsu* Emm; *Ära aja riiet `krümpsu* Rei; `tõmmas `riide -- siit ja sealt `krümpsu Kse; *Seelik oo `värvluga `rümpsu tõmmatud* Han **Vrd** krömpsu

krümpsuma `krümpsuma kortsutama riie `krümpsub; *kursudut riie, `krümpsun* Rei **Vrd** krimpsoma

krümpsus `krümpsus Käi Rei Phl; `rümpsus Han kortsus, krimpsus *Nägu on `krümpsus* Rei; *So särk oo seljatagant `krümpsus* Käi; *Seelik võib mud'u kua `rümpsus `olla* Han **Vrd** krömpsus

krümpsutama *krümpsutama* Kse(r-), -dama Rei kortsutama, krimpsutama *sa oled kuue nii ää krümpsudand; nägu krümpsudama* Rei; *rümpsutas `riide ää* Kse

krüngas *krüngas* küngas, kõrge kink – Käi
krüngeldama *krüngeldama* kortsutama – Phl
krüpsis kängunud *Vähene krüpsis sügisene kanapoeg; Vähene krüpsis kaksiktall* Rei
krüss¹ *krüss* g *krüssi* rüblük *Poiss kut krüss, äi seisa paigal `kusse pool; Ta krüssiga on üsna äda* Emm
krüss² pl *Krüssid* vilets, jändrik puu – Käi
krüssama *krüssama* Jõe Kuu Ris loovima *ei saa tuulega otse `sõita, akka `krüssama*
 Ris **Vrd** *krüssama, krüssima*
krüssima *krüssima*, (ma) *krüssin* ronima; loovima *Kui tuul ja jooks on mõlemad vastu, siis peab kangesti krüssima, et läbi väina saab [paadiga]; See on `kange mees üles `krüssima; Lüks `krüssides üles laeva `masti* Emm **Vrd** *krütsima, krüssama*
krüssis *krüssis* Jõe Lüg kõveras, kössis; *krüssis `külmaga `istub laps `krüssis või kegas Jõe; lõng on sükkäräs vai `krüssis* Lüg **Vrd** *krössis*
krütski → *krutski*¹
krüu → *kröu*
krüömikäine *krüömikäine* = *kröömikene* – Vai
krüösner *krüösner* g -i kohitseja *naabrumies* *kasside* *krüösner* Kad
krüügitäjä *krüügitäjä* leevike – Lüg **Vrd** *krüükslind*
krüüki *krüüki*, pl *krüügid* vigur küll siul on *krüügid sies* Vai **Vrd** *kriuk*¹
krüüks *krüüks* on *sie* on *krüükslind*, *laulab krüüks, krüüks, siis kui `santi `ilma tuleb* (leevikese laulust) Lüg
***krüüksima** pr (ta) *krüüksib* (linnu häälitsemisest) [leevike] *krüüksib, kutsutasse krüüks`linnust* Lüg
krüüks|lind leevike *punase kubuga on puna`linnud ehk krüüks`linnud, kui nied lagel on, siis tuleb pakkast* Lüg **Vrd** *krüügitäjä*
krüümmä *krüümmä* kröönima *esimihel ka kolm `poiga ja naene ka `aige, noh siss `piävä `krüümmä kõik kokku `endäle iks* Rõn **Vrd** *krüünima*
krüünima *krüünima*, (ta) *krüünib* Hi(-üi- Rei) kröönima, (kokku) ajama; viimast (kokku) otsima *See krüünib ka, kust aga saab; Kui kaua nee lehmad seal karjamal krüünivad, maa juba paljas* Rei **Vrd** *krüümmä, krüünämä*
krüünspan *krüünspann* IisR, *krüünspan* Phl, *krüünsspan* Tor, *krüünspan* VNg Lüg/*krünt-*, *krüüsspañn* Kan, *krüüsspañn* Urv, g -i; *rinss|paan* g -pani Mär; n, g *rinspäri* Mär; *kriñspan* l Amb; *krišpan* g -a Lut vaserooste; vaskvitriol *Vaskrahale kogob* *krüünspan* VNg; *viinatorud ku õlid joba `sõisaned ajamatta, võttasid `krüünspani `pääle* Lüg; *Krüünspann, seda `osseti puest, `pandi padasse `värvile `ulka, et värv iast `piaale akkaks* IisR; *rinspäri oo vase pial* Mär; *krüünsspan oo roheline puu värv* Tor; *krüüsspañniga `leotõdi inne `värmmist asi läbi, sõss võt`t parõmbast värmi pääle, `krüüsspañn ol`l sääne rohikassinine kivi* Kan; *Aptekist `tuudi tuud `krüüspa`ñni* Urv
krüünämä *krüünämä* tööd rabama *Kui `kerra obuse käde saab siis `krüünäb `puole `üöni* Kuu **Vrd** *krüünima*
krüüpsmä *krüüpsmä* häälekalt suurte sõõmudega rüüpama *Ma tei lehmile iks nõgõsõ havvutust niä_`krüüpsvä_tu leeme ka är?, nii niä_`tahtva_tuud havvutust* Urv

krüüs|mast laeva kolmas mast *krüüsmasti`külge on kinnitud piisan kahvel piisan purjuga JõeK*

krüütsk *krüüt'sk* (ukse)haak *pan_`krüütskähe úss; úss om`krüütskäh Se*

krüütski → *krutski*¹

-ks 1. kas; kui (küsiva või kahtlevana) – R Sa Emm HaLä JJn *`Vieläks` sulle` anneti ka` naaburi perest` suoja` leibä;` Kauaks sie asi viel pidäs` vältämä;` Juoks tulid piduld ärä;` Onnuks (kas on)` tulnud` Türgi`maalta vai on` saadud` Saksa`maalta rhvl Kuu;` oneks teil` päivilisi ka tänä vai oleta oma perega VNg;` Onoks siu tüdär` mühel Vai;` miduks (kui palju) mool peret on, ons mool kolm, ons mool viis;` miduks sellele` lambale` einu lihab Jäm;` olikš seda kõöringast (õnnetust) tarist Khk;` kanad tulid ka oomingutsele (hommikusöögile) või olikš se` lõuntsele Mus;` olikš siis tuld Kaa;` Tuliks teitel ka eile` vihma Kaa;` Olikš irm koa kui sa äe` eksisid Pöi;` mütuks neid änam aa Emm*

2. liitub adverbile kinnitava või möönva partiklina – Kuu Hlj VNg Jõh Juu JJn Kad Pst *Piaks lühükäne` kaņas kuotud on;` Voi sel` poissil oo` naaburiss pruut,` muiduks (sellepärast, ega ta siis muidu)` lähte igä` ehtud` aeva` sinne` puole;` juoks (juba siis) sa tulidigi, ei ma viel saand` riidessegi sen ajaga;` paljuks sul sidä` jaksu` joudu` piisa;` Juaksne (küllap)` miņņegi` asjakase` sinne tä` nurga ala ka iga` voisid` torkada;` Kuniksse (kui kaua, kuni) hädä` kestu? –` Kauakse (ega see kaua) enämp` kestu Kuu;` Jaa,` paljuks mina seda` jouan kuluta VNg;` Ammuks need või masinad` väl'la tulid;` Pal'luks seda` piimagi` piale oli` panna Kei;` piaks nied` kartulid ei kie;` varstiks (varsti) on lepik sial ka pial JJn;` keskomiku all akkab mürlain (mürin)` piale, piaks sie tuleb Kad*

kua¹ *kua* *kuju* – Jõh

kua² n, g *kua* V(p *kuad* Krl, *kuuva* Har, *kuvva* Vld, *`kuvva* Rõu; *koa* Krl, in *koah* Se, al *koolõ* Har Se)

1. kes *kua* teist kerikullõ lätt Krl; *Ma ei` tiiä, kua mullõ üt'el` Har;` kua hummugu inne sinnä` sai;` kual` t'sirp küle pääle satte, tujul tul'l surm Rõu;` kualõ tuj palitu sai;` meil raha kõik` üteh, kual vaia, tuj võt` Vas;` kua hobõsõ pant et'te Se;` nut't lammass, kual olõ` i` sarvi Lut*

2. kumb; missugune *kua* asi sullõ` miļdüss Krl; *kua imä siss poja pääle` üt'läss [et poeg on varas];` kuuva` tjid sa lähät;` ei tiiä, kua meid vanõmb om;` kualt` puult ta no` tul'l Har;` võta` kuvva` tahat Rõu;` kua lat's no` ikmalla om, kõik' latsõ² ikva ja` täntase²;` kuvva` kõrtsi vaia, sinnä`` vjidi [viinavooriga toodav viin] Vas;` A kua jummal` hämmäss, küll tuj` kuivas kah Räp;` mõista` i` kuast livvast süvvä²;` koah majah kakk tänitäss, sääļ tütrigul saa lat's;` a kual talol olõ õs` lat'se, tuj ka õks pidi` väiko karusõ murõhtamma Se;` kuvva` kätt Lei;` kual` pääval Kra Vrd kuass*

*kua*³ → *koo*¹

kua- → *kaa-*, *koa-*, *koo-*

kuagi¹ *kuagi* Pst Hel Krl Har; *`kuaki-* Hls kunagi kõrulise es jää` *kuagi ilma siantse suure söögi aig* Pst; *kudass na` kuagi` üt'lese Hel;` kõnõldi iks vanast et, kon` kuagi mõni susi ol'l Krl;` konh` kuagi kiä eläss;` kuiss` kuagi na ol'li² Har*

kuagi² *kuagi* Hel Har Vld, *koagi* Ran Lei(-ki)

1. keegi, miski; igäüks *mis aal` kuagi olli Hel;` kuiss meil` kualgi siihn ilman võid taa elu olla²;` kis` tjid, kost` kuagi saa Har;` kost` kuagi ol'l;` latsõ laja ilma pääl, kuna tulõ` kuagi*

`miilde Vas; lammas laudast tulõ õi_`kuagi viiel tulõ sijst `vällä Se; nail täiel (tähtedel) ka `kuagil ollõv oma nimi; `kuagilõ ama palk; kun `koaki; `kuagilt vajag am k'usta? (küsida); säääl om `säetu salvõ? `šišše, un `kuagide `salvõ ama sořt Lei

2. kuskil nõnda kudass `kuagil kottal kutsutass Hel; kudass `koagi kutsutass Ran

kuagi|kõrd M Rõn San V kunagi, (üks või teine) kord `tuydi ka vahel ruu `kosti, `räime, `leibä või mis kuakõrd oli Pst; `erne või ua, või, `paksu `piimä, mis `kuaki kõrd ol'l Hls; kudass ta `kuagi kõrd lää; kudass tat `kuagi kõrd ütelts Krk; kost tuul om `koagi kõrra San; säääl parandõdi `aida, vai mis tүүid no teti `kuagi_kõrd Kan; siss umma tүүid varastimi nigu kotun ol'limi, pühapäivist ja, kuiss `kuagi_kõrd sai Urv; kos ta `kuagi kõrd munõsi Har; ma saa ei sinnu alasi `sisse `laskma, tүүih vai koh `kuagi_kõrd olõ; mis säääl no?, `häste vai, kui `kuagi kõrd (teenistusest) Vas

kuagukille kookus, kumaras no sa õled kuagukille `kanga taga, selg kuagun Kod
Vrd koogakile

kual|aiga kual`aiga Rõu Vas kunas, millal, mis ajal Tuyud ma joht es mäl'ehtä?, kual`aiga vikahtiga_`naat'i rüki `niit'mä Rõu; a no kual`aiga tuy ol'l; ma ka_i_tiiä?, kual`aiga ma saa minnä? Vas

-kualine Ls meekualine

kuand|veer ultusäär mis ei olõ löögat, om kuand viijr Võn; kuandviijr um kutõh `rõival veereh Vas; kuandviijrt olõ ei? vaja üle tetä?; kuandviijr tuy ei `argnõ? sukugi Rär
Vrd koend-, koet|veer

-kuane Ls mehikoane

kuanerdama kuanerdama kooserdama, ringi uitama kuanerda möda `metsä vihmaga, iivä küll kuanerdata (seenelisest) Kod

kuard → koort

kuaren → koaren

kuas¹ kuas, koas kus kuas sa õsumas kõisid; kuas si Liina anjuga `olli; kuas `teite rahvas täna oo; ju sa näed, koas ta oo Muh

kuas² kuas, koas a. millal kuas sa `käisid [Uus-Sõtkes] Vai b. (sellal) kui kuas tehä `einä, siis on `einämaa `saatusi täis Vai

kuas³ kuas Mär, koas Aud kuidas naa, kuas asi kueunes Mär; koas nad seda maea kutsuvad Aud

kuasan kuasan kaasas, ühes no vai sul kodo kuasan one; `teolised läksid `mõisa, pütik ja märss kuasan; `püüsi ei õle õllud tämel kuasan Kod

kuass kuass V kumb, kes (teiste seast) no kuass teid tulõ sõss mukkõ ütlen Urv; minge maadlõmma, siss näet kuass kõvõmb om; ei saa arru, kuass om kõvvõr, kuass `õigõ; kuass meid no hobõst aja Har; kuass neid karahn no ol'l, kas Linda vai Ann Rõu; kuass tek'k Vas; kuass tah koputass ussõ pääle; kuass ol'l, noorõmb vai vanõmb Se **Vrd** kua², kumbas¹

kuast kuast Muh Har kust kuast si vihm tuleb; kuast ta sellega rügades tuleb; kuast nad seda vett vedasid Muh; kuast `kotsalt ma saa `jauhõ Har **Vrd** kuatsõst

kuastas kuastas g `kuasta kapsas miol põlõgi `kuastu; `Kuastad kasuvad meil päris suurõd jurakad; Jõlma lihata põlõ kuastas kedägi Khn

kuatama¹ `kuatama iiveldama ajama Nie habad `silgud `kuadid minut `ninda, et ai `oksele Kuu

kuatama² `kuatama (ua-diftongidega) murdekeelt kõnelema mes tä `kuatab siäl, mes tä kõneleb Kod

kuatsõst kuatsõst kust kuatsõst saan (kust saadik, st ammu juba) õks tulõ [vihma] Se
Vrd kuast

kuba kuba (silmarohi) kuba, ta vist `pulber [on]; `toster t̃j̃b küll silmä kuba vett, ku sa küsid kuba; t̃ỹu ise kuba, t̃j̃j̃ ise ja tembi Kod

kubak kubak g -u mütsak, tuust(ik) kae sõss hull visašs ta nigu üte kubaku kavvõdahe
Räp

kubama kubama hv sorima midä siel kappi `kallal kubad Hlj **Vrd** kabama, kobama

kubar¹ kubar Khk Phl, kuber Khk, pl kubrad Sa (lina)kupar kahe `püuga karatasse lina püu kes `paika `kinni ning lüiasse `sõnna piide `kaela kubrad; `siaste (sel aastal) tuleb vähä lina kubre; lina kubrade sees on `seemed Khk; kubrad `jälle kuivatati ka ära ning niuati ära `katki Kär

kubar² → kobar

kubarad pl kubarad (kala)rapped, sisikond Sa `viska ne meri `härjä kubarad kohe meresse; Oda `turskal kubarad `välja; Kuhu nie sia kubarad panen; Tuo midägi `korvi vai `kasti, kus kubarad saab sise `panna Kuu **Vrd** kubarigud

kubarigud pl kubarigud suure kala rapped – Kuu

kubarik kubari|k g -gu (taim) kubarigu[?], haina[?], ku `lambil lutikit um siseh, siss andass
Plv

kubastama → kupastama

kubatama kubatama, da-inf kubada[?] villa lahutama, vatkuma vill a vannunu[?], kubatasõ[?] vai soritsasõ[?] Lut

kube kube g -me R(g -mme Lüg) spor, u Sa, L(-mes Mar, g -ne Tõs) K(-mes Ris) I T(-m TLä); n, g kube S Var Tõs Aud, kubõ Khn, kupe Muh Mar Kul Kse PJg; kupe g kuppe spor L, HaLo VIPõ; pl kuppe M, kuppõ[?] Har, kuvvõ[?] Krl; kubõmõ[?] Vid(-hõ[?] Vas Se)

1. kehaosa a. reite ja kõhu vahekoht inimesel Eks `miestel olite ikke pikka `säärega `saapad, kubemeni Jõe; Kubemmes on rahud Lüg; `läksin vede kubemest `saate Vai; püksid lottis, püksid kubete peäl (rebadel); kubese kasus sedine suur kähm Jäm; mis sa mind kupest kõtistad, naba alt mind näpistad r̃hvl Muh; kube sooned on kõik `kanges `tõmman Var; kubenest paestetan Tõs; ette suur valu kubõs Khn; kubede `sisse lõi ää `seuksed suured munad Aud; ku lapse kuppel `audund ollid, sis puistati koipuru vahele Vän; kuppel karvad ja seal on mokad Kei; `siia `alla kubemete `peale lõi nihukse valu oo Juu; eks kõhunahk ole koa jo siin kubemes Kad; kubeme rahud `aavad üles kui liiast käia Trm; ema `käskis kubemest ka ära `pesta Lai; poisi `ütlev tüdrukide `kohta pikä kupetege tüdruk Hls; kuvvõtõ seen om mul valu Krl; suur paisõ[?] `õkva kubõtõ kottal Har; ta om õks `liiga `nõstunu[?], selle omma kubõtõ soonõ[?] `paistõdu nigu kabla[?] Har; kaala pääle ja kubõhide manu Vas; kubemes(se) (käima ~ tulema ~ tõstma) kubemesongast Ku kovast `tostad, tulevad jo `suoled kohe kubemesse Kuu; sooled käivad kubesse Jäm; mihed lasid sooled kubeme Khk; `Tõstis oma sooled kubese Põi; sooled käivad läbi, käivad kubes Käi; soolikad kõivad kubene Tõs; soolikad akavad kupetes `köima PJg; sooled käevad kubemesse Kei; Suolikad `vauvad kubemesse, siis on song Jür; suoled käevad kubemes JMd; soolikad käevad kuppesse KJn; soolikse käivä kuppise Trv; sooliku nakava kubemede `käimä Ran; kui

sooliku om kubemede tulluva, siss aap kõik ette `puiveli Nõo **b.** (taga)jalge ja kõhu vahekoht loomal kubemete `kohtil oli `pehme `villa (lambal); pikka kubemega obusel on tühimus pikka, sie on vedel obune VNg; kubemed on taga küle pääl, `tühjad koad, tagumäisi `jalgu `juures Vai; `musta pugu lehm, must lehm, `valged kubed Jäm; kui kube sooned ning rahud paisutand on, siis on kube iirud Khk; täkul oo `olter kubes ja määral nidad Jaa; lehm aas pea kupese ja imes ise ennast Muh; kuppel oo obusel seäl `jalge vahel, esimesed kuppel ja tagomesed kuppel Vig; pugal lehm oo kel kõhu alt oo sedasi `valge, kuppel `valge Mih; [hobune] kubest läeb kõige enne `vahtu Tõs; obusel oo neli kupet Tor; vars (varss) pist pää kuppel; pikä kuppege [mära] om parepe ärä `jäame, ku täku om käinu Krk; lühikse kubetige obene Hel; obõsõl om kuvvõtõ kotalt `aigõ Krl; hobõsõl aja kubõtõ pääle ja `kaala ka² hiire², a² lehmäl umma² õnnõ kubõtõ hiire² Rõu; hobõnõ kubõhtõ mant är ragonu² Plv; anna tälle roosaga kubõhit pit'eh Se

Vrd kohtsõ, kubet

2. a. sopp, nurk, äär Tubaka koti kubest Mus; seal nuka peal `enne kui suur sild tuleb, maja seal kubeme sees (teekäärus) Kse || kuppe põld äärepealne, äärmine põllulapike Krk **b.** laevatrümm `tünnid all kubes; `laiva allpuol kubes on juo vett (laevaruumi allatuult küljes); `tuulega `pekse pääl puol kubes `lahti `kauba (laevaruumi vastutuult küljes) VNg **c.** juusteta oimukoht Kahel puol `õtsa ies on `juuste kube Lüg

kubel¹ kubel Saa Kõp M Nõo, kubõl T Vld, kupl VLä, g kubla; pl kublad I VIPõ; kupel Mih, kupl Läg -o Mar) Ris, g kublu; n, g kublu VNg LNg Mär Hää

1. hrl pl **a.** kubel, väike (ärritus)muhuke nahal lapsele sokot ei tahagi anda, kublud või mutid aab ülesse, nagu nõgese kõrvetis LNg; üks elajas oo `jalga söönd, aab kublod ülesse; silmnägo sääse `kuplosi täis Mar; nüid oo kublud üleval Mär; Käed-jalad sääse `muhkusi või kublusi täis Hää; kui külmaga üles `tõmmab naha, kublad naha `piale, sis on nahk kana ihu; nõgesed võtavad kublad ülesse Plt; laits o ninda `säaskel ärä süüd ku kubla kuhi Krk; kõik säl'g täis kirbu `süüdusi `kuple Nõo; kihulane om purenu, kubla om üless `võtnu Ote; Nõgõstõga kõrvatõn aja kubla² üles Rõu **b.** vistrik; (vesi)vill; odraiva kublud peal, `viske `moodi Mar; seant kubel om üless aanu, vesi sehen Krk; ta kubla `haiguss om sõrdi `järgi, nail omma lat'sil ka jo kubla sil'min (marjad silmas) Har; mõnõl aasõ `silma kubla² Plv **c.** õhumull `vihma saeab siis veel kublud peal Kse || leib on tuli rakkus, kui kuoriku pial on kublad (koorik kohati lahti kerkinud) Iis; kublah ~ kublal(e) ~ kublan ~ kublel(e) ~ kublus kupla(s), villi(s); mulle täis ihu on kublus keik Ris; käe lööb nigu kublale, siis `õeldasse kana ihu; vesi on kublal, `keema akkamas Plt; ihu kublan Trv; käe om kublan; `nõstse om kublan ja kärnän Krk; küll ahd kakku toda lina, käe olliva kublel ja `paistedu; kanal om kah ihu kublan Ran; ihu võt't `keskeld `villi, võt't kõik kublele `katski Puh; mõnõl um suu kublah Plv **Vrd** kubla

2. a. (lina)kupar, seemnenupp kubla omma jo verevä², lina vaia vällä_kakku²; `Algussõn `lүүdi vana vikadi pääl kubla maha²; kõrviga hää `kuplu pääle `puista² [linarõugule]; ristikaina `kuplu pessät koodiga, kublakõnõ, kon seemen sisen om Har **b.** (jõe)kupp – Plv Lei

3. kärjekann lāsä `haudmõ² omma suurõmbide `kuplõga, tүү `haudmõ² omma vähämbä²; lei kimalasõ pesä vallalõ, säääl ol'l pal'lu kimalasõ `kuplu ja mett Har; kimaladse `tuobiksõ `ommava kublu² Lei

kubel² → kupel

kubelik¹ *kubeli|k* g -*kku* väike kubu õle *kubelik* `panna verava `alle, kui tuul õli; *kattusse `räästä kubelikkud on `puoled kubud* Jõh

kubelik² *kubelik* varda ümber seatud viljakuhi – Hää

kubem, kubemes → kube

kuber¹ *kuber* g *kubra* rohttaim, tuder – Nõo

kuber² → kubar¹

kuberpallu → kuperpalli

kuberik *kuberi|k* g -*ku* Mar VJg, g -*kku* Lüg hurtsik, *uberik* *sie maja on `õige kuberik*, *kuberik maja on `nõnda jünn*, `veikene ja *lagund* Lüg; *Kass üppas kuberikku*; *No tegi ta valmis omale alles kuberiku* Mar; *tegin pisikesse kuberiku* VJg **Vrd** *kubrik*¹

kuberlene *kuberle|ne* g -*se* muhklik, konarlik *looma nahk on na `seuke kuberlene*, *nee on ju tõugud* [naha all] Kär **Vrd** *kubõrlik*

kubermang *kuber-* R/-v- Lüg/ Khk Emm L Ris Juu JMd Kad Iis KJn M, *kubõr-* Khn V, *kober-* Khk Muh, *koper-* Jäm, *kuper|mang* Põi Hää Amb Koe VJg Trm Kod VIPõ T, g -*u* Tsaari-Venemaa haldusüksus `meie elama `Iesti `kuberma-*ngus*; *ku `kruonust `kirjad `saatasin kodo, siis kubermang `pandi `aadressi `pääle üless*; *Valitseja läks `Oduva `kuverma-*ngu* Lüg; kupermangu valitseja Jäm; Riia `koberma-*ngu* `järke oli vanast Khk; Saaremaa oli vanasti Liivi `kuperma-*ngus* Põi; Tori `ol'li Liivi `kuberma-*ngus* Tor; elab Tal'lina kubermangus Ris; `enne olid Vene `riikis kubermangud JMd; meie oleme Tal'lina kupermangus VJg; Riia kubermang on üle raja Iis; `Pihkva kubermangu mehed KJn; kos kupermangun määndegi liin (linn) om San; Võru ol' vanast kubõrmangu liin Krl; vana `aigo ol' timä, Setomaa, `Pihkva kubõrmang, meil `estläsel, ol' Riia kubõrmang Röp*

kuberner *kuber|ner* RId Khk/ko-/ spor L(-*neer* Mar Vig) K, -*nier* Kuu Vai, -*när* Kos, -*näär* Trv; *kuper|ne(e)r* VMr VIPõ, -*nier* Koe, -*nä(ä)r* VII Põi Rei Hää VJg Puh, -*näär* Krk; *kube-* Emm, *kobe-* Muh, *koper-* Jäm VII, *kupõr|näär* Har(-*naadri*); *kubõr|nir* Röp, -*näär* Krl, -*nüür* Har; *kupenaal* Khk *kuberner*, *kubermanguvalitsuse ülem kubeneri* `ärna VNg; *ülemmitest üks suur mies, mida `tõiste üle õli, õli kuberner* Lüg; *`riikis olid enne ka kupernärid* VII; *ta `olli kobenäriks saan, teiste ülemaks* Muh; *kis nisuke suur `kange inimene maeas oo, [sellele öeldi] sa oled just kui suur kuberneer* Mar; *maa pääl kuberneeriks ma änäm küll ei saa* Vig; *kuberner oli üle `mõisnikude, natuke alam kui `keiser, suur elukas* Juu; *kupernier on kupermangu piames* Koe, *igäs `kuperma-*ngus* `ol'li oma kuperneer* KJn; *mea lätsi esi `Riiga kupernääri `lossi* Krk; *no? `ütläse nüür rahvass õks peenembäde, et kubõrnüür, vanast meil ol' kupõrnaadri* Har; *nii pal'lo ku `kubõrma-*nga*, nii pal'lo ol' `kubõrnii-*re** Röp

kubessi, -s, -st *kubeme* piirkonda, piirkonnas(t) *lõi jalaga kubessi*; *`lamba kubessis pole `villa* Ans; *sooled keivad kubessi*; *laps kubessist* εε `audund Khk

kubet *kube|t* g -*ti* Hel, *kubõt* g -*õ* Vas *kube mõni obene om pik'ä kubetige* Hel; *jala man om kubõt, kubõtõ nahk* Vas

kubi *kubi* väike plekist kausike *igal mehel `antaks nael võid nädalis, oiab siis võid kubi* *siis* Hää

kubijas(s) → kubjas

kubiline *kubiline* tassitais *Vai sield`millagi`ilma`kohvi`juomata ärä`lasti`-`täüdüü paar kubilist igä`juua Kuu Vt kupp²*

kubin¹ *Kubin g -a kuhjake, kuhil – Hel*

kubin² *kubin Muh Vän Krk TLä, g -a Khk Tõs VJg Trv; n kubina Vai, kom -ga Kuu; kupin Urv*

1. (rohkusest) *aga sialt tuleb kui kubin (vanainimene räägib palju) Vän; tol perenaesel`olli pal`lu`latsi, nigu kubin Ran; jala seere [kirpe] täis nigu kubin Nõo; Pük`si[?], amõ[?], pluusõ, särk ja`kõik kihä karva[?] ol`liva nigu`kupin voõtsikit täüs Urv; kubinaga kubinal Nie aluksed ja jahid olid kubinaga sin`meie Odakive sadamas; Ku üks [mesilane]`kerra läks, siis`toised kaik kohe kubinaga järel Kuu*

2. *tunglus, rüsin`lindude kubinad keik kuhad täis Khk; kõrts rahvast täis`laate ajal ku kubinat, jyyšk täis ku kubin Trv;`konne pal`lu, võtav ku`ts kubin lohun;`põrse`imnev vana sial all ku kubin Krk*

kubinal *kubinal Kuu IisR Vai Kaa Krj Muh Tõs Juu Koe VMr VJg Iis Nõo TMr ohtralt; tulvil, tungil, tihedalt nie`riegud on vahest kohe kubinal neid`auli täüs Kuu;`Metsa kubinal`sieni täis IisR;`verko oli kubinal kalo täis Vai; mõned`jälle mõistnd sõnadega teistele satikid`külge teha, nii et puhas täis kubinal Krj; tuba`olli inimesi kubinal täis Muh; küll on lutikaid, sein kohe kubinal täis Koe; kerikus oli rahvast kubinal Iis; va rõketu inimene,`kirpe ja`täiu kubinal täis TMr Vrd kubinallõ, kubinas¹*

kubinalla *kubinalla* sosinal, sosistades – Plv

kubinallõ *kubinal Vanal`mõisa Juulal ol`l pää`õkva kubinallõ`täie alasi täüs Urv Vrd kobinalla*

kubinas¹ *kubinas Kuu VJg kubinal`Lambad on`karsnas kubinas kuos Kuu; veke ruum oli inimesi kubinas täis VJg*

kubinas² *kubin|as g -a kubjas Nüid`õeldaks kubjas, enne`olli kubinas Hää*

kubindama *kubindama (taga) sundima mis sa kubindad nii paelu taga, ei lase puhata ega engata, ikki kubindab taga; Mine mine kubinda kah, et ruttu ruttu Hää Vrd kubjastama*

kubisama, kubisema *kubise|ma R(-mma Vai) eP Puh, -m Hls, -me Krk San; kubi|sama Vil Trv, -sõma Khn kihama; kubinal täis olema mets kubiseb`sääskest;`Vergud kohe kubisevad tänä`huomigull kalujest Kuu;`seie on nüüd`nõnda pali`rahvast kokko tuld et kubiseb kõhe Lüg; Kirik`rahvast täis nii et kubiseb IisR; [puu] mis`pehme tuule`sisse maha`lastud, see kubises keik`ussidega Ans; metsad kubisevad kevade`lindudega Khk;`kerpusid täis ninda et kubiseb puha Emm; küll oo aga`pal`lo kardulisi, maa üsna kubiseb Mar; tuba kubises`sääska täis Tor; jõgi kalu täis, et kubiseb aena Kad;`lapsi nagu kubiseb Trm; sij (ploomipuu) ol`li nõnda täis ku kubisab Vil; küll om täis, nõnda kui kubises`rahvast Hls; Kik põõsa kubiseve`marjest Krk; vesi`õkva kubisess putukist San*

kubisõmma *kubisõmma* sosistama kuuli küll et nää[?] kubisiva[?] sää, es tiia et nää[?] minno kõneliva[?] Plv

kubits *kubits g -a seemnenupp kubitsad, kus sie`sieme jääb,`sieme jääb kubitsa Lüg*

kubitseme *kubitseme* sepitsema, plaanitsema *kes salanõu kubitseve, nij`rüüstäv Hls*

kubjas *kubjas Sa Muh Lä Khn Ha,`kupjas R, g`kupja; kub|jas g -ja Jäm Khk Hi Pä Ris HJn Jä ViK I VIPõ M(-ss Trv Krk); kubja|s(s) g -se Tor Koe Kõp, -sse Iis Lai; kubi|jass g -ja Hel T V(-sõs Rõu Plv) teoliste järelvaataja mõisatööl kaks`kupjast õli`mõisa`pääle;*

`kupjas `vahtis järele, kas inimene tieb tüöd Lüg; kaik pidi `kupjal olema üles `pandu Vai; kubja piits ning orja malk, see oli teomehe palk Jäm; läks `kupjaga `riidu; kubjaste naised olid emandad Khk; oo neid `kupjud vähä või Rid; `kupja kepp `olle olnd kolm `vaksa ja kolm kämmalt pikk ja mehe vähikse sõrme jämedune Mar; `kupjad olid `väl`lä valitud, kes `peksid Vig; vanaste said inimesed `mõisas kubja käest `peksä Tõs; kubjade `palka ma i tia ütelda just Aud; kubja kepp oli mõesa tööriist PJg; kubjas, `kilter, aedames, väl`lavahi vanames, need `olla `põrgus kõege ees Juu; Siga sittus `sõela, lammas lükkis `paela, kukk pani `kupja `kaela rlv Jür; kubjasi, neid oli mitu tükki Amb; suures `mõisas oli mitu kubjad JMd; mõisas olid kubjassed Iis; kui kubjast põld näha, siis oli `aega küll Lai; nad olid kolm `põlve Pajusi mõisas kubjad Plt; kubjass aas inimesi tüü Trv; kubjasit ei oole üttegi [enam] Krk; enämb ärgu seräst `aiga tulgu, et kubjass pannass inimesi taka `suinma Nõo; võt`t lõõrist kubijal `kinni Ote; Jaanil nainõ nakaßs kubijaga `ümbre `käämä Rõu; kubijil iks ol` tyy viis et, kepitädä Röp || (tagant)sundija, järelvaataja `Süömäl ei ole `kupjast `tarvis Kuu; pole `moole `seie kubjast tarist, ma tee isegid Khk; iga õhö kõht on kubjas, mutku peab tegema selle kõhu pärast Juu; kige laisembest inimesest saa kige paremp kubijass, sij kik`k kunsti tund Hel; üteldäss et näl`g om kuri kubijass Ran Vrd kubinas²

kubjastama kubjasta|ma Käi Rei Mar Pst, -me Hls; `kupjastama VNg käsutama, sundima Ta on kange kubjastama Käi; Ää kubjasta, tee ise ka midagi Rei; mutkui kubjastab teist takka `peale Mar; mis sa miut iki kubjasted, mia tijn mudiki Hls Vrd kubindama

kubla kubla Kod Ksi KJn kupla(s), villi(s); mulle täis päev põletab ärä kubla, kõik ihu kärnän Kod; palava `veega vahest nahk `tõmbab kubla puha, nahk kõik kubla puha, nigu rakka `tõmmab üles Ksi; vesi on kubla, `kijmä akkamas KJn Vrd kubel¹

kubla|mesi van kärjemesi – Har

kublane kublane kuplas – Kõp Vrd kublune, kubõllikanõ

kublas kublas kubinal – Jäm

kublaški pl kublaški^o hapuoblikas – Lei Vrd kublik³

kublatus kublatus g -e ohatis, kärn löi kublatuse kää `piale Iis

kublik¹ kubli|k g -ku Kan Plv, g -gu Urv VId; kuublik g -õ Har kuupsüld ma ragosi `terve kubliku puid üless Kan; puid müüväss ka kuublikõ `muudu Har; puu^o pandasõ, kublikuhe Rõu

kublik² kublik hurtsik, hütt sij om üt`s `väike kublik Hel Vrd kubrik¹

kublik³ kublik hapuoblikas – Lei Vrd kublaški

kublik⁴ kubli|k g -gu kupits kohe tu piiritulp pandass `sisse, tu om kublik, maakublik; kubligu omma üles `pantu^o Se Vrd kupik¹

kublu → kubel¹

kublune kublu|ne g -se kuplas kääd keik kublused Ris Vrd kublane

kublutama kublutama VNg Mär Kse kobrutama, kupla minema apu`piimal on jo kublud pääl, läks kublutama VNg; nõges kõrvetas ää, nüid kublutab selle koha ülesse Mär; mu ihu kublutab Kse Vrd kupeldama¹

kubra|hein (heintaim) kubra ein, sedavisi soo maades kasub - - see on sihantsest madalast luhast tüki pitkem Khk -leht vesiroos – VId kubralehe kuku^o oma^o `valgõ^o ja vahatsõ^o; võhalehe vai kubralehe^o, laja^o lehe^o ja `valge `häelmo^o Röp; kubralehe^o, nu omma järveh laja lehe^o, `valgõ `häermekese omma küleh Se Vrd kobraleht

kubrama → kuprama

kubrik¹ *kubrik* Mar Mär, `kuprik Lüg, g -u hütt, uberik `Kuprik õli `ritvade alune `lauda taga `seinä `ääräs, `kaetu pikkade `õlgidega (välikempust); Mõnel ei õld `kuprikkugi Lüg; tä eläb seal pisikeses kubrikus Mar; oli üks `väike kubrik kua, `väike pisike omn Mär Vrd kuberik, kublik²

kubrik² *kubrik* (kärbunud puuviljast) `veiksed õuna kubrikud, maha kukkund Pee

kubrikas *kubrik*as g -a (mardikas) *kubrikas* oo `seoke kõba must, kõba koorega; *kubrikas* oo vähäm, aga sitasitikas oo ermus suur; ma `tapsin tänagi ühü musta kubrika ää, tuli seena vahelt `väl'la; *kubrikad* näribad `riided `katki Mih

kubu¹ *kubu* g *koo* Mär Kir Pälö Ha Jä KLö, *kuo* JMd Koe ViK, *kuu* Kuu Lüg, *kuu* eL(n *kubo* Vön Kan Plv Röp); *kubo* g *kuvo* Vai; n, g *kubu* R Jäm Kaa Hi L HaLo Amb JMd I, *kubo* LÄPö

1. suur seotud kimp, vihk (nt õlgi, hagu) *kubud* `pandi `virna VNg; õled `siuti *kubu*, *nisust* `suured *kuud* Lüg; `Pilpa `leiku aeg `lauditi `pilpad `raami `sisse ja `siuti `vitsadega *kubust* kokku IisR; mie `leikasin *pabud* `vällä ja *sidosin* *kuppo*; *kuvod* *panin* *puu* *sara* Vai; *kubud* on *pisised* Jäm; läks *agu* *tegema*, aga küll *tegi* *suured* *kood* Mär; *mis* *juba* `pekstud *olid*, *olid* *vihud* ja *kubud*, [kus] `vilja *sees* *põle* Var; *pane*b *aad* *kubuse* Pär; *lina* `seotass *kubuss* kokku Hää; *männi* *piirud* `pañdi *koa* `koosse, *sealt* `võeti ja *põletadi* Juu; *aod* ja *õled* *pannakse* *kubusse*; *kaks* *kergitest* *käib* *ühes* *kuos* JMd; *maast* `võetud *kuivad* *linad* [seotakse] `koosse Pee; *tuo* *üks* *kubu* `õlgi VJg; *rukki* *õled* *siduti* *kuppu*; *kubudest* `võeti *katusse* `õl'ga Trm; *talvel* *puu* `lõikuse *ajal* *tegid* *metsän* *kuba* (kubusid); *pierud* *õlid* `kistud *kubuje* Kod; `võt'sid *rukki* *õle* *kood* `lahti, *panid* *rehe* `alla Äks; *kaks* `puistus *käis* `õl'gi *kuppu*, *teene* `puistus *teesipidi*, *siis* *oli* *kubu* *kõva* Lai; *viiskümmend* *pihu* [linu] läks *kuppu* SJn; *mehe* *taren* *rabasive* *ladva*, *naese* *keera*siva *kubu*; *kolmkümmend* *peo* `panti *kuppu* Trv; *mia* *rii* *all* *noid* *õle* *kubasit* *käänä* `kinni Puh; *ua* *olliva* *ütsipäädi* *kuun*, *panti* `pisti *maha*, *kolm* *kubu* `panti `pisti; *õle* *kääneti* *kuppu*, `õlgist *tetti* *kuu* *sideme* Nõo; *mitu* *kupo* *ako*; *kissivä* *pirru*, *sis* *käänivä* *kuppo* Vön; *istu* *taha* *lina* *kuu* *pääle* San; *kõlgussõl* *om* *pal'lu* *olõ* *kupõ* Krl; [lina] *Kuu* *köödeti* *paiu* *vai* *kõo* *vitsaga* *kiñni*? ja `pañti `rõuku Rõu; *nurmõ* *pääle* *e* *jäi* `lak'ja *vijl* *pal'lo* *kupa*; *oa*? *omma* *kuuh* Se || *paksult* *riides* *inimene* *tulõ* *siia*? *vana* *kubo*, `rõivit `hindä *täüs* *ajanu*? *nigu* *kubo* *inne* Kan Vrd *kubelik*¹

2. (väike) heinasaad *kubud* *olid* `piised, *saud* *olid* *suured* Kse; *einad* *tehatse* *kubuse* *ehk* `saadu Var; *me* *tegime* *eele* *koa* *seetse* *kubu* `einä; `vankri `piäle *pannase* *neli* *kubu*, *sis* *oo* *ette* *suur* `koorem; *kakskümmend* *kubu* `pandi `kuhja Tõs; *Eenäd* *kubus*, *niüid* *võib* `vihma *satta* *kui* *tahab*; *Pistä* *ang* *kubussõ* Khn

kubu² *kubu* Jõe Jõh HMD Rak Hel T, g *kubu* RId Ris(-o) Ote San V, g *kuu* VNg Lüg; *kubo* Rap, g *kubo* V, *kuvo* Vai

1. linnu a. *pugu* *kanal* on `ninda *kubu* *täüs*, *et* `uetsub VNg; *kanal* `vatsa *ei* *ole*, *kanal* on *kubo* Vai; *kana* *süön* (söönud) *kubu* *täis* Ris; *õtsik*, *mis* [kana] *kaala* *all*, *kos* *terä* *sisen* *om*, *mis* [keha] *sisen*, *tuu* *kõva* *om* *kubu* Ote; *kanal* *omma* *kubon* *sõmõra* *vai* *liivaterä*? Kan; *ma* `leiksi *kana* *kubu* `lahki, *sääl* *o'l* `liiva ja `ruusa Har; *kanal* *um* *kubo* *mao* *iist*; *süük* *lätt* *hõt'sikuhe*, *säält* *kubo* `sisse Plv; *kanal* *kubo*, *koh* *liiv* *siseh* Se b. *puguala* *varessel* on *must* *kubu* Lüg; *esä* *um* *verrev* *alt*, *päält* *um* *hahk*, *kubu* *um* *verrev* (leevikesel) Rõu; *sälä* *päält* ja *kubo* *päält* *um* *siniraag* *sääne* *pruumikass* *hahk* Vas

2. mõhk, jämedam osa (keskel) *kus pien on* [pudelil], *sie on kaul, all on kubu, `kaulast akkab kubu `pääle; Laes rippus `sirmiga lamp, `lambi kubu õli `klaasine Lüg; potti kubu; `lassa [heina] `kuhja kubu* (keskelt laiemaks) Jõh; *kubus jäme(dam), mõhakas `mõisades õlivad `puolest `tündrid ja `vierandikkud, alt ja ülevalt tämä õli terävämb, kesk`paigast kubus Lüg*

kubukas *kubukas* jäme, kõhukas *kubukas kuhi, `kespaik jäme Jõh*

kubuksis *kubuksis(s)* paksult riides *Ma olen nii kubuksis, et ei saa omald `kiņņe`paulu `lahti; Küll sa piad sen `lapse nüid alade kubuksiss, sie jo `viimaks `külmitäb Kuu*

kubunase *kubunase* punnis, pilgeni (täis) *kammila kohud on kubunase `kalkisi täis Jõe*

kubunesa *kubunesa* parves, hulgakesi *Kubunesa `kargati `liikumata kalale `kallale* (merikilkidest, kes surnud kalu söövad) Kuu

kubõh(h)itsõ pl *kubõh(h)itsõ?* Se; sg *kube, in, pl kube, i|dsõ?* g *-stõ* Lei *kube kubõhitsõ vatutasõ `õkva* [hobusel], *kubõhit`sist vatt `tsilkuss, nii juusk* Se; *kubõ, istõ pääl* (pealt) *pal`lass ta lamass* (see lammas) Lei **Vrd** *kubõrma*

kubõllikanõ *kubõllikanõ* kuplas, kupladega – Vas **Vrd** *kublane*

kubõr *kubõr* g *kubra* (taim) *kubra, kasusõ?*, *kubõr kasuss, sääl om pal`lo `kupra; l`ätt tu kubra par`k `õkva vett piteh ojoss* Se **Vrd** *kober*²

***kubõrdama** *kubõr-* krookima, kurrutama *Meestera suur särk* (kuub) *ol`l ka, säänä sama* [kui naistel], *mugu, tuul olõ õs `käüse kubõrdõdu?*; *Mõni jäl kubõrd vai kimard* [hamet] *kaala mant Rõu*

kubõrlik *kubõrlik* krobeline, ebatasane *ta sääne kubõrlik rõivass, ei olõ sille* Plv **Vrd** *kuberlene, kubõrlikanõ*

kubõrlikanõ *kubõrlika|nõ* g *-dsõ* Rõu, *-tsõ* Plv krobeline, muhklik *vana pedäjä kuur ol`l kubõrlikanõ; kubõrlikanõ rõivass, mis ol`l `mitma `nit`sega koet, es olõ? sille; tsia rahu? umma? siledä?, `vaskal umma? kubõrlikadsõ?* Rõu **Vrd** *kubõrlik*

kubõrma pl *kubõrma?* kube *kubõrma? umma, paistõdu?* Rõu **Vrd** *kubõh(h)itsõ*

kubõruisi *kubõruisi* kössis, köötsus *ku om hädäline inemine, k`epiga k`äu, kubõruisi k`äu, `maahha sata* Se

kuda → *kuidas*

kudagi, kudagid, kudagit → *kuidagi*

kudagina *kudagina* Puh Nõo *kuidagi ma lei `kirve kõvaste puu `sisse, peräst es taha kudagina kätte `saada* Puh; *ma, i saa põlvist kudagina `istu, põlve, m `kange* Nõo **Vrd** *kudagine*

kudagine *kudagine* = *kudagina tõnekõrd tuleb ahjust kibenit `väl`lä vai kudagine Ote*

***kudaja** *kodaja* Ran San Urv; *kudai* Trv, *kutai* Hel V tgn < *kudama küll om vali suka kudai* Trv; *eißs* (ise) *ol`li kodaja, mis ma tuust `võõrast vil `kutsõ* San; *vai ma no inäp suur kodaja olõ* Urv; *Ku, ka`ran käve, sõss ol`ligi esi, tuu korvi, kutai* Rõu; *jalglavva? tuu um, minka kutai tallass `nitsit* Lut **Vrd** *kuduja*

kudaki → *kuidagi*

kudama *kuda|ma* Mih Aud Saa Kod Kõp Vil eL(-me M), *koda|ma* TLä Võn Urv Har, *-mõ* San Krl, (ma) *koa(n), kua(n)*

1. **kuduma** *Liiso oli va ermus `kange ikke `kangut kudama* Mih; *minul ei jää kiba `lõngu, [aga] ku `ästi kudada ei mõsta, siss jääb* Aud; *mia koan sukka; kudasin juba `kanga*

maha, nüid on kangas `koetud; räime mõõdetse keß on võrgu `muudu `koedud Saa; Kis selle `kampsuni sulle kudas Vil; koab kangast; me `kuame ike uvvist lõngust; lüke om täis `koetu, taht ärä `laske Trv; ei ole mia `öökest kudanu; mõni jämme lõng om kudaden `sisse lännü Hls; `ämlik kuda `võrku; tüdruk kuap sukka; ega ma `endel es kua Krk; `villu `kaastnuva, `kangit kudanuva (leerilapsed) Hel; nellä `nitsegä toomist (toimset) kangast `koeti; naese kudasiva vanast `suuri `nuute (nootasid) Ran; neid `kangit sai keväjä küll pal`lu `koetuss; kes sia põrna ärä süüb, tuu mõestap `vüükest kudada Puh; sa `let via `sisse kudanu (kangale); nõnaräti `koeti `kangan; `kuame sängi `linnu Nõo; suga lagunass, ei saa kudada Rõn; mi kuami kangast San; vanast imä iks kodi noid vöid; ma koi rõivast Urv; mu tütar mõist `kangiid kota? Krl; puul` sukka ol`l kodamalda, siss `jäie esi `haigõss; `võrku ka koedass piiritsidega Har; mõni kudi kangast; ativõrk ol`l `pijnist langust `koetu; noil `koetuisil `rõivil ol`li? egä ütäl uma nime? Rõu; jalgrät`i kangass ol`l kuta?; ol`l `kanga_kõik` `koeduva? Plv; ma_koi `hindälle pal`lo sukkõ ja `kiñdit Röp; lavva pääl `kuamõ `võrka Se; ma las olnu kudanu (oleksin kudunud); veis teil `kuetasõ `kanga (kas teil kootakse kangast) Lei; `raaskõsõ um inne jäänü?; vaa maha kuta? Lut

2. punuma, põimima lõhmusse ja pajo koorest `koeti `viise Trv; `korvi kudame Krk; lepp om abrass, tuu läp `kat`ski, aga pajoga kua; [tooli] põhi `ol`li `koetu nigu toomine rõõvass Ran; vanaesä kodass `korve; miu esä kodass `keidsi ja `kõiki `teie Nõo; nuu ol`liva puu koorist `koetuva, pajo koorist `koeti koton pidädä viisu?; pruudil pidi olõma pal`lo pal`mikit `koetu Võn; `nitsid koetas `ruupe pääl Ote; nuu? viiso? omma? nigu korv `koedu? Kan; latsõ_kot`ti lehmile vainiku pähä Har; ma `koiõ haõkõisist vanikit Plv; ma_ka `kuasi `viisa meelest om är? lännü? Vas; `korvõ kudava?, `kiskva `pirda Se || müüri laduma Nosselga ol`l egah taloh ku `müürü koiva? Röp; `kipsi tuvass ku `müürü `kuadõ? Se

3. lõõma, peksma Olli `kaake käest kudade saanu, moka ollu veritse puha Krk; siss nakass toda kudama rihmaga, siss nakass minu taguma Ran; Ma rihma võti, no kül ma tedä sõss kodasi Urv; ku siss poißs manu juušk, piidsaga kodama `naksi, tsiga viñg enne käen; `pañdi neli harru maha?, rõest, `naksi uma `katsõma koodiga kodama Har; `kapjuga nakaßs kudama (hobune) Rõu; kae?, suurõmp kuda vähämbät; sai kuta? minno Se || hum kratsima Leena kudab minu küintegä sel`jä piält Kod

4. jooksuma `soldan kuninga mijs kudi kaali aiast `vällä Rõu || (vihmasajust) Lei_pilve? ütte `mühkü, sõss ku uma kärägu är tek`k, nii pañd kudama Rõu

kudas → kuidas

kude¹ kude g koe Saa Hag Juu Koe Pal Lai Plt Trv, kue R Var Aud KuuK Koe, kudeje Kod MMg; kudõ g koe Plv, kue Khn; n, g kude Kuu Vai Sa Hi Iis Trm, koe Muh LäLo Var Hää K eL(koi Krl Har), kue L HaId Jä ViK, kuõ? Lut

1. kude `Arva `kuega labane `kajjas IisR; tihe `kuega riie Khk; igal `riidel on oma kude Hag; kui soab kangas iluste `kootud, siis on ilus kude, ilusa `koega kangas Juu; ku sa kaits `kõrda `lõnga `viskat järest kural poole, sõss jääss äält puult üits lõng `valla, ei lää kuttu Krk || tuu lätt pařembadõ kuttu (jutt sobis) Har

2. a. koelõng Ise `kehräb, ise kudub, omad kued, omad `loimed Kuu; kude `aetasse käsiede piald kääřpuudele; Linasel `kangal linane kude, takkusel takkune; Kude ikke `kanga valitseb (määrab headuse) Lüg; kude on sie, mis `kuutasse `kanga `sisse Jõh; kedrati takust kude, `seike suur `takne kajjas `tehti Khk; Särgi riie `tehti, linane lõime ja takune kude;

Kude lõppes `otsa, kannas jähi õles `jälle Pöi; kui ta oo `risti riie, siis läheb niisamma palju koet kut `lõime oo Muh; Pole änam nii palju kudet, et ma kanga maha saaks Rei; sel `kangal lõime oo ilus, aga kue oo jämä Mär; muist `lõnga sai `lõimese ää kedratud, muist `koese Var; kude ja `lõime lähäb õhe pal'lu Saa; nied pienemad [takud] `lõimeks ja jämedamad kueks KuuK; kangas võtab paelu kuet JMd; iga `lõime lõng jääb üle kahe kue JJn; kude `aetasse pooliks ja pannasse süstikusse Koe; takud `võeti püksi kudejes, lõemed õlid linased Kod; kuteest tuli `puudu Lai; koest tul'li `puudus KJn; lõim al'l, koe must, koet ei ole sel `rõõval nätägi Trv; koe koets `sisse ja lõim käärits üles Hls; lei poodi lõeme `sisse villatse koe, sai `tihtsä rõõvass Nõo; vee veetas üles ja koe koetas `sisse Ote; ta ei olõ koid häste kiinni lõönü?, selle om rõõvass koist harv Har; lõim lätt `piuta, koe `risti Se; kues koekas, koelõngad katavad lõimelõngu Kui kue `liiga kierd on või `liiga jäme, siis paistab kue väga `väl'ja, on kues kangas; Kues kangas jääb liiga tüma, kue on õrnem lagunema Jür || fig kudes-lõimes nee `seantsed asjad, pole kudes `lõimes olnd (pole kuulnudki) Khk; See tegu mis sa tegid, oo küll seike et pole äi kudes äga lõimes (ei kõlba kuhugi) Kaa; me põle mitte sest kuteest `lõimest (me pole sugulased); teab kus kutes `lõimes see oo (kadunud lehmast) Muh; Süni änam mette kudesse äga lõimesse (üldse mitte) Emm; sji on vana sul'i ja vana rehä, ise kude ise lõim Kod; ah sa imeh, tedä saa `lõimi ja kudõ,ihe (kärmet inimest jätkub kõikjale); esi? lõimeh, esi? koeh (keelepeksjast) Plv; Ta jutt om välän lõimest ja koest (arusamatu) Vas b. (sisse)punutav osa pistand aed pulgest saab kojutud, teine kude teisepoolt Pha; `sisse kude olli paari sõrme laiune (niineriba viisu punumisel) Trv; kõik' nüü vitsa otsa miä kudamise man jääse?, lõigatas vääd'sega? ilusahe är? ja_käkitäs korvi koe `sisse Rõu

3. kudumine `kampsuli kude `kümne rubla `ümber arvates, alla `kümne kua saab Kse

kude² kude Pöi Vän JJn, g -me Tor, koe KJn TLä, kue Iis, küü Trv Krk, kutte Vai San; n, g kude Kuu Jõh Jäm Var Saa Ris I Äks KJn Krk Hel Nõo; kudõ Nõo Röp

1. kala-, konnakudu `konna kude on tedre `tähnide `vasta ia IisR; kalad `süüväd üks `toise kutted `vällä Vai; kude aug kevade vara, kude täis, pole veel kudend Jäm; Kude jääb `siia, pojad tulavad `välja Pöi; Meri ärg sööb siia kude Var; [kulleled] üppavad kudemest `väl'la Tor; kui `kül'ma tjiib, siis `kül'mab kude ära Saa; kui on soe kevade, siis on vähä `sääska, siis see kude lähäb mädanema JJn; vesi täis [konna] kude juba KJn; konna kudege ütelti suud `mõstavet, sõss ei päeväde ärä Krk; [haug] söönä tõste kalade kude ärä Nõo
Vrd konnakuder

2. kudumine suvel on räim `oige madalas, kude ajal; sügise ta lähäb `jälle sügavamba - - kudeld ära lähäb ja; kui `oige tugev vuo, siis [räim] `ültse ei `tuldk'i kudele Kuu; sie on jääkala, esimine mis kudele tuleb Jõh; turva kude on ka ike kebade küli `aegu Vän; kevadid akkavad `krooksuma, siis on konna kude aeg Ris; sügise `mihkkipäävä aeg riäbis tuleb kudele; Kiissa `Mat'se juuren om `uussa, siäl on uusside kude Kod; sai mitu `puuta kõrraga [kalu], kude aeg `trehväb Äks; ku konna kudeve, siss ütelts avi küü aig olevet Krk **Vrd** kudi⁵

Vrd kudu¹

kudejal(le) kudejal(le) kudumisvalmis kangas on kudejal, kui juba on alustatud; tüdrukutele `õöldi, kui `õhtast ei saa kangast kudejalle, siis pannasse `üössest saändi `juure magama; ühe päävaga pidi kudejalle panema Lai **Vrd** kudejel(le), kudele

kudejass *kude|jass* g -ja kudeja, kudev kala oja käänu sehen `ol'li üits kudejass; näin kudejat Ran **Vrd** kudukala

kudejel(le) *kudejel(le)* kudumisvalmis enne `taeva minemise pühä sae kangas kudejelle; sul jo kangas kudejel Kod **Vrd** kudejal(le), kudele

***kudeldama** `Atru `pääle sigineb ka neid `atru `kirpusi - - Nie küll ei `ammusta, aga kudeldavad krae vahel ega lase magada Kuu **Vrd** kudima³

kudele *kudele* koele Kui kangast kudele pannasse, siis õigatasse teist inimest Äks **Vrd** kudejal(le), kudejel(le)

kudeli *kudeli*? surnuaed ku mul pojakõnõ ar `kuuli, sis peräst ku ma kudelit näi, sis ma kõõ iki Se

kude|lõng *koelõng* `loimi `sisse `kuoda kude`lanjad Vai; kude lõng ning `varda lõng keritasse `pehmemini kera Khk; kude lõng loobiti surnukaga `sisse, kui kangast kuduti; kudelõng õli laum kui lõimelõng Trm

kudema *kudema* Jäm Põi Tõs Ksi KodT, (ta) *kudeb* R Pä Ris Kad I, *kueb* Kad Iis, *koeb* KJn Trv TLä; *kudeme*, (ta) *koeb* Hls Krk; *kudõm(m)a*, (ta) *kudõnõss* Plv, *kudõ* Räp Lei

1. viljastama, seemet heitma (hrl kalad ja konnad) kalad on kudemass Kuu; `konnad kudevad kevade; nüüd `konnad jo on kudend `välla; nüüd `konnad evad enamb `krouksu, `onvad vaid (vait), nat on siis jo kudetü Lüg; kalad kuttet; kala tuli jokka kudema Vai; Särg meres äi kude Põi; purikad ajavad üles `metsa kudema suure vete `aegu Vän; lutsud kudevad pääle kadrina pääva Trm; mõni kala kudeb talvel lume aeg; ärä kudenud kala one `lõrtsjäs Kod; latika `koeve; kaesit kas latik om koenu Trv; avi ja konna ütelts üte kõrrage kudevet Krk; kiiss koeb ülevän järven liiva pääl; sudak muial ei koe kui kivide pääl Ran; ku kala `koeva, siss om niisa ja marja kõik segi Nõo; kala[?] umma[?] joba är `koenu[?] Plv; `vahtsõst `aastast pääle luts om kõgõ edimäne kudõja, luts kudõ, kos kivi kenga[?] oma[?] järven Räp || pej paljunema nää, kuda inimesed elavad, `üstku uúsid kuevad Kad; k u d e n u (d) fig roidunud, kurnatud Mies `nindagu kudend `räimis Kuu; lõppend ära nagu kudend konn, pole muud kui inimese vari Ksi; puul `aiget, külmä käest välläst tule, är kudenu Hls; är kudenu inimen - - `müüräss ütte `puhku Krk

2. parvlema, suruma siäsed kudevad, tuleb `suuja; kudevad ja `sõõgleväd, üles ja `alla `lendäväd nõnnagu kiigeväd Kod

Vrd kudenema, kudima⁵, kuduma²

kudenema *kudene|ma* Pä Juu Puh, -m Hls, -me Krk San, -mma Lüg; *kudõn|ama* Kan Urv, -õmõ Krl, -õmma Har VI

1. kudema, viljastama `konnad ku kudenevad, siis `tievad äält, `krouksuvad Lüg; pal'gid segavad kudenemest kebadi Vän; kevadi on räimed alle kudenemata Saa; konnad kudenevad ikke vee sees, ega tema koeva maa piäl või kedägi `olla Juu; rohilese konna eläve lohun, röögive ja kudeneve Krk; mõni aasta kudeneva äste konna Puh; kala[?] kudõnõsõ[?] järvel, konna[?] kudõnõsive[?] lohdil Krl; üt'sjagu `haugi kudõnõsõ hangõ `aigu Har; noorõ kuusõ[?] pandass jõkkõ `pistü, kos säre[?] kudenemma läävä[?] pääle Plv; keväjä `naksi nuu_kunna_kudõnõmma; kunna[?] `väega_kärisi ku kudõsi[?] Vas; latik kudõnõss mai kuu seeh, linnass ja kogõr kudõnõss rüä `häitsmise `aigo Se || fig kiduma, otsa lõppema ke `nõnda `vaisest ja põdejast jääb, `üeldasse et kudeneb `vällä; no sie lehm kudeneb küll `surmale `vasta Lüg **Vrd** kudunema

2. *siginema sjuu*[?] (maod) *kudõnõsõ_kah keväjelt Har; naid siu`vainlasi (põrgulisi) um kõigin paigun, naid`rõipit kudõnõss ka`hirmsahe Rõu*

-kuder Ls konnakuder

kuderdama¹ *kuderdama kudrutama tedrid kuderdavad Emm Vrd kuterdama¹*

kuderdama² → *kuterdama*²

kuderik *kuderik g -u varjualune, hagerik mõnes`kohtes sai laada ette või taha nihuke kuderik`tehtud,`lautas põlnd`ruumi, siis sai mõni loom` sõnna kuderikku`pandud; suiks`jälle regi tõmmati kuderikku; kuderik on toa`akna vari,`talve ei külmeta mitte ärä toa aken, kuderik on natuke maja seespool; tühjäd kolid kõik kuderikkus Juu*

kudetaja *kudetaja isaskala (kudemisajal) kudetaja on all ja`paarija peal. mida`veiksem ema, seda suurem on kudetaja Trm*

kudetama *kudetama [munelt tulevad] kanad kudetavad Jäm*

kudeviti → *kudevite*

kudevite *kude|vite Muh, -viti Var, -viti Tõs*

1. *risti kudet (välja) lõigatud kes lapseldane oo, siis tehasse kudevite`riidest särk; jõkid`tehti koa kudevite`kangast, siis sai napemast`riidest Muh; Näe, sellel kudeviti särk`selgas; Kudeviti kõrti ei tehtud Tõs*

2. *see kanjas oo kolme niiega kojotud mis kudevite oo, neljaga oo`toimne ja kahega oo labane Muh*

3. *kiivas, viltu (nelinurgast, mille diagonaalid pole ühepikkused) – Var*

kudeviti → *kudevite*

kudi¹ *kudi Kuu VNg IisR Vai kõdi poiss tegi`tütrukulle kudi VNg;`kartas kudi Vai Vrd kudin*²

kudi² *kudi Khn Aud puuplokk, laeva tõsteseadme osa Liivri suõdid olid enamä kudidõga Khn*

kudi³ *kudi piibuork piibu kudi olli tubakkoti kül`len`kinni; kudige sorgiti piibu perset Krk*

kudi⁴ *kudi Kuu Kaa Emm Kad kiirus, rutt Täna oli merele`mennes`kaigil kudi pääl; Mies pani`nindasuguse kudiga menemä Kuu; Meestel oli seike kudi pæel; Emm tegi poistele kudi taa Kaa; Tegi igavest kudi (kiiret sõitu) Emm; pani kudi`piale Kad*

kudi⁵ *kudi kudemine nüid oo kala kudi aeg; kunagi ma sai kahessa`puuda`päevis (kalu), see oli särje kudi`aegas Tõs Vrd kude*², *kudu*¹

kudi⁶ *kudi Khk Juu sarvedeta, nudi kudi`palgega [lammas] Khk; lammas on kudi, kui tal`kõrvu peäs põle, kuuleb küll, aga kõrvad nagu`pisksed tipud Juu Vrd kudri*

kudi⁷ *kudi kaudu Ree`jälgi kudi jo`minti; Tuli klodides tulipuu unigud kudi alla Rei Vrd kaudi*

-kudi Ls nõglakudi

kudima¹ *kudima Jäm Khk Mus kiiresti käima, vudima Poiss kudi aja äärt mööda kuju poole Jäm; lääb kudides, nõnda kudib, oli ni sage sammuga Khk; pani ma siis ennast kudima külla`poole Mus*

kudima² *kudima (paljaks) nudima, pügama kuditase pæe nõnda`puhtaks, mette karva`inge_p jæe änam Khk*

kudima³ *kudima* kōditama *Akkas* `kaindla alt *kudima* Emm **Vrd** kudeldama, kudistama¹

kudima⁴ *kudima* peksma *kudō mu läbi ku pini* Se

kudima⁵ *kudima* kudema Var Tõs *kui nad* (särjed) *kudima* *akkavad*, *siis nad kõik* `summas koos; *egä näd rinnameres ei kudi* Var; *kalad* `mängväd jah, *kuivad* Tõs **Vrd** kuduma²

kudin¹ *kudin* Pha Põi Muh, *kutin* Har, g *kudina* (kõne)kõmin jälle üks jutu *kudin tuleb* Pha; *siis* `olli `sõuke *kudin et* Muh; *ma_kuuli et* `väikene *kutin ol'l, lät'si* `kaema, *latsō_kudisi*? Har

kudin² *kudin* g -a RId kōdi mõni `kardab *kudina*, *et akkab kisendamma kõhe* Lüg; *mie* `kardan `kaindla alt *kudina* Vai **Vrd** kudi¹

kudin-kadin on *kudin-kadin* (k)rabin, sabin *Ma kuuli* `põõsa all oli *kudin kadin*, [ma] `vaata, rottid ajavad `õhteteist taga Põi

kudi|pea nudipea *kuditase pēē nõnda* `puhtaks, *mette karva* `inge_p jēē *änam*, see püsustel poistel, *siis nad on suured kudipeed* Khk

kudisamma *kudisamma*, *kudista*? tasa (omavahel) rääkima *latsō omma jo üless tullu*? *ja_kudisasō*?; *muide Hipō om kah mi Mõhka* `tarrō lännü?, säääl *kudisasō pääle katõgõsō* Har **Vrd** kudisema¹

kudisema¹ *kudisema* Kse, -eme San, -õmma VId tasa (mahedalt) häälitsema, kudrutama *kana* `võtva *kui kudises* San; *kudisõsō*? *ku_kana*? inne Plv; *katō* `keške *kudisõt* `pääle (omaette elades) Räp; *tuvikasō kudisõsō*? Se **Vrd** kudisamma

kudisema² *kudisema* kōdi tekitama `ühte `puhku *kudiseb inimise* `küljes, `ulgub edäsi tagasi, *luttikas ehk* `kirbud Lüg **Vrd** kudistama¹

kudistama¹ *kudistama* R(-mma Lüg Vai) Rei Lämpõ Juu VJg Iis TLä, -em(e) Krk (külge) puutuma **a.** kōdi tekitama, kōditama *Kudistas ja kudistas*, *kas vai sure* `nauru kätte; *kui last kudistada*, *siis* `lapsel on üvä miel Lüg; *kuiv kõha*, *kudistas nagu läkkeköha* Jõh; *älä kudista* `minnu Vai; *Liiga* `palju äi tohi *kudista*, räägida, *et üks oli sedasi ää surnd* Rei; *kirp kudistab* `kõrves Mär; *kerp läks* `kõrva ja *kudistab seal* VJg; *kirbu kudistava* Puh || *kabistama poiss kudistab* `tütrugut VNg; *kukk kudistab kanu*, *ta* `tallab kanu, *kabistab* Juu **Vrd** *kudima*³, *kuditama*, *kutistama* **b.** sügama *kõrv sügeleb*, `tarvis `panna sõrm `kõrva ja *kudistada* Lüg; *siul* `väike näpp, *sa saat oma näpuge esi kudiste* (kõrva) Krk || *urgitsema piibu varrass katti ärä*, *kellekige ei saa ääp* `piipu kudiste Krk

kudistama² *kudistama* VNg spor Sa, Rei L Koe I KJn Ran, -mma Lüg Har VId, -em(e) M tasa häälitsema (sosistama, kudrutama) *kanad kudistavad* VNg; [ehalised] `Seisvad *seel sülla peel* (aideaesisel) ja *kudistavad* Jäm; *Ta* (kana) *kuulti pesa peal kudistavad* Põi; *te isi ike kudistate ja ajate sala jutto paegal* Mih; *inime vahest kudistab* `rääki Tor; *lapsed kudistavad ühes kuos* Iis; *ah me kudistime nõndasamati* (jutlesime); *kana kudisteve nüid*, *las na kudiste nüid säääl sehen* Hls; *just ku kanase kudisteve katekesi* Krk; *ütsindä ei kudista* Ran; *Latsō_ka_kapi takan mugu_kudisti* Rõu; *Mis ti*? *noh tah katekesi kudistat*; *Kanasō*? `naksi_kudistamma Vas **Vrd** *kuditamma*, *kudritsema*

kuditama *kuditama* Kuu VNg kōditama *Mes sa kudidad* `aeva jala ald, *ma kolejast* `kardan Kuu; *kudita teda* VNg **Vrd** *kudistama*¹, *kutistama*

kuditamma *kuditamma* tasa häälitsema kana[?] jo_kuditasõ[?], na[?] `lätvä vašt är[?] magamma Rõu **Vrd** kudistama²

kudra *kud'ra, kud'rä* Se, Kudrä Vas

1. s juukselokk, kihar *Olõt kül illos, no[?] omma kudrä[?] pääh* Vas

2. a kähar, lokiline, säbruline *Illos kudrä pääga poiskõnõ* Vas; *kudrah lammašs, tu om saksamaa villaga[?]; t'sural kud'räh hiuss; käbräh karv, kud'räh, kut'rä tõmmanu[?]* Se **Vrd** kudrava

***kudratama** *Kudrätämä* lokkima *Ma[?] kudräti hindäl hiussõ* ar Se

kudrava *kud'rava* lokkis *kud'rava`hiusõga[?]* Se **Vrd** kudra

kudres *kudres* g -e teder *Kudres on teter, kudrustab`kangest; Kudresed* [on] metsalinnud Hää

kudri *kudri* nudi, lühikõrvaline (lammas) *kudri`lambal pole`körvi mette; kudri lammas on lühiste`körvadega; kudri on`körvisita lammas, pisigeised kõrva`loodused* Khk **Vrd** kudi⁶

kudrikanõ *kudrika|nõ* g -tsõ krobeline mari um *kudrikatsõs kokku`kuiunu[?]* Rõu

kudrima *kudrima* nikerdama, treima *ilusti`väl'la kudritud,`reitud* [ese], põle na`lihtne, et puust`väl'la raiutud Tõs

kudris *kudris* kräsus, sasis *kui üks asi on kokku`tõmmand, sis on kudris, lõng ehk`juuksed* VJg **Vrd** kudrus², kudruses

kudritsama *kud'ritsama* (kaunvilju) poetama, lüdimä SääL`hernen nuu *latsõ_mugu_kud'rid'si* Rõu **Vrd** kõdritsema¹

kudritsema *kudritsema* kudrutama, kurameerima *Aksid`ammu kudritsema, vanad es tee sest mette midagid; Näedse, kuidas nee kudritsevad* Khk **Vrd** kudistama², kudrustama

kudritsõmma *kudritsõmma* nakitsema [kanad] *kudritsõsõ[?] hiändä liiva siseh ja soputõllõsõ[?]* Räp

***kudrituma** nud-part *kudritunu[?]* pehmenenud, tohletanud *kaali[?] lävä[?] kudritunuss,`mulkõ täüs nigu sai vai pess keväjä* Kan

kudru¹ *kudru* lobamokk, keelepeksja *Seda_b* või *uskuda mis täma räägib, äga teda pole muidu kudruks üütud* Põi **Vrd** kudrutis

kudru² *kudru* Hi Kir hrl pl (väike) klaashelmes *kudrud, palmigu`ändade`pääle`panti`kruuti na kut võrgu silmad* Emm; *pruudil olid kudrud`kaelas* Rei; *vanaste olid kudrud jaki pääl* Phl; *pärlestega või kudrudega mütsid peas* Kir **Vrd** kudrus¹

kudrus¹ *kudru|s* g -se Sa L(g -sõ Khn) Ha Sim, -sse Muh LÄPõ(-o|s LNg Mar) Iis, -kse JMd ViK; *kudru|ss* g -se Lai Plt, -ssa Trv; *kutru|s* g -se VNg, -kse Kuu hrl pl väike klaas- või kivi helmes *Vanal ajal`neuluti neid`kutruksi`riiete`külgi* Kuu; *kudrused, pisigeised kut oleks läätsad olad, kivist sedised* Jäm; *kudrused oo eige pisised`elmed* Khk; *Vanast olid emastel pühade aega kudruse roõõid* kaelas Kaa; *põll`olli`piipre-l'la ja kudrussid täis* Muh; *krõll'id`kaelas ja kudrossed riiete peal* LNg; *kudrussid oli igäte`karba* Vig; *Vanaste oli kudrustest`tehtud kurdid ja jäkid olid kaela`ümmert ja eest kudruse paelaga ilustud* Han; *naesed`kantsid kudrusid* PJg; *kudrused olid`piened nagu raheterad* Hag; *kudruksed õmmelda`rindade ette ja kaela`ümber* VJg; *kudrussid õmmeldi tanude`kül'ge ja jakkide ette* Lai; *kudrussed nõelutasse õhukse naha`piale* Plt; *Amba ilusa ku kudrussa* Trv || *ku*ljus *kudruksed olid`uostel kaelas, tore pulmasõit* VMr **Vrd** kudru²

kudrus² *kudru|s* Tõs Ksi, g -se Pöi, -sõ Khn, -sse Muh; *kudro|s* Mar, *kudru|ss* Trm Lai, g -sse; pl `kutruksed Kuu

1. s (villa)kähär, säbru *Ne`kutruksed on`sendä`oite`pehmed;`Talle`kutruksist saab ilusa`lanja jakki jauks Kuu; kähäräd nagu kudrusõd olid`juusõd, nagu karunõ koer oli Khn; veke tallekesel on`krässis vill nigu kudruss Lai || anetõberoho kudrused,`pissed`valged korrad kasude`kül`ge, see oo tänav`aastane kasu Aud*

2. a lokiline, kräsus küll oo elos kudros vellaga lammast Mar; *kudrus villad oo`äste koos Tõs; kel ästi peeniksed`juussed, siis`üeldi kudrus, nigu`lammal Ksi;`kangest kudrusse villaga tallekene, lühelane ja`kangest kähäras,`krußsis; mõni lammast on kudrusse villaga, mõni`lahke villaga Lai || tiheda keeruga nii kena kudrus keer, ta teeb ikka`seikse kena kudruse keeru Pöi Vrd kudris*

kudruses *kudruses* Plt, *kudrusses* Trm krussis, lokkis (villast) vill on kudrusses Trm; *lõng lääb`kuurdu, villad kudruses Plt Vrd kudris*

kudrus|kael *kudru|s-* spor L, Kos Koe VIPõ, -ss- VJg Pal; `kutrus- Kuu kirju kaelaga lind *kudruskaelad on tedred Kos; see kana on kudruskael, tal on`mitmesugused suled kaela pial Koe || fig`neitsikased`nuorukased,`kutrus`kaula`kaunikased rlv Kuu*

***kudrustama** pr (ta) *kudrustab kudrutama Kudres on teter, kudrustab`kangest, jusku kana kutsub`poegi; tedred kudrustavad Hää Vrd kudritsema*

kudrutama *kudrutama* Sa Muh L spor KPõ, I Plt KJn Trv Nõo Kam, -mma Vai, -em(e) Pst Krk; *kudrotama* Mar Ris Kod; `kutrutama Kuu VNg, -mma Lüg Vai

1. kurisevalt häälitsema `tetre`kutrutab ja`metsis`suhkab; sie tetr on`kaua jo`kutrutand Lüg; *teder`ajab kahu ja kudrutab Mus; Üks [metstuvi] kudrutab ja teeb pesa puu`otsa; Teder kuulti juba`metsas`peale kudrutavad Pöi; see oo vist põldkana, muud linnud ep kudruta mette Muh; kui tedred sügise kudrotavad, siis`tulle soe ja pikk sügise Mar; isa[teder] ikki kudrutab ja jooseb`ümmer emade Saa; tedre kudrotab kevade mängi aeg Ris; tedred kudrutavad kevade aal JMd; ku teter ommogo kudrutab, siis [tuleb]`külmä, ku`õhta, siis`suuja Kod; isä teder kudrutab KJn; tedre kudruteve kevädelt Pst Vrd kudrustama, kudrutsema, kuterdama¹*

2. (mahedalt, sosinal) vestlema; kurameerima *Küll poiss`kutrut alade`tütrigüga Kuu; Kena kudrutada küll, aga aega pole änam; Tüdrukud kudrutavad poistega kambri Kaa; Las need noored kudrutavad Mar; nied plikad`kanged poistega kudrutama Jür; poisid tüdrukud omavahel ka kudrutavad, kui nad`kuşkil on pimedas, või`õhtal, siis on nisuke tasane jutt ja natuke`naeru, see on kudrutamine; tüdrukud ulgakeisi koos, siis ka võivad kudrutata Lai; kudruteve ku tedre Pst; saesa sääil kül`män`kambren ütsindä, tõese kudrutava`lämmän taren Nõo Vrd kudritsema, kudõlõma*

kudrutis *kudrutis* tühjajuturääkija, lobamokk *Täma on muidu üks kudrutis, seda_b või`uskuda mis täma räägib Pöi Vrd kudru¹*

kudrutsema *kudrutsema* kudrutama tedre kudrutseve San

kudrutus *kudrutus* g -e tühijutt, loba *Ah tema kudrutust nüüd!`Kesse seda usub IisR*

kudrä → kudra

kudu¹ n, g *kudu* R eP Hls TLä San V, g *kuju* Vig PJg, *kuu* Pai, *kuu* M San Har; n, g *kudo* Vai Mar Kod Se

1. viljastatud kala- või konnamari kui külm rikkub `konna kudu, siis torm rikkub kala kudu Kuu; kevade `konnad kduvad, kudu on seda `muadi kui `sambele VNg; Kudu pidada `tetre`tähnid ära `kautama IisR; kala kudust tulad kala pojad Khk; siia kudu oli nõnda palju Mus; kudu oo nagu pilve natuke, väriseb kui `piose võtad; konnad tegavad kudusid, suured pärsid oo vee peal Muh; kala kudud vees, kui oo kudund Rid; `öötasse konna kujud, jo ne konna poead siält tulavad Vig; kala kudu oo koa paks, süldi `moodi Tõs; Võrgu selüsed olid kudu `täüde Khn; kududest tulevad konnapojad, `éstiks on kudul pisikesed mustad terad sees Ris; kalal pidi koa kudu olema Juu; mis `järve kudeb, seda kudu on vähä nähä Trm; kunn lask kuto Se

2. kudemine arvestatti, kui meri `heitsema hakkas, et nüüd kala kudu on läbi Kuu; mais jo `alga [kaladel] kudo ja `jaani`päivä läbi Vai; räimel on vist kolm kudu `aastas Hää; särje kuu aeg oli nelipühi aeg. kui neil kudu oli, siis sai neid küll Pai; rääbisse kudu `algab eel `mihkli`päeva Trm; ku lepä iire kõrvul, siss akkap säre kudu Krk; säre kudu um `müüjä Rõu; kuttu, kudus kudema(s) kalad on kudus Jäm; sudaku tulive kuttu sel aal Trv; kevade tulep särg kuttu `vällä, sõss lammist püvvetäs Ráp || paaritumine; sündimine ku pali madosid ühen koon, siäl on näie kudu Kod; soe² omma² kuü pääl, esätse emätse koon San Vrd kude², kudi⁵, kudu aeg

Vrd kude²

kudu² n, g kudu S Mar(-o) VJg Trm Trv Rõu Lut, g kuõ Khn

1. a. (riide)kude `kotris kudu, pole nii tiheks `kootutki Põi; na üks silmilene kudo (silmkude), nisoksed suured augod jäävad `sesse Mar; labane [riie] on `lihtsama kuduga Trm; kuttu õnneks, täppi sul lät's ka nii ilostõ kuttu tuu asi, uma nellikümmend `ruublit sai iks kätte Rõu || mesilaste kärje kudu on ilus VJg b. kudumine `eildene kudu oo siit saadik Muh c. riidest (sussi)pealis Pät't oo jalavari `riidest kududega; [võetakse] puupakk, tõmmatakse kudu `sõnna `peale, `ümber paku; pätil on `pealne ja kannatagune, kogu `üitse kudud, kudu `alla `aetakse tallad Jaa

2. (kaevu) kivivooderdis Vanad kajud, `aasta sajad on kudu seisnd; Kudu akkab `sisse tulema (varisema) Põi

kudu³ kudu IisR Jaa Põi Muh Mar(-o) Vig Aud

1. a kulunud, vile Oh sie nii vilets kudu palitu IisR

2. s kehv, kulunud asi; kõdu Pole tal enam riietki seljas, mingi sitsi kudu oli ikka kontide varjuks IisR; tika tellad oo omad õied maha lasn, pisikesed kudud veel `otsas; nüüd sab vagusi küll `olla, nagu vana kudu; `justku kudu veel (põdurast vanakesest) Muh

kudu⁴ kudu kandma Sa viha pidama; keelt kandma Ära `sõukest kudu edasi kannan; mis see peaks paers sedasi surt kudu `kandma Khk; Keib küla kaudu teite peele kudu kandmas Kaa; See on muidu üks `sõuke kudu `kandmine Põi

kudu⁵ kud'u VII Kse Han PJg Kod Pil Krk KodT Ráp Se

1. a. int kodulindude kutsumishüüe kanadele üeltse kud'u, kud'u Kse; kud'u, kud'u, kutsuts kukke Krk b. 1stk koduloom või -lind ää puttu kud'use (koera) VII; tibu one veike, kud'ud one kanad Kod; pisike kud'u (põrsas) tahab `süia Pil

2. pajuurb paju kud'u PJg

kudu|aeg (kala, konna) kudemisaeg Oli kudu aeg ja `silku kaik kohad täüs; `Tuomingas `öitseb, `vimma kudu aig `algab Kuu; kudu aeg tulevad `lestad madalasse Hlj; ma_p tee,

mis `aegu se löhe kudu aeg oo Mus; tuulekalu on kevade ainult kudu aeg Pha; kevadi on `augisi `rohkem, kui nende kudu aeg on Kos; kevade konna kudu ajal oli külm, võtab nende kudu ära Amb; kudu aeg on ikke se peris püügi aeg; kudu ajal on niisk vedel justku piim Trm; vana mär dipävä aeg oo riäbisse kudu aeg kõege parem Kod; kui [kala] kudõsi?, `ül'ti, no? um kudu aig Rõu; saat `ainult `lutsa püüdä?, ku lutsu kudu aig om Rär || sündimine nüüd one vasika kudo aeg, kevädi puült `talve Kod **-aegne** kudu aigased sügüsesed lohed nie olid `kaige odavammad Kuu

kuduja kuduja R eP(-oja Kul) tgn < kuduma `kampsuni tegijä ehk kuduja; Ei õle minust kudujada enämb Lüg; Mis `kanga kuduja ma küll änam ole Pöi; ma ole kuduja oln lapsest saadik Muh; võrgu kudujatel ol'l kolme aralene ark, sinna vahele põemiti Vän; väga vähä on neid kudujaid old Juu; eks suka kudujad teind `paksusi [aluskuubesid] kua VMr; kuduja one suka kuduja, kamsike kudujad, tiäväd `kindid ja `kõike, neid `kangruss ei üheldä; sij parem käsi üksi õli kuduja, pahem käsi võt' aga surnuka `vassa Kod; kas `ütled `kangur ehk kuduja Pal; tütar last vaest `õeldi, et - - sellest saab kuduja Plt **Vrd** kudaja

kudu|kala kudev kala kudukalu `püüvedä juo madalald, ku kalad kudevad; ega ka voidnd pidädä kudukalu `kaua `ruokimata, nie `läksid `pehmeks Kuu; kudukala akab `augusti kuus Mus; kui kudukala akkas tulema, siis meie käisime lounatse pool `külges `püüdmas Rei; kudu kala ei tohi püüdä Ran **Vrd** kudejass

kudu-kudu int kudu kudu kodupartide kutsumishüüe – IisR

kuduma¹ kuduma, (ta) kudub Jõe Jõh IisR I, kuob R(kuub) spor Ha Jä, ViK, kuop Puh, kuõb Khn, kuab VNg JõeK Kad, koob spor Sa Lälö Pöpö TaPö, VIPö(kuub KJn) M Ran, kujub, kojub S L Ha Jä VIPö, kojob, koeob Muh Rid HaLä; kudoma, (ta) kojob, koeob, kujob LÄPö, kudob Kod, kutto Vai; kujuma, (ta) kujub Jäm Khk(ko-) Hää, kuõb Khn; impo koetas Ote, `koeti Kan

1. kuduma a. kangakudumisest `surnuka one sie `miņega `kannast `kuuda; `villased tekkid sai ise kudu VNg; mis `kuutust saab, lähäb `kärrri pakku `pääle; `naine on jo kudund `kanga `vällä Lüg; `kuigi `kaua ei `kuoda tekki Vai; külab nee kiudud kuued `kanged kududa on; mis kirjjud, nee kojotase kahe lõņnaga Khk; odrigune riie, vedelast kujutud Mus; mene kannast kuduma, mes sa seal muedu lorised VII; inimesed `tiagid änam kudas kannast kojotakse Pöi; seal kojotade koa `kangud Muh; söba oli `väikse kruuduga, täis villane kannas kujut Käi; käterätikud kujudi murreldi Rei; ma koeo `välla koa (võõrastele); kudovad igat `moodi Mar; meil omalgi kujutas takust riiet Vig; tel'ledega kujutse kangast Kse; vanaste koeoti, nüüd koeotse koa Tõs; ei sua enäm kangast `kuõtud, vana juba; siis akati suštipuõliga neid `lõngu `sisse kujuma, nüüd `kuutassõ `körte kua sedäsi Khn; täna oli seitse lüket ää kudun Aud; Ära kuju nii lodevalt Hää; kujusid `kangad ja kõik tegid peeru tulega Ris; `kangad sai koeotud Hag; kojumisega kukuvad villad `väl'la Kos; sie on kuelõng, mis `sisse kujutakse HJn; kujuvad kangast; ise kuob villast kalevist riiet Amb; kangas on murreldi `kuotud JMd; kangast ikke kujun, aga sukka teen Ann; `kuoksin ikke aru järele `praegagi VMr; ega külas seda `kuutud, nied olid jua amat'mehed, kes `trelli kudusid Kad; `kanga niitega kudutasse kangast Iis; villane tekk kudotud; meie kudima `atlass, siis on lõim piäl ja kude all Kod; emaema `koetu, vanaema oli `kangur kohe Äks; pükside riie ol'li kujutud KJn; lenane riie `ol'li isi kedratud ja kujutud SJn; maha kuduma

kangast lõpetama ma akkan `kangast maha kuduma ehk `kangast lõppetamma Jõh; kujume `kanga maha Jäm; nõnna `olli tüdrik oma `kanga koa saan maha kududa Muh; ta kudosa tänna `kanga maha Mar; Lihitud lõimed olid libedad ja sai `kanga maha kududa Han; ma kudusi jo `kanga maha Aud; kui `val`mis soab, siis koob `kanga maha Juu; Siis külas naerd, et Maali piab nii kaua `kanga rehas, kui maha koob Amb; koon `kanga maha, kui ta lõpul on Plt **b.** silmuskudumisest mütsid oli kojutud villasest lõngast Khk; Emm ütles et ta kuduna (kuduvat) pisiksele Antsule talveks uie kampsuni Kaa; kelle jaoks ne sukad koeotse; ma ole neid ise kudun Muh; `pitsi ja sukka ja kinnast kujutse küll Tõs; torniledes paelad kujuti villasest lõngast varrastega Aud; kojum `kindaid Tür; sõrm kinnast võisid kududa ühe lõngaga, labakinnas oli kahe lõngaga ja kolme lõngaga Sim; varrastega kuduti Lai; varrastega `kuutasse sukki ja `kindid KJn; vardu(d) kuduma varrastel kuduma `vardud kuduma, kujud sa sukka või kujud sa kinnast Jäm; `talve kedrasi `lõnga, millal sa siis `vardud kujud Kär; `õöse kodusime `vardud Pha; ega mind sunnitud `vardud kuduma Muh; Ma kuju eige natust `vardud Rei; `kärmeste koob `vardu, sõrmed üsã nabisevad Tõs; Kihnu naenõ kuõb tie piäl `käües kua `vardu Khn; me kujume `vardi Ris **c.** võrgukudumisest käviga `kuome `verko; `kammila `verko moni kudub Jõe; [vähi] nattad olivad `ümmärgune `niidist `kuotu, puust `tehtu varu oli VNg; `võrku `kuuvad käbigä Lüg; kalasiga kojutasse `võrkusid ning rüasid Khk; võrgud kujuti ise ka Mus; Mõrrad `kooti kanepist, võrgud `tehti linalõngast Põi; `mõrda sai koeotud Muh; noodad saab ikka veel ise kujut Rei; kui `võrku kududakse, siis o kalas ühes kääs ja hui `teises; nägin küll, kui `võrku kujudi Phl; ikka kojoti silm silma `sisse Rid; siis oli, `üiti eina mõrss, oli kojutud arva `silmadega Lih; `uiga `kuutse `võrku Var; sülla kujud `päevas ää Vän; kojuti kodu, linase lõngast Ris; käbiga `kootasse `võrku Trm; kõik nuudad one kudutud, `sorkad käbigä läbi ja kudud `võrku Kod; sii om piirits, kellegä `mõrda `kuutasse KJn || ämäläine kutto `verko Vai; `ämblik kojub ka `võrku Khk; `ämblikud kujuvad `verkusi HJn **d.** vöö-, paelakudumisest vidimed, `miska `kuuti `vüüsid ja `õhju; vüüd kuduma ehk laduma Jõh; õöd ning ohja pailad kojuti kõladega Krj; Öö oli lai kojut pael Põi; nüid `paelu ei `kooda Rei; ennemalt olid lõngast koeotud vööd Kul; pidi ikke ia kuduja olema, kis `päevas öö `valmis kodus Tõs; `öösid kujutatse mõõgaga Aud; villasest lõngast kujutud vüö Kad; vüüid kuduti varna õtsan Kod; kalasabalene pael on `koetud `sõrmede pial Lai || fig peksma kukkusime teda kuduma, kodusime püksid tuliseks Var

2. punuma, põimima; (kokku) sõlmima `lapsed kuduvad `lällest `kruonisi Vai; üks pisine `õlgedest kojutud vakk, see oli vanasti `kestel Khk; `Kõrkest kojuti istende `põhju Põi; lingimispulgaga kududakse `nõõrisi Phl; kuevatab lahetil kalu, laheti oo `vitstega kujutud Var; eena keßs, see oli `sioksest paeltest kujutud Tõs; `looduse `sisse saavad põrgad `pandud ja siis sab kududa (korvi) Aud; sarja põhi `tehti lõhmusse niinest või `vahtra puu `peergudest, niin `meistriga tõmmati peerud, kuduti kokku `sisse, nigu riiet kodus Trm

Vrd kudama

3. vooderdama Meni kes sedasi liivamaa `sisse kaju tegi, see kodus selle ka kuuse `puudega sihest äe; Kaevetud kaju auk oli raudkividega sehest ää kujutud Kaa; Kus `pehme moa oli, seal kojuti [kelder] sihest kividega äe, sau vahel Põi; kao põha peal o salvetsed, sealte `peale akatse kuduma Muh; kraavi põhi oli männa pakkodega kujutud Lih

kuduma² *kuduma*, (ta) *koob* Rei, *kujub* Sa, *kojob* HaLo, (ta) *kudub* Kuu IisR Pöi Muh Hi L spor Jä ViK, Plt; part *kudõnu*, *kunnu* Se; *kudoma*, (ta) *kudob* Mar, *kutto* Vai *kudema kalad* nii *kudumas*, *et mari jooseb`välja* Khk; *kala tuleb madalikkude`peale kuduma* Pha; *kui kalad kuduvad*, *kalad`laskvad`marja mere* Pöi; *lest koob oma marja`välja* Rei; *kalad kudond juba ää* Mar; *need oo isäsed, kel niisäd oo, need kuduvad`poegi`marjadest* Vig; *lõhe ja avi ja sut` tulevad maavij` sisse kuduma* Hää; *kudumese aeal mängivad kalad* Ris; *konnad kuduvad jah* Amb; *kalad kuduvad paunas, sial rohu sies on neid ia`püida* Kad; *kalad akkavad kuduma* Plt; *kunnu hauç, kes mara ar`lasknu`* Se || *lahjuma`viimaks kodus ühna ää* (paks inimene haigusega) Muh || *need sünni enam`süia`ühti, need kutnd marjad* Kse **Vrd** *kudima*⁵, *kudunema*, *kudõlõma*

kuduma³ *kuduma* Röp, *kudu,umma*, (ta) *kudu,uss* Plv pehastuma, pudedaks muutuma *laud um är` kudu,unnu`*, *vanass lännü`*; *ku rõivass kavva sais, sõss tä jo esi`hindäst kudu,uss*; *villanõ rõivass iks kudu,uss innembi; mõni* [maakivi] *um päävä käen är` kudu,unnu`*, *um rabõ* Plv; *är` aigonnu* [puu], *är` kudunu, lätt nii tolmuss* Röp

kudune *kudu|ne* g -se VNg Vai Jäm Khk JMd VJg, g -tse Kse *kudu sisaldav, kuduga koos kudune vesi* VNg; *kivi oli kudune* Vai; *vesi on kudune kevade aal, konna kudu täis* JMd; *jalad said konna kudusest ku läksin viest läbi* VJg

kudunema *kudunema kudema konnad on kudunemas; kalad kudunevad ka meres, kust neid`agahuusi siss saab* Hää **Vrd** *kudenema*, *kuduma*²

kudu|pank = *kuduparv* Ka `päisi`päivä ajal *voib kudupank madala`pääle`langeda ja`vergud täüs`panna* Kuu -**parv** *Kevädised kudu`parved`liikusid alade`ulguld`lahte`päidi - - ja kes viel ei old kudend, akkasid kudema* Kuu -**räim** *kudev räim kudu räim, kui räim on`marja täis kevadel* Jõe; *rüsijegä oli just sie kudu aeal`püüdämine kui se kuduräim madalasse tuli* Kuu; *kuduräimid oo marete`bä`aega* Mus; *Suur kudu räime on nüid siit läind* Pöi; *esites akkas`meitel kudu räime püid* Rid

kudutama *kud`utama* Kse(-d-) Kod(-d'o-) *kanu kutsuma kud`uta kanad`sööma; ma kud`uta kanu`metsast - kud`u, kud`u, kud`u* Kse; *tibotaga näid ja kud`otaga, siis tulevad* Kod

kudõ *kudõ kuni`šeni kudõ* (nii kaua kui) Lei

kudõl *kudõ|l`* g -li *veisetäi kudõli`* *lihmä kaala pääl, kudõli`* *umma`tõpra`tingu`* Lut

kudõlõma *kudõlõma* Se Lei

1. *kudema (konnadest) - Lei Vrd kuduma*²

2. *fig kudrutama ti olõt kudõlõja`*, *olõ õi kosilase`*; *t`sura käävä kudõldõh* [tüdrukute juures]; *sääl (linnas) omma ga hukah, sääl ga`mõistva kudõlda`* Se

kudõrlikasõ pl *Kudõrlikasõ* pilve andma hüvvä ilma Rõu

kue- → koe-, koo-

kuera|airu *nooda osa; püstpuu noodatiiva otsas`aabiju käis`nuoda peras, et kalad`kuera`airust merele ei`pääsiss;`nuoda kõüs`pandi`kuera`aeru`külge`kinni;`kuera`airu pueg oli`kuera`airus ja`irmudas kalu* VNg -**ants** (kala) *kuera ants, ta pia`aegu`lutsu`muodi`ongi pagan,`vurridega,`sarve`müksud piäs* Jõh

kuera|kaula- *koerakaela-`kuera`kaula nurk,`ümmargusest`vesseti, et siis palk akkas`sinne`sisse;`kuera`kaula nurk, sie on sie vene kaba, mõni`kutsub`kuera`kaula kavast ka* Lüg

kuersi `kuersi Kuu Hlj, `kuertsi Jõe raskus kootava võrgu allääres, koer `kuertsi rippus `vergu all, et `vergu `silmad oleks `sirged Jõe; kui vanemal ajal `verku kodu `kuoti, siis `täüdüs `olla `kuersi `vergu `serväs rippumas Kuu; `kuersi piab `vorgu `sirgenna, et `silmad kokku ei `pääse Hlj **Vrd** koerus³, kuets

kuerustas `kuerustas = kuerutasa Sa `kuerustas veid (viisid) `sinne `pulmamaja kadule nüüd kure Kuu **Vrd** koeruisi

kuerutasa `kuerutasa nalja, koeruse pärast `Kuerutasa sai `tantsu `mendud; `Verkane -- `kesse kadejutasa vai `muidu `kuerutasa tege midägi paha`päidist; vahest mone vanamihela `lasti viel abemesse, `poissid `kuerutasa `jälle sen `vurriga Kuu

kuets kuets g `kuetsi Jõe(n `kuetsi) Kuu, kuetsi JõeK = kuersi kui `verko saab `kuotud siis rippub seal all kuets, sie `tõmbab `silmad `laili; `kuetsi oli `vergu all vajutis, mõni `ütleb `kueraks ka Jõe; vergu kuets on teine ku käbi, ta oiab `verku `sirgeks JõeK

***kuveldama** part kuelveldet kõhn, kuivetunud kuelveldet näro õli si ärrä Palal Kod

kufaika → vuhvaika

kuga kuga lstk nuga – Emm **Vrd** kugu

kugar kugar g -a Saa Vil Trv T Röp(-r), -e M San, `kukra KJn Trv; kukar g `kukra Tür Lai Kõp, kugara T V(-r); pl kugrid, `kukrad Hää, kugarõ[?] Har Rõu(kogara[?]), `kukrõ[?] Har Lei

1. hrl pl kupar lina kugrid laperdadass ära; Linad `viiti likku ja `kukrad `panti `kuivema Hää; muul ei ole kugarid kui linal Saa; kugara `panti `sarda Trv; lina kasusi, olli vj all, pallalt kugare pästiv vj alt `vällä Pst; Kugarte sehen om lina seemel Hls; lina `äitsnep ärä, siss tulep kugar `otsa Krk; kugara kraadsiti otsast ärä; kui `sarda tõsteti, es sata vihm kugarde `pääle Ran; `õide tuleva lina kugardest; ku lina joba kugarade läits, ja vahatsess läits, siss `olli parass kakku Nõo; kui lina valmiss sai, läitsivä kugara päeväga kõllatsess vai pruuniss ja mustass kah; kugarist sai agana ja `sijmne Kam; siss om tal pal`lu kugarid otsan Ote; kugare sehen omma `seemne San; Linapeol suiti kugara otsast är[?] ja viidi lina[?] likku Urv; `Kukrõ[?] läävä_ka_kõllatsõss Har **Vrd** kugarm, kugur

2. (rooja)pabul aian lume pääl olliva jänesse kugara; lammass situb kah kugarit -- kõva ja ümäriku Ran; Suure sitikamarja nigu lamba kugara Nõo

kugarm kugarm g kugarma Ote; pl kugarma, -e Kam hrl pl kupar kugarma `suitass otsast ärä, pandass `sarda; lina es jõvva kugarmade minnä, kui olli lahja maa `pääle tettü, vai põud ärä `võtnu; esäkanepil es ole `sijmnit, kugarmit Kam; linadel om kugarma otsan, kugarma sisen ommava `sijmne Ote **Vrd** kugar, kugur

kugeldi-kageldi deskr kugeldi-kageldi Hlj VNg, -e Kuu uisapäisa, ülepeakaela ei old `aiga, sain menemä kugelde-kagelde; `Üösel tuld `irmus torm ida`pohjast `pääle, nämäd saand küll kudagi kugelde-kagelde `vergud `paati Kuu; see tegi kugeldi-kageldi `val`mis Hlj; `lähme nüüd kugeldi-kageldi VNg **Vrd** kukkeldi-kakkeldi

kugelduma kugelduma (tasakaalu kaotama ja) kukkuma Kived olid libejäd, kugeldusin kohe meresse `paati `menness; Ärä et kugeldud üle `parda meresse, ku vähä paat `kallistub; Padul olid igä alade puust `lauad küll pääl, ega `sinne kohe kugeldund ka `sendä Kuu **Vrd** kugerduma

kugerdi isevoolu keik läheb kugerdi `kanti, ei mina ka `uali enamb VNg

kugerduma *kugerduma* = kugelduma *Pimejäs`menness ottab vägise kugerduma; Sie vähä`rannal kugerdus, nüüd on polv`paistes Kuu || Ken`kaeva`toisele`auku, sie`itsegi sise kugerdu Kuu*

kugerik *kugerik* pugerik – Muh

kugerpall → kukerpall

kugetama → kukketama

kugistama¹ *kugistama* Hi L Ha Jä Kad Ksi VIPõ, -mma Vas, -eme Hel; *kuugistama* Sa Muh spor L KPõ, I(-ss- Kod) TaPõ KJn Nõo TMr; *`kuugistam(m)a* R

1. aplalt sööma *Küll se kajajas`kuugistab igä`suured kalad kohe ala Kuu; küll sie`kuugistas kere ajada VNg; ei tõhi`kuugista, süö vähe`aavali Lüg; üks ia``süömine (toit),`kuugistas ruttu`nahka Jõh;`Kauas sa`kuugistad, jätta`teistele ka IisR; koer kuugistab`tervelt ala, ep viitsi katti närida Khk;`Kaäs kuugistab kalu`sisse küll Põi; lähme aga nüüd kuugistama (sööma) Muh;`kugistas`terve vasika ala Tor;`kuugistas minu iest ää kõik VJg; küll kuugissab süädä, muku anna kätte;`kuugissab`leibä nagu`einu Kod; mis sa kuugistad, aad`kurku Lai;`Hani?`naksi kartohkaputro kugistamma Vas ||`Kaik raha`kuugist oma`kurku (kulutas viina peale) Kuu **Vrd** kuigustama*

2. neelu lämmatama **a.** pingutusega neelama *kugistab ja kugistab, tahab neelda, äi saa; kui midagi`kurku oo läin, siis kuugistab Muh; mes sa eesest kugistad, eks sa neela`alla Mar; kana kugistab enasa ää Kse;`akkas`kurku`kinne, pani kugistama Ris; kana kugistab, aab suuret tükid`alla Tür;`kuugistab`terveld`alla, lämmätäb vai ärä`endä Nõo*
b. kägistama, kõri pigistama *`tõine võttab`tõise kõrist`kinni,`kuugistab Lüg; Krae on`kitsas,`kuugistab IisR;`kuugistab teist kõrist; mis sa must kuugistad Vig;`kuugistas kõri nii kokku, et ei saanud enam ingata Iis*

Vrd kuugistelema, kuugustama

kugistama² *kugistama* ümber lükkama, kummuli keerama *Ärä sa vade kugista siel kolajus`piimä`riista`ümbär; torm tuli ja siis kugist`paadi`ümbär; Torm kugist`julla`kuisi`kummulla;`Kugistid`suola püdü`ühthe`kohta vade külillä vai kohe`kummulla (kättemaksuks nurjatule peremehele) Kuu*

kuglik *kuglik* g -o väike heinasaad *`veiksed kuglikod - -`aetasse näd laiäli, kui ilos ilm tuleb ja kuevatasse näd ärä Kod*

kugrats *k'ugra|t's* g -d'si küürakas *ta om jo igävene k'ugrat's, kühmäh kõik` Vas **Vrd** küüräts*

kugri → kugar

kugrikas *kugrikas* (putukas) *kugrikas, üks käpiline on ja jookseb maad`mööda, neid putukid jo paelu Mih*

kugruma *kugruma* (vaikselt) jõude istuma *kui`ollu kaitis vai kolm`päiva`pulme`peetü,`juudu ja tettü oma vigurit, mehe es jõvvava kõnelda - -`meestel nõna kuyun sääl, mugu kugruva õnne, nõna kuyun üits-ütel, suiguva, ei kõnelava ei; [mehed] kugrusiva`mitmakeisi, ega ütsindä es saa nõna koheki`panda Kam*

kugu *kugu* Kuu Aud Nis Jür Pil Istk nuga *kugu tieb pibi (haiget) Kuu; Äla võta kugu kätte Jür;`anna kugu siia Pil **Vrd** kuga*

kugu- → kuke-

kugu|krobaska kukemari – VNg

kugum *kugum* 1stk kass – Rõu

kugur *kugur*, pl -e M(-a Krk Hel) hrl pl linakupar *Lina kugure* `tʏʏdi `vankre pääl kodu Pst; *obestege sõkudets lina kugurit; kugure lääve katik ja `sʏimne tuleve `vällä Krk; lina kugure roobitsedi ärä, tʏʏ olli lina ari Hel Vrd* kugar, kugarm

kugõrik *kugõri*|k g -gu nutsak *El'ilil ol'l mõsu kugõrikku kokko käänet* Rõu

kuh int *kuh* mitte midagi *kisendäs kõvass ja siis enäm ei kuh* Kod; *kuh ei kah ei kihku ega kahku iho `irmsass rammib, iho `võibub ärä `ismisega, `väl'jä lähäd, siis kuh ei kah* (väsimus on kui pühitud); *me ei kuulud kuh ei kah `koskil puul, kõik õli vagane* Kod
Vrd kuhki-kahki

kuhama → kohama

kuhel(as) → kuhil(as)

kuhelik → kuhilik

kuherdama *kuherdama* kudrutama *Tänäoon* (tänavu) `tetred kuherdavad jo nii varakuld, tuleb vist soe keväd Kuu

kuhes → kohes¹

kuhevil(le) *kuhevil*, -le *kuhevil(e)*, *puhevil(e)* *Nigu poiss tuppä tuli, löi* `Liide kuheville `jusku `pärmega `kergitud; *Ajab enese `ninda kuheville `jusku `auduja kana* IisR

kuhi *kuhi* g *kuhja* eP(*kuhe* Pā Kõp Vil) M T VLä(*kuh* g *kuja* Lei), `kuhja R(n, g `kuhja Vai), *kohja* Har, g *kuha*, *kuha*, *kuha* L(n *kuhe* Pälõ SJn, *kuhe* Tor), *kuha* Võn V

1. suur hunnik **a.** *kuiva heina või põhu kogum (ümber varda) `laila lämäküse `kuhja teid* Kuu; *kuhjal on `malgad pääl ja `argid all* VNg; *einä kuhide `alle ja lao `räiste `alle; kus neli `nurka `püsti on, sie on `kandiline kuhi; `kuhjale `panna ago `põhja, perä `panna `kuhjale `malgad `pääle* Lüg; *õlen isegi neid `kuhji tehnd küll Jõh; ne vaid `vehkiväd kuhi* (kuhjasid) *tehä; üks `kuhja vaid `ongi `tehtu Vai; on änam `eina, tehasse `kuhja; kuhi on labust suurem, kümme `koorma on ühes `kuhjas* Khk; *meite küla inimesed olid eile `kuhju teind* Mus; *ma ole `sõukest `kuhja teind, eina `kuhja et, puu oli kasumas oort ning tegime `sõnna `ümbere* VII; *kuhjad `üidsid vanad rahvas kuad* Muh; *raiuda neli `pitka jämed puud - - kuhja soova puud* Emm; *kuhal sai lava `alla `tehtud* Rid; *kuhja ei kasvatata, kuhi lastasse `põntsa* (tehakse keskelt jäme) Mar; *kel* [heina]kiint *ei old se tegi `kuhja; tä teeb ead kuehad, oo alati otse* Vig; *toob `terve kueha korruga koeo* Kse; *Kuhja tegemese `aegas tuleb võid `süia, siis kuhi tuleb libe, ei võta vett `sisse* Han; *lässus kuhi, kuhja lössakas* Var; *kuehale malgad `piaale* Mih; *kuhe oo suur ja kubu oo pisike; `seoksi magudega `kuhju sii põle* Tõs; *kuha ork jääb kuha `keskele* Aud; *põhk võib `kuhjes kah seesta* Vän; *tegin kuhjale ea terava pea `peale, siis jooseb vihm `easte maha* Juu; *nää su kuhi juob* (on viltu) Jür; *tehti ikka suured kuhjad* JõeK; *nukud on veked unnikud, saod on suuremad, kuhi `kõige suurem* Koe; *kuhje `tehti, kahest kolmest saadust akkas `piaale, niikaua kui kahe `kümne viie saaduni; kui `kuhja alustati `kitsalt ja magu kua ei `tehtud, siis sai kitsas kuhi* Trm; *isä tegi kuhuja, kõik ehä `valgel tegimä kuhja* Kod; *suadudest suab kuhi* Ksi; *ega kuhjal ei old `mõetu* Plt; *naiste tʏʏst ei jää `kuhja kohekil* (tulemusi pole näha) Krk; *kes kuhja otsan om, sʏj võtab einä `vastu* Hel; *katussega `kuhje `olli küll ennembide; otsib nigu kuhjast `nõkla; `kuhja `panti kümme ruga* Ran; *tulep kuhjale suur magu, saap `maokass kuhi* Nõo; *ma tul'li poolen kuhjan ärä kuhja otst maha* Kam; *vääri oiava ort, et kuhi `ümber ei lää* Ote; *esi `ol'li ülevän kuhja otsan, terit `kuhja* Rõn; *Kuhja tulõ `parral aol `aigu*

`müüdä kokku võtma nakada? sōss ei_lähä_kuhi makku Urv; `täämbä nakami `kuhja `luyuma; alustōdass kuhi panda? (kuhja panemist) Har; ka määne ilm um, ütelpuul mäk'e satass `vihma, tōsōlpuul luvvass `kuhja Rōu; ko inne `paassa `päivä tet'te vai `luyde kuhi, sis tet'te kuhalō vüü vōöle Se **b.** viljanaber kuhi oli kaheksa `kūmmend `vihku VNg; `kuormased `kuhjad Lüg; rugi akkijalad `panna `kuhja Vai; kuhi tehti aga kuda rukist oli Kad; pärast `pañdi odrad `kuhja, kolmkūmmend `vihku `pañdi `kuhja Sim; kuhi `tehti nii `kōrge, et ulatasid pia `vihku panema Trm; kaarad `pañti kuhjuja vanass Kod; kui `kañtsid pal'lu rukki `vihka kokku, sai mitu `kuhja Pal; kui [rukki]akid juba ära `kuisivad, siis `pañdi `kuhja Lai; kuha pää pandass vaib, et `vihma läbi löösi_i? Se; rüä? sōss `kuhja ku is olō `škouni kuō ponda? Lei **c.** kartuli- või aedviljahunnik (talveks kinni kaetud) küläs `panna `kartolid `kuhja ja `kuopa Vai; killel pole `ruumi `tuhlid `sisse `panna, ne panad `kuhja; `naarid, `leiked keivad seda sammuti ka `kuhjas kut `tuhlid Khk; kardulid saab talvel `aukudes `pietud, kui palju on, siis kuhjas JōeK; kui kuhjal on õhuke kord `mulda pial, külm käib läbi, lähvad viimaks `mürdima kua Kad; `mihklipäeväss om `kartoli ärä `vōetu, `kuhja ja `kel'drede `pantu Nōo; `kartuli? pandass `kuhja Krl; kuha `harja jäteti mulk Rōu **d.** mingi muu hunnik vesi on `õige ajand jääd `kuhja kevadel Lüg; suured kivi kuhjad põllal Khk; jää ajab `kuhja üles Rei; kik einama on müta `kuhje täis Saa; ladusivad puid - - `suurde `kuhja või uunikusse Pee; vedid suure kuhja `lassa (laaste) `õvve; kivid oo kuhjuja korjatud Kod; liha olli nõnda `uiske täüs, ku_t's uisa kuhi Krk; sääl es ole muud ku üits `ämläse võrgu kuhi Nōo; siss omma? küll ormussō? tal sällän, sulō? `aetu `kuhja üles San; egä ei päse viil' minemä, [jää] om sinna ij kääñätüse pääle `kuhja üless ajanu? Har || no tulō ta põld `kuhja `küñdä?, iñne ol'l lak'ka küñnet; kuha otsah kasuss pareb vili, ku `piindre all Se || Nii täis söönd, suur kuhi kaela peal, kot't koonu all Pöi

2. nõu äärtest üleulatuv (keskelt kõrgem) osa vakal ning külmudul keib kuhi peel ikka Khk; `mōisast äs saa `ilmaskid kuhjaga vakka, `suilisele `anti ikka kuhjaga vakad Kär; jõulu `laupa `tehti kuhjaga leib `valmis Krj; pane üks õun veel kuhjas `piäle Tōs; `katsusin `kuhja `peale `panna, ei seist `ühti, `veeres `alla Juu; pane toobile kuhi piale, nii et kuhjaga saab Trm; vanast üteldi et, `kartuli vakk om kuhjaga, vil'lä vakk om `riibu Nōo; `kõñöldi, et sääl om pal'lu ijn, kas ta kuhjass `pääle lätt (kui mehele läks) San; magasi aidast `pañti `triiki vakk, sügüse es `vōeta `vasta ku `kuhja is olō Har; kuhjaga (täis) ~ kuhjani väga palju; viimseni Tuleb aeg, saab kõik `sulle `kuhjaga tasutud IisR; tamal on varandust küll `kuhjaga Vai; Tamn kuhjaga tõrusi `täüde Khn; tulli nõnna paelu `vihma, et pand raavid kohe täis kuhaga `joosma Vän; panin päris kuhjaga täis kohe Juu; nõu om kuhjage täüs Hls; küün om `einu kuhjani täüs Krk; tüüd om kuhjani Hel; tops kuhjaga `kärbläisi täis Nōo; meil om alh `kartuled hulga nigu kohjaga om ala_kasunu?, periss maa om üless `nōstanu? Har; mōnikōrd om uba kuhaga `virñjet täüs, nii et saa ei? `pōima? Röp **Vrd** kuhjakil(e)

kuhik kuhik g -u Khk Rōu muhk, küm tōsō poolō päält um puu illuss, a tōsō küüle pääl um sääñä kuhik Rōu || noored inimesed `sōimavad üksteist, va kuhik Khk

kuhil(as) kuhil|as Lā, kuhel|as LāLō Pä(ko- Tor) Ksi Plt, kuhil Vai Mar Var Ris, kuhel Var Tōs Khn VIPō, g -a

1. viljakuhi, -aun kuhil on `veiksemb kui kuhi Vai; odra vili sai kaare `peale niidetud ja see sai sealt kuhilasse; odra kuhilas, kaera kuhilas Rid; kuhilale pannasse kolm suurt

kärbist Mar; viis parmast `pañdi kuhilasse Kul; `koormasse lähäb kaks kuhelast Kir; vili seesab põllal `uñnis, see oo kuhilas Lih; rukil oo akid ja kuhelad, eintel oo nabad; enne olid nabad, nüid selle põlve `rahval kuhilad puhas Kse; mõni `üidis kuhelas, mõni `üidis kokk, a akid olid seokst `väiksed Var; viis `vihku `pandi `parmasse, kümme parmast läks kuhilasse, kaks kuhilast oli koorm Mih; kuhelad olid ümmargused, kärbisid pikergused Tõs; tuli abi rugi kuhelu laduma Khn; siis said need akid `kuivan, siis said kuhelase `laotud, ku kuhelad kuevad olid, siis vädasime `küine Aud; kui on `ästi kuiv, siis `tehti kuhelad. mõni kaks kolm `koormad sai kuhelast Ksi; rukkid lõegati ära sirbiga, tegivad kuhelasse. meie ringis kuhelad ei teind, meil `tehti mitu rida Plt; ühe `kuurma pärast ei akata tegemä kuhelasse KJn

2. heinasaad `eina on nii et kuhelas kuhelas `kiñni. kärbis või kuhelas on üks PJg

Vrd kuhilik

kuhulik kuhili|k g -ku Kod spor, u T, Vld, -gu T; kuheli|k g -ku Jür I VIPõ Urv, -kku Jõh IisR; koheli|k g -ku Kõp Vil, -gu Trv; kuhelikko Vai

1. viljakuhi(las) `kañti kaera vihud kokku, `pañdi kuhelikku; [rukki] akkjalad pannasse kuhelikku Trm; meie kuhilikud paessavad Ruuksilla `juure ärä Kod; kuhelik on `veiksem kui kuhi, ümmargused uñnikud; kui nüideti [vilja], `pañdi kuhelikku Lai; rüä koheligusse koku pant; nagu va kohelik (kogukast inimesest) Trv; `kesvi `panti vahel kuhiligu, `põhku `panti kuhiligu `väl'lä, kui kohegi es mahu; nisu es panda kuhiligu Ran; rüä aki `pañti kuhilikku Võn; kui rükä es saa nii ruttu ärä `pessä, siss `pañti kuhiligu Kam; aki `panti kuhilikku, üttest kuhilikust sai kolm neli `kuurma Ote; Üte jao tõugu pannime kuhilikku; `Erne `pañti kuhilikku Rõn; rügä `pañti kuhilikku, säääl saais märdini Rõu; rüä? umma? kuhilikuh; ülevält lä'ts kuhilik `veet'kese `kitsapass, ni_et päävihk pääle sünnüss Plv; rüä `pañtiva kuhilikku Röp; kui pal'lo om hakke, s_nii tetäss kuhilik ka?; kuhilikul päävihk pääl Se; kuhiligun sassis iussõ omma kõkk kuhiligun San

2. heinakuhi Paar kuhelikku õlema `kõrjand ikke, `lehma ein ehk on Jõh; pien kuhelikko `eini viel on Vai; panime einad kuhelikku Iis; eenäd one kua kuhilikun Kod; tehasse veke einakuhi või ristikukuhi, ikke on kuhelik Lai; kuhiligu `panti maesa `ainu ja ristik `ainu kah, kui redelit es ole; kuhilik `ol'li ümärik nigu suur `kõrge ruga Ran; Mine? vii? niidu pääl neli vai viis ruka haino kokko sõss panõmõ nimä? kuhilikko Röp

Vrd kuhil(as)

kuhille kuhjaga kaks vaguni oli kuhille `rahvast täis Vai **Vrd** kuhjakil(e)

kuhin kuhin g -a kahin – Nõo **Vrd** kohin

kuhinal kuhinal kubinal, paksult lehm ol'li `õkva kuhinal `parme täis; `kärbläse säääl saena pääl kuhinal, elävä nigu saksa; kihulase tul'li `õkva kuhinal `säl'gä Nõo

kuhi|peaga → kuhjapeaga

kuhja|jala kuhjaala Krk Kam, kuhjala Kam, `kuhjala Kam San Urv Har heinamaatükk, millelt sai kuhja heinu kate kuhja ala jõe veerest einamaad Krk; `kuhjala aenamaad om nüid maan; toda aenamaad om üte kuhjala Kam; tan om katõ `kuhjala, tan Kuriksuyun San; `Kuhjala ainu ol'l palangun, palasimi mitu kõrda läbi inne ku kõlpsiva `kuhja luvva? Urv; meil om viijl üte `kuhjala `niitä, siss om meil hain tett Har **Vrd** kuhja|alune, -maa

kuhja|alune 1. kuhjapõhi eila jäi kuha alune kõik lagass, tegin seal vähe siledamass Mih

2. kuhjaala, kuhja jagu üits kuhjaalune einämaad om; meil ka alle kuhja alune tetä Krk

3. euf tõhk – Trv

kuhjakas kuhjak|as Jaa Kod, `kuhjak|as VNg, g -a

1. kumer, kuhjasarnane piimä `ankur, kahe põhjaga, külg kuhjakas; mõned leeväd õlid kuhjakad (hästi kerkinud) Kod

2. jääkuhjatis moned `kuhjakad olivatta üle `kümme `sülla `korged VNg

kuhjakil(e) kuhjaki|l Pöi, -le, -li Kaa kuhjaga; pilgeni mis sa sest nii kuhjakile täis `kaldasid (mingit vedelikku); Korv oli kuhjakili `tuhlid täis; Kuhjakili korv on `raske `tõsta Kaa; [tuuliku] `Meister sai [õlut] juua nii pailu kut `tahtis, kolm kuhjakil `perse täit `süia `päevas ning külmetu rugisi koa Pöi Vrd kuhille

kuhjalaba¹ = kuhjalava¹ `kuhjalaba tehasse `nõnda: jämedämmäd puud `vasta maad ja `pienemäd `pääle, et tuul käib üväst läbi Lüg; `Kuhjalaba pial tahab ikka uss `suojendata IisR; sii on niipal`lu kadagaid, nagu sured kuha labad Rid; kuhja labad tehasse puudest, neli jämedad puud pannasse `alla Mar; kueha laba `tehti koa neist sama agadest Aud; kueha labase `pantase `einu Tor; `enne tehasse kuhja laba `val`mis, siis akatasse `einu `piale panema VMr; Kuehalabal on aad all ja vaiad `ümmer SJn

kuhjalaba² = kuhjalava² `õhta see kuhalaba paštab ka, see on nii`moodi ümmargune ja kaks `tähte on ära; set`se `tähte on `ültse kuhalabas Kul

kuhjalabane, -labene = kuhjalava¹ `kuhja labene tehässe `ümmer ja `vaiad `ümber; obone vedas `saadud kokko `kuhja labese `juurde Jõh; `Kuhjalabasel oli oma `kindel koht `einamal; `Kuhjalabaselle `pandi iad `aava vai kase `oksad IisR

kuhjalava¹ heinakuhja (hagudest) alus `este tehä `kuhja lava -- siis akkada `eini panema lava `pääle Vai; neid (tutkaid) on siin meil siin rahude peal, kevadi kuhja lavade ja küine `ümmer Noa; kuhjalava tehäse `okstest, pannase vaiad `alla, kui vesine oo Tõs; kuhjalava on päris vie `sisse jäänd JMd; minge `tehke kuhjalava `val`mis TÜR; `estiks pannasse kuhjalavasse ikke eenad Koe; enne `tehti kuhja lava `val`miss, siis akati `saatusid `juurde vedama Trm; kuhja lava tehässe tikudess ja plet`i aod vahele Kod; kuhja lava on `kõrgema koha `pial, veke lepa mad`jakatest aed on `ümmer Plt; kuhjalava tahab ära tetä Trv; lääme kuhja lava tegemä Ran || (sasipeast) pää otsan ku kolme talu kuhjalava Krk Vrd kuhjalaba¹, -labane, -labene, -pesa, -põhi

kuhjalava² Põhjakrooni tähtkuju – Jür Kad Vrd kuhjalaba²

kuhjalene kuhjale|ne g -se kuhjameister – Plt

kuhjama `kuhja|ma, -da Kuu VNg Jõh, kuhjata Sa L(ko- Tor) Jä VJg Trm Plt hunnikusse ajama, kokku koguma `Kuhjas sõnna niipaelu kogu kut sai Jäm; `suure `tuulega `kuhjab sõduksed atud Mus; tuul oo lume kokku kohjand Tor; `kuhjab kokku kõik, teste ei `jäägi JMd; akkame linu `kuhjama VJg; `kuhjab `eareni täis; ä`nd (ära nüüd) `kuhja nii pal`lu Plt || fig see `eesele raha ning varandust küll kogu `kuhjand Khk; kellele ta seda varandust nii`pal`lu kokku piaks `kuhjama Mär; `kuhjab raha igalt poolt Amb

kuhjamaa kuhjaala `kuhjamaa kõhe `vasta `teie raja on viel muist `niitamatta; tämäl õli kahe `kuhjama `eini `kuivatatta; kesk`ommikust `niitasima juo `suure `puole `kuhjamaa `eina maha Lüg; `Süömavahega võib `kuhjama maha `lüia (niita) IisR; `kuhja maa on vel tehä Vai; Kuhja maa pealt sai kuhja `einu Pöi; Üks kuhjamoja jagu on viel `niita Koe; Einaaeg tuli igal rentnikul [mõisale] üks kuhjamua eina teha vai kaks kuhjamuad

Trm **-malk** kuhja harimalk `Einä`kuhjale `pandi viis` kuhja`malka Lüg; isäl oo kuha malgad juba `val`mis Mär; `viimne angutäis, siis pane kueha malgad `peäle, kuus tükki Vig; kuhja malgad `peavad üksigud olema, siis on lehmäl üks vasik Saa; kase aud `siuti kokku, nied olid siis kuhja malgad Amb; kuhja malga, seidse tükki pannass; kuhja malga tetäss leppest ja `kaškest Krk **-meister** vilunud kuhjategija mõni on küll `ninda ia` kuhja`meister, et tieb kõhe nii ilusa` kuhja Lüg; üleväl ikke oli kueha`meister Mär; Kuhja`meister paneb kuhjale piä piäle, et vesi `sisse ei lähe Tõs; kas ma ei ole ää kuhjameister, miu tettu kuhja om kik` iluse ku nõksi Hel Vrd kuhjalene

kuhjan kuhjan M TLä, kohjan Har, kuhah Vid

1. kuhjas, hunnikus ta olli kuhjan ülen, sji jää Pst; talvetij üle järve äste kuhjan ja kõrge Hel || kenus, rõngas kaal kuhah `akul, kõik` üts kui ratta tsõõr Se

2. fig troppis, kubinal pannime tüdruklatse meešterahva `amme` siissi, ku `kasvi [naiseks], oli ka esätsi kuhjan ümmer; parmu om kuhjan looma pääl Krk; kui tüü man `puhkus` tul`li, siss lätsivä kah kokku juttu `aama -- siss olliva kuhjan kuun Ran; `kärbläse man `õkva kuhjan ja unikun Nõo; säääl ol` kallu ni`pal`lo et kuhah (nii mis kohises) Vas

3. siirup kijs jo kohjan (kuhi tuli peale) Har

kuhjaora kuhjavarras kuha ora läks katti Kir; paneme kuha orale jätk `otsa Kse **-ork** kuhjavarras kuha ork jääb kuha `keskele üless `kõrgele Aud **-ors** kuhjavarras – T V neli kärbikut kuhja orre `ümbre Ote; kuhja ors pandass inne kuhja tegemist `pistü Kan

kuhjapeaga kuhja- Koe Iis Kod Nõo, `kuhja- Lüg Jõh, kueha- Vig, kuha- Se; kuhi-TMr kuhjaga `kuhja` päägä kõhe `andas Lüg; ma `antsin talle kohe kuhjapiaga veeriku jahu Koe; taldrikud kuhja `piaga liha täis Iis; ma panin kilimitu kuhja `piägä, nõnnagu vähä `seisi Kod; me `rõiva kapp om `rõivit täis kuhja `pääga Nõo

kuhjapesa kuhjalava peremees akkas kuhja pesa maha panema Khk; Õli kuhjapesa `val`mis, võis akata `kuhja looma Trm; `enne` testi kuhjapesä `val`mis, siis `panti lat` t` püüsi Kod; kui naisterahvass kige enne kuhja `pessä` einu `viskab, siss om keväde ää `lamba õnn Hel; veerest nakati `pääle kuhjapesä poole kokku `riibmä Ran; [heina] `ruale `panti ao `alla ja `veeti obesega kuhjapesä manu; koore lilli kasvava mõtsan ja aenamide pääl kuhja pesade asemen Nõo; kapst`maarja pääväl um ku`g kuhjapesän, hau`g ojasuun ja `siga lätt `pälve pääle Rõu; nakake`kuhapesä tegemä; kuhjapesä tetäski haust Plv; kuhjapesä ol` valmiss aga vihem lasõ es `haino viil paigalõ `panda Rär; kuhä pesä vajä är tetä?, siss pandass kuhä saibass Se **-põhi** kuhjalava sie `kuhja`põhi oli `ümmergune ja ilus VNg; `einärõuk `viedi obosega `kuhja`põhja ligidale Lüg; Taat tegi `einamal `kuhja`põhja Jõh; aod pannakse `põhja, tehasse kuhjapõhi `val`mis VMr

kuhjas `kuhjas IisR Kaa Põi Aud Hää Lai KJn kuhjana **a.** hunnikus [sipelgatel] suured `kuhjas pesad metsa all Aud **b.** fig paisunud Ärral oli pale lai ning kael `kuhjas (priske) Kaa; sarviline sai oli nigu pihupesa, neli aru oli kül`jes, keskpaik `kuhjas (hästi kerkinud) Lai || mossis Tal järjest suu `kuhjas Põi **c.** fig ohtralt Neil pidada raha kodu `kuhjas `seisama; Tüöd `kuhjas ies `uotamas IisR; Sügisi ajab [toitu] `kuhjas ette, sis` enne`aegu `otsas ja loomad kevataavad ära Hää

Vrd kuhjan

kuhjasirkel kuhjategija Ann meite kuhja`sirkel Jäm **-tegija** `enne`pandi `süüliga` eini `päälä et aud (haod) ja `vaiad`saivad`kinni, siis`kuhjategija läks`otsa Jõh; Kuhjategijä

piäb kua `siokõ inime olõma, kis mõestab tehä Khn; kuhjategijad õlid kuhja õtsas - - `võt'sid `põhku `vasta Trm; kuhjategijä piäb nägemä kos puul tämil (kuhjal) magu one Kod; kuhjategijä sais nigu `uhmrõn Ran; Kuhatekij võt't haaña_ `vasta ja sõk'k kiinni? Rõu Vrd kuhjalene, kuhja|meister, -sirkel -**udi** kuhjavarras sii `üeti kuhja udi Mär; se suur pikk, se o kuhja udi Vig; varess om kuhja udja pääl Krk -**varras** `kuhja `varras õli `püsti `aasta läbi Lüg; aga ikke kuhja varras kuhja sees, suur pekk puu Mar; kuhja `vardaks paneb udja `sisse Mär; kueha varras, seal oo kärbissed `kül'gis koa ika Kir; `roika ansid oo kuhja `varda `ümmer Tõs; ei ole `paelu kuhja `vardi Hää; teine oiab kuhjavarrast, teine paneb ori`jalgu Saa; kuhja `varda ots oli mätas `pandud Kad; kuhja `varda `ümber saab kuhi teha Iis; kuhja `varda `ümber `paädi `kärpäd Trm; oorisjala pannas toes ette, et `õigest üleven kuhja varras kurt (püsib) Hls; kuhja `vardass `võeti kuuse lat't Ran; kuhja `varda alaodsan omava põdrussõ? Räp Vrd kuhja|ora, -ork, -ors, -udi

kuhk → kuhki

kuhkama `kuhkama Kuu Lüg Jõh teatama, (edasi) rääkima Ärä sa sidä kenelegi `kuhka Kuu; tämä `mulle ei `kuhkand `ühtä sedä Lüg; Eks vana Kruus läks `kuhkas `jällä `krahvile Jõh Vrd kuihkama

kuhkar `kuhka|r, `kuhk|er, g -ri

1. väike hunnik paneme `tuhlid `väikse `kuhkari Han

2. sahver või kelder See põle kellegi tuba, `piške ja külm nagu `kuhker; Ei tia miks `neuke `kuhker siia `tehti Han

kuhki `kuhki Lüg IisR TaPõ TLä(`kuhku Nõo) Kam, `kuhke Äks, kuhk Kod Nõo (hrl koos kahki-sõnaga) mitte midagi, ei kihku ega kahku ei `kuhki ei `kahki ei `kuulu kedägi Lüg; `Otsin, `otsin ei `kuhki ega `kahki, mitte üht `lehma ei `leia IisR; ei õle `kuhki ega `kahki kuulda Trm; `õikan, mette üks kuhk `koski Kod; ei ole `kuhke ei `kahke, kõik on `vaikne Äks; kui lamma `põõsas, ei kuule `kuhki ega `kahki Lai; ei kuule täst `kuhki ei `kahki; pärast jäi kõik nii vakka, mitte `kuhku ei `kahku enämb `kossegi; kõik `ol'li vakka, mitte üits kuhk ei kahk Nõo; ei ole `kuhki ega `kahki ollu `kuulda `kossegi puul Kam Vrd kuhki-kahki

kuhki-kahki kuhki-kahki VJg, `kuhki-`kahki Kod Puh, kuhk-kahk Kse mitte midagi, ei kihku ega kahku läksin `oue, ei old mitte kuhki-kahki kuulda VJg; ei enäm õle `kuhki-`kahki kuulta, kõik vagasess jäänud; nüid one `selge, ei õle `pilve `kuhki-`kahki `koskil; ärä kadund nagu tina `tuhka, ei õle `kuhki-`kahki `koskil nähä Kod; ei ole viil `kuhki-`kahki kuulu Puh || kohkunud ma oli üsna kuhk-kahk Kse Vrd kuh

kuhk-kahkveli kuhk-`kahkveli ärevil inimese olliva kuhk-`kahkveli et - - ei tiia kos ta latse om pannu Nõo Vrd koh-kahkis

kuhkna `kuhkna onn(ike), putka pisike maja nagu pisike `kuhkna; merelised tulavad ja `lähtvad `kuhkna; väravavaht `olli pisikese `kuhkna sihes; lammaste `kuhkna (õue nurgas) Muh

kuhku → kuhki

kuhlap → kohlapuu

kuhlapune kuhlapu|ne g -se Kod Trv(ko-) kuslapuune, kuslapuust tehtud kuhlapune vars piitsal taga Kod Vrd kohlapine

kuhm *kuhm* g *kuhmu* Khk Mus Krj Võn, `kuhmu R(`kuhma VNg Lüg), *kuhmi* Mär; n `kuhmu Vai *kühm*; muhk, mügar `naisel on *kuhm* `seljas VNg; `puule `kasvavad `kuhmud `külge; `kuhmaga meest õlen nähnd küll Lüg; *Kes käis nattu* `vimmas - - `pihtude pääl õli `niisike pisike *kuhm* Jõh; `tõmbas sääre `peepe suure *kuhmu* üles Mus; [ma] *kukkusi maha*, nüüd *ajab suure kuhmu* üles Krj; *suured kuhmid* `sel`ges Mär || *jõhvik lind tege pesä kuhmu* `sisse Võn **Vrd** kohm¹

kuhmakas → kohmakas¹

kuhmi, -s `kuhmi(s) Lüg Mär kohru(s), hunnikus(se) *vesi on* `langend alla ja jää on jäänd `kuhmi; jää on siis `nõnda `kuhmis ja kõveras Lüg; *vesi aeab jääd* `kuhmi Mär || *kottis riie* `sel`ges `kuhmis Mär **Vrd** kohmis, kuhmus

kuhmitsema → kohmitsema¹

kuhmugas `kuhmugas kühmline jää on `kuhmugas ja rüdüline Vai

kuhmus `kuhmus Lüg Jõh Vai *kühmus*; kohrus jää on `kuhmus, `kuhmus ja `kühmis Vai **Vrd** kohmus³, kuhmis

kuhmusi `kuhmusi salaja aja `kuhmusi noid `ašju Urv

kuhnits *kuhnits* hunnik `tehti suur `kõrge *kuhnits* `valmis Khk

kuhnki `kuhnki kuskil – Rõu **Vrd** kongi²

kuhoda → kohvta

kuht *kuht* g *kuhti* Iis Pst Hel; *kuht* g *kuhti* Sim MMg Plt Hls Võn San V, `kuhti Hls, *kuhi* Trv; n, g *kuhti* VJg I KJn Pst Nõo Ote, `kuhti IisR Krj Muh IisK Iis Hel Nõo Kam Ote, `kuhtsi Hel; `kuhtin g -i Ran

1. naiste jakk, plus *Pane* `kuhti `selga, `lapsel on külm IisR; `enne `üiti `kuhtid naiste jäkid VJg; *ma lasin omale uue kuhti õmmelda*, sie oli `lahtine jakk Sim; õlen seda kuhtida jo kaks `oasta kand Trm; *kuhtid õlid naesse jakid* Kod; *sit`si jäk`k oli jälle kuhti* Nõo; `kuhti sõna `kaotedi ärä, sis `tul`li jaki Kam; *vanast olliva* `kampsuni, nüüd om kuhti; seo `kuhti om väegä õrre, *paštuss läbi* `vasta `valget Ote; *vanast ol`li* `kõigil kuhti? nii naisil ku mehil, meeste `kuhti `üiti iks `rohkömb sär`giss; *mõnõl ol`l tsitsi kuhtõlõ trihi?* ala tettü; *villadsõlõ kuhtilõ tetti iks pael* `võirde Kan; *Vällä minnä?* panti villane kuht ammõ pääle; *Mis tuu vihmapiisu kuhtilõ tege* Urv; *vanast ummõl`di kuhti?*, `keškest kitsass; `kuhtil ol`li? nõpsi? *iijn*, `kääse_pikä? Rõu; *vanast ol`l naistõl sääne jak`k*, *kutsuti kuht* Vas; *kuht pandass* `hammõ pääle Se

2. kleit; seelik *lastel* `puhtad kuhtid *sel`jas* MMg; *sij om ää kuht küll latsel* Trv; *lastel aetse kuhti või kuht* `selga, *sij olli laste kuub või leit* Pst; *Latsel tetti uus kuht* Hls; *Ma* `tõie linnast eilä *latsele uvve kuhti* Hel; *kuhtide* `võirde `panti pitsen pael Ote

3. palitu, kuub `kuhti oli ka kõige pääl Krj; nüüd om ülejäki, *vanast olliva kuhtise* Ote; *paks kuht, puumvilla?* all Kan; *vanast ol`li siin meeste`rahva kuhti?* ja sär`gi? Plv; *kuhti and* poisi `üskä Se

Vrd kohvta

kuhta → kohvta

kuhti, kuhtin, kuhtsi → kuht

kuhtsõ → kohtsõ

kuhtuma *Kuhtuma* nõrgaks jääma *Inime jääb vanas ja kuhtup*; *Ei ole enämb jõudu kui nakab kuhtuma* Nõo

kuhu *kuhu* R Kir Kse Tor Iis K MMg, *kuho* LÄPö Kse, *kuhu|je*, -s, -se Kuu; *kohu* VII Muh Hää Trm(-o), *koho* Vig Kse; *ku(u)* VNg Lüg Rei

1. küsiv adverb *Kujuje ma pidin minema sis* Kuu; *kuhu sa lähäd`nilkasilla* (pesuväel) VNg; *kuhu ne`einäd`panna* Vai; *kohu ta`pandi* Muh; *kuho tä jooseb* Mar; *koho sa pead menema*; *kuhu sa tõttad`menna* Kse; *kuhu`kül`gi te nüüd lähte* Juu; *kuhu üst istutatud on* Amb; *kust sa tuled ja kuhu lähed* Kad; *kuhu ma`vieren* (rändan) Sim; *kohu sa lähäd* Trm

2. siduv adverb *Ei`tiie, kuhuse ne`lähteväd*; *Kuhu obune,`sinne ka regi* Kuu; *ei tiä, kuhu nüüd`läksiväd tõsed* Lüg; *mie`tiien küll kuhu sie`ärgä sai*; *`katsoga kuhu nüüd`saato pago* Vai; *Tää ma`ühtid, ku_da* (kuhu ta) läks Rei; *põhi tehatse tühas, kuhu mõrrad`sisse pannatse* Kse; *luku auk, kuhu võti pistetakse* Juu; *mina ei tea seda, kuhu see raha`paändi* Amb; *kuhu`õhtas`jõudis, sääl magas* Vil

Vrd kohe³, kohes¹, kus

kuhugi *kuhugi* R hv Vän Juu, Jä ViK I Ksi SJn, *kohogi* Khn Trm (mitte) kuskile *ei lähä kuhugi* Jõe; *ei`kelba kuhugi* VNg; *laisk obone ei`jõuva kuhugi*; *sie`riie enamb kuhugi ei`kõlba* Lüg; *juba tama ikke kuhugi läks* Vai; *mitte kohogi meie oma`tüega ei sua* Khn; *toit lähäb alvaks, si enäm ei`kõlba kuhugi* Juu; *istuta mõjale kuhugi*; *mul ei ole kuhugi`kiire* Amb; [kolkmed] *ulatasid kuhugi`siie obuse abalude taha* JJn; *pidin täna viel kuhugi minema*; *ei sie suur tünn mahu kuhugi* Kad; *kas`mõtlesid viil kuhugi`minna* Ksi; *`rohkem ei akka kuhugi* [minema] SJn **Vrd** kohegi, kuhugil(1)e

kuhugil(1)e *kuhugil|le* VII Kse hv Juu, Iis, -lle VNg KuuK Jä ViK Iis; *kohugil* Hää (mitte) kuskile *lähän kuhugille küla* VNg; *ta oo ikka kuhugile läind* Kse; *kohugil ta nüüd läenu on* Hää; *ei`kõlba kusagile ega`kõlba kuhugile`panna koa* Juu; *nuo eks me pannud* [linad] *kuhugille sau* (saju eest) *varju* KuuK; *ei sa piase kuhugille* JMd; *ega ta kuhugille`vil`li ei aand* VMr; *ei täna enamb jõua kuhugille* Kad; *meie ei lähä kuhugille* VJg; *ma lähän kuhugille* Iis **Vrd** kohegile, kuhugist

kuhugist *kuhugist* kuskile *Kui kuhugist`minna, siis pole midagi`sel`ga`panna* Kad **Vrd** kusagile

kuhu|poole mis suunas *kuhu`puole ma pian nüüd menemaie*; *kuu`puole sa lähed* Lüg; *kuhu`poole, kas`lõuna või`õhta`poole* Tor; *kuhu poole tee viib* Koe; *kuhu`puale sa lähäd* VJg **Vrd** kohe-, kohes|poole

kuhv *kuhv* g *kuhvi* Khn Hää (väike) purjelaev *Üks läti laõva kuhv*; *Sie põlõ laõ* (laev) *kedägid, üks vana kuhv ond kua* Khn; *kuhv on`ästi järsu rinnaga, ollandlastel`ollid`sõuksed kuhv laevad* Hää

kuhvaika → vuhvaika

kuhvri → kohver

kuhvt → kohvta

kui¹ *kui* üld; *ku* spor R L, Juu spor ViK, Kod VIPö eL, *ko* Vai Kra

Tähendusrühmad:

A. sidesõna

I. a. sarnasusvõrdlustes

1. metafoorses võrdluses (nagu, otsekui sünonüümina)

a. kui-konstruktsioon seostub adjektiivivi või adverbivi algvõrdega

b. kui-konstruktsioon seostub verbiga

- c. kui-konstruksioon seostub substantiiviga, hv muu noomeniga
- d. kui-konstruksioon esineb (ülem)määra rõhutavais väljendeis

I. b. erinevusvõrdlustes

- 1. adjektiiviga ja adverbi keskvärde juurde kuuluva võrdluse korral
- 2. a. võrdlus- või viisilause
- b. võrdluse varjundiga viisilause (nagu, otsekui sünonüümina)

II. tingimust väljendav sidesõna

III. aega väljendav sidesõna

- 1. alustab ajalauset
- 2. alustab täiend- või aluslauset
- 3. tähenduses *kuni, nii kaua kui*

IV. samastav sidesõna

V. sidesõna kui

- 1. selgitavas funktsioonis
- 2. korduvate lauseliikmete ühendamiseks

VI. ühendav sidesõna

- 1. nii ... kui ka
- 2. ei muud ... kui

B. määrsõna

1. rõhumäärsõna

- a. tähenduses *väga, õige, üsna*
- b. tähenduses *kuिताhes, ükskõik kui*
- c. lause lõpul
- d. väljendab imestust, üllatust
- 2. küsiva-siduva sõnana
 - a. otseses küsimuses
 - b. kõrvallause algul
- 3. küsiva ja siduva määrsõna *kuidas* funktsioonis
- 4. iseseisev adverb *kuidagi* tähenduses

A. sidesõna I. a. sarnasusvõrdlustes 1. metafoorses võrdluses (nagu, otsekui sünonüümina) **a.** kui-konstruksioon seostub adjektiiviga või adverbi algvärdega *`naine on `kõhta sama vana kui `mieski Lüg; läks `ninda punasest just kui `keidetu krabu Vai; Seaste on nii kena `kolne odr kui üks kuld Põi; nõna `sulgus kui jahisaarv Rid; Tubak ol'li peenike narmas kui üks siid Saa; riiete sees ole nii `kange kui trul' Juu; ta on elav kui säde VJg; tukkus laua naeal täis kui tiin Sim; pia sile kui lakatud Lai; õhuke kui laast KJn; ninda puhas ku kädsises puha Krk; suur ku_{ts} ilma asi Hel; kõva luu kui kurivaim Ran; na_m vana sarapuu ao, raseda kui kurjaristi Nõo; pimme kui sügisene üü Kam; ol'li nii kahvatunu `õkva ku `kuul'ja Har; lehmä^o ol'li_{ku} ahokihä_{tugõva}^o Rõu; nii mädä kui mülgätüss Rär; `hal'lalik sääne ku haaba kuur Lut* **b.** kui-konstruksioon seostub verbiga *`lapsed tulivad ku `porsad `ümber `laudu VNg; Kukul valutab kui ull Põi; Kadus kui tina `tuhka Muh; vihm sajab kui pahin Mär; `leikas kui `nuaga Koe; vesi läks kui kolises Sim; põlevad ku pragisevad Kod; magab kui `surnu; `aiseb kui `irmus Ksi; läks `kat'ki_{gu} plaksatas KJn; lase `laulu ku larap Krk; vahip ku kul'l, sil'mä om sõõriku pään Nõo; Rүүк' ku t'siga aia*

vahel Urv **c.** kui-konstruktsioon seostub substantiiviga, hv muu noomeniga `naine käis `moisas iga päiv ku mies [tööl] VNg; miä olen näind `kärnä `konna ko leib`lapja Vai; kanad on nii kui paenakad, majal ei seisa kui kojas Jür; istub `koorma ots ja läheb, koorm kui kägu `persse all Pee; Nõnda kui_1's moonutus Trv; mis see vana inimene ike om, kui üt's kõsu Hls; tal `õnne ku `tõrva Krk; kui järsikut kasvava nu lepä võsud ja pajod Ran; ta om külen kui tõrv Kan; Tyy sälätäüis ol'l ku üt's ilmamaa laiv sälähñ Rõu; tull' noid paganaliidsi kokku kui põru Vas; sõss ol'l nigu üts ku pupe linapund Räp

I. b. erinevusvõrdlustes **1.** adjektiiviga ja adverbi keskvõrde juurde kuuluva võrdluse korral *tämäl on ramu vähemb kui mul* Lüg; *sie on viel `pimmemb ku `männe üö* Vai; *`poistega on ulk `rohkem tegu kui tüdruk `lastega Käi*; *`vaablased oo natuke suuremad kui erilased ja mesilased* Mar; *tä oo rikkam kui ma Tõs*; *iir on `väiksem kui rot't* Kei; *tema on ikke `vahvam kui teine* Pee; *mia olli puul `aastat vanemb ku Jaan Nõo*; *no ei olõ enämb ku üt'sainuss kruus* Har; *küla laib om magusamb ei^o ku uma laib* Lei || *ta on targem kui tark* Koe; *Iga asja, õli ta sitem kui sitt, reagiti ja kõneldi igate kanti* Trm; *anna tal änap ku änap, ega ta rahu ei oole* Krk

2. a. võrdlus- või viisilases *ma_p tee ennast targemas `ühti kui ma ole* Muh; *enäm oo sedä kisa kui sedä `asja* Kod; *sammal oiab pal'lu paremast lund kui luda* Äks; *ma põle täna `rohkem magand kui kaks `tuñdi* Plt; *siit saa iki `rohkep ku üt's ame* Krk; *õdagu `kastega om parep `niitä kui pääväga* Kam; *mul ei olõ enämb ku üt's ajastaig ellä^o* Har; *pinil ka `rohkömp om häpü kui sul* Se **b.** võrdluse varjundiga viisilases (nagu, otsekui sünonüümina) *läheb `müödä ja ei terestagi `ühtä, tieb kui ei paness tähelegi* Lüg

II. tingimust väljendav sidesõna `Söisin kui `saisin Kuu; *kui `omme on ilus ilm, siis `lähme `eina`maale* Lüg; *Kui `luomi ei ole, siis `vil'ja ei saa* IisR; *kui üväst `lähto, siis saap `kallo küll* Vai; *kui äp saa `õigut, siis `kaibab edasi* Khk; *kui sa lustid siis joo* Mus; *Kui seal küüned oleks ta lähöks ka puu `otsa* Põi; *karu tuleb nahal pealt ää kui sa ooletu oled* Muh; *Kui sa ennast puhtaks äi pese, siis ma sind seltsi äi veta* ka Rei; *kui sedä teed, suad `peksä* Tõs; *kui pesed ja `vihtled, tuleb park maha* PJg; *Võta põrsas, ku põrsast pakutaks* Hää; *kaks vana `iigla puud -- kui `nied mõistaks `rääkida* Kei; *kui `kolme `korda ei `kutsund, ei läind* Juu; *Kui võtad, siis kasvab, kui paned, siis läheb vähemaks = auk* maa sees Jür; *Kui `kuiskil `vasta tuli, siis mutku `naeris* Amb; *kui sa inimene õled, `üttele `vassa, kui kurat õled, tagane* Kod; *kasepuu kui vihma kääs `seisnud, `tõmbab `valgest* Äks; *mis sa amalet, ku sa ei mõista `õigest kõnelde* Trv; *ku mädä muna `viskat, sõss lää katik ku `plauhti* Krk; *kui ta rögästäss, oless väega jä'l'e* Ran; *kui ma saass nätä, merätsit puud na om maha lasnu* Puh; *kui `sõira, siss om `sõpru kah* Nõo; *ku_tiiassi et ku_pia är lõpõssi, siss ämp ei_teesi midägi* San; *Ku_ma iks süü taad terä `süük'i, sõss ma_lõ kõva ja söönü kah* Urv; *õlõss lännü küllh vai kõkõ pümehepäl üül ku kohegi minnä oss ollu^o* Har; *ku asi olnu_tõtõlik, siss olõss ma_pidänü uma suu lukuhn* Rõu; *ku `taiva pääl ku lina `hunde, hüä lina kül'b* Lut || *Kui teha, siis juba teha* Põi **Vrd** jos

III. aega väljendav sidesõna **1.** alustab ajalauset *kui `nuoremb õlin siis tegin `virsusi `karjas* Lüg; *ku `kallo `püüdämäst `tuldi `vällä, siis `mäñdi kabaka* Vai; *kui laps `karjund on, siis ta ekib pärast veel* Khk; *Kui `kõõti siis rinnaaugust käis tuluke `välja kut obuseänd* Põi; *kui kurgust `tuldi, siis es passi laulda mette* Muh; *kui odrad `valmis on, siis lüdivad ära* Rei; *ku kihlatud said, kõesid kiriku`mõises* Vig; *kui kased änam `mahla ei joose, siis tuleb*

kasest `väl'la `seoke paks `valge okse Aud; kui sa nüüd sõõnd soad, siis tule kohe ruttu `meile Juu; kui sina ükskord ära sured, siis anna sie `mulle JMd; ku tuamingad õilevad, siis `tehta linu VJg; kui krabatanud, `pañti vijl aganid `ulka (leivale) Kod; üks näedäs tuld kui `rehte pekseti KJn; siis ol' puhas leib ku mina kasusin Kõp; latsele `tuuma kõik, kommisid ja `saia, ku_d'a tuleb Ran; talvel ku me koolis käisime Võn; kui mürišt, siss visass `väl'ki kah Ote; ku mõtsast läbi sai ja ku_peräle tul'l, siss ol'l nii kahvatunu `õkva ku_`kyy'l'ja Har; Ku jo_karān `naksi `käämä, sõss añd imä kařa manu_mullõ `hammit ummõlda? Rõu; nu siss ku lätt tarõst `vällä minemä, siss `laulva? Se

2. alustab täiend- või aluslauset ja ei `oldki kaks nädälä `aiga ku sie mies suri Kuu; midä tämäst perida on, kui tämä `müödä on Lüg; `jõutsime `umbest `seie männigu ala, kui siis akkas sadama Ans; Sõõme enni kui supp ää jahtub Rei; eile sai nädal kui `vihma tuli Kad; sügüse polõ ku ma ütsinde olli San

3. kuni, nii kaua kui ulga `aega ma sedasi `mässasi, kui ma neist na jagu sai Aud; Suured kannud jäid `paika -- säl nad `seisid ku ära mädanesid Hää; ma sain mitu `korda `istuda ja oodata `enne kui ta tuli Juu; maas `aetus viel [lina], kui kiud läks `lahti JJn; ooda seeni, ku ma tule Ote

IV. samastav sidesõna mei kui `arstid, et mei oleme küll sedä `uurind Kuu

V. konj kui 1. selgitavas funktsioonis `Sõnna [möldriametisse] pailu nooremad mišt ai tahetud lubadagi kui neid küll majas oleks tiab kui pailu olnd Põi; mis sa käsu all teed, see töö on raske ja vastik kui kua sealt kui palju teenid Trm; sai lõhut ku pää olli like otsan (kõvast tööst) Krk; nii täntäss, kui ma,i-lm kõik kärrä käeh; ol nii hüä miis ku anna mullõ rahha `võlgu Se; `kärblädse omma d'u? nei `äüdü ku šitusõ `suhtõ Lei

2. korduvate lauseliikmete ühendamiseks nii `tervest tegi kui `tervest Jõh; oli kui vana oli, aga juba jäks akkas `otsa lõppema Jaa; sest asjast oled ike elma, elma_gu elma Mar; riie [on] nahk ku nahk Aud; läits kui läits, mina tedä enämb taga ei ike Ran; vanemb tütar `olli `essä tullu, `õkva ku esä ku esä; meil om tüü nüid nii kõrran ku kõrran Nõo; pää `ripsõ otsahn, koolu_ku koolu? Rõu; jutussit külält `mõistse, nyu ka ku vei ku vei (ununenud) Se

VI. ühendav sidesõna a. nii ... kui ka Tämä ott labja ja ai kaik `tuhli`augu ku pibalue `kunku ägejä `mielegä `liiva ku kivi täüss Kuu; mõlemad mies ku `naine, `kardeti `nõidust Lüg; `loomel kui `oostel `antasse jaho vett Mar; Süid rokal kui ka vassikal Han; eks sajuvarjus käi nied ikke kõik, nii `ästi mäñd kui kuusk KuuK; alate suvi kui tal'v õli kasuk sel'jän Kod; nüid süiasse äripääv kui püha pääv nisu`leiba Äks; üit's ku tõine kuts mut oma poole Krk; üü ku päiv pid'i tüüid tegemä Urv; noodamiis püüt suvõl ku talvõl Räp b. ei muud ... kui muud `kalla ei `saagi kui vaid `äññeri Vai; ega muud `ühti kui akame minema Ris; no ärjad, ega nad muud teind kui `küñtsid Hag; aga meste `riideid ei õmmeld `kiski muu kui rätsepäd Juu; kislad muud meil ei söö kui mina Ann; äket põld meil muud kui karu äke Trm; ja muud `palka es ole, kui kleedi `rõivakse tõi Ran

Vrd kut

B. määrsõna 1. rõhumäärsõna a. täh väga, õige, üsna `Raiusin puid `ninda et kohe `lastud `lensid kui `kaugele; Meri `ehkus `suoja viel kui `kaua Kuu; säält `massinate alt `juoksep ehk kui pient `lõnga Lüg; vana `onti oli kui `kaua `kutsarist Vai; Siis on kisa kui palju Kaa; mena `rääkisin temaga keik kui `kougeld (pikalt-laialt) Rei; kibimaea oo kõba, see ei lagune ää, seesap kui kaua Mih; inimene võib kui `vaene `olla, aga ole puhas Hää;

kel last ei ole, see on noorik ei tea kui kaua Juu; ega ta `sinna kui kauast ei jäänd VJg; ega ta kui suur ole Trm; minä elän kui vanass, aga lapsed kadid nuarelt Kod; ma isi põletasin alet kui pal'lu Ksi; `uiskab sis kostab kista (kes teab) kui `ilmasse Lai; `viisega võesit kui suurest viist läbi minnä, vesi lät's `väl'lä Kam; viim(a)ne kui kõik (viimseni) nüüd on `viimane ku `raasuke `süödü `vällä Lüg; võttis mu kääst `viimse kui raasu Rei; võttis ää `viimse kui lehe Mih; viimane kui aenuke liige oo valusad Aud; `korjasin viimase kui terä kokku Juu; `viimne kui kana pueg `müidi ära VJg; Viimane kui õks pandi kuppu Trm; viimane ku uks ja aken õma testod Kod; nõrist viimätse ku tilga ärä Trv; perämine ku kana kah `müidi maha? Har **b.** täh kuitahes, ükskõik kui Õli sie `süämine kui vilets, nua ja `kahvliga `süädi Jõh; `olga kui suur tahab Khk; Olnä see koorm kui suur tahes Põi; ole sa kui tark `tahtes Tõs; süe ehk kui `iaste VMr; olgu rõõvid sel'län kui taht pal'lu Hel; olgu sul kui kullandõ mii'l, kud'ä tulõ, siss pahandõss jäl är? San; olõ sa ku tark taht, kõkkõ `asja sa õks ilman ei tiia? Har; Suutii pääle viä liiva ku? pallõ, sinnä mörka_i midägi Vas; olgõ tä kui tark, `tarkusõga midäge ei tii? Se **c.** lause lõpul mõni õpib nii ruttu ku Hää; nagu närmik, nii `vaene närus kui VMr; kui kaste ein vanaks saab, siis lääb kõvaks kui Sim; on nii murelik kui Pal; `varda olive `lõngu täis kui Trv; kui kolm `langa ütten, siss om nii ilus kui Ran; kuuse ladu om nii kahar ja tubli kui Puh; vahel `tuiskap suure ange kui Kam; päiv paist nii ilusallõ kui Urv; peni kõrva? `kirki ajanu?, `kullõss kui Krl; Tõnõ (puu) ei `lahkõ `kuigi, pessä sa_kui Har; Ega vanast tüüd puu `värki kiä kui värmi es Rõu; pañd latsõ sinnä `hällü ja sõss hällüt nõörist ja ku? Plv; konna? mullistasõ? vii siseh kui ja `haukva Rääp **d.** väljendab imestust, üllatust `ommete ku `uonost jäänd `kassi: ku ilos `kassi oli Vai; kui `kange valu – ai, ai, ai Muh; sa paraku, kui `mõisnik seda nägi Mär; ena ku suured kardulid Kse; kui odabad olid asjad Mih; ena kui tugevad need oo Tõs; kui `kierdu rehä tein Khn; `jennää_kui `pal'lu `lammud Aud; kui ilusad laulud meil olid Hag; oeh kui pailu sii neid on Juu; valata, kui `kõrgel juba kuu one Kod; kui `uhke ma `ol'li, ku ma nõide saabastega kõpsuti Ran; ol' plõdi pääl ja kuppu ku `oitku San; ta ni etev inemine ku `hoitku? Kan

2. küsiva-siduva sõnana **a.** otseses küsimuses kui `külmä vesi on Vai; kui koua see `aega võtab Ans; kui pal'ju sa annad Muh; kui `kaugele su püüts jooseb koa Mär; kui paelu kellu oo Tõs; kui suureks sa viel `kasvad JMd; kui vana sa veel piad olema Pee; kui kaua sa teed Trm; kui kaua sa sussitad teda Äks; kui `kaugelt sa oled Nõo; noh ku kauõn sa õigõ elät Har; kui `minkõga? Se **b.** kõrvallause algul miä voin `kergitä sedä kive, kui `raske tama on Vai; tule, ma katsun, kui suur sa oled Juu; ei tia, kui kaua sie viel `aega võtab VMr; minä suan `kätte, kui milla sji õli Kod; ei tää kedägi, kui `pal'lu ta parep om Krk

3. kuidas et saand magugi (maitset) `tunda vai kui Vai; kui rendi raha `saaja (saada) VII; kae_kui taal `rõiva ripõndasõ alt; Tii no kui taht Urv; ei tiia? kui paremb om Krl; tüü om nii kui tuñnistaja? tegevä; ma ei_`tihka_tüüd sullõ üldä_ga kui tüü kõneli Har; sõss tul'l üt's miiss, tüü tiia_kui üt'el Rõu; kui täl ta aig är `pilluss; kui kand iih nii võsu takah; kui sa_pant tüü `haigõ veridse inemise `paljiidõ puiõ pääle Vas; `Aet'e kui taht ots otsaga kokko Rääp; Kiä kui mõistsõ, tüü nii tek'k; üldä võit kui tahat, kii'l kõgildõ murruss Se

4. kuidagi sa_i mõista_tidä kui süvvä ei söömäte jättä San; Umb `sõlmõ ei saa_kui `valla, viidät pal'lu `aigu Urv; mõnikõrd om `hirmsa suur' halu, ei joua_kui vällä_kanata? Har;

Mõnikõrd ol' tui ol'g nii jämme ja_kõva, et jovva õs kui t'sirbiga lõõgada? Rõu; läbi saa ar kui ni (saan kuidagi hakkama) Se

kui² → kuia

kui³ → kuiv

kuia¹ *kuia* Pil Ran, *kui* Ran peenis võtt *kuia* `väl'la püksist Pil

kuia² → kuiv

kuibakas `kuibak|as g -a Lüg IisR kõhn inimene; loikam `Kuibakas, nahk `oiab luid kuos Lüg; *On üks `kuibakas, ega sel `rammu ole; `Selle `kuibakalle läeb ikke `palju `püksi`riiet IisR Vrd koibakas*

kuiberdama `kuiberdama Kuu Hlj hulkuma, uitama *Kas midägi tüöd käde ei akka, et `aeva `ringi `kuiberdad Kuu Vrd koiberdama*

kuibits `kuibits g -a pikk kõhn inimene `Kuibits `kutsuti, *kui oli nisike `uonuke Jõh Vrd kuibuska, kuidak*

kuibuska `Kuibuska kõhn inimene – Lüg Vrd kuibits

kuid *kuid* Khk VII Muh Rei Mär Tõs JMd Koe San, *kuut* VJg

1. konj ent, *aga `katsusin küll, kuid liiga `raske oli Mär; põle just iä, kuid mis_sa teed Tõs; ta `kutsus mind, kuid ma ei taht `minna Koe; on alb ilm kuit sadama ei akka VJg*

2. adv ainult, *üksnes ma sai kuid kulbi tääve [soolikaid] Muh*

kuida → kuidas

kuidagi *kuidagi* Khk VII Rei Mar Khn Tor(*ku-*) Amb Kod(*koe-*), -d SaLä Muh; `kuidagi Kuu VNg Vai; *kudagi* Kuu Lüg Jõh L K I Trv Krk TLä Ote, -d Sa(-d'- Jäm) Kse Khn, -t Trv Krk Hel; *kud'agi* Saa JMd Hel Ran; *kudaki* Trv Hls(-d) Krk(-t), *kud'aki* Kam, *kuidaki* Lei mingil kombel, viisil, moel `voimata tüür mies, ei `senga `kuidagi taha `kaupa `saada; *kuidagi on nie sügüsü `ehtud ka nii sügävälle igä `hinge vajund Kuu; kas saad kudagi raha ilma `tüötä Jõh; sedä ei voi jo `kuidagi tehä Vai; Nee kaks äi sünni mitte kuidagid kogu Jäm; ta_ss saa `eesega kudagid akkama Khk; Ajasime kudagid ilma joomata läbi Kaa; `roitse `peaga_p taha töö kudagid `minna mitte Jaa; see_p sünni kuidagid Muh; vilega tehakse `vorsta, mud'u ei saa kudagi Mär; ei tahass mitte kudagid Khn; Ei saa mette kudagi aru mis tal mõttes on PJg; *kud'agi ei saa einte `järgi minna Saa; kudagi ei sigine, ei `oska teha ega Juu; sie ei `võrdle sul kuidagi (ei õnnestu) Amb; ma ei saa `lupsta kudagi; isa oli `enne `tüölene, pärast siis, `katsus kudagi talu `peale Pee; vana lehm, aga_i akand kudagi karjas `käima VMr; koedagi koevass ei sua `lauta Kod; kui kevade ei kadu pori kudagi ära, siis tuleb kuiv suvi Pal; iir pugenes `voodri taha, kudagi `väl'lä ei saa Äks; veiksed kel'mid poisid, kellest kudagi `lahti ei saa SJn; sai müllät selle `tüüge, es taha kudaki `vastu saia Krk; kui temä kuidagit `võl'sse, siss sedä ei saa mina ka enämp `tõende Hel; sil'm ei saa kud'agi pahupidi olla Ran; es saa oma asjale ka kudagi Puh; mia pia ka_ks `endä kudagi ärä elätämä; ei näe enämb kudagi tagasi tulla Nõo; ei saa kud'aki mahaki raguda [puid] Kam; leib olli nõrgas tõsnu, es saa kudagi `ahju panda Ote Vrd kudagina, kudagine**

kuidagid → kuidagi

kuidagi|moodi mingil moel, *kuidagi täl old sie kerd abud `silgud `kaasas, noh siis saand küll ige neist `kuidagi`muoti `lahti Kuu; ma_i oleks kudagi `muodi `surmale `andand VNg; kas kudagi `moodi peaks `soama Juu; kudagi `moodi ei soa akkama TÜR; nüid ei saa*

ju [seebi]kivi kuedagi `moodi Pil; ta ei saesa kudagi muudu [paigal] Puh **-pidi** (mitte) kuidagi see äi sünni kudagit pidi `siia Khk; Ju see [laud] kudagipidi `siia sünnib koa Pöi; see põle kuidagi pidi `öige Rei; see ei sünni siia mete kudagi pidi Mär; ei saand kudagi pidi akkama Kse; kudagi pidi ei soa temaga `toime Juu; mea_s mõsta tal kudakit pidi `vastu üttele Krk **-päidi** = kuidagipidi `Laeva `ruumasse `täüüds ka nie `propsid laduda `oitegi `kerraliguld, ega nie `voined `kuidagi `päidi `loksuma `andada Kuu **-viisi** kuidagi, mingil moel [käsi] käib ka kuidagi `viisi, `keskelt läbi Khk; ei saa `kindi kudagi `viisi Kse; peaks ma koa kudagi `viisi seda `soama Juu; ei kasva kudagi `viisi Kod **Vrd** kuidagiviiti **-viiti** kuidagimoodi; hädapärast Kudagid viiti ää elab ka; Libe `teega äi saa kulund `raudadega obu edasi mette kudagid `viiti; See töö oo sii nõnda kuidagid viiti ää tehtud; Ma `jõutsi kudagid `viiti `eese `tõoga `valmis Kaa

kuidak kuidak g -u pikk kõhn inimene ta ei ole paks, ta_m serände kuidak Nõo **Vrd** kuibits, kuigats

kuidao van *kuidao* kuidas *kuidao* ma tii Plv

kuidas *kuida*|s SaLä Muh Hi Mar Var Khn I, -ss TMr Vön Krl; `kuidas(s) Jõe Lüg Vai; *kuida* Rei San, `kuida Kuu RId; *kudas* Kuu Jõh IisR Sa Käi L Ha Amb Koe Äks VIPõ, *kudass* Trv Pst Krk T; *kud'a*|s Jäm LNg JMd Sim Hls, -ss Ran Kam; *kuda* R Mär Hag Plt KJn Krk Puh TMr, *kud'a* JMd Ksi

I. küsiv-siduv adverb **1.** mismoodi, mis kombel **a.** otseses küsimuses *Kudas elu läheb* Jõh; `kuida siä `ütlid Vai; *kudas see mo süi on* Khk; *Kudas ukse lahti saab* Kaa; *kuidas elab sünu pere* Emm; *kudas need kirikärräd oo* Mar; *kudas nüid `valda õige `mäari* Vig; *kuda ned käed pidid `köima*; *kudas sa `rääksid* Tor; *kuda ma saaks `senna* Hää; *kuda see kangas nii radaline on* HJn; *kuda `kal'la tehti* Rak; *Kuda teil läks* Trm; *kudass ma sõss alvast tei* Krk; *kudass te esi arvade* Puh; *no kudass tu käik läits teil* Nõo; *aga kuda söögid `ollid*, *kuidass söögid val'mistedi* TMr; *kud'ass `tervuss om* Kam; *kuda mi läämi ku obest ei ole* San; *kuidass om asi* Krl **Vrd** kuas³ **b.** hüüatustes, retoorilistes küsimustes `kuida sa `räägid VNg; `kuida siä `ilgid `sinne `mennä; ja `kuida kovast `salgas Vai; *kudas ma selle `katki tegi* Khk; *kudas tä sedäsi `julgub `olla* Mar; *kuidas nüüd laulda `ürgäväd* Khn; *kuda sedavisi soab töö `tehtud*, *oi kal'lis laps* Hag; *kudas sa mud'u soad*, *ikke pead tegema* Juu; *kuda muidu*, *ma lähän kua `sinna* Koe; *kuda sa nii `totrast oled läind* VJg; *oh sa `taeva isä*, *kuda nüid on kadonud kõik tegemised ja jõödud*; *kuda sa käid `lasse siden* Kod; *kudass võib sõke sõgedale tjjd näedata*; *kudass sa_ss tolle mõtte pääle tullit* Nõo

2. alustab sihitis-, määra-, täiend- vm kõrvallauset: täh mismoodi, mis kombel *Valataga* `kuida `lähteb `päkrämüs edesi ka igä Kuu; no `räägi nüüd üless, `kuidass sa seda tükki tegid Lüg; `kuula, `kuida `kiurud `laulavad Vai; küsid teise `järge, *kudas seda tehasse* Khk; *vaada kudas rahvas elas siis* Pha; *mette ei soa aru*, *kuidas ta kojotod oo* Muh; *tule ræegi*, *kuidas naine `vardud kudas* Phl; *nää, kud'as ta tiide `velto lõigand* (riiet) LNg; *ma kül ei mõista*, *koedas_se teha tuleb* Mär; *vuata kuidas nüid tuul läigutab kaste `einä `põlde siis* (sees) Var; *enä, kudas suõmõd puhas piäl* Khn; *kudas kala kudeneb*, *seda ma ei ole näinud* Saa; *nägi kudas peremes tegi un'diks* [enda], *sulane teind kua* Nis; *mina pian `tiadma*, *kuda `arstida* VMr; `vuatasin targu järele, *kuda sie asi üst oli* Kad; *va lõhmakas inime*, *vata kud'as tal kõrsik sel'las on* Sim; *eeste arjotatse ike*, *kuidas obsess õpetatse* Kod; *ei küsi `kijigi* *kuda mina elan* Äks; *nemad nõuavad sis nüid*, *kudas rahvas siin kõnelevad* SJn; `of'sive

kudas saive `valla Pst; suu `järgi kaet, kudass parass om Krk; ega_j `tiia kudass `kellegi elu om; mul om kõik meelen, kudass sa meid sannan `vihtset; mia kai, kudass sõdsõst `valla `saassi Nõo; siss ollu mure, kudass me `süvvä saame Võn; temä kaeb nõu `kaudu, kudass ta saab Ote

3. alustab viisi- või määralausset: täh (nii) nagu, niipalju kui `kuida `müede mend `laupa `ehtul `vuodesse `viskasin, `ninda mina `sinna jäin Kuu; tama ikke `kondi kuda `liikmed `andavad Vai; `jõudu `mööda tehasse, kuidas jõvab Muh; `tehke nii, kuida `arvate Rei; `Lašti neid `kuiveda nõnda kudas `tarvis `oll'i Hää; sedasi teeb, kudas ta teeb Juu; magusat `süüdi kudas `juhtus Amb; no ennemalt tõmmati nii kuda obune `jõudis Pee; aheti kuda tuba suur oli Pal; ega ma_j kitä, ma kõnele nii kudass om Ran; mia ei pulgenda, mia ei võldsi, mia kõnele nii kudass asi om Nõo

4. alustab võrdluslikku viisilausest Kuda `saapad, `ninda jäled Kuu; kuda puud põlevad `nõnda süed lõppevad; kudas tüö `ninda palk Lüg; Kuda lind, `ninda laul IisR; Kuda sa `metsa üiad, nõnda ta `vastu kostab Kaa; Kudas käed teevad nõnda perse kisub Pöi; kudas `loomi oli, naa makseti `palka Vig; kud'a sina, nõnna mina JMd; kud'a käsi tehnod, nõnna kaal kannab; kud'a tibo nõnna `tervis, kud'a `arsti nõnna abi Kod; kudass kand, nõnda võrrass Krk; kud'ass külä mulle, nii mina küläle; kuda esi, nõnda asja Ran; Kud'a tõukat nii lätt, kud'a tõmbat nii tulõ Võn

5. väljendab järgnevusseost: kuivõrd, niipea kui, mida `kuida sie ong `pohja sai, siis neh panid [kilgid] sen `süüte siel `nahka kohe; üttel et kuda ma neid muni sõin, `ninda akkand tämäl nii `irmus valu Kuu; kuda ramu `juure tuli, vottasin omale `orjust `juure VNg; kuidas meri `lahti läheb, nõnna oo `auga jões Muh; ja kuda `püstimine sarikad on, seda kauem käib siis katuss; kuda rammusam [loom] läks, seda temale (peremehele) tulusam oli jälle KuuK

II. 1. osutab ebamäärast viisi: (ükskõik) mis kombel, mis moodi moni `ütles `aasapää, moni `ütles `laavitsal ja `kuida `kiegi `räakis VNg; sie `poiga on mogomane kavala vai `kuidas sedä kavalust täüs Vai; see olga kuidas tahes siis Muh; `ühte `moodi ja kuda `keegi `ütleb Mär; paatkond oli kaks kolm miest - - kudas kellegi rahakot't `kuulas HMD; olgu kuda tahes VJg; poiss võib kud'a tahes `easti ütelda Ksi; olgu kudass `tahte KJn; kud'as tat `kennig õigas Hls; ta taht sedä va mesterahva `asja ei tää kudass Krk

2. tundetooni rõhutav sõna, mis sisaldab vastupidist hinnangut `meie ikke `toima sääl [puid], varastasima salaja – `kuida `muidu sai VNg; Naine `mangus küll: anna nüid ommeti! – Kudas ma suan Amb; no kud'ass tu pääluu saap pal'lass `olla – iki karva pääl Ran; kudass ma ta `säl'gä aa, ta_m jo illuss ja puhass Nõo

Vrd kuus

kuidasi kuidas Vaade kudasi ta last vommeltep Krk

kuidas|moodi kuidas laud oli `pehme et võiks teda `kierada kuda `muodi tahad Kuu; aga_j minä teä, kuda `moodi seal inimest on (Poolamaal) Juu; kuda moodi ta kavatseb panna JJn **Vrd** kuidasviisi **-pidi** kuidas, mispidi kuda pidi see käib; pane kuda pidi sa tahad Mär; kuda pidi sina tñd Kod; kudapidi sa sõkut Krk **-päidi** = kuidaspidi üks `peiupoiss oli viel sie `korvass `vahtis et `kuida `päidi siss se tanu tuleb `oieti [pruudile] pähä `panna Kuu **-viisi** = kuidasmoodi `kuida `viisi siä tulid `seie Vai; kuda `viisi me selle töö teeme Mar; kudaviisi sa `ütliid Hää; kuda `viisi sa tahad Juu; kudaviisi sa sedä `mõtlet tetä Krk

kuidatama *Kuidatama* kõditama – Nõo

kuide *kuide* vana kõhn hobune, kronu *tal ei oole no kedägi obest ehen, lusiiss pähle oma kuidega; temäl om puha kuidese; koś ma lää `seantse kuidega, ta_i jõvva jo mennä* Krk

kuidu `kuidu kiud – Vai

kuie- → *kuue-*

kuiegi → *kuigi*

kuiga *pej kuiga* kõhn inimene *See oo igavene kuiga, pole täda ollagid* Khk

kuigagilla õieli, pikal *kaul `kuigagilla `ninda_gu kurel* Kuu

kuigard *kuigard* Var Aud(-t) Hää JõeK, *kueguard* Tõs(-t) Aud pikk kõhn olend `lõnkjas on *kuigard, pikk ja nõrk* Var; *jusku va kuegard; kui tahad jämedalt ütelda, [ütled et] oli ette kuegart* Tõs; *see na kuiv kuegard* Aud; *Kuigard, sij on `seuke kõhna ja lödva olekuga* Hää; *pikk inimene, lahja inimene on nagu kuigard* JõeK **Vrd** *koigard, kuigats*

kuigas¹ *kuigas* Tõs Khn, *kuegas* Tõs, g `kuika meremadalik *paat` läks kuigaste `otsa `kihni; meil sii üks püiab kaku, amiga sii `kuika `pial* Tõs

kuigas² *kuigas* g `kuika Khn(Kuõgas), g *kuigase* Hää veelind **a.** *koovitaja `kuikad ja lõnnnud; jues ja kuigas, kui nied `vällä tulõvad, siis tulõb tali* Khn **b.** *koskel Kuigasi ma tään küll, kuigased on `kostlad, mis karjuvad* Hää

kuigats *kuigat's* Kad Ksi Lai Plt Har, *kuigats* Nis Ksi, `kuigats IisR, *kuogat's* Kod Pil, *kuegats* KJn SJn Nõo, g -i kõhn olend *jüst kui suur kuigats* Nis; *mis sa nisukese kuigat'siga tied, sie jo üsku ridva pikk ja pienikene* Kad; *kuigats one oemane, kuiv ja kõhna* Kod; *kuiv kuigats on, kes vähe rammetuks või lahjaks jäänud* Ksi; *küll on kuigat's* Lai; *pikk jüsku va kuegats* KJn; *tju om nigu vana kuigat's ärä? kuionu?* Har || *lonkija, lõnkija kuigat's oli kes käis lohakil, vibutas ennast ja kallutas käiguga* Plt **Vrd** *koigats, kuidak, kuigard, kuigerdus*

kuigerdama *kuigerdama* Var Kad, `kuigerdama IisR

1. *tuigerdama, komberdama vasikas kuigerdab ja töllerdab* Var; *eks naesel `tuldkki adapäävad kätte, `aigest piast kuigerdand `õue* Kad

2. *kiratsema Ega tast enam tööinimest saa, elab ja `kuigerdab ka `kuidagi* IisR **Vrd** *koigerdama*

kuigerdus hv `kuigerdus IisR, *kuigerdos* Käi = *kuigats Ah sie va `kuigerdus `kellegi `peibmes* IisR; *On üks kuigerdos ka pikk ja peene na piibunöolas* Käi

kuiget → *kuigi*

kuigi `kuigi R(-gi Lüg) VII Rei spor Lälõ Pä, K Kod Pal Lai M Puh V(`kuigi? Rõu Vas); *kuigi* Põi Kos Trv Kan Kra, *kuegi* Tor; `kuilgid Sa Muh Mih, -git Khn, -get Käi; `kuiki Krk T Lut, *kuiki* Rõu, *kuk'ki* Urv Har Vas(-i?); `kuilge, -ke Röp Se; `kuilegi Urv, -õgi Rõu

1. *adv eriti, mainimisväärselt (adjektiivivi või adverbi laiendina) Ega `sinne `kuigi `kaua `paadiga lähä; Voib `olla juo `kuigi pia tuleb lumi maha* Kuu; *suvel `kasvas [lambda] vill `jälle `kuigi pikkast, siis `jälle `niitasima* VNg; *tuetuse raha_i õld juo `kuigi suur; ei õle saand `kuigigi pali `eina kokko* Lüg; *mina elasin Metskülas `kuigi `kaua (mõnd aega)* IisR; *senest `leiväst ei `piisa `kuigi `kauast* Vai; *ta pole `kuigid õnnelikult eland* Khk; *nee_ss ole `kuigid suured end (rannamajadest)* Mus; *ta pole `kuiget `kaugel* Käi; *kuigi kauat ei oln `aige* Var; *pane angerjas pange `sisse vee `sisse, ei ela `kuigi kaua* Vän; *ühe `uastaga ei kasva `kuigi pailu* Amb; *ei läind `kuigi `kaugele teest* Ann; *veškini põle `kuigi pailu muad* VMr; *nad (heeringad) ei old `kuigi pikad* Pil; [aken] *põlnd ju `kuigi suureke* KJn; *mea ei*

käind `kuigi pikält `karjas Kõp; üteld kõrrald es lää `kuigi paelu Trv; temä es käü `kuigi kava Krk; põllumaad es ole `kuiki pal'lu Ran; mul ei ole `tämbä `tervuss `kuigi kõrran; Sul ei saesa üitski rõevas kuigi kunini; `küindle tuli ei ole jo `kuiki `valge Nõo; kui `täitsä `undsene, ei ole `kuiki `kaugele nätä Kam; Täl inäp kah eks `kuigi pal'lund ei ollöv Urv; ma es saa? `kuigi pal'lu är? tetä? Krl; Imä is olõ siss vijl kuk'ki vana Har; näid olõ õi `kuike pal'lokasõ Se

2. (mitte) kuidagi ei voind `kuigi `männä joe `pääle; `eiväd leppined `kuigi kokko Vai; tema oli `aiglane `ästi ja tema ei saand sis `kuigi Kad; Karjatii -- om üits mülke aud, ei päse kuigi läbi Nõo; pikäli olla es saa `kuiki ja uni es tule Kam; provva ei ole `julgunu enämp `kuiki `olla Ote; ei `kuiki saa San; ma olõ nii väsinü?, et kuigi `jalgu pääl inämb ei püüsü? Kan; Taha om `hirmsa suurõ lumõ `uarma ajanu, tast ei saa inäp `kuigi läbi; tuud mõista õi, `kuiegi üldä? Urv; ei mõista? `kuigi lukõ? Krl; ei saa umast sulasõst `kuigi vallalõ Har; lat's um `ilma `sündünü? ja sõss um `kuigi är `läppünü? Rõu; vašt saat `kuigi ta leevä `ahjo är, `panda Plv; näil `tahtu us tedä `kuigi `anda_surmalõ Vas; saa ai `kuige minnä?, ei no hobõsõga ei jalaga? Se; ma või ei kuigi tulda Kra Vrd kuigina

3. konj olgugi (et), ehkki Kuigi vana lubas, seda äi küsita Põi; `kuigi ta seda ei anna, ma küsi ommeti Rei; `kaupleb etetsi, `kuigi sai suure kahju, varastati `paljas Tõs; kuegi ma_i saand `tulla, tulen sel pääval ikke Tor; `kuigi me `linna lähme, mis sest VJg; `kuiki ta nii om, egas_sest põle [lugu] San

4. mingi(sugune), midagi (head, väärt) sie `kaņņas ei old `kuigi asi ka VNg; kas neist änam `kuigi puit tuleb, pool `kõrvend nad on Tür; `vartadega sai `tautud, aga ega sie old siis `kuigi asi Kad

kuigid, kuigigi → kuigi

kuigina `kuigi|na Har Vas, -na? Rõu kuidagi ei saa `kuigina vällä ellä?, ei `kõrda Har; mul ei `tahtu `kuigina siih tarõh `istu?, talvõss um eläjille `süütä vaia Vas

kuigi|palju veidi, mõnevõrra, kuigivõrd eks sel vanal old siis ehk ka `kuigi `palju sedä raha siel `mänņuss Kuu; mina ei käind `palju `laadal, aga ma `kuigi `palju `käisin VNg; Nattuke `naljast `anti sabaraha, peremes `pistas pihu `kuigipali; õppetaja `kuigipali `tundes sedä oma `kuolilast Lüg; Sii pole külida änam `kuigidpailu Kaa; astanguid `kuigi pal'ju ikke on Lai; ta_i süü jo `kuiki `pal'lu Nõo

kuigistama kuigistama kugistama Suur suutäis äi taha ala minna, peab tükk aega kuigistama Khk Vrd kuigustama, kuigutama¹

kuigit → kuigi

kuigi|võrd = kuigipalju Ega `mulgi toda õiget nägemist enämb kuigi võrd ei ole; Ärä es süvvä kuigi võrd; ilma `muutust ta iks `kuigivõrd näedäss Nõo; tuud magausõ `aigu es olõ jo_kuk'ki võrd Urv

kuiglõma `kuiglõma Lei, `kuigõ-, kuigõ|lõma Lut, da-inf `kuigõlda, kuiõlda Lut itkema, halama pouk om t'širk, `vauglõss un `kuiglõss un svil'p, t'ege ama e'llü Lei; kuiõldass ku `kuul'jat matõtass; kalmõhtõ pääl `kuigõldass kõvastõlõ; keä jo `kuolõss är, vaia `kuigõlda_`perrä; latsõ? imä `perrä ni esä `perrä `kuigõlõsõ? a miis naase `perrä `kuigõlõ_i? Lut

kuigustama *kuigustama* kugistama koer *kuigustab* midad ala, kui täl see `neeldamine pole `kerge olnd; kana võtab ühe suure leeva tüki sohe, ep saa täda neelda, siis tä *kuigustab* Khk **Vrd** *kuigistama, kuigutama*¹

kuigutama¹ *kuigutama* = *kuigustama* – Khk

kuigutama² *kuigutama* Trm, `kuigutama Kuu Hlj Lüg Jõh Vai/-mma/, *kuigutama* Nis Kod(*kuigo-*) KJn

1. (kael õieli) vahtima; tuiutama Üks `kerra küll `kuigut `ukse vaheld sise Kuu; suvel ma `kuigutan kuressa, `talvel aga `ruigutan lumessa rhlv Hlj; `Kuigutasin `akna `juures, et `kaelakont `aigetab Lüg; `Teine `aina `kuigutab `aia taga, mis `teised `tieväd Jõh; suvel *kuigutan* kure õtsas, talvel laalan laua õtsas rhlv Trm; siin näd (lahjad loomad) *kuegotasid* ku närod võso jäären; kui vihima sadab, karjus *kuegotab* puu all, one rüütsäkille Kod; *kuegotab* üle teiste `vahti KJn || logelema kaua sa *kuegotad* sial, akka `tööle Nis **Vrd** *kuigutama*

2. kõigutama `Kuue`kuune `kuigutab, neh pää ei ole viel tugeva `kaula `otsass; Mes sa `aeva `kuigutad, pane pää `patjale ja jää magama Kuu; sõre vili *kuegotab* piäd, aga paks vili muku laenetab Kod

kuigutama³ *kuigutama* Muh Vig Var, pr (ta) *kuigotab* Ris

1. (linnuhäälsusest) *ane* pojad *kuigutavad*; Mõltsas *kuigutab*, tuleb vihma Vig; *kuik lind*, *kuik kuik kuik karjub*, kollane rähn - - kõige `rohkem *kuigutab* paastu kuu sees Var

2. lindu kutsuma *kuiguta* *ane* pojad `siia Muh

***kuigutelema** = *kuigutama*² Kahe `kuune `kaula `kanda, `kolme `kuune `kuigutele rhlv Kuu

kuigõs *kuigõs* Vas, *kuigõss* Se(g *kuigõse*), *kuegess* Nõo pikk kõhn inimene *pik'k* ja *peenikene nigu igävene kuegess* Nõo; *Leeni om kuigõs mis kuigõs* Vas; *kõhnast jäänü?*, *pik'k ka veega siss kui määne kuigõss* Se

kuih *tamast ei ole kuih `eigä kaih `kuulla* (ei kihku ega kahku) Vai

kuihkama `kuihkama salamisi teatama `Kiegi `kuihkas `poisi isäle Lüg **Vrd** *kuhkama*

kuik¹ *kuik* g *kuigu* Khk Põi Muh Hi, *kuegu* Muh Nis veelind (või selle poeg) hrl pl a. hani *kuigud*, ne oo pisiksed *anepojad* Põi; noored *aned* o *kuigid*; mine aa *kuigid* `siia, ma anna nendele natukse `süia Muh b. luik *kuigid* klaa klaa klaa `lähtvad üle elumaja katuste paigald Emm; *Kuigid lähtvad külma tuleb*; *kuigid on sii jee lagumeise aeg*; *kuik on suur lind*, `valged linnud, suured pitkad kaalad Käi; *kui kuigid oo `lahtes*, oo keik äär müra ja kära täis; lähm merele `kuikusi `laskma Phl c. part *kuigid* ikka pardi pojad on Nis d. muu lind ühekorra *kuigid* olid sii `randas, kirjjud linnud, `pitkade säärdega Khk || pajuurb `paode `külges `metsas oo koa *kuigid*; paol juba *kuigid* `väljas; paol ei ole `urbi, nee oo *kuigid* Muh

kuik² *kuik* Khk Muh Var int *ane* pojad tegavad ikka *kuik kuik kuik kuik* Muh; *kuik lind kuik kuik kuik karjub*, kollane rähn Var

kuik³ *kuik* g *kuigu* (taim) – Khk

kuika `kuika Jõh IisR pikk kõhn inimene *Nisuke `kuivetu* [naine], *nisuke `kuika*; *Mis ta nisuke `kuika on, kas on `aige vai IisR* **Vrd** *kuipa*

kuika|kaul pika kaelaga (inimene, loom) *Kust perest sie `nindasugune `kuikakaul perit on* Kuu

kuikama `kuikama, da-inf `kuikada IisR, kuigata Koe hulkuma, kolama `Kuikab `kuski üöd läbi, `päeva aeg siis `silmad `kinni IisR; kus sa nii kaua `kuikad kui tuppa ei tule Koe Vrd koikama, kuitama¹

kuike, kuiki → kuigi

kuikima u `kuikima vahtima Mes sa `kuigid kaul `oialla Kuu

kuik|lind roherähn – Var

kuikma `kuikma, (ma) kuegun pikaldaselt liikuma karjus käib ja kuegub karjaga mäe piäl; akab `kuikma, käib ühe kõha piäl, [kui] kari süüb Kod Vrd kuikuma

kuiksima `kuiksima fig tuksuma mina ikke `kuiksin elada viel; vähe`aaval vaid ela ja `kuiksi `käia VNg

kuiku kuiku Kad Sim väga kõhn (inimene, loom) `kuotu lehm üsku kuiku teine, `kangeste kuivand Kad; põle tal seda iad olemist, kuivand teine nagu kuiku Sim Vrd kuikulaine

kuikulaine `kuikulai|ne g -se = kuiku – Hlj

kuikuma `kuikuma vaevaliselt käima ma pia sii veel `kuikuma `piale, vilets `käimene, kaks keppe käe, ei saa ukse pakust üle Vig Vrd kuikma

kuikur `kuik|ur g -ru endasse tõmbunud, vaikne inimene `kuikur on oemane, ei õle tragi, [on] tagasi`oidlik, käib mõtten - - ei näe kedägi Kod

kuima → kuivama

kuinask `kuinask kõhn inimene Ei sa ka `ühtä lihu, egä samasugune `kuinask `jüskü `enne; Mes sul on viga, et `niisugune `kuinask oled alade Kuu

kuine `kui|ne Phl, g -se Lüg Kei; kui|ne g -se Sa L Juu JõeK Jä Plt SJn Vil Trv Krk; kue|ne g -se Muh Mär Mih Tõs Pil KJn, g `kuise Tor

1. kuuvanune (liitsõnus kahe-, kolmekuine jne) kuine vassik Ans; kuine põrsas maksab neli viisteisend `rooni Khk; pisike alles, nõnda kuine või paarine, see `üitakse titeks Kaa; Juulil juba kolme kuine laps VII; Sa oled alles nii lo'l kut kuine põrsas; Rahakot't oli teisel kut kuine põrsas (suur) Põi; kolme kuine `koogab, kahe kuine kannab kaela Muh; kolme kuine vasikas Vig; `tapsid ää kolme kuise `põrsa Tõs; kolme kuised kutsikad PJg; kui [pull] ikka mõne `kuiselt ää leigati, siis sai ärja Kei; ta alles kuine vasikas JMd; need olid siis kuue kuised [sead] Pil; viie kuine võtt vitsa `piiu, kate kuine kand `kaala Krk

2. teat kalendrikuuga seotud mul on mineva kuist piima raha JõeK

Vrd kuune

kuipa `kuipa Kuu Lüg IisR pej kõhn, kuivetanud `Naine on tämal `kuipa, `ninda kuiv ku tulepuu Lüg; Oli `kondine, `lahja, `ütlesid on üks `kuipa IisR Vrd kuika

kui|palju adv (nii) suurel määral; kuigivõrd `eiga siis lina_s kui`palju maas old VNg; egä tämä_j üöld sedä et lehm nüüd kuipali `piimä `annab Lüg; pannaks `vihtisi `peale na_pal'lu, ku_pal'lu kaalub Mär; `niitis ta kuipailu `niitis, ikke oma vikat käes Pai; ega sial kuipailu talusid ei old Trm; kuipaelu `kuskil inimesi `ol'li, niipaelu olid vokid tuas SJn || külluses, rohkesti nüüd ei õle `usku ja nüüd on `vargaid kui pali Lüg; Selle söa aegu jähi neid mehepoegi sirakile kuipailu Kaa; Egas temä rahul ei ole konagi, kas tii vai kuipallu Nõo

kuipamas `kuipamas ehal – Kad Vrd kuipima

kuiper `kuiper (pikajalgsest loomast) na kut `kuiper `pitkade seerdega Khk

kuipima `kuipima VII Kad, (ma) `kuibin Kuu, (ma) *kuibi* Jaa Pöi Muh ringi hulkuma *No midäs sa pidäsid nüd siin `kuipima, et ei ole `aiga magadagi Kuu; ta kuibib poole öini maeade `ümber Jaa; vars `kuipis `mööda karjamoad `keia; See (kurg) - - nähakse sii kevade `otsa üksi `kuipivad Pöi; ma lähe muidu `kuipima `õhta Muh || `kuipimas (ehal) `käima Kad*
Vrd kuipamas

kuis *kuis* Kuu Hls, *kuiss* Kse Hel Puh Kam Rõn San V(-sõ Rõu)

1. kuidas **a.** otseses küsimuses *kuiss sa `ütlit San; kuiss tüü ol' Krl; kuiss käsi käü Har; kuiss ta nii rassõ um Rõu; kuiss läsknaanõ tek'k Vas; kuiss nimä_ka_kõnõli Se*
b. hüüatustes, retoorilistes küsimustes *kuiss ma akka last `tapma Kse; kuiss sij ilm om `lännü Kam; Jummal tjjd, kuiss meil ta elu nii kõrrast är om Urv; oh taad ihukõist, kuiss ta nu nii är² vässis Krl; kuiss sa siss süüä ei_taha² Har; No_kuiss sa sõss külmä vij `sisse õks läät Rõu; kuiss sa `julksi iämulgu veere pääle minnä² Vas; kuiss na nii lihonõs Se*
c. alustab kõrvallauset *mine `kulle `järgi, kuis sij olli Hls; ma ei tiä, kuiss mihe varemb ärä sureve Hel; kõneldi iks vanast, kuiss vaemu käenuva kodu Kam; ka_sa_tuud tiiät kuiss lat's tark saa ja rikass Urv; inemise murõtasõ², kuiss `talvõ saat eluga `kõrda Har; näüdäs kuiss nyüüpaar magama lät's Vas*

2. kui (küsilause algul) *Kuis vana sa oled juo; Kuis suur se sis oli; Kuis `palju sie kell on juo Kuu; kuis vahn sa olede Lei*

kuisa|kummulla päris kummuli – Kuu **Vrd** kuisikummulla

kuisa|vits maavits – Lüg Jõh VMr Kad VJg IisK `kuisa `vitsad `kasvavad kravi `kallaste `põhjas lodo pääl Lüg; *kuisa `vitstel on lillad `õiled ja punased marjad, kasvavad `viandes müeda maad Kad; kuisavits on pienikene, `juoksva rohust tarvitatasse IisK* **Vrd** kuisavits

kuisi|kummulla = kuisakummulla *Mies `langes kive pääl kohe `kuisi`kummulla meresse, kaik oli märg; Sain `korvi `johvikku täüs, siis `kombastusin, korv `kuisi`kummula Kuu*

kuis|sugune missugune **a.** otseses küsimuses *`Kuissugune sinu emä `tervis ka nüüd on Kuu; kuisugune sie `asja one VNg; kuisugust kangast tahetakse JJn*
b. kaudküsimuse või kõrvallause algul *Siis valat neh `kuissugused kalad on Kuu; kuisugune se piim oli, seda ma_i tiä Pal*
c. hüüatustes, hinnangulistes lausungites *minust oleks vahest saand koe, ehk kuisugune `kuori `laulja; ja siis tie vai kuisugune `muster `sinne `sisse VNg; oleks ta (naine) kuisugune olema, ikki võtab ää Juu; ta ise ei kasva kuisugusestki (väikest kasvu) VMr; Pane raudõsad `külge ja adra kuisugune Trm; kuisugosed ilosad inimesed õlid Kod*

kuit *kuit* g *kuidu*, *kuedu* Muh; n, g *kuidu* VII Muh Istk koer *kuidu* teeb *au-au* VII; *anna kuidule `süia; kuit makab Muh* **Vrd** kutu¹

kuit- → *kut-*

kuutama¹ `kuita|ma, (ma) *-n* R Hää Koe San, (sa) `kuidad Vai; `kuitma, (ma) *kuida* Nõo Kam **a.** *uitama*, hulkuma *sie* (tuhkur) *süeb kanu, `kuitab `metsas ja suas VNg; `Kuitab üöd kui `päevad, tüöd ei tie; `Ninda `kaua `kuitas `ringi, kui nüüd on sava nagis tüdrikul (laps tulekul) IisR; midä sa `kuidad `üöse Vai; Laisk, läheb `ulkuma, `kuitab ühest kohast `teise, `õhtalt `väl'la ja Hää; kus sa nii kaua `kuitad Koe; temä om `ammu koolu ja mina kuida ütsindä ilma `müüdä Kam* **Vrd** *kuikama* **b.** *norutama, konutama nüüd istu kurun ja kueda, ooda konass niij päevä `otsa lõpeva; no mes sina siin kurun kuedat, ku sa tõstega ei lää ütten Nõo*

kuitama² `kuitama Juu Plt kui-sõna kasutama eks sa `ütle `sel'geste sõna `väl'la, mis sa `kuitad Juu; mis sa `kuitad, üks kui ja kui Plt

kuiti `kuiti otsas, lõppenud Meil on `poldupuud `kuiti; Raha on `kuiti, mes `sinne `puodi `mennä Kuu **Vrd** kutu²

kuitima ärä minä müüsi ärjä paari, ikke jäivä irisemä, adra kurõ `kuitima rhvl Ote

kuitrik `kuitrik g -u kõhn, kondine olend ku lyyum kõhn om, om ta irmuss nigu igävene `kuitrik jälle; me kutsime oma siga `kuitrikuss Nõo

kuitru `kuitru = kuitrik Miinä om serände `kuitru; tuu mõne illuss, nigu va `kuitru `jälle, pik'k ja peenike ja köödsun Nõo

kuits → kuts¹

kuits(a) `kuits, `kuitsa g `kuitsa vesine sooäärne maa läksid `kuitsa kolmeksi, viderikku viieksi, kadarikku kuieksi rhvl; koha einamaad olid kõik `kuitsas; sii oo meil `kuitsa ääre pial `Kuitsa talu Kse

kuits|kapaline `kuitskapa|line Mar, -lene Kul Mär Kir Lih kontvõõras pulmas Anna neile `kuitskapalitele ka sinna kotta üks toobritäis juua Mar; `kuitskapalene lähäb mud'u vallatust tegema ja `tantsu `lööma Mär **Vrd** kuitsikapalene **-kapa|mees** = `kuitskapaline – Mär **-kapuline** = `kuitskapaline – Lih **-käpaline** = `kuitskapaline – Mar Mär PJg **-käpa|mees** = `kuitskapaline – Kse **Vrd** kuitsukäpamees Tür **-käpp** = `kuitskapaline `Kuitskäpad tulid `pulma Kse; `Kuitskäppele `anti ikke `viina ja õlut na `paelu kui `tahtsid Mih

kuitsu `Kuitsu piirivalvepaat – Kuu

kuitsu|käpa|mees kontvõõras pulmas – PJg **Vrd** kuitskäpamees

kuitsutama¹ `kuitsudama tühja reega või kerge koormaga tasa sõitma Pani kasuga `ülle ja läks obusega `kuitsutas minema Emm

kuitsutama² `kuitsutama koera kutsuma – VII **Vrd** kututama

kuiv `kuiv spor Sa, u Phl, spor L(kuev Rid), K I Hls, spor u T, V, `kui Sa Muh Emm(g `kuia) Vig Var Tõs Khn(g `kuõva), `kuju Hi/-o Käi/ Hää(kueu) Saa Kõp Vil M(g `kueu Krk) TLä/g `kuju Puh/ Ote Rõn San Lei(`kuuju), `kuiu Hi Kõp Hel Nõo San(g `kuiu) Lei, `kuib L(g `kuiba Mih[-ue-] PJg, `koeba Vig) HaLo Kos Tür Pil, g `kuiva (-oe-, -ue-); `kuiv g `kuiva R(n `kuiva VNg Vai); g `kuuva Nõo Võn, `kuuva Rõu, `koova Har

I. a 1. veeta vm vedelikuta; väga vähese veega vm vedelikuga **a.** `lapsel on nüüd `silmad `kuivad, enamb ei nutta Lüg; Keik kohad oo vett täis, `kuiva paika pole kuskil Kaa; Loomal pidi koa jõulu [ajal] `kuiv külje alune olema Põi; `väänasin sokid `kuivaks Noa; `kuivõn parandad `pühkis aab tolmo `terven `lendü; Üks kot't märg, teene kui, `kumbassõ ma jahu panõ Khn; vääna pesu kuevaks ja vii `kuima Vän; Kariste järb `lasti kuevaks Tor; `kuju pada `aeti pliidi pääl palavaks; ma puserda pesu `kuivass Hää; eehamad kroavitati kõik ää, `lasti sood kuevaks Rap; ega pal'lass puserdus viijl [pesu] `kuivasse ei tii Trv; nuta või silma `kuivas (pisaratetuks), ei abi tule Hls; ani sule om tehe, tule [veest] `vällä ja ike om `kuju Krk; `erne suppi keedeti, tõsteti suur kaositäis `kuiva sagu Ran; vanast `oll'i õllepärm, ega siss `kuiva `pärimi es ole Puh; mes nüid karjal viga laadan magada, `kuju ase; temä `tahtse äste `kuivi ja rasvatsit `kapstit; naene juušk verest kuevass ja suress ärä Nõo; ani ullutas viijn aga ku viijst `vällä tule, om `kuju Ote; sa olõt õks `mõistlikult taa härjaga `küändänü?, här'g om periss `kuiv; ni_ka ik'k ku ik'k sil'mä `kuivass; süü `kuiva `kuhvi, siss paranõss kõtt `vällä? Har || fig `kuiva `kohta ei ole `hamba `allgi mitte Kuu; õled `pääsänd `kuiva nahaga

`vällä Lüg; küll mägi märjä kuivaks tieb (öeld jalgsi paadist kaldale minnes) Khn **b.** (alanenud veetasemest; mõõnast) *viiepagu aeal on `ranna `ääred `kuivad Jõe; kui vett on vähä eks siis õle jõgi ka kuiv Lüg; [roogu lõigatakse, kui] veed on kuivad Ans; kui kui meri on, siis lii pal'las, tuleb meri loeks, on tema vee all `jelle Khk; nii `kuiva merd pole ennem näha olnd Mus; vahel `olli jõgi na kui Muh; Kaju jähi kuiaks Emm; meri oo nii kuib justkui põld Mar; kui kuib oo, sis allikas jääb `viimas isi koa koebas Vig; möön aab vee maha, meri oo siis kui; nüid [oja] `paergust naa kui, et maga vöi sees Tõs; vahel ond müenügä kui vesi, vesi merest maha juõsn Khn; soonikud on `veiksed oja nired, suvel on koevad Plt; sij (kaev) jääb `tihtipäle kuevass KJn; sij oja - - kueva ajaga ta on kuju Vil; jõgi kuivasse jäänu Trv; jõgi om nii kuju et istu `persega jõkke; `väikse kajo kül'mässivä ärä, jäevä kuuvass Nõo; jõgi om kuivast jäänu? Se **c.** piimatu one `kuiva `amme, ei tämal ole imemist VNg; ommikul oli lehm päris kuiv VMr; mõni on kohe kueva `rindadega, ei ole imemest Kad; temä om va kuju inimen; kohe olli [lehm] piimäst kuju (päraast naela allaneelamist) Krk*

2. niiskuseta või väga vähese niiskusega **a.** *piab södust `kuiva tuult, pole `vihma mette `ootadagid Mus; Mis leib see oli, `kuivi jahusi oli kõik täis; Mo kurk nii kuiv, ehk sool on veel pireke [õlut] kiha põha peal Pöi; kassi (peoleo) keel kui, et karjub `vihma Muh; suu nii kuib, et keel murrab kat'ti Mar; kuib, `kerge lumi; sui on teed kuevad Mär; Ku lumi `kangesti kuju tuhk on - - sis käi nägu jahu sehe; kõri on kuiv ja `tuhkab, peaks ma õhö tilga vett `soama Juu; Koelõng - - kedrati kuiva näpuga Amb; täna on niske kuiv tuul, kuivataja tuul Lai; kueue tiisik, kõhip ja röga kedägi ei tule Krk; rüütuss om kuiv; ku laits om lige, pane `mähkme kuju ots `alla Ran; keväjäne õhk om `prõlla nii `kerge ja kuju Puh; mõnikõrd om serätse kueva pilve Nõo; kuiv tuul' - - kuevatap aena ärä Kam; ku_kuiu om, ei_lüü ta (vihm) läbi San; taa om säärane kuiv kõhä, taal räk'ä ei olõ? Har; kuiva? kül'mä? ku ei sata? midägi `vihma ei lummõ Vas || fig Nie kohe `menned siel ku `kuivile kivile (väärt kaubast) Kuu; Näeh nüid on `kuivi `erni söõnu (rasedaks jäänud) Hää **b.** (maast, pinnasest) *muidu üks kuiv krõmm, siin ei kasu midad Jäm; `kõrge kui maa; muld nii kui kut tuhk Khk; abajas oo madal koht, kui maa ta põle mette Muh; soo kask, kuia maa peel kasub lopsakald üles Emm; maa nii kuib na kerje tuhk Mar; peab `raavi `võtma, et maa kuevas saab Kir; maa on kuiv, `vihma `vaega Hää; `Rapla pool on kuivad moad Kos; tuli natuke `vihma, aga kuiva `maale ei mõju Lai; metsa alune om kuju, kuke `sijni vähä oleved Hls; raanikide sehen kuju maa iki Krk; ega kuju maa ei kahuta Ran; jänesslil' - - sij kasvap vesitse kuha pääl, kueva kuha pääl ei kasva; maa om jo põrm kuju Nõo; kuiv maa `pel'gäp `põuda, aga vihmaga saat iks midägi oma vaeva ijst Kam; kuju kõva suu; maa om kuiv ku tuhk aud Ote; maa um `väegä sügäväle kuiv Rõu; `kuiva maad piat keväjä `varra `küüdmä Se **c.** kuivanud 1. (puudest) *metsas on `kuiva puid pali, `tarvis maha `raiuda Lüg; kesäpuu sie on `kuiva puu Vai; kis sedavisi pailu täristab ning käristab `ühte `jooi, selle `kohta `eetasse kut kui kadak Khk; kuiv puu on ikka see, mis `sooja annab Pöi; `saaksi ma ühü kuiva puu Tõs; vitsa raag on sehuke kuib oks Tor; tõin sealt `sel'gas ühe kuiba männe ära Ris; tuli põleb kuivass puus Koe; kidurad männäd, kuevad oksad ärä kujund Vil; mine tuu `peoga `kuive `kuuse `ormi, ma `läitä tuld Puh; kõjo puu, mes üleväst tare lõhna pääl `võeti - - `olli nii maru kueva nigu pipar Nõo; kõjo puu om ää palama, ku ta kuiv om Ote 2. (viljast, heinast) *märg vili `pandi ogise, kuiv vili `pandi nabrase; einad põle nii tõe kuivad, et sünnivad****

paegale panna Mus; linnassed `peavad olema küpsed ja kuid Muh; panime koevad põhud `senna [haigele] `alla Kul; rehi kuib, sünnib `peksma akata küll; eena ännad ei ole kuevad veel Mär; kuib loog maas Kir; vihm piisutab juba, meil kuju luug maas Hää; ein on raheda `võitu, põle kuib Nis; [terad] nii kuevad nigu `piprad VMr; pal'ju `kuiva `loogu oli üless `võtta Sim; kuiv vili on ia `laske (jahvatada) Äks; kuib ein sai `suurde `saadu Pil; kolmanda päeva ein om kuju Trv; [vilja]terä kuiva ku suul Krk; kuiu vili `aeti `väl'lä, ninda ku rihi kuiu ol'li Hel; õlekõrs om kõva kui ta kuju om Puh; ain om kuju, mitte ei lää vikati iist maha Nõo; `ambaga kaet, kui kuju om, prõksup, siss panet [kanepiseemned] `uhmrede Rõn; nee haina omma ni koova?, na `hõngasõ armõtudõ Har; ei_`tahtu õdagu `naada inap hassutamma, naa_puu olõ õi_kuiva? Rõu; mul omma? kuiva? terä?, kohe tahad võid `panda? Se 3. (pesust) `riide on `nõnda kuiv et sie tahab `märjast teha, siis jääb `pehmemast Lüg; riie oo `tüske, kui tä põle kuib mete Vig; pesu on `easte kuiv Juu 4. (puunõust, mis on lekkima hakanud) `tarvis `turbuta puu `riisto, `muido nämäd on `kuivad Vai; kuib nõu, ma panen selle nõu vee `sisse turduma Mär 5. (hüübinud verest) õhes kohas tük'k peeld ära, veab kuiva korra `peele, siis se kujo kord on kärn Käi c. sademeteta või väheste sademetega nüüd on `õige kuiv aig, jumal ei `anna `vihma ega midagi Lüg; mis `kõrgemad maad on, säääl rohi `körbeb ee kuiva ajaga Khk; kui on kui aeg, siis võib kuu ka `väljas `olla Kär; Kui valk on `valge, tuleb vesist `aega, kui valk on punane, tuleb `kuiva `aega Rei; kuiva `suiga saab madala maade pealt `vil'la LNg; küll tänäkond oo aga kuib aeg Mar; kebadi `poole oli kuib Mih; Kueva jõlmaga kolõ mehine katust tehä Khn; tal ärjabad poeovad, kui `liiga kuib on Nis; eks palavaid ja kuivi suid (suvesid) ole küll Juu; nüid põle nii `kuivasi `aegasi old Koe; kui ma poisike õlin, siis õlid kuivad suved Trm; veike `jõekene, kuiva suvega `kuivis kohe ära Äks; nüid om kuiu aig, nüid piäme virga oleme, vili nakass pudeneme Hel; nigu `tulli si kuju tunnike, nii ruttu jälle `aina `võtma Ran; tinav `aasta `olli kuju, nüid om pudedä `kartoli Nõo; kui trehväss olema kuiv kevväi, kui sis päiv `otsa `küindset Kam; ku_tast om tuul', siss om kuiu alasi suvi San; vana `kuuga om kuiv aig, siss `raodasõ kõik' riistapuu? Har; ummaki vilä_kõlladsõ?, `väega_kuiv um Rõu; kuiva? külmä? ku ei sata? midägi `vihma ei lummõ Vas; kuju suvi, sõss om `mükre Lei d. jalgu märjaks tegemata vesi on merest `ninda ärä pagenend, mene `kasvai `puole Malusini `kuivi jalu Kuu; õlema siit saand `kuivi jalu läbi Lüg; sain `kuivi `jalgu üle oja Vai; Enne oli seal suur vesi, nüid saab sui juba `kuivi jalu läbi Põi; `Roopa paust sai kuiva jälaga läbi ainuld `mööda madepuid Rei; ma sai `kuivi jalu läbi, jalad jäid kuivas Tõs; oli nihuke märg koht, aga mina tuln nii `kuivi jalu läbi Juu; sialt saame läbi kuiva `jalgadega Amb; sain kuevi jalu ravast läbi JMd; mädä ja märg ja nõnna muagene, kueve jalu ei sua `mennä Kod; sai periss kuiva `jalgek üle Krk; mul läits õnness, ma `pääsi kuiva `jalguga tulema Nõo; ma tulli kuivil jalul, es saaki? likõss Krl; egi (jõgi) `mitmast paigast nii väl'lä_kuiunu? vai astu kuiva jalaga üle Har; siist võit kuiva jalaga üle minnä? Rõu; `kuive jalgoga sai ar tulla? Se

3. maismaa (vastandina veele) meie elame `kuiva maa sies kõhe, et ei õle vett `ümber Lüg; võrgud sai kuivale `maale tõmmatud Pha; Kuia_ma mees äi tee mere asjadest mette üks möhk Emm; kala ei ela kuival maal, temä otsib vett Hls; meremihel om edimäne asi ku `vijrde sadamadõ saa, nii om kuivalõ `maalõ minek' Har

4. (osutab millegi puudumisele) *nahk on jäänd `kuivast - - nahk on kröbeline Lüg; ta on üsna kuiva levaga Rei; tänakund need põldmarjad nii kuivad Rid; kuiva nahaga; kuib liha (rasvatu) Mar; kas `lamma lihä või sia lihä, kuib taro lihä, temal ei ole rasva olo sees Mär; kõrvast ei `antud kedagi mutku `kuiva `leiba Juu; sihuke kuiv liha, põle rasvane KJn; mul olliva küll ilusa `juusse, a nüid lähvä serätsess - - kuevass Ran; kotu ei ole muud ku_tu kuju leib Puh; vanast ku puu`tel`giga `vankri olliva, siss ku nüü kuevass `jäie, siss `rüükseva `irmsade; kueva ua, egass näil sääil paan midägi ädä ei ole, las `kivvä; pal`lass kuju liha, tyy ei toeda ihu; tõõne päiv tetti `kuive (kastmeta) `kartuld Nõo; mis tal `lõuness ütten õige ol`l, pal`lass kuiv leib Har; söögiss iks kuiva_`kartoli ja kas siss ol`l tji vett kõrbädä pääle? vai mia `ol`lõ Plv || (keetmata toidust) `pulmas `söödi ennem `kuiva `toitu Khk; Metsatõös keies sai ikka nädali läbi kuiva toidu peel oldud Kaa; ta (koer) põle keedust täna `saantki, kuiva leivatüki sai JJn || fig (alkoholist) tühi Küla on `paergus päris kuiv, mitte tilka [õlut] äi ole Põi; kõrts `joodi kuevase Tor; kõrts jäi kuivast VJg; nakass `praalma, et temä olna niipal`lu `väl`lä `ostnu, `jõudna kõrdsi kuivass juvva Ran; `aptik om kah kuivass jäänü?, ei saa enämb ruhe ei mitte medägi Har | Oled `jälle `kuival (ilma peigmeheta) Kuu | mina õlen `nõnda kuiv mies, et minul ei õle raha `kopka ei midagi Lüg; jähi omaga kuiale (pankrotti); Lainas teised kuiaks (rahatuks) Emm | mis kuju (suletud) kõrts siin om, sääil om `kortle inimese sehen Krk; k u i v a s u u g a söömata, joomata teene vahib kueva `suuga pealt, kui me jooma Juu; kuda ma `julgen kuiva `suuga ära `lassa Iis; mina ei taht, et `keegi kuiva `suuga ära [läheb] Lai; `täambä tul`l õigõ? kuiva `suugõ kõrtsist kodu Krl; ku neil om siss na söövä kõgõ `nahka, tõsõl pääväl om suu kuiv, ei olõ medägi `suuhhõ `pistä?; naa esi `jeije katõgese tyy viina `nahka, mu suu jäi kuivass Har; ei kuiva ega marga ei sööki ega jooki Äi meki änam kuiast äga märjast Emm; ei see võta mette `kuiba ega `marga änam `vastu Mar; `aige ei tahtn - - `kuiva egä `margä Tõs; ei taha ta `kuiva ega `margä `süia Koe*

5. kuivatatud; suitsutatud aga `muidu `niisukest `kuiva kala `tehti küll Kuu; kuiva liha supp Jäm; riiv`soola `pañdi, siis `tehti kuevas kalas; `kuiva `auge ja `säрге oli küll Kir; `talve ää võtta kuju kala Trv

6. kuivetu, kõhn Ise ilus mies, võttab `naise, kuiv ku tulepuu Lüg; mõne teisel ka sööma isu, aga jääb ikka kuivaks, kus tämal see jämus tuli VII; neid o `kuivi ja rammusid, kes ää surevad Muh; nõnna kueva poolt mees oli, paks ei olnd Rid; `kuiba võitu mees Vig; Kääd oo naa kuivad, et sinised sooned `puhta `vällas Han; `kaarnad oo suured - - natuke kuivemad ja `väiksemad kui kanad Var; ma põle `loodudki paks, ikke `neoke kuib inime Mih; ta seoke kuiva `näuga mees Aud; kuiv nigu Talina linna küit ahvenas Tõs; kuiv naasamma kui peeru lõmm PJg; kuiv ja kõhna teene Trm; tema on veeke kuib mees Pil; kuju lyyum, är kujunu ku parsil kunagi Krk; [loom] kõhn ja kuiv, tühi kui vana lõngerjass Ran; `enne ta `ol`li parass kuju inemine, nüid om nii tubli Rõn; taa om kuiva lihaga inemine, taa `rammu ei lähäki Har; [härg] kuiv kui teolt `tulnu? Se

7. kuivad haiged ~ valud sünnituse eel- või järelvalud koevad valud one peräss sünnitämiss Kod; pärast käivad kuivad `aiged Ksi; kui vettümise viil ei õle, siis nii om kuiva `aige Krk; kuiva `haigõ omma_ku olõ_i vil midägi?; `naksi `kauma kuiva? haigõ? Se; kuiv konn hobuste haigus, künahaukamine Ei `kuiva `konnast ei parandanud

`ükski arst, `üökis nii `kaua kui suri Jõh; Kuiv`konnas obune `krahmas `ammastega puust `kinni IisR; obesel on kuib konn `kurkus, `kargab ammastega puu `kül'gi ja koriseb ka veel Vän; obosel `olla kuiv konn `kurkus, kui obone sedasi kroksob Juu; närib puud, kui kuivkonn kurgus on VMr; ku obene kava joomate, siis tulep kueue konn Krk; tol om kuju konn kurgun, `kulle kudass kõriseb Nõo; kuiv maitse ~ magu rääsunud maitse Lähker jähi pesemata seisma, niid teind taarile kuiva mau sisse Kaa; võil kuiv magu sees Phl; Silkudel oo naa kange kuiva maik, ei need änam süüia Han; [kui liha või kala] kauaks kuival jääb, [muutub] kollatseks ja kuiva maik `juure Hää; Kui või päävaks `aakski (ajakski) sool`veeta `seisma jäi, võttis kohe kuiva meki `külge Jür; tõenekõrd lüüüb nigu `kuiva mekki lihale manu Nõo; kuiv uhkus tühi, väline uhkus `kõnnib nenä `nuosis `kuiva `uhkust täis; `niisukest `kuiva `uhkust ajab taga, tiä kui `kõrgele tahab `mennä oma `asjaga Lüg; `naese `aava jo toda `kuiva `uhkust Nõo; kuiv välk põuavälk `kuiva `välkö `külvä `sieni Vai; kuivad valgud kõisid Muh; mõnikord lööb muidu aga `kuiba `valku Kse; kui `villa `valmib, siis eidab `kuiva `välku Var; lüöb `kuiva `valku, ta valmistab odre Ris; vahest on `talve ja sui `kuia `välku Kei; kuiv välk - - siis `üeldasse, et külvatasse `sieni VMr; kuiva välg, niij om vil'la valmistamise välg Krk; ku kuiv välk om sügüset, tyy `päläss `vil'jä valmiss Vas

II. s 1. põud; kuivus vesine koht kuivaga `paatub ära Jõe; `ilmad `onvad `muutuned, nüüd akkavad `jälle `kuivale; ilm jääb `kuivast, akkab `selgima Lüg; peaks ta niid kuivaks `jääma Khk; kui võtab õunpu kasu `kinni Mus; [heina] saab kuivaga kokku `panna VII; se oasta `kange kuivaga kõik puu lehed ää kirband Jaa; kadagad `kartvad koa `kuiva, okad `lähtvad vaheks ja `kuivad ää Muh; kut kuu `kangesti punakas on, tuleb `kuia ja kõled Emm; vili ei ta (taha) kasoda mette, kuib oo ta `kinni pannond Mar; kuib o lina lühikeses `jätanud Vig; kui meri mõõnib, siis jääb kuivaks; kuiv toob poole `näl'ga, vihm toob täie `näl'ja Kse; see maa paneb kuivale `vastu Var; kuebaga `kuibis [vili] ruttu Mih; kui `kõhkas vil'jä ää Khn; kuiv on `pannud vil'lad `kiñni Hää; kui peab `kuiva kaua, siis vesi kahaneb usinast ää Ris; `kange kueva järg sees HMD; kukk laalab nõnna, et ei tea, kas `kuiva või `vihma Juu; vili on tihuks jäänd kuiva pärast JõeK; kuivaga sai rukis `pekstud ja kuivatud TÜR; keik vil'lad on kuivas Sim; kui [järv] kohiseb `Musvee puult tyyb `kuiva Kod; Ilmad lähevad kuivale; kuivaga on ia `vil'ja `rehte vedada Lai; kas rahe lööb puruks või kuiv äpardab, see on ikke ikaldus Plt; kuivage putuve õuna täu vist maha Hls; kuu kupitsep `kuiva, päe sapitsep sadu Krk; kui juuli kuun oless kuivale minnu, mis siss viga oless ollu `einä tetä Hel; egä üits rubib iki kuevaga `vil'lä ärä `pessä; [aruhein] taht pal'lu `kuiva, enne kui ta kuivass sai Ran; kui `kuiva piäp, siss om ää tyyt tettä ja Kam; sij kuju teieki juba `liiga; õdagune agu õrõtass, siiss saa `kuiva Ote; vana kuu kuiv Har; `runkuli sourõ kuivagõ is `Yärkne? Lei

2. veest vaba; kuiv ala või pind sääl ei ole vettä `ühtä, sääl on `kuiva küll Vai; [tööriistad] `seisvad mitusada `aastad, kuival `seisvad, kui nad `oitud on Pha; vesi vädas ää, [kalad] jähid kuivale `jälle Põi; Kala aste peab easti soolvett pidama, muidu jeevad kalad kuiale Emm; taari rabale pannasse vett `peale, et tä kuival põle Mar; kui vähä vautist on, siss jäävad kuevale Mär; kala ei ela kuival, tahab `olla vee sees Tõs; pane [angerjas] kuevale kotti, elab kaua, a pane - - vee `sisse, ei ela `kuigi kaua Vän; Kui jääb kuival

suulviijst liha või räimed, räästivad ära Hää; kapsas kuival ei tohi `olla Amb; oleks nad (rehad) seal parsil kuivas old JJn; vili ei ole imaldand kui kuivas seisab Sim; kõhe kuivale `vieti kala `välja Trm; kali (kaljaraba) one kueval Kod; Tämmu sui jäi vesi oegas nii veikses, et kalad jäid kuevale ja `surrid ära SJn; perä kõrd valetas tsilk vett, et seene[?] kuivalõ[?] es `jäässe[?] Rär; veneh jäi kuivalõ; kala tsäika (venelane) saa ai kuiva päl ellä[?], a varõss (eestlane) saa ai viij pääl Se || põld mitte `kaendla `algi `kuiva VJg; ku ma kodu sai, siss es ole `amba `allegi `kuiva Nõo

3. veelune madalik meres – Sa Khn laev on kuiva `peele `kinni akand Jäm; küll laine murrab kuiva peel; `laidu ligidal on ju palju `sõukesi `kuivi mis `kinni `võtvad laivad; lae läind `kuiva `kinni; lae istub `kuivas Khk; mere `kuivade `ümber räämes VII; Ää lask `laõva `kuiva Khn **Vrd** kuivik

4. kuiva heitma pälku löõma müristamist pole kuulda `kuskilt aga `taevas äkist löõb `välku, siis eidab `kuiva Khk; musta kuiva väga palju Kiivesi oli sii Purtsa väljal et `musta `kuiva Krj; mere `ääres neid `kaaku `musta `kuiva; vahel ma vannu `musta `kuiva VII; Mõne sui on `parmusi nii pailu et `musta `kuiva `loomade kallal Põi; Siis akkasid `musta `kuiva kjõruma ning `vandma Khn

kuiv|aher (kinnijäänud ahtrast lehmast) spor V jääss kuivast `ahtrõst, ku naka ai `piimä `andma Se; aher lihm and vil pisukõsõ `piimä, kuivaher saßi-mm nüßä_i? Lut

kuivak kuiva|k g -ka HJn; pl -kud Ksi kuivanud puu siin tua taga on paal'u kuivakaid HJn

***kuivakane** `kuivakaine Vai, kuivakanõ Se = kuivakene roho on jo `oige `kuivakaine Vai; kuiv inemine, sääne kuivakanõ Se **Vrd** kuivakas

kuivakas kuivak|as Kod/-ue-, g -a Jür Plt; kuivaka|ss g -se Krk; kuivak Võn, g -a HJn, -u Ksi Plt Puh(-ue-)

1. kuivetu `seante kuivakass ja kõhnetu olli Krk; tõne om kuivak ja ädäline inime; ei ta kuevak ei ole, periss parass tubli mijs om Puh; ta om `väega ärä kuiunu, ta om kuivak Võn

2. kuivavõitu ku [kama on] kõvem, siis o kuevakas Kod; kañni kuivakas mua, aga `istuda ikke ei või, teeb märjaks Plt; meil om kainu kuivakass suu periss Krk

Vrd kuivakane, kuivakene, kuivalik

kuivakene dem < kuiv **1.** kuivavõitu `ammõ[?] `olli[?] õigõ[?] kuivakõsõ[?] Krl; ta puu, mia ti maha `lõiksi, om periss kuivakõnõ Har; täämbä um õigõ kuivakõnõ [ilm] Vas

2. kõhetu, kuivetu on se laps aga `kuivakene VNg; ta siant kuivak inimen Krk; ta om säärast `kuiva `sorti inemine, sääräne kuivakõnõ Har; tõbinõ `tsiga, kuivakõnõ Se **Vrd** kuivakukene

Vrd kuivakane, kuivakas

kuiva|kiil (putukas) teesed on kueva kiilid, suured, suure, laia `tiibadega kiilid Kos; neid nimetakse kuiva kiilid, nad `lendavad möda `ilmad, teised `lendavad vie pial Amb -kirp (kapsakahjur) – Mär Vig

kuivakukene dem kõhn, kuivetu – Puh **Vrd** kuivakene

kuiva|laid paadi parda kõrgenduslaud kas paneme kuivalaia ka `pääle, torm on kauniss kõva, muidu tapap `vääga üle `venne `sisse Ran

kuivaldõ → kuivaltõ

kuivalik *kuivali|k* Se, g -gu Rõu = kuivakas *palo taga um sääne kuivalik* Rõu; *kuivalik mii'ss* Se **Vrd** *kuivõlik*

kuivalt *kuiva|lt* Khk Kaa VII Põi Muh Kse Tõs KuuK Koe VJg Sim Trm Lai spor M, Võn VId, -ld Rei Hel Ran; *'kuivald* Jõe Kuu; *kueva|lt* Tõs PJg Tor Juu Kos JMd Kad VJg Kod KJn Vil Nõo(kuu-) Võn, -ld Ran Nõo

1. vedelikuta või vähese vedelikuga *Kaabidi 'kulda ja rugijahud ripudati kuivald* [paistetanud koha] *'pääle ja 'panti pinde 'ümbere* Rei; *'kohrus jää kui alt vesi on ära suland, alt on jäänd* *kuvalt* VJg; *kesi pannasse 'kartuli koortele 'piale, lehm sööb* *kuvalt* Lai; *agana ja kõik 'ánti* [loomadele] *kuvald* Nõo; *kuivalt keedetüisi soolaga upõ 'võtmuva 'teolise rehele ka üten* Võn; *ma_panõ 'tsaedu_kardoka_kuivalt 'ruihtõ, lehm süü är?* Rõu; *mõsk keedeti lipõga, vahel tsurmati kah mõnõ tokiga, et tä* *kuvalt es jää?* Plv || *kuivalt kartole?* (soolveega keedetud) *'jäiva üle, tetti 'lämmäst õdagost* Räp || *kõrvale rüüpamata, ilma rüüpetä* *Kuivalt einamale äi 'mindud, ennem 'tehti 'valmis einataar* (õlu) Põi; *ää söö* *kuvalt* Tõs; *mis ma siin* *kuvalt süü, midägi 'pääle rüübäd ei oole* Krk; *Süüd'e niisaadõ* *kuvalt vai 'võet'e mõnikõrd hapund 'piimä ka kõrvalõ* Räp || fig alkoholita Pärís *kuivalt 'sõnna 'minna äi 'aita* Põi

2. märjaks saamata, kuivana; niisutamata *kui sa viel jättad teda* (adru) *'kuivald 'sisse, siis rebid kogu 'vergu puruks* (puhastamisel) Jõe; *saim* *kuvalt läbi, jalad jäid kuivas* Tõs; *Saim* *sealt luhast ikke veel* *kuvalt läbi* PJg; *kui me* *kuvalt 'kehrasimme, siis jääb* *karvaseks sie lõng* KuuK; *kui võtad ja niisama* *kuvalt lükkad 'kervega üle käia* Sim; *ku pääv nõnna pali 'näitab 'seitsme magaja pääväl ku suab obese 'selgä karata, siis 'suama ein* *kuvalt ärä* *tehä* Kod; *ta 'piasis* *kuvalt koo* Plt; *metsä* *kuvad puud, saeme* (saim) *kuvalt kätte* KJn; *'tapmese aeg siss kakuti* [pikemad harjased] *kuvalt ärä sedäsi ku 'jõhva* Vil; *kui 'raotu sigade einä kavva* *kuivald tõnnin seisäve, siss lääve tuliteme* Hel; *kui om kõva rumm, siss keedetäss tedä, aga kui om vana, siss 'aetass niisama* *kuvald kõdara 'sisse* Nõo; *Kuivalt keriti timä* (lõng) *'kerrä* Rõu; *'pässi* *kuvalt üle jõõ* Vas; *ku maast saa* *kuvalt* [lina] *üles võtta, sis käändäs kuppu, ku likõlt, sis hak'ki* Se

3. ilma milletagi; millegi puuduses *kala ei ela* *kuivald* Rei; *pil'l oli ikka ka, ega nad_s ikka* *kuvalt 'tahtsind* Kos; *kas 'ol'li 'juumist vai, ega periss* *kuivald ja tuimald ei ole toda lõbu 'kossegi puul* Ran; *Süä, põrn, massa_ja_kopso?* - - *keedetevä 'värskelt, kas niisaadõ* *kuvalt vai ruvva seeh* Räp; *kuivalt tul'li tagase, saa as midäge?* Se || sooja toiduta *Vahest peab ikka midagi keedust tegema, päris* *kuvalt äi 'aita* Põi; *me olime nii* *kuvalt, kuiv leib oli meil 'süia* Juu

4. pilgeni, viimse võimaluseni *'meie Maajärv siin oli va,est nii plekkisi* (piiritusenõusid) *täis, et päris 'kuivald ko,e* Jõe; *vanasti ikka võrgud olid üsna* *kuvalt kala täis* Khk; *vagun on* *kuvalt täis, ei mahu 'sisse* Juu; *riist sai* *kuvalt täis* Koe; *iga 'lauba 'õhtast 'tehti odrajahu 'kuoki* - - *süö* *kuvalt kõht täis* Kad; *jõgi on kalu* *kuvalt täis* Trm; *puud' rahvast* *kuvalt täis* Trv; *ta om* *kuvalt täis söönü* Krk; *'lõune puul ollu järv* *kuvald latikit täis* Ran; [kulli] *pesä 'olli* *kuvalt kana luid täis* Nõo **Vrd** *kuivani*

Vrd *kuivildi*

kuivaltõ *kuival|tõ* u Har, -dõ Urv koorega (keedetud) *Silki süüdi vanast* *kuivaldõ kartuldõga* Urv; *imäle om vaia vett 'kijtä?* ja *kuivaltõ munnõ* Har

kuivama¹ `kuivama R(-ie Lüg) S spor L(`kuive- Hää), KPõ Iis Pal Plt; `kuivma Rid Tõs Aud Kod Pal Plt KJn, `kuibma Mar Vig Mih PJg Vän Nis; `kuiama Hi; `kuima Sa Muh L spor Ha, Tür Kad TaPõ KJn SJn; *kuju|ma* Jäm Põi Saa Kõp Vil Trv T Röp Lei(*kuu-*), -me M San; *kuiu|ma* Kär Kaa Võn(*kuio-*) Kam V(*kuio-*), -me, -mõ San Krl Har; *kuivama* Amb, *kueva-* Mär, *kueu-* Hää Saa Nõo, *kueo-* Võn; *kuiumadõ* van Har; (ta) *kuivab* Sa Käi Rei L(-b-) HaLä spor Jä ViK, VIPõ TMr, `kuivab R spor S, KuuK JMd VMr Iis Pal, *kuiab* Hi, *kuevab* Muh spor L, Rap spor TaPõ VIPõ T(-p), *koevab* Vig(-b-) Juu Kod Plt

1. *kuiv(em)aks muutuma, tõmbuma kiel akka* `kuivama VNg; *liha* `kuivab `vällä siis *ku* *tämal ei õle* `suola pääl; *kõik kõhad on* `nõnda `kuivand, *ei õle mitte* `vihma `tilka tuld Lüg; `viemõ `oige rüsäd `arvast `maale ka `kuivama Vai; `märga maad saab vahest `küntud, *kujuvad ära jäävad soue kongid* Jäm; *on õhjed* `sisse taritud, *siis lapitasse* `kuivama Khk; *reejalased lasti parsil tugevast äe* `kuivada Kaa; *ma pani maged tuulingu ala* `kuima Pha; *Palavik, sellepärast suu kuivab; Lahja kut* `kuivand tursk Põi; `kõrkad `lasti ää `kuiva, *siis ta oo* `sitke Muh; *Ma pani linapüüd* `räästa alla `kuiama Käi; *maa kuibab ää*, `vihma tule mette Mar; *rattad pole mette kuind veel, alles tõrvased* Mär; *parsil* `kuibvad ka `kuprad vel; `pöörsin `einu sii teese kül`le `peäle, *siss koevab paramini* Vig; *sedavisi olid* `kuimas siis kalad Kir; `pahkrad jäävad põllu `sisse kui põld kuin (kuivanud) Lih; *lögä* `pehme, *kuevab varsti ää* Var; *ein ei kuiba änam ära - - kaste on ju* `kange, *millas see* `kuibmese aeg on Mih; `metsas oli `kuivin ää ulk puid Tõs; *riie kuin ää* Khn; *sui (suvel) nad* `kuivsid ruttu (lammastest) Aud; *viisk oli* `kastega `jalgas, *ei* `kuivand `ültse, *ei* `saantki ära `kuivi PJg; *võrgud* `kuibsid säl Vän; *õunad on väga visad kujuma* Saa; *leib on* `kuivan ja kõva Ris; *mina tänavu* `talve paelut *ei koevatantki* [pesu] toas, *kõik* `kuivas `õues ää Juu; *põrand on* `pestud aga tahab viel *kuivada* Amb; *kasepuu* `püidis `lõhki *kuivata*; *sinu isa särk* `kuevas meie ema aea pial (lähedalt sugulased) VMr; *ommiku suu nõnna* *kuivand* Kad; *ädala ein* *kuivab pal`lu kokku* Sim; *kui põld* `kühti üless, *mõni jä`tis* `kuivama, *siis mua* `ingas ja `kuivis Trm; *rohi* `kuivi ärä, *õli ku krõbi* Kod; *ein tahab ikke* `kuivada ja `närtsida Pal; *laud tahab nüid* `kuiva, *et ta täetsa ära* *kuevab* Äks; *kui* [vihud] ära *kuisivad*, *siis* `pañti *kuhelasse* Ksi; *siis* [hein] `kuivis ruttu *kui ta korra jo* `kuima akkas Lai; `kuprad `pañti *kõik* `sarda seasi `kuima ja *siss kuipsid sial* ära SJn; *nii pikalt kujus kui* *kuiv* `ol`li (hein) Kõp; `rõõva `kuiveva nõnda ruttu ärä Trv; *kujunu murumuna om puss* Pst; *tõene* `aasta *ku maad tahesiva ja* `kuiviva, *siss sai* `põima; *kõhn kui kujunu kiiss* Ran; `rõskest pääst om ää `triiki, *ärä lase* `rõivit `kuiva Puh; *mul suu nii* `kangede *kuevab*, *et kijl jääp kurgu lae* `kül`ge `kiñni; *ku karu uhak ärä* *kuevap*, *siss om kole nõglane* Nõo; *medä* `kõrgemp lõhn, *sedä parembide* `kuivi vili Kam; *mõni lask* `vil`la *kujuda kah enne ku* `rõuku *pandass*, *vili kuivass* Ote; *nemä panniva riistkaena puul* likeld `rõuku, *et ain sää*l *kuevap* Rõn; *aina omma kujumen* San; *sekä*[?] *na* `häste *pusipuuga*, *sõss* `kuioss *vili ennembä* är[?] Kan; `lõjümi [heina] *lak`ka*, *sõss* *saava*[?] *kuiumõ* Krl; *maa om vällä* *kuiunu ja* `lahkiss *lännü*[?]; [seebikangid] `Pañti *müürüveere pääle* *kuiumadõ*. *Sää*l *kuiusi kõvass* Har; *Kiä mõõsta õs hüvvä* `rõuku *tetä*[?], *tjül* `vaivu *tjü vili är* *litu ja kuiuki õs* är[?] Rõu; *hamõh* `kuivi `säantseh *paigah*, *koh tedä* `kiäki *es nu`gi*[?] Plv; *pilve*[?] *jo kuiosõ*[?] (vihm jääb järele) Vas; *ku lina*[?] *nurmõh* är[?] `kuiviva[?], *sõss* `tõmpsi *rehägä kokko*; *havvõ*[?] *kuiossõ saina veeren* Röp; *väläh* *kuioss* *parembahe kui tarõh* Se; *ta vili* `kui`zi; *kijl* är[?] *kuionu*[?] Lei

2. kõhetuma, kuivetuma, kokku tõmbuma *sie mies on nõnda kokko kuivand, et ei änam jaksa kää; vällä kuivand, paljad lõua luud on järel Lüg; aiguse aal nenda ee kuind, mis paljas luu veel Khk; kui kukulind ära petab, siis inimene kuivab ära Mus; ärg sellest kohitsemisest kuivab ära Krj; on ta söhuke suur paks või on ta kuind VII; seukse kuivand ja kitsa näoga [inimene] Pöi; kange töö rummamesega perse kuevab takka ää Muh; Ta on jo nii ee kuivend, et taast pole änam midaged järel Käi; inimene, kui söö ega, kuibab ää Mar; kuivis kokku [haigusest], naa piske tillike terake oli veel Tõs; vana kuind inimene, vanadus ää kuevatand PJg; kuevab ää nagu puu roñt Vän; ma ole juba vanadusest ära kuivanu ja kõdunenu Hää; kuivan krõbetes, teist nii viletsad inimest ma põle näin HMD; vaevane, lahja kuivand krõbin Nis; nii kuind kõhna inime, ei tea kus se sööm temal küll lähäb Juu; inime on tiisiku aigusse ää kuivand Koe; ära kuivand, pal'las luu ja kere; kuivand käsi, peenike kui piitsa varss Sim; sji kui liha unnik, teine on ää kuinud nigu kildak Ksi; ää kuind teeñe, til'likse nääpsu näoga KJn; ta om tiisikun aige, är kujunu ja kadunu Krk; liha luie pääl ära kujunu Ran; aga mia ole ka kokku kujunu nüid Nõo; seere marja [on] ka ärä kujunuva, just ku pinnukse ni seere luu Rõn; ta om tiisikusõlõ är[?] kujunu[?] Krl; kuiooss õnnõ kokko nii et jääsegi vigatsõss Plv; kuionuistõ luiega[?] [loom] Se || kärbuma (elunditest) ku sial sapp nakass ärä kujuma, siss pudelist lasti paar tilka [sapirohtu] sia söögi sisse Puh; kas kops mädäness vai kuiouss, tu m tyy tiisigu haiguss Har || fig kuulmin kuivass ärä, kuulmin om är kujunu (kurtusest) Krk; süüdä kujunu ärä selle murega Nõo; silmä terägi om ar kuionu[?] Vas*

3. elutuks muutuma (taimedest) *kuusk siiski püiäb vällä kuivada, mänd ei kuiva; kui lilled ei saa viega kasteda, siis kuivavad vällä Lüg; Sie kadaka närä ei kasvand suuremast ka ja vällä ka ei kuivand Jõh; kabustad kuivasivad vällä Vai; söövad puude puñjad ära, puu päris kuivab ära Khk; Seal on pailu jala peal kuivand puid seas Pöi; va rädi mets, mes puud on ee kuiand Käi; lemmergas sial kasvas, nüid on ää kuind Lih; päris mahla kašk oli, kõrge maa peal, kuibis juurikateni ära Aud; õnabud kuivsid ära Vän; mitte üks loomipuu ja reegipuu ei ole kuivand Tor; puu on metsa kuiv, ku ta kasves püsti on ja on ärä kueunu Saa; ne ka nisuksed mätsakad ja lehised kased, ega neid keegi raiund põle, kuibsid ja kadusid ää Juu; õõnap kis juba ära akkab kuima, sellest tji riha pulgad Äks; kuusel on ju vamm sihes, akkab kuima KJn; lillikse kuivave kikk ärä, vihmakest ei tule Hls; lõigats jala pääl kujunit puid Krk; kae sji uibu pidi ärä kujuma; kapsta om ärä juurdenuva, ega na nüid enämb ärä ei kueva Nõo; aia kraami kuioõ kõik vällä[?]; see ryys tahtsõ varrõ_keväjelt ärä kuiuda Har; [külma ilmaga] lüü kuioõlõ külge mõni tirak, sõss kuiouss är[?] Plv; täämba ai_saa vihma, kuivasõ kartuli vällä Lei*

4. mõõnama; veetuks muutuma *kagu tuulega ka vesi kuivab ko_e ära, aga läns tuulega on suur vie tous Jõe; mered kuivavad ära Jäm; saju eel iseäranis kajud kuivavad Khk; on kõik ära kuind, jõed Pöi; ei tea kuidas se allikas ää kuivis; see allikas põle elu aegas ää kuin Muh; mõõnä ajal meri kuivab ää Tõs; suured jõed on ää kuivand VMr; oja ää kuivand, üks tire aga järele Kad; vesi lüüb kuima, kuevab ärä (jões) Kod; veike jõekene, kuiva suvega kuivis kohe ära Äks; tuu tiik olõvõt muru pääle ärä kuunu[?] Har; tiik um mis ussaiah um, kaivõt vai loomulik, kost vesi är[?] ei kuio[?] Rõu; oja kuivi är[?] Plv; Võõpso jõgi kuio_i kunage[?] Se || auruma kui vesi kuevab ää, siis akkab sadama Muh*

5. kokku kuivama, deformeeruma *kui`ükskid kiha εε`kuivand on, siis iimitseb vett`laudade vahetsi Khk; kasukas kõvaks kuind, paljas kõbi veel VII; Pät't nõnda äe`kuivand kut kabjus Pöi; ristad nõud`kuivad sui äe (öeld tuhkapäeval külla tulnud naistele); see (riie) üsna kõbjas kuin Muh; üsna turd nõu, põle kuind Mär; Kuin nõu tahab kaua`liota ennemä kui ää`turdub;`liotasi`pastlu, nied`kuivad kõvadas, tegäd valu varvastõlõ Khn;`kuivand rattad lodisevad Koe; riist kuevab ärä, akkab`juusma KJn; länikud kikk ärä kujund, ku ärä kuevab, siss jooseb Vil; vana kujunit`raake kik'k kotuss täüs Krk;`Puhta nukaga sain jääp üles nukke`pääle, kuivap`valla Rõn; laud om kuionu² rupikohe Se || fig (kuulujutust) `ijismält tul'l taa jutt nii õhinaga ül'ess - - peräst kuiusi kokku Har*

kuivama² `kuivama Jäm Kär Kaa Krj V(-mma); kuiuma Har Rõu; `kuima Khn; pr (ta) `kuivab, kuevab Kod; imps kuevati Vil; ipf (me) kuuvassime Võn

1. kuivatama *sjj tuul`kuivab akka (viljahakke) Kod; [tael]`pesti mullast`puhtasse, kuevati ära, tambiti nuiaga`pehmesse Vil; kui kala_kodo saiva² - - sis aime_nõõri`taade, kuuvassime Võn; jummal`hämness, jummal`kuivass kah; ma naka`kuhvi`kuivamma, saat pühiss`kuhvi tetä² Har; ta hain um nii`ramsa et päiv ei_`kuiva² Rõu; avidi tal`haino kuivada² Plv; vorsti_kuivati`pirda pääl är², aõhoh kuivi ar²; t'sia kussõm ol' är kuivat Vas; kuivato`muistikõ² pruugitass kõtu roohost Rär; päiv väega`häste`kuivas (kuivatab)`haina; [hernevarsi] kuivati kärbigu otsah Se || fig (naermisest) mis sa naist`ambist`kuivat Urv*

2. suitsu(ta)ma kuivat leha on ju ära`küpsend Kär; lihad olid ülal`kuivamas Krj; Aamõ liha`puusõ ning panõmõ`sauna`kuima Khn; ma panõ liha`sanna kuiuma; kuivat liha paremadõ sais, ei lähä halvass; kuivat liha [on]`paremb süüä_kah Har; Ku_tuuj sika liha jo_veidükene`suuldu, sõss`panti tuud liha õdagult puu vigla`otsa ahukurmi ala_kuiuma Rõu; meil ka hüä sann, toona_kuivati säääl lihu Vas

kuivama³ `kuivama, (ta) kuivab siristama lind kuivab õues, `kuule, mis ta lirstab VJg

kuivanduss kuivanduss kuivati vili um vaja kuivandustõ viia²; Karulal om pal'lu villä kuivanduisi Krl **Vrd** kuivatis, kuivatus

kuivane kuiva|ne g -se kuivsoõt Luum tahab kuivast saada, `õeldi sui lõpu`puule ja`anti lehmadel`piuga`kuiva`eina ette Hää **Vrd** kuivas¹

kuivani kuivani Hää, kue- Rid pilgeni, kuivalt kuivani täis Hää **Vrd** kuivini

kuiva|pily põuapily`valged`pilved, kuiva`pilved on`taeva all HJn **-räim** (soolatud ja) kuivatatud räim kuiva`räimi võib ju katuse pääl ka kuivatada, ku tahentsi põle Hää

kuivas¹ kuivas Kir; `kuivas VNg; pl kuiva|se Hls, -tse Krk; kueva|s Juu, -ss Hel

1. kuiv (puu)halg (kütise süütamiseks) kuivastege põletive kütüst; `mõisa mõtsast`anti kuivase puid Hls; ku kütise aa olli alva, siss`panti kuivatsit Krk; kõjo kuevassit`raoti, kütist küteti Hel

2. kuivsoõt`lõpsis lehmad ää ja`andis`neile kuevast; toome`teile uut`oastad, toome`teile kuevast (öeld uusaasta hommikul lauta minnes) Juu **Vrd** kuivane

3. kõhn, kuivetu`kuivas luom VNg; kuivas ja plass [naine] Kir

kuivas² `kuivas parves, tihedalt Kärmpsed olid`loomade kallal kut ullud, otse`kuivas kallal; Mesilased on kevade paju`otsas`kuivas kohe Pöi

kuivastaol kuivana, kuivast peast`tuuretaol rästätide [niined] ärä, kuivastaol ei saa änämp rästäte Hls

kuiva|sääsk pl "suured punased sääsed" – Ann

kuivatama *kuivatama* Sa spor L K, Iis Trm Pal Trv spor T(*kuuúva*- Nõo Võn), *-m(m)a* V(*koo*- Har, *kui*o- Ráp), *-dama* Rei Phl, *-teme* M San, *-tõmõ* San Kan Krl; *'kuivatam(m)a* R; *kuiadama* Emm(*'k-*) Rei; *kuevatama* Muh L(*-b-* Vig) Kei JMd Tür Kad Kod Pal KJn Kõp spor T, *koeva-* Kul Mär Vig(*-b-*) Juu Koe Plt

1. kuivaks muutma; kuivada laskma, kuivama panema *kui leib saab 'kuivadetust, siis sie ei lähe 'alli* Lüg; *'malmised 'pannud 'kuivatavad, aga 'laatka ei 'kuivatand* Vai; *täna on kena kuivataja loo ilm* Jäm; *märja asja piab ee kuivatama, muidu mädaneb ee* Khk; *kui mõrd muda täis lihab, saab määil kuivatud ning 'jälle uiest 'sisse* Pha; *sügis'räimi ei kuevatata* Muh; *parsil kuiadati vanasti 'vilja* Emm; *pannakse tarede 'peele, kuivadakse vili ära* Phl; *ei kuivata änäm 'ühti, sajab iga päe 'vihma* Mar; *linad leegiti ja koevatedi ää, et 'valges läksid* Vig; *mis rehega kuivatud, see oo ea [vili]* Kse; *tuul ja päe kuivatab 'einu* Tõs; *leek aea peal kuevatati pesu* Vän; *'kange kueue tuul, küll ikki kuivatab 'eina* Hää; *'päikest põle, kis 'eina kuivatab* Ris; *kui ilusad kuivatajad ilmad olid, siis riisuti [hein] kohe 'soadu* Kei; *mineva sügis põld 'tarvis kedagi kuivatada, kõik sai sedasi jahvatud* Juu; *'enne kuivatati kõrrega tükkis vili ää* Jür; *pierud said kuivatud ää* Amb; *kuivatud peast jääb neid (õunu) vähä järele* JJn; *kuivaga sai rukis 'pekstud ja kuivatud* Tür; *kasepu küllest 'võeti 'taela ja kiedeti ää, siis kuivateti ää* VJg; *eks ilm ise õld si eina kuivataja* Trm; *kui nisu on kuevatet kõvass, siis pruavid, kas idäneb et vahess on pal'ju kuevatet* Kod; *lõigud leevad 'vürhvlitest ja paned 'ahju ja kuivatad nad nõnna 'ästi ära* Pal; *'silku kuivatasime kaunis vanast, panime katussele 'kuivama* Lai; *peeru 'särmed kuivatasse ää* Äks; *kui sa 'villu 'pessid, siis pidid ää kuivatama* Plt; *kuivataja ilm, kuivatap maa perätu ärä* Trv; *miul olli kuivatet 'õunu siiä 'saantigi* Krk; *kes ostiva [kalu] 'rohkemb, nüü soolassiva ja kuivativa väl'län tuule ja päevä käen* Ran; *siss kuu'vatedi linnasse ärä ja ku kuu'va, siss 'minti 'veskile; ega nij ubina midägi ei massa 'onte, kui kuju ilm, kuevata ärä, om 'talve ää võtta* Nõo; *põud kuivatap vil'lä ärä* Kam; *Vael 'tüüdi 'tarre kuivatada 'sündenu voonakse* Rõn; *vanast 'panti är' kuivatõt pessoga piibu pääle tuld* Kan; *Leib tet'ti 'puhtist ja kuivatuisist röest* Urv; *eiss nüü 'kanebi koo'vatasõ ärä', pandasõ patta* Har; *noid sõirakõisi mia aia otsah kuivatõdi* Vas; *Suvõl' keedet'e 'kartollega ütän ka niid'se peräh kuivatuisse 'särke* Ráp; *viidiket kuivatadass 'laudõ pääl päävä käeh* Se || *kuivendama 'kraavisi leigatasse, kuivatavad maad* Sim || *fig on nõõri 'otsa ennast ära kuivatand, ära poond* Jäm; *küll mägi märja 'kuiadab* Emm; *mis_sa kuevatad oma 'ambu (irvitad)* Tõs; *ta om kõhn nigu kuivatedu kiiss* Ran; *jo nakass 'pilvi kuivatamma (selginema)* Vas

2. kuivaks pühkima *'kuivata 'süõmanoud ära* VNg; *Kuivata [põrand] äe* Põi; *kuivatan kääd ära* Ris; *kuivatama peab, märja 'käega võib nahk 'lõhkeda* VMr; *kuevat põllega nägu* Nõo; *anoma 'tahtva kuiotada* Ráp

3. lahjutama *'nekrutid 'nälgisivad - - nad 'kuivatasivad 'endi, siis said [sõjaväest] 'lahti* Lüg; *vääit vitsaga ep tohi 'looma lüia mette, 'eetasse kuivatavad 'looma* Khk; *ära kuiadand inimene* Rei; *näljendad kui tahad ennast ää kuivatada* Var; *vana kuind inimene, vanadus ää kuevatand* PJg; *'aigus kuivatas inimise ää* VJg

4. elutuks muutma (taimedest) *vihm kuevatas [kurgid] ära* Aud

5. suitsutama *kuivatakse 'kangest soolatud leha* Kär; *kuivat 'lamba kints* VII; *Liha kuivatati toas ahju ees* Põi; *kirisel kuevatati liha ää* Muh; *õlle 'laudamesel 'anti 'kuiadat*

`lamba liha Emm; *Puär pangi räimi juba kuevatõt, sellest suab `meitele ette küll Khn; liha kuivatadi ära, see on `ahjus kuivatud Ris; Mi naka hommõn [liha] koovatama Har; sanna laba ol'l `vällä vjüd, no kuivati jäl' lihhu Vas*

kuivatis *kuivatis* Kaa Pöi Lih Tõs Tür, *kuivates* Pai Plt, *kuevatis* Muh Mär Vig, *kuevates* JMd KJn, *kuebates* Nis, *koevatis* Kul Juu, g -e; -*kuivadis* Jäm; *kuevate|ss* g -se Puh; *kuõvatõs* g -õ Khn

1. *kuivati* *See oli vana `mõisa kuivatis* Pöi; *neil omal kuevatis* Muh; *kuevatis ehitadi* [põlenud maja] *asemele* Vig; *Kuõvatõsõ katus `tahtõ paranda* Khn; *ega vanaste kuebatesi olnd `ühti* Nis; *`Sõidlas põlend vilja kuevates ää* JMd; *käivad mõisa kuivateses `vil'la kuivatamas* Plt; *sij mijs om nüid sääl `Abrama kuevatesen `vil'la kuevataman* Puh
Vrd *kuivanduss, kuivatus*

2. *käterätik `palge kuivadis* Jäm; *`Puhtad kuivatised seisid kummuti `sahklis* Kaa

kuivats *kuivats* g -e Kõp(-t's) Hls, -i Saa Pst; n *kuivatse* Krk; *kuevats* g -e Mih/-b-/ Vän Tor Kõp Vil; g *kuivatse* Sim KJn SJn, *kue-* Mär Vig

1. *viljakuivati kuüts on neid vil'la kot'ta kuevatsesse `saada* Vän; *kuivats on nagu tare, [aga] üleval on seantsed lekid, kus vili `pääle pannas* Saa; *meil kuivatset küll ei old* SJn; *teräd kuevateti kuevatses* Kõp; *`Enõdisesse `tarre `tehti kuevats* Vil; *kuivatse om enäpest kividest tule `kindlape `yune* Krk

2. *kalade kuivatamistari kuebats oli kus silgud `peale `kuima `pandi* Mih

3. *kuivatamis-, kuivatus- kuevatse `ahjudel oo rel'sid ~ rešt'id all* Mär; *kuevatse küin* Vig; *kuevatse maeas kuevatase `vil'la* Tor; *sai sis sinnä kuivatse rehi tehä* KJn; *kuivatse paper* Krk || *kuivatamine õhekorra teräd juba - - seesi krõbisema akavad, sis tuleb kuevats `järgi jätta* Kõp

kuivatse → *kuivas*¹

kuivatus *kuivatus* Khk(-dus) Kär Vll Pöi Rei/-dus/ Kse Hag Koe VJg Iis Trm Puh, *`kuiva|tus* Kuu VNg Lüg, -dus Vai, *kuevatus* Mär Mär Trm Kod(koe-) Rõn, *kuiadus* Emm, g -e; *kuivatu|ss* g -se Trv Ran(kue-) Kam, -sõ San Krl Har Rõu/n -ss/; *kuevatuss* Nõo(kuuv'-)

1. *kuivati `moisas on `suured `kuivatused* VNg; *vili viiasse siis kuivatuse `kuima* Khk; *Üks vana kuiadus põles tükkis viljaga ee* Emm; *viid teräd koevatuusi* Kod; *sann ja kuivatuss om mede ehitet* Trv; *kotid tõmmati pöörägä üless kuivatuse `pääle* Ran; *ma viisi vil'la kuivatusi* Nõo; *kuivatusõ ahu küteti kuumass* San; *mul om vaia `üüsess kuivatusõ manu minnä?, piat `vil'la segämä* Har **Vrd** *kuivanduss, kuivatis, kuivus*

2. *kuivatamis-, kuivatamine* *meil siin ei ole kala `kuivatust* Kuu; *`kuivatuse `reied* (rehed) Lüg; *kut rihed `pekstud, siis tuleb vil'ja kuivadus* Khk; *nüid tuleb vil'la kuivatus kätte* Kse; *kuivatuse rät'ik* Hag; *`mõisas on kuivatuse rehi* VJg; *kuevatuse paber one kuoli lapsil egäl ühel; kütäd koevatuse ahaju* Kod; *meil Imä ii veerel om kala kuivatuss* Krl || *suutsutamis- vii kuivatuse `ahju `suitsu* Kär

Vrd *kuivats*

3. *allapanu* Ma `niitsi söön `jälgu kuivaduseks `loomdele Rei

kuiva|valge = *kuivavälk eedab kueva valged, see teeb vil'la vanasse* Mih **-välk** *põuavälk vahel sügisel virutab `õösseti kueva `välku* Vig; *see oo kueba välk, see vanadleb `vil'la* Mih; *kueva `välku eedab* Tõs; *kuiva välk pidi `vil'ja küpsetama* Amb; *kuiva välgud, et val'mistama `vil'la* Tür **Vrd** *kuivavalge*

kuivelass *kuivelass* kuivetu *pikk kuivelass mijs* Ráp **Vrd** kuivlass

kuivetama *kuivetama* spor Sa Lä/-b- Mar/, Tõs Ris Kei Jür Amb TÜR Koe VMr Kad VJg Trm Plt, *ku-* Muh Mar Mär Vig Tõs PJg Tor JMd, *ku-* Juu; `kuivetam(m)a R (kasut hrl nud-partitsiipi)

1. kuivetuma; kõhn olema `kuivetand, ei õle muud ku luu ja nahk Lüg; *Ei õle prisk, ikke `rohkemb `kuivetand Jõh; lahja kuivetand `näuga inimene Khk; see oo `seuke kuevetan ja ahvi `näoga Muh; ma olen isa `moodi nisuke kuivetand Rid; nii `kangeste ää kuibetand Mar; kuevetand ja väike inime Vig; kääd kuevetavad vanaduses Tor; `otsa jäänd ja kuivetand üsku üks igavene roid teine Kad; pikk kuivetanud mees Trm; kuivetand ja kõhn, `pal`lad luukoõdid Plt*

2. (kokku, lõhki) kuivama ää pane kibu päävä kätte, kuivetab ää Tõs; vikat `pañdi löö `kül`ge vitsaga, kiilud `löödi veel vahele, mud`u sui palava aeaga kuivetasid `lahti Kei; koevetand nõu Juu; *püt`t on iast jõhv puust, käib kui kaua, kui ää ei kuiveta Amb; park`nahka `pastled on, nied ei kuiveta, aga ruagnahast teha, sie kuivetab ära Koe; tünn on päävä kääs ää kuivetand VMr; puu riistad kuivetavad suve aal ää VJg; `toover `seisis kao `eares päävä kääs, na kuivetand ää Plt*

3. hv kalu kuivatama *egä siin pali `kuivedetta, nüüd `vaide `suitsetavad VNg*

kuivetu n, g *kuivetu* Mus VII Tõs Hää VJg Trm KJn/-*ku-*/ Trv Krk San, g -*ma* Tor

1. kõhn, kõhetu *kuivetu ja `valge inimese `kohta `öötse, ät see o `kakhja `näuga Mus; kas oo `aige vôi et tä naa kuivetu oo Tõs; kevadimere räim on `sõuke kuivetu Hää; kuivetu mijs Krk Vrd* kuivas¹

2. närtsinud, kuivanud *tilli `seantse kuivetuss lännu Krk*

kuivetukene dem < kuivetu oli teine niske kleenukene, kuivetukene Lai

kuivigas → kuivik

kuivik *kuivik* Vig/-b-/ Juu Amb JMd JJn Ann VJg IPõ Hel Ran Ote Kam Ráp, *ku-* Vän Kod(*ku-*) SJn, g -*u*; `kuivi|k g -*ku*, -*gu* R; `kuivi|gas g -*ka* Kuu

1. (jalal) kuivanud puu *eks `kuivikud ole keik, mis `metsas `kuivand on, `olgu sie siis kuusk voi kadakas Jõe; Kävimme `metsäss `kuivikusi `etsimäs Kuu; `kuivikud `vaide põletus puust `kõlbavad Lüg; Mis `lanki sest saab, igavene `räätsik, mõni `aava `kuivik `ulgas IisR; mis `püsti on, se on vel kuevik Vän; metsas on küll kuivikuid JMd; eks võta siis siit kodu juurest neid kuivikuid JJn; paneme kuivikid puid `ahju tuarestele `alla VJg; kuevikud on metsa kuevad, mis `metses on jalul ära kuind SJn*

2. kuivatatud toiduaine *Kala `kuiviku näd `viened kohe hüäd `pussagad [külakostiks ja vahetuskaubaks] Kuu; kuibikud, need oo kuebatud lebäd Vig; kuivikud neid tihakse kodu rukki püüli jahudest, kõvasti trul`litakse, kerisel ja `ahjus küpsetakse Ann; kui põgenikud tulid, siis `tehti kuivikid Lai; kuiviku? om ku `saia üle jäi, siss lõigati ohkõsõ? käärokõsõ? `panti `ahjo `kuivama Ráp || just kui vana `kuivigas (inimesest) Kuu; kõhna nõnnagu kuevik Kod*

3. kuivetanud *`nijske kuevik vars, muku jalad ja sel`jälüu Kod*

4. kuiv kõrge maa *kuivik om mõni kruusa korestik; kui tuiskaea liiv, siss kah kuivik Ran; kuiviku omma nigu `kõrgemba liiva ja kruusa kondi Kam; tuu vana igävene kuivik kotuss Ote*

kuivild, -i `kuivild VNg Lüg, -i Lüg Jõh kuivalt, kuivana `kalja raba kui `seisab `astjas `kuivildi, siis lähäb `alli; `muidu `kuivild on juo paha süä; läks `kuivildi lavale, kui akkas vesi juoksema - - siis akkas vast `vihtlema Lüg || (kuiva toiduga) *Vahest tuleb nagu suppi imu, vai tied, `suuta `kuivildi ka ei taha `õlla Jõh || pilgeni `kuivild kohe on koht (kõht) `karduli täüs VNg*

kuivinesä `kuivinesä kuivalt [auguleivad] `Voisid `kuivinesä `seisuda `kasvai (kas või) `puole `aesta `verra Kuu

kuivini kuivini (-b-) pilgeni, viimse võimaluseni *meri oo tänakond üsna kuivini kalo täis; küll pani aga selle vaka kuivini `vella täis; mes sa aad eesest nii kuivini seda `süüa täis; inimesi oli nii `ränka, üsna kuivini oli [kirik] täis Mar Vrd kuivani*

kuivjass `kuivja|ss Krl/-v-/ , g -tse Vas, -tsõ? Se kõhn, kõhetu *ta om `säändäne `kuivjass inemine Krl; `kuivjass `tütrik Se Vrd kuivlass*

kuivlane `kuivla|ne g -se Mar/-b-/ Mär Kse Tõs Aud PJg JMd Koe VJg Plt

1. kõhn, kuivetu `kuiblase `moodi naesterahvas Mar; `õhuke `kuivlane mees Mär; *see oo naa `kuivlane tüdrik Kse; `kõrge ehitusega ja `kuivlane Aud; `kuivlase kehaga obune JMd Vrd kuivjass, kuivlass*

2. kuivavõitu, poolkuiv *pikk `kuivlane [puu], `latvas tut't PJg; `kuivlane puu VJg; `kuivlane maa; `kuivlane põld Plt*

kuivlass `kui(v)|la|ss g -sõ = kuivjass *taa om sääräne `kuivlass `poiskõnõ, nuu `juuskõva nii `kergede ja kõvastõ; Lät's pikäle `kuivlasõlõ mehele; tõnõ (loom) om rammun ja tõnõ om `kuilass Har Vrd kuivelass, kuivjass, kuivlane*

kuivus `kuivus hv VNg, g -e Jäm Khk Tor Hää JMd VJg Kod San; `kuivu|ss g -se Ran Nõo, -sõ V(-sõ; g -ssõ Rõu)

1. s < kuiv `kuivus *kipub kallale tulema Jäm; see `kuivus leheb juba liiale, kõik `körbeb ee Khk; `kuivust oo see sui paelu Tor; suur põud ja `kuivus, kajud kõik tühjad Hää; sel `kuivust sies küll juba, paneme kokku (heina) JMd; üks `uasta läks `kuivus jo liiale VJg; kuda `kuivus õli eenäl Kod*

2. kuivati *tuuvvass terä jälle süä `kuivusi Nõo; `kuivusen kuivatedess `vil'la San; Tegi `kuivusõ `otsa varjualutsõ Urv; meil kala `kuivust konhkina ei olõ? Har; nüüd viiäss likõ vili `kuivustõ, sääl `pussuss ar? Rõu; `kuivusõ plekke parandõdass Plv; vaja viiä `kuivustõ Se Vrd kuivatus*

kuivõlik *kuivõlik g -u Plv Se kõhn, kuivetu kuivõliku? hobosõkõsõ? Plv; kuivõlik inemine Se Vrd kuivalik*

kui|võrd *kuigipalju maa lahmakat om ku-võrd, a tarõ `tsuut' ni satass `säl'gä Se*

kui|võrra, -võrrakõsõ, -võrrakõtsi *veidi, kuigipalju, mingil määral Lasõ_s inäp süvvä_siss õks `põet'e kuvõrra [vuntse]; `t'seolõ `ante õks kotoh ka kuvõrra süvvä?; rahha `paante kuvõrrakõsõ [kirstu]; rahha pand egaüt's kuvõrrakõtsi `rindo pääle, kiä `kuul'jat `kaema tulõ Se*

kuja *kuja VNg Vai (karja)tänav mine seda kuja `müöda edasi VNg; kuja läks rei `juurest `Laagna `moisa; kuja `müödä tuli `karja `vällä ja läks mere `puole Vai*

kujatus *kujatus g -e tont, viirastus ei tia mis kujatus sie küll oli, mis sa võisid näha; oli teine `kaltsudes nagu igavene kujatus; vasikas lahja nagu kujatus, suur pia ja kõht Kad*

kuju¹ *kuju* R(`kuoju Kuu) eP (-o Mar Vig) Hls Krk Kam, *koju* Khk Kär Kaa Krj Noa JMd Hls Puh Kam San Urv Krl Har/*kooju*/, *kojo* Muh Lã(*koeo*) Ris Juu Koe Trm eL(*kujo* Plv)

1. elusolendi kolmemõõtmeline kujutis *kui`käidi`tetre`mängus, siis olid kujud -- nie kujud olid`tetre`suurused* Hlj; *`moisa`saalis olivad kujud* VNg; *küädäd`pannod vette`sorsa kujud* Vai; *`surnu`aidas suured kujud`audade pæel* Khk; *`luikede ja`partide kojod, need tehasse ja viiasse jää`peale* Mar; *teeväd tedre kojo, sis teesed tedred tulevad tedä kudistama* Juu; *panevad nisu kärbiste`juurde inimese kuju, `toñti teevad* HJn; *tedrejahil`käedi kujudega, tedre`arvas olema teise tedre* Kad; *`erne irmuts, närudest tetäs`seante kuju, käe laiali* Hls; *mitu`mil`joni ta koju mašs* Puh; [puuk] *tetäss`väl`lä nigu inemise kuju* Kam; *koojusid nikõrdõdass* Har; *te`ti leevä`tahtast kat`s latsõ koio, nõy`pañti katõlõ poolõ tedä, ku`tedä sinna`pedäjä ala`matõti* Rõu; *kuju(de)l käima ~ olema* peibutuslinnuga jahti pidama *`Ennemält nimidetti sedä mere`linnu`jahti kujul`käämä;* *Läks Juminda`säärele kujule* Kuu; *siin oli`tetrekukke`put`ka, kus kujudel`käisid* Hlj; *inimine käib kujudel lindu`laskemas* Lüg; *`pandi`linnu`muodi kuju üless, siis kui elos lind tuli`sinne`juure, siis särotetti`püssigä, sie on sie kujudel`käimine* Jõh; *mõ kävimõ kujudel* Vai; *`tehti tedre kuju ja`käidi kujudel* Emm; *`käidi kojode peal`laskmas* Rid; *olime teie tuadiga kujudel* Kad; *k u j u v a l a m a õ n n e* valama *Vana`aesta`ehtul igä valamme`kuoju ka* Kuu || *ikoon, pühakuju vene külädest tulid kõik kujudega kõik`sinne* (Kuremäele) *`käisid`allikal* Jõh; *vene`kirkudes on jumala kojusid keik kuhad täis* Khk; *`altari ees oo kujud, pühäde meeste kujud* Tõs; *kummardavad`võera jumala kujusid* VJg; *venelaasil kannetasse suured kujud vede`jääre, kui jortanipäev one* Kod; *papp`ol`li sängist maha tullu ja põlvili, `ol`li kojode all* Ran; *kojo nukan, siss kummardab ja eed`äp`risti säl kojo`ijn* Nõo; *siin vene`kerkun`ol`li pal`lu kojosit* Kam; *veneläse`kävvä`ümbre kojusidõ* Krl || *kellegi kujutis pildil`kuojuga rublatükk* Kuu; *on midägi kuju`tehtu`pildi`pääle* Vai; [mängukaartidel] *`vastuksi inimeste kojod pæel* Khk; *ühel`papri rahal oli suur`tornis mütsiga koju pääl* Kär; *`keisre kojo oli rahal peal* Juu; *taa om`õigõ raha, `keisri kooju om pääl* Har; *Rõuge kerikuh um saina pääl`Jeesusõ kojo maalitu* Rõu

2. väline vorm *`tembas`nüörid neist igäst`pulgast`ühte`toisesse, `ninda et siis tuli sie`seili kuju joba`sinne maa`pääle sen`nüörigä`välja* Kuu; [tule]raud õli -- *`kõrva`suurune, `täpseld`niske kõverik ka ja`andas nagu sedä kuju* Lüg; *põle tal kuju ega`moodi* Plt || (inim)keha väline vorm, figuur, kogu *Tia mis kuju säel pimedikus obuse`kõrvas`seisas* IisR; *Üks koju tuleb säält teed kaudu;`Amarikkus`paistand puude vahel mustad kojod* Kaa; *need on mõlemad nii`ühte`moodi, nii`ühte kojo, neist ei soa aru kedagi* Juu; *lait`s om oma isa koju* Hls || (kõhnaks jäänud olend) *Vade [mees] on jäänd`jusku kuju* Kuu; *`vällä`kuivand, muud kui inimese kuju on järele jäänd* Lüg; *Muidu üks al`l inimese kuju veel* Põi; *see oo aga`väeti inimese kojo* Muh; *mõni inime käib nagu va kuind kojo`ringi* Juu; *ää lõppend nagu inimese koju* JMd; *ta on`kuivand nagu kuju* VJg; *vana, muko inimese kuju, enäm ei tunnegi* Kod; *vana inimene om ku koju jäänu ärade* Pst; *kõhn eläjess ku kojo; ärä lõppenu ku üt`s kojo kunagi* Krk; *mis ma siss taast üttest`lamba kojust anna viijl* San; *sa`lõt kah kõhnass jäänü`nigu üt`s kuju inne* Plv; *taa eläjä kojo* Se

3. kujutluspilt, viirastus rääkivad et *`surmu kuju`olla aua piäl`nähtav, ujoga* Vig; *`surmu`audade pial tulema`vosvorist kuju`väl`la* Plt; *`sil`mi ette tulep nigu virvetüss, siss*

näet nigu serätsit kojosit, inemise vai looma; nigu kenä koju lei `sil'mi ette, nigu `kuulja kirstu `muudu Kam; `lamssi õdagult magama, siss tul'l `mitmasugusid koojusid `sil'mi ette, küll `tañdsõ `poiskõsõ?, küll tütärlatsõ? Har

kuju² → kuiv

kujuke dem < kuju pisukene kujukene VNg; luom `aigusega `otsa iand kui kojokene Koe; on üks kujuke kua, [ei] maksa luamast arvatagi VJg; obesek ku kojok kunagi Krk; ärä kujunu nigu kojokene Ote; mis tuust inämb tegijät, tuu jo nigu kojokõnõ Kan; kun nulgan kojokõnõ; nij kat's koolut koojukõist tanh Har; inemise kujokõnõ, nij är? kuionu? Plv

kuju|kott vardakott – Han

(-)kujuline teatud vormi, (välis)kuju omav krogudil' on sisaliku kujuline VNg; [piimarohi] ligemale koerputke öie kujuline Khk; kera kujuline Mär; nemad olid nii õhökojolesed, nii `uhte `plaani Juu; mõni naene on mehekujulene JMd; inimise kujuline luam VJg; räitsakas on sulama ilmaga ilusama kujuline Lai; õssad on männakujulesed Plt || jumal löi inimese oma näu järele, oma kujuleseks Tõs

kujuma → kuivama¹

kujutama kujutama R Sa Mär Var PJg Kei Ann Koe VJg Iis Kod Plt, -eme Krk Hel Kam; kujotama Tõs(kueo-), -mma Har Plv; kojotama Mar Juu Trv, -eme Hls Krk San; kojutama Krj Jür, -eme Krk, -õmõ Krl; kueutama Kse Tor, kueo- KJn

1. kujutlema (hrl prepositsiooniga ette) `Niitse aja inimesed mõista seda omale änam ede kojuta, et missuguste tulede ees sai tööd `tehtud Krj; Sa äi `oska ede kujuta, mis nad (lapsed) teevad Põi; suured tüdrikud kojotavad eesele ette, täna `õhtu lähme siia ja täna `õhtu lähme `sõnna Mar; kujutab mud'u `tühja ette omale Mär; mõnikord kujutad midagi mõttes ette, võtad `plaanisi Var; see ette kojotus on kõik `tühja `luhti läind, mis ta on kojotand Juu; kujutasin ette oma `ploani Jür; ma olen üle pia kõege oma elu aja niuke kurb inime, kujutasin niuksi `kurbasi `aasu Ann; ma kujutasin seda teisiti ette Koe; sie tüdruk kujutab ennast juba preilist VJg; ma kujutan ette, et ommen sõedab Ranna `valda Kod; ei `oska enesele ette kujutada, ku põle näind Plt; si (usk luupainajasse) om kõik vanast `rahvast ete kujutedu Kam; tuu asi es `olõki nii suur, ku? tiä ette kojutõss Krl; vana habõnik tulõ, pää mõttõid täüs, näüss, mis ta nakass ette kujotamma Har || ennustama sie [unenägu] kujutas ette seda jo Hlj; sij ette kujutemine läit's `täide Hel; ma piä kõik teile ette kujotamma Plv

2. pilti, kuju looma või esitama ei `oska ju `rääkimesega `kõiki `vällä kueotada [kuidas kangast üles panna]; pilt kujotab inimese nägu ja `looma ja `kõiki `asju Tõs; kueutab üht `looma Tor; lait's mud'u ei tää, ku tal ette ei kujute Krk || kuju võtma Kui pilved kueotavad, siis tuleb sado KJn || peibutuskujudega meelitama ja jahtima Raba anisi sai kujutata, kogo parv `lennas kuju `piale `alla IisR; sügüse `käüti `tetri kojotamen kojodege, ku lumi mahan om Hls; ta piap sääil (peidikus) nõnda kava kojoteme [kuni teder tuleb] Krk

3. aega viitma, konutama mis_sa kojotad siin ku_sa minema ei lää Trv; Mis sa iki ilmast ilma siin kõrtsin kojoted Hls; kojots pääl sääil sannan; mea kojote ja ooda kas küll; kojote pääl siu man ja viivite oma `aiga Krk

kujuts|pool süstik – Saa Vrd kutsupool

kujutu mõni obene om kujutu ja kõhn nigu va lõngerjass Ran

kuka *kuka* Rõu Vas Se lombakas näil ol' üt's kuka jalaga, tütruk Rõu; om veidü kuka; võt' t kuka jalaga naase Se

kukadi *deskr ku obene lennass kukadi kukadi, tyy ol' ülejala* Hel **Vrd** kukat, kukkadi
***kukahtuma** ipf *kukahtu* ümber minema paäng *kukahtu* Se

kukain *kukain*, pl *kukaini*? (putukas) – Lei

kukal *kukal* eP(ko- Käi), *kukkal* R, g `kukla

1. pea tagaosa [poisid] `Aeva üks `toise `kuklas `kinni (kaklemas) Kuu; `tõine on lüönd `tõisele `puuga `kukla `pääle Lüg; `Kukla pääl on `kurjad täid ja `õtsa ies on `õelad täid Jõh; `Tõmma `vasta kukkalt IisR; `pitkäd `lindid `kukla pääl taga Vai; `iused `kukla peelt ära tulnd Ans; kukk võtab kanal `kukla peelt `kinni mis sulud `lindvad Khk; Mõnel on lühiksed juused koa `kuklas `junnis Põi; `kukla taga on `aige Rei; loomal põle kukalt Mar; tanu `kuklas Kse; Ää käüg sedäsi keps (müts) `kuklas Khn; pani `kukla taha jah, `andis `kukla `pihta PJg; `andis ühe vupsu `kuklase Tor; obuse pääkot't, `paanti `kaeru `sisse, paelaga `kukla taha, `kaela Hää; võmm `anti `kuklas Ris; kukkus `kukla `peale sel'lali Kei; kui omast vähemaga kokku sai, sellel `andis võmmu `kuklasse JJn; lapsel on kärnad `kuklas Koe; mis säl `kuklas on, et `krat'sid Kad; kui sa `mõisan vähä `eksisid, käis `sulle kõhe malk `kukla Kod; seisab nõnna `uhkelt, müt's `kuklas teisel Ksi; arjused `kasvasid `õigest `kukla pial, sel'la `poole `rohkem Lai; kukal nõnna valus, et ei või `katsu KJn || kõrgem koht mis `mulda sii panga `kukla peel on, `pal'lad kivid Khk

2. fig läks nii, et `põiad `käisid `kuklas (väga kiiresti) Lüg; `Lapsed `juasti `kambid `kuklas; `larbib `ninda, et `kannad `käiväd `kukla taha Jõh; `Ninda `kaua `krat'sis kukkald, pidas nõu IisR; pæe `kuklas keib, nii `uhke; nii apu, et tuleb `kuklast `välja Khk; Rätisib niid küll kukalt (kahetseb), et pole koolis keind Kaa; Vettis mihe kukald krätsima (nõutuks) Emm; trügib teese `kuklasse (ajab teise süüks) Juu; jookseb nõnna, et jalad käivad `kuklasse; kui `tarkus ots, siis akkas kukalt `krat'sima; mõni läheb teisega `riidu, lubab silmad `kukla taha keerata; ega mul `silmi `kuklas ei ole, et ma taha nään Lai; töö oli sul ala nii `kuklas ja sel'las Plt

Vrd kukur

3. palgi otsast kirvega väljalöödud koht *palgide kukal lüädässe* `sinna õtsa `alla, kos õts kõver Kod || *kukalt* `raiuma koerakaelanurka tegema – Nis

4. pilvetükk *pilve* `kuklad, *konjrid* akkavad ajama, kas `vihma tuleb Khk

5. vannasadra varre pealmine kumerus – Kär

6. võrgukangas *Sellest* `kuklast suab seitse `võrku Kod

kukal|napp kukal – VJg **Vrd** kuke-, kukkel|napp

kukal|puu ? adra aisu ühendav põikpuu – Juu Pai

kukanõ *kuka|nõ* g -tsõ Plv, pl -dsõ Se

1. käbirikas *kukanõ* kuus Plv

2. kuprane, kuprarohke *lina kukanõ*; *kukadsõ lina*? Se

kukar → kugar

kukass *kukass* kukk, isaslind `tiukre ~ tedre ~ vasaa-ni *kukass* Hel

kukat *deskr* (jooksmisest) *oben lää mäkke kukaten, ninda kukat, kukat iki; ta lask kukadit*

Crk **Vrd** kukadi, kukkadi

kukats¹ *kukat's* peerutule vari *kukat's* iüst ol' `valla `tapna poolõ, kost tuld näkkü San

kukats² *kuka|t's* g -*t'si* Har, -*d'si* Rõu **a.** lonkav mööbliese – Har **b.** lombakas inimene – Rõu

kukatsi pl *kuka|tsi* M(-*d'si* Krk) Kam Ote, -*t'si* San, -*t'sid* Kod, -*d'si*² Krl

1. tuulealused terad *kukat'sid* `antse obeselle; *kukat'sid* vil'jän ike one Kod; *kukatsi om* `õige purutse alutse Pst; *kukatsi mis tuule alustest üle om.* obestel pannass `torka kukatsit; *kaaral ega rüäl es ole kukatsit*, `kesvil olli kukadsi Krk; *kukatsi olliv all puul tuul alutsit*, *kukatsi lätsiv agande poole* Hel; *vesiste maie pääl tulli rüäle sek'kä kahrugaar*, *tuulutedi* `väl'lä, *tuul viis kukatside* `sisse Kam; *kaara kukat'si andass obesele* San

2. kupardega linaseemned *lina seemeltest sai kukatsit.* *kukatsi söödeti loomal*, `kuuma vett `pääle; *kukatsi om til'la pulga*, *mõni linakugur*, *mõni seemel* Hls; *lina* `sijmel om *kukatsi* Krk

3. ristikkeina seemnenupud *kukatsit läit's külimä* Ote; *kukadsi*² *külvetäss nii'saadõ maha*² Krl

kuke|aabits kukepildiga aabits *kuke* `aabitsid olid vanast Khk; *kuke aavits tuuasse lastele ikke esiteks* `lõhkuda Mar; *kuke uavits õli aa-pe-tee uavits* Kod **Vrd** *kukeraamat -aeg* aeg pärast keskööd *kuke aeg one ommoguss üüd*, *kui kuked laalavad* Kod; *vanast kuke aal* `ütliv *joba ao aig* Krk

kuke|hari 1. külvivagu – Khk VJg Trm Plv *on rugi maa küli aeg vesine*, *aetase pitkuti vaod* `sisse, *tehasse kuke* `arja Khk; *ega mua ader siledat tööd ei teind*, *tema* `räistas ära, *aeas vao kuke* `arja; *madalamad kõhad* `küinti *kuke* `arja Trm; *kukõ* `harja tetäss rükä Plv

2. kukeseen – Jäm Khk Kei VMr Kad Kod *kuke ari kasvab koos*, *pruunikas kollane*, *igat* `kanti `soplik Khk; *ühed suured kollased mõni* `ütleb *kuke arjad*, *nad on niisukesed kuevad*, *nad ei üksita* VMr; *kukearjad on kollased* `veiksed *siened* Kad; *kuke arjad oo kõege* `puhtamad *siäned*, *sakilise servägä ja pitkä jala piäl* Kod

3. taim **a.** kukehari (Sedum) `Liivakul `kasvab *kukeari*, *sie on* `ambavalu `vasta IisR; *Kuke arjad kasvavad kivise aide peal ja kivide peal* Põi; *kukeari*, *mahl* `pääle `määrida, *piab vähja rohi olema* Hää **b.** (aia- ja potililledest) *kuke arjad - - neid igal puol ei* `kasvand Jür; *kas kukeari ei õle viijl kõverite* `lanknud Kod; *kukeari kasvass üless ku kukeari*, `mustjashilla ja *punane*; *kuke* `arju *kasvap potin*, *ümärikse lehe* Krk **Vrd** *kukemari*

4. nõöpaugupiste *kukearjaga* `testi *kaalusse õtsad ärä*, *moeto areneb*; *nõöbiaugud - - õmmeldi kukearjaga.* *kuke* `arja *teeväd üle nõöla*; *kukeari piab* `tihke *õlema* Kod

5. unkalaua otste kaunistus *kukke* `arjad *kattusel* Lüg

kuke|harja|rohi (taim) – Lüg

kuke|harjas 1. kuke hari – Jäm Khk Emm Mar *kuke arjas on kuke pees* Emm **Vrd** *kukeharjus*

2. vammuse kalevist kaunistus *vammussel* `ollid *punased terassed* `rinki `aetud ja *kalevid kaela taha*, *nee* `ollid *vammusse kukearjad*; *kukearjas* `üiti *kalev*, *mis* `ümber *peaagu* `aeti; *vammuse kaelatagune* `olli *sinine ja punane*, *sinine* `üiti *kukearjas* Muh

kuke|harjus kuke hari *Lambakift jo nenda punane nägu kukearjus* Rei **Vrd** *kukeharjas -helt* põldmagun – Kaa Krj VII Põi Muh *Mene aasta oo seda va kuke elta vilja sehes pailu* Kaa; `sõukste *sammade öitsestega rohi põllal* `üitakse *ka kuke eldaks* Krj; *Nee on kuke eldad*, *mis rugis kasvavad*, *punased eldad noagu kukel* Põi **-jalg** *seina külge*

ehitatud ühe jalaga säng – Jür Kos *kuke jalg oli `nurkas, kaks puu `otsa seina sees, `otsas oli jalg* Jür **-kaatsad** pl nurmenukk – Kuu Muh Phl Han *kuke kaatsad o `seuksed rohod, kuke jala `moodi Muh; Meie karjasmaal kasvab `kangeste pailu kukekaatsasid Han -kalts* nurmenukk *kukekalts, kollane, kollase õiega, all oo paelu `lehta Var -kannus (lill) `lilled `onvad kukke`kannused Lüg; kukekannus - - ele punased `õiled, kuke kannuse moodi lehed Iis; `val`kjas sinine lill on kukekannus, periss kuke jalg on tämäl Kod*

kukeke 1. dem < kukk¹ `kirju kukkekene VNg; `väike kukeke, mis sest `süia saab Mär; *pisuke kukeke laalab tasa Tor; kukeke oo kanade peremiis Hää; kukekene kadunud, ei tia kus ta on Koe; neil on üks veke kukeke kua viel VJg; kukekene alle, põle vana kukk veel `ühti Plt; noore kukekse `kakleva Trv*

2. hum noku poeal om `väike kukeke Krk

3. pl kukekse kukeseen – Krk

kuke|kell kellukas – Hi Mar Neid `väikseid kuke`kelli tarvidati siis, kui lapsel läkakõha oli Rei; heinamal `olle `palju kuke`kellasi Phl; *kukekelläd oo sinised just kurekellä `moodi aga vähemäd Mar; kukekelläd one sinised ja ruasad Kod Vrd kugelill*

kuke|kieris varahommikune kugelaul *Vanaste ju kella ei old, siis `tõusti kukekierisega üless ja `tüele Jür -kirik kirik, mille torni tipus on kukk – Hls Krk -koit* varahommikune aeg enne kuke`koitu Kod; *kuke koidu aeg kobib üless, et akkame minema, poole õõ aeg aab üless juba Lai -kuru pilliroojuur Kukekurust saab vile `tehja Emm -kuuses (põõsas) – Jäm -kuusk (lehtpuu) Emm -kuus(k)man kuslapuu – Kei HJn -kää|kaats* nurmenukk – Jäm

-kääk nurmenukk – Jäm **-laul** kuke kiremine *õhta kukke `lauluni `istuti üleval ja `ommiku esimisest kukke `laulust `jälle ülesse Jõh; kuke laulust akatud `metsa ehitama (metsaminekuks valmistuma) Khk; Oomiku teises kugelaulus - - [hakati metsaveole] minema Kaa; ma läksi enne kuke `laulu juba Muh; Vat täma (vanapagan) kuke `loulu kardab Han; vara omigu kuke laolu `aeges jo siss rahvas üles `tõusvad Mih; `tõuseme esimesest kuke laulust üles Ris; `linna akati minema `enne kuke `laulu Juu; kugelauluga lõpeb kodu`käija võim Rak; kuke `laulu kõik kohad täis Kad; kolmanda kuke laulu aeg, see oli viimane aeg üless `tõusta Lai; tunni `kellä es ole, sis kuke laulu `järgi `tulti üles Hls*

kukele kukele kukile võit latse kukele San

kukeleegu `kuke|lee-gu Muh Lai, *-lie-go JMd, kuke|leegu Koe, -legu Pöi, -leegoo Mar, -liegu Amb Koe, -lieguu VJg* int kuke häälitsus *Noored kuked `laulvad `peale kukelegu ja kukelegu Pöi; kukk `ütleb `kukelee-gu Muh; kukeleegoo, tapa taet ää, täit elossee Mar; kukk laulab `kukelee-gu Lai Vrd kugelilli, kukeloogu, kukkulugu*

kuke|leetsakas kukemari – Hää **-lill** kellukas – Käi **Vrd** kukekell

kukelilli kukeleegu mõni [kukk] laalab `selge sõnaga - - `kukeli-l'i Kod

kukelnapp → kukkelnapp

kuke|lokut nõiahammas (taim) *Veiked `kaunad tulevad kukkelokutille pärast [õitsemist] `külge IisR*

kukeloogu, -luugu `kuke|loo-gu Tõs, *-luu-gu Plt Krk/-yy-/, -luu-guu Juu* kukeleegu *kukk laalab `kukelo-gu Tõs; pisiksed kuked laalavad ikke `kukeluu-guu Juu; kukk laalab omingu vara `kukeluu-gu Plt*

kuke|lõtt (taim) – Mär **-lõõtsakas, -lõõtsikas** kukemari *kukelõetsaki põle paelu; pisiksed mustad marjad kasvavad nõmme ääres, nii o kukelõetsakad; Kukelõõit'sikad suu pääl kasvavad, väiksed mustad marjad, ümariksed Hää*

kuke|mari 1. harilik kukemari (Empetrum nigrum) *kukemari kasub rabas, kungaste otses Vig; kukemarjad oo lääged mustad marjad Aud; kukemarjad oo mustad ja kividega Tor; kukemarjad kasvavad rabas, mustad, nagu kuuse okkad Juu; Kukemari mari on nii pisike, et paras kukel noka vahele võtta Jür; kuke marjad - - nihuke mõru mekk on neil juures TÜR; mõnes lagedamas kohas kasvavad mustad magedad marjad, õöldi kuke marjad Lai; suu sehen kasvave kukemari, niij om siantse peenikse musta Pst; sääntse lehe om kukemari kui nõmmel (kanarbikul) Hls; kukemari niij kainu ää maidsege Krk **Vrd** kukemari*

2. kukehari – S Khn liivase maa peel kukemarjad kasvavad Jäm; kukemarjad kasvavad - - kivise rihvase maa peel ühes runtis koos Khk; kuke marjal o valged õitsed, nagu rahulesed teesed Muh; kukemarjad kasvavad puhta kruusi sees, pisigest kollast õied Emm; Kukemarjad on maalaste vastu Rei

3. ?ussilakk kuke mari, pisike vars, must mari otsas Tõs

4. ?kuslapuu kuke marjad, metsas nisuke veke puu, vihad kihvtised marjad VMr

Vrd kukesilm

kuke|mauk pool *tüüdi kees verimauk. mis ohra jahust tehti, õeldi kukemauk Juu -muru* (taim) – Jür **-mõök** võhumõök *meite ajas kasvab ka kuke mõöku Kär || (kuke sabasulgedest) kõvere ännä sule, seantse nõrga, niij om kuke mõõga, laulu sule Krk*

kuke|napp kukal *kukenapi auk HJn Vrd kukal-, kukkel|napp*

kukens *kukens g -i juuksekrunn pää kui lakutu ja kukens taga; kukens ol'li nigu kuina pää pääl Ran*

kuke|pea 1. (tühiasi) *See loeb moole kukepea Emm; Kui ein niidetud, siis kuivatamine on kukepea Jür*

2. keerd lõngas – Kuu Kod *kier lang, sükräd ja kugupääd sies Kuu; lõng nõnna inetu nagu kukepääd täis, nutiline Kod*

kuke|pea|sõlm umbsõlm – Plt **Vrd** kukispeasõlm

kuke|perse härjasilm (lill) *kukeperse [kasvab] enamast nisude sees Rid -pill* pajupill – Hls

kuke|puu 1. kuslapuu – Käi L K Lai *vanal ajal tehti puu sugasid, kukebu piid olid sees Mär; kukepuust tehässe puu kanga suad Var; kukepuul o korelene koor Tõs; kukepuust tehti enne kanga soa piisi Vän; enne kui ma eegeldud kindaid tegin, tegin ikke kukepuust noksoga, oli eä libe Juu; piirad tehti ja reha pulgad ka kukepuust JMd; kukebu on niuke kõva, siest tühi, süda sies Koe; kukepu kasvap põesa moodu Lai; viibolid tehässe kukebust; kukepuu, terabad okkad külles Pil **Vrd** kuker|kuusk, -puu*

2. ?kibuvits *kukebul punased õied, kui kukebud õetsend saavad, siss oo punased marjad koa Vig*

kuke|põli lühike ajavahemik *kui Kasari jõe tehasse sild peale, siis oo üks kukepõli rahu aega, siis tuleb sõda peale Mih -pätt* käoking *kukepääd lahti; kuke pääd o sinised, nee oo kuke päti narmad Muh*

kuke|püksid 1. kintspüksid lühikesed `püksid `peavad olema kukke`püksid Jõe; pised püksid kut kukepüksid, `kaatsa pole olemaskid Jäm; lastel nõnda kut kuke püksid `jalgas Khk; kui kukepüksid olid, egä siss kapetaid põlnd, siss olid sukad Vig; nää sie oo kuke püksi mies Ris; kukepüksid olid koa põlvist soadik Hag

2. nurmenukk – IisR Var Tor

3. (seen) kuke püksid nied einamua pial kasvavad kui suab ein ära riisunud ja ädal tuleb VMr

kuke|põll (koekiri) Laps öppes keigepæelt kuke`põlle kuduma. Sall oli kuke`põlles kojutud Kaa -raamat kukeaabis – Emm Kod

kuke|raatsu kukerpalli, upakile mia lätsi kuke`raatsu maha Hls Vrd kukeräätsu

kukerberrääts kukerpall latse vahel `ütlev, lasem kukerberrää`tsu, lasev üleba maha ku `vintsti Krk

kukerdama¹ kukerdama VNg Kse Var Nis Kod TLä(kukör- Nõo), kukör- Har/-mma/ Vas Lei(ko-) Lut

1. vähkrema; ukerdama kukerda ja puperda nii paelu kui sa tahad Kse; kaß kukerdab ühü asjaga Var; `lasvad kuker`pal`li, kukerdavad Nis; mes sa konnapoig (väikelaps) kukõrdat Nõo; mi lat`s käve seeni aani käpile, no nakass jo ül`ess kukõrdamma, ül`ess `saistamma Har Vrd kikerdama¹

2. veeretama, rullima ku reherehägä [suvivilja] kukerdasid, õli `kergem kukerdata; õdrad ja kaarad, neid kukerdatse, kukerdatse väli kokko, mitu jada ühe väl`ja piäl Kod; kukõrdadass leib är^o Vas; `vatsku kokõrdas Lei; kukõrdass `keega `vatska Lut Vrd kukõldama

3. lonkama jäness kah vist kukkab vai kukerdap, `viskab edimäst ja tagumast `otsa Ran; kui tõene jalg äädäline, kukerdap Puh

kukerdama² kukerdama on kuulud kukerdavad Jäm

***kukerduma** kugerduma Kuu, kukõrdumma Har ülekaela kukkuma Tie oli `viitlik, kugerdusin sield maha; Ärä sa ole `otsitaja üle `paadi `parda, sa kugerdud mere Kuu; ku Stepañ uma naasõlõ üte plahvi pañd rusiguga, tyü `naksi kukõrdumma, nika kukõrdu, kukõrdu mahaki Har

kukereegu `kuke|ree-gu Kse, -rij-gu Kod; kukke|ree-gu VNg, -rie-gu Lüg, -rieguuv IisR Vai(-o) kukeleegu kukk `laulas kukkeree-gu VNg; kukke `laulas kadukse `arjal kukkerie-gu Vai; kukk laalap tõiss `ilma `kukerij-gu, sijj one tämä sõna Kod Vrd kukerekuu, kukeruugu, kukureegu

kukerekuu kukerekuu· kukeleegu – VII

kukeriegutama `kukerie-gutama kirema `Ommiku `kellu `nelja aeg akkab [kukk] jo `kukerie-gutama IisR

kuker|kuusk 1. kuslapuu kuker`kuuski `kasvab sii põllu `ääri kattu, nee_p kasva ju suureks puuks mette Khk; kuker kuused on `sõuksed `lehtedega marja puud Pha; kukerkuusk, `pöösas kasub, marjad on `otsas, punased marjad VII; kukerkuusk kasvab `mõisa `metste sehes Muh Vrd kuke-, kuker|puu

2. verev kontpuu Kukerkuusk on `kangest kõva puu, mõni teeb kukerkuusest mõrra `pandu Pöi

3. põldosi kukerkuusk on kuuse `müudu, oksad on `pehmed -- kui ära õitsevad -- siss tilgad lähavad kukerkuustes Saa; esiti on põllutilgad, pärast on nad kukerkuused Kõp; eläjä ei süü ka kuker`kuuski Trv

kuker|kuut kukerkuut Han Juu Pst, kukker- Lüg Jõh kukerpall `lüödi säääl kukker`kuuti `jälle `õlgide sies ja `mõlleti; kukker`kuuti visetasse üle pia Lüg; `Juaksima ja lasima kukker`kuuti `terve `päivä Jõh; Kukerkuudiga saab vahest na `aiged Han; lapsed lasevad kuker`kuuti Juu; karjatse laseve kuker`palli ja kuker`kuuti Pst **Vrd** kuker|känts, -kääts **-kuuti** kuker`kuuti Krj VII Noa Var Saa VJg Plt, kukker- IisR, kuger- Kuu uperpalli, upakile Mihed, parandaga `saunalava ärä -- [muidu] tulemme `täüegä kuger`kuuti Kuu; Tie konarlik, `käisin pimedas kukker`kuuti IisR; käis nõnda kuker`kuuti luugist ala VII; läks rattaga kuker`kuuti Var; tuul on rõugud kuker`kuuti lükanud Saa; lõin ta kuker`kuuti seilali maha VJg || `Terve tua `täia elamist `luapis kõik kukker`kuuti segamine IisR **-känts** kukerpall Poisid lasksid võidu kukerkäntsu Han **-kääts** kukerpall kukerkäädsu `lasti üle pää Hel **-mari** kukemari kuker `kuuskede `otsas on kuker marjad Khk **-noks** keskmise sõrme pikkus (möödnuna) küünär ja üks kukernoks `piäle; miäs_se särgi kaalaaug on, kolm puul kuker`nokso Kod **Vrd** kukerus¹, kukk⁸

kuker|pall kuker- spor S L, K IPõ M Puh Nõo Rõn San Rõu, kukõr- Krl Har, kukõr- Plv, kukker- R(kuger- Kuu) uperpall, tirel `Lastel on hõä mää pääl kuger`pallu `lassa ja `tamme `kasvatada Kuu; `luopisin isegi kukker`pallu, kui nuor õlin Lüg; [pringel on] sie midä sedämodi kukker`pallu `viska Vai; võttis kaks varvast püu, siis ta `loopis kuker`palli Khk; Lapsed mõllavad õues einde sihes, `lasvad unniku otsast kuker`palli `alla Põi; see lööb nõnna kuker`palli Muh; poisid `lasvad kuker`palli Tõs; lapsed lasevad ju kuker`palli kaela `kiirme pääl Hää; me olime `kanged kuker`pal`li `laškma ja `tamme kasvatama Juu; Tagurpidi kukerpall, vat seda kuker`pal`li juba igäüks ei tie Jür; vekest piast `laškime kuker`pal`li JMd; kui esimest `korda müristetas kevadi, siis pidi kolm `korda kuker`pal`li `laskma, et sel`g rukki `leikuse aeal `aigest ei jää VMr; plika `viskas kuker`pal`li Sim; latse pilluve kuker`palli Trv; laseva kuker`palli kups ja kups Hls; laits kegsip ja `karglep ja, vahel lasep kukõr`pal`li ku uin Rõn; ta visass kuker`pal`li San; `poiskõsõ? `laskvõ? kukõr`palli Krl; sul ei olõ säääl medägi tetä? ku kukõr`pal`li `laskõ? Har **Vrd** kukerpalk, kukkõrpaun, kukõr|pauks, -pää, kuperpall **-palli** kuker`pal`li (-`palli) HMD Kei Hag Amb Koe Kad Plt Pst Nõo Har(kukõr-), kukker- Jõe Jõh KodT, kuger- Jõe uppi(s), uperpalli `läksin sügavalle, üle pää kuger`palli vede Jõe; siis kui sie Nikkalai valitsus läks kukker`palli, siis tuli `Kere-nski valitsus Jõh; `erned olid keik kuker`pal`li maas (lamandunud) HMD; tuulispask keerutab `ringi, `keerab kuker`palli eena saod Kei; teene sudis eest, teene takka `turkis nõnna et `kinksepp läks kuker`pal`li `naa_et Hag; [mesi]puud on aas (aias) kuker`pal`li Amb; `mootor ratas `jätke Rahmule, aate kuker`pal`li sial `endid Plt; ma lätsi üle pää kuker`palli maha ku `rântsti Krk; mia `aoga lei, kikass käis kuker`pal`li Nõo; ku mi poisõ muide poisile kaala `süüni pääle and rusiguga, siss ol`l kukõr`pal`li maal Har **Vrd** kukerpallu, kuperpalli **-pallu** = kukerpalli `ankur kuger`pallu; Täna,oon (tänavu) on se tee igäl pool kohe ninda `viitlik, et kää `aeva `kondies kuger`pallu Kuu; nüüd `sõitsin `nõnda `vankriga nii`kaua kui `läksin kukker`pallu Lüg; `tormi lüe [nooda] perä

kukker`pallo tulema Vai || pilla-palla Ega sest kuger`pallu `tehtud tüöst midagi kasu sul ole;
Mul o tuba kuger`pallu kaik tänä Kuu -pussi = kukerpalli aavad kelgu kuker`pussi Juu

kuker|puu 1. paburits (Berberis) *Kukerpuu pidi ka kõva puu olema Pöi; kukerpuid*
`kästi ävitada kohe Äks

2. kuslapuu – Kaa **Vrd** kukepuu, kukerkuusk

kukerus¹ *Kukerus Hel, kukeru|ss Trv Puh Nõo Ote, g -se; kukõru|ss g -sõ Võn San V*
pikkusmõõt a. (keskmise sõrme pikkus käenukini) vanast tetti `suuga, `panti vass ja üits
kukeruss Nõo; üits kukeruss `pääle küinart Ote; panõ[?] vass ja üits kukõruss `pääle San;
`kinda va^{rs}, üits kukõruss Krk; mul om `tämbä üüid jo_kapudat vass ja kukõruss koet; suka
va^{rs} viis kukõrust Har; Mõõda_no_vjil üt's vass ja üt's kukõrus manu[?], vaest sõss saa Rõu
Vrd kukernoks, kukk⁸ **b.** (keskmise sõrme tipust sõrmenukini) *kukeruss käändäss üle*
`keskmäse sõrme otsa seenigu tõese jakuni Nõo; Kukõrus ol'l kats keskmäse sõrmõjaku
pikkust Vas; Kukõrus om kats sõrmõ jaku kõvõrust Rõp c. (sõrmede tipust randmeni) – Se
d. poidla esimene lüli – Hel **e.** esimese sõrme esimene lüli – Võn

kukerus² *kukerus g -e Kod; kukõru|ss g -sõ Rõp Lut, -s g -se Lei fig kukerpall*
a. (kaarutamisest, vaalutamisest) *mitu jada ühe väl'jä piäl, niid kukeruse uunikod,*
kukerdasin `õtre kokko Kod b. (kiviveeretamisest) miiss `tahtsõ kivvi `vankrihe veerütädä,
aga jõvva es inämp tetä[?] ku üte kukõrusõ Rõp

kukeruugu *kukeruugu kukeleegu – Puh*

kuker|vall, -vant *kukerpall lapsed `las(k)vad kuker`valli ~ kuker`vanti Rei*

kukerõõtu *`kukerõõtu kukeleegu – Kse*

kuke|ränts *kukerpall Kukeräntsu laskma Pst*

kukeräädsik *kukeräädsik vallatu laps – Trv*

kuke|räätsu *uperpalli sij olli pikäli kuke`räätsu maha lännu Krk*

***kukes**¹ *p kukest ?kukk se on üks `jülge verega inimene, äi karda mette kukest Emm*

kukes² *pl kukessed kukemari – KJn*

kuke|samm 1. *fig väike ajavahemik või vahemaa kaks nädälä `pääle `püöri`päivä*
vagane `lapski `tunneb, et päiv on kukkesamu `pitkemb Lüg; pεε (päev) leheb kuke sammu
nädalis pitkemaks Khk; igä päe uuest jaanibäst akates päe `minne ühõ kuke sammo
lühemaks Mar; jõõluks oo pää kuke samm pikem Mär; Meri oo meilt kukesammu kougusel
Han; pääv juba kuke sammu pikem JMd; pääv jo kuke samu võrs pikemb Trm; kümme kuke
`sammu `kaugel Kod; jõulu `keskmisel pühal on ju pääv kuke sammu võrra pikem Lai; egä
päe lääb kolm kuke `sammu pikempes Hls

2. (kõnnakust) *tämä `astu `ninda ku kukke samud (tähtsalt) Vai; lähäb naa pikkämesi*
nagu kuke sammul Tõs; sij om sul jälle kuke sammuge obene, mis_sa `siandsest ostid Hel

kuke|sammal *islandi käosamblik (Cetraria islandica) kuke`samlad kasuvad marja*
`metsas Kse -seen kukeseen (Cantharellus) – Kuu Lüg IisR Pöi Hää Saa Jür Amb IisK Äks
Lai Plt Hls Krk Hel Taluinimesed ei `armastaned kukke`sieni, nied `läksid kuppastades
`väntskest IisR; mia kukeseent ei taha, imar on Saa; kuke siened on `sitked siened Amb;
kukesiened on eledad kollased IisK; ega kuke seened ei ussita Lai; kuke seene om kääbäre,
`lipne all Krk

kuke|selga, -seljas *keerdu(s) korrutad, lased teise keeru teisele `piale, siis `ongi*
kukesellas; lased lõngale lipsu `piale, et keerd `sisse lähäb, siis lased kuke`sel'ga Plt

kuke|silm hrl pl 1. kukemari kukke `silmäd - - `este on rohelised, siis `saavad `mustast VNg; kugesilm, `metsäs suos pisikesed `kasvavad `nindagu `sõrme `õtsad Lüg; kukesilmad oo ühna süsi mustad, ümmargused just kut rosinad Muh; kukesilmad on ühed marjad, mustad marjad kasvavad HJn; kukesilmad, mustad nõnnasama nagu mustikad aga vähä pienemad VMr; kukesil`mad, sies magus vesi, ime ää, sülitä maha Kad Vrd kukissilm

2. hv mustikas – Var Tõs kukessilmad oo ete ead, sis ku näd oo `valmis Tõs

3. ussilakk – Kad

kukes|puu kukerpuu – Vän KJn SJn kukespuust `tehti `kanga sugasid KJn; kukespu on üks põõsas, tehasse viulisi (lõngakerimiseks) ja piibu `vařsa SJn Vrd kukispuu

kuke|söök varahommikune söögikord pulmas kui kuked rebisid laalta, siis `tešti kõrve pudi, kutsuti et sji one kuke süük, liharuasud lõegatud pienikesess pudiss ja kõrvetet ärä Kod

kuketama kuketama kukile ronima laps ronib sedasi `selga, `öötasse, mes sa sii kuketad Mar

kuke|tiri (taim) kuke tirid, nagu mätas aab laiali JõeK -uni lühike suigatus; erk uni just ku kuke uni Ris; sai natuke magada, tegin na kuke und Juu; vanal kuke uni, noorel sea uni Trm

kuki → kuidagi

kukil kukil spor S L, Juu JMd Koe VJg I Plt KJn M TLä San Plv; kukkil VNg IisR; kugil Kuu

1. (kaksiratsi) õlgadel, turjal `Lapsed `viisin kukkil üle jõe IisR; mis sa sääl teise kukil otsid Emm; laps `estos mo kukil Mar; laps oo kukil, kuid kot`oo `sel`gas Kse; lapsed `tallavad teesel kukil, jusku va lõhka laste all Hää; `enne taõsiti alati `lapsi kukil, läksid eenamale, laps oli kukil Juu; ma viin su kukil koju JMd; `mustlased kannavad `lapsi kukil VJg; siis oli `rõõmu laialt, kui sai seda `viisi kaksiti kukil `olla Plt; emä läit`s ütes kottal `sanna ja olli mea kukil Hls; laits `ol`li kukil, ois kätega `ümbre kaala `kiñni Ran; temä `ol`li kukil ja mina siss viisi ta üle oja Nõo || kulul, arvel `Arjund `teise kukkil elama IisR || tülinaks, vaevaks; kallal Va `ilgus `istub nigu luu `painaja `teise kukkil; Perekoñna mured kukkil, kus_sa enamb `pääsed IisR; oleme so kukil Jäm; laps one alate kukil sul Kod; temäl om neit (kosilasi) pal`lu, sõõs olliv kik`k kukil ja kaalan Krk

2. fig tihedalt koos Sääil on `seuksed kivikad põllud - - kivi kivi kukil Hää; tikkus `seie elama, nüid on üks ühe kukil Lai; Üks töö õli teisel kukil `ühtelugu Trm

3. kukile ma võta latse kukil Krk

kukile kukil|e spor eP M, T, -õ Rõu Plv; kukki(l)le RIđ

1. (kaksiratsi) õlgadele, turjale sa lähed `toise kukkille VNg; onts (kas on) siis laps vehe vallatu, tuleb `soole kukile, `selga Khk; Äe tule `jälle mo kukile Põi; võt`tis poisi kukile ja viis veest läbi Mär; laps ronib isä kukile Tõs; võtan lapse kukile ja lähän Juu; ei jõõda `kanda süülen, võtan kukile Kod; laps `ütles, et võta kukile; võt`tis poisi kukile nigu soolakot`i Plt; tule ma võta su kukile Hls; `tüt`rikukse võt`iva vähembid kukile Puh; Võta lat`s kukile ja vii sanna Võn || fig (kohustest; tülinast) Võttas omale võlad kukkile IisR; nüid me tuleme so kukile (midagi nõutama) Jäm || Tahab `teise kukkile ronida (teise kulul elada) IisR Vrd kukiselga, kukk⁷

2. enda taha (hobuse selga) voda miu oma kukkile, pera `pääle Vai

kukilt *kukil|t* Khk VII Kse Tõs Saa VJg Lai Plt, -d Ran seljast, turjalt mine *kukilt maha* Tõs; *kui sa kukilt maha kukud, siss upud kohe ära* Saa; *pani kukilt maha* Lai; *pannin ta kukild maha* Ran

kuki|selga, -s *kukil(e) võta laps kuki`selga; tule ma võta su kuki`selga; taluvad teene teist kuki`selgas* Muh **Vrd** *kukõ|sälga, -sällän*

kukispa *kukispa* (kivi- või liiva)madalik Üsä `varssi lasõd laõva `kindi, *kukispa kuõrib külje`iäres* Khn

kukis|pea|sõlm *umbsõlm kukispea sõlm jähi`sisse, ei tule`lahti* Muh **Vrd** *kukepeasõlm*

kukis|puu *kukerpuu võtad kukispuud ehk teene`sitkem puu* Rid; *kukispuu oo kõba puu, punased marjad [otsas]* Lih; *kukispuu ja viherpuu oo`põesa puud; kukispuu o`piske`krässis puu* Kse **Vrd** *kukes-, tukis|puu -silm kukemari kukis`silmad`sündivad suhu`püsta ikka küll; kukissilmad oo ehk kadaga`marjadest natuke vähämad veel* Kse **Vrd** *kukesilm*

kukk¹ *kukk g kuke eP(kukõ Khn) M, kukke R(kugu Kuu); kukke (-o) g kuge (-o) Vai*

1. *kodulind, kukk kukkeid on`rohkebb ku kanu* Jõe; *ans ühe kugu noga`täüe (naeruväärselt vähe); Kuguga`tüöle, kanujega`puule* Kuu; *kukk`laulab`kuurdes-`kaardes, kivises`keldris,`tammises`tündris = kerik, torn,`kellad VNg; kukkedel on punased`arjad; kukkesi õlen ise tappand küll ja süönd seda liha* Lüg; *aga sie kukko`laula ilosast`elle`äänegä; kukke on jo kanule mies* Vai; *kukk kiristab, kui ta varese nääb`lindvad* Khk; *kukk on kaks`korda lauln,`tõuske üles* Pha; *kuke sulud pannasse padide`sisse; ma ei ole`teisi`kuksid kuuln* Muh; *mees leheb loudile, lihavaage pee peel = kukk* Emm; *kui kukk`õhta`loulis, siis toleb teist`elma* Rei; *kanad ei mune, ei ole kukke* Mär; *kukk aab kanu taga* Kse; *kukk laalab kolmat joba, peab`tõusma* Mih; *rebäne murrab kukesi ja kanu* Tõs; *Kukk kabistab kanu* Khn; *kui kukk seesab ühü jala peal, siis tuleb`jälle`külma* Aud; *kui kukk õrre pääl`kirri laseb, siis vanakurat --`vaatab mis`kurja teha saab* Saa; *mis sa piad nende kudedest* HMD; *must kukk`olla aedavaras; kukk kuuse`otsas, saba moas = seena kell* Juu; *kui kukk laulab pärast`pääva`vieru, siis on`omme`sahti`ilma* KuuK; *sie kukk jah laulab sõna sõna`sel`ga (järjest); kui vana kukk, siis`ütlevad, et [tibudest] tuleb pailu kukkesi* JJn; *kukk kogistab kanade`ümbär* IisK; *kukk laalab`ijgnass`aagnass, kivisen`keldrin,`tampsen`tündrin = kirikuõpetaja kantslis;`nyuri kukka oo kuus tükki* Kod; *[kui kell tuli] siis enam ei`pantud kuke laalust tähäle ega kukest* Äks; *kukk on kanade peremees* Lai; *veiksed kuked ole`kanged`kisklema ja kanadelle`sel`gä`tükmä* KJn; *lүү ka pää`sel`gä kuke`viisi; ku kukk`õhta laulap, siis saavet`essüje tij`pääl* Krk; *kui kukk õrsile minnen laulab, siss om ommen uut`ilma`yuta* Hel; *enne kukke* fig väga vara *Kolm`enne kukke ja`seitse`enne sia`sörki [on virk juba töö]* Kuu; *enne kukke`tahtis üles juba* Jäm; *kolm`koitu enne kukke, nii vara oli ülal* Pha; *Rehe rabamise`aegu`tõusti juba enne kukke* Põi; *see oli enne kukke ja`koitu* Vig; *kolm sia`sõitu`enne kukke oled väilas* VMr; *me`enne kukke ammugi üleval* Plt; *kukkes, kukkest* väga vara *Ma tõusi üles esimeses kukkes* Phl; *tä tuli koju kukkes* Vig; *kukest akkasin minema* Koe || (kujutisena) *Luteruse kergu torni`otsas on kukk, venel on rist; kukk ja rist`oidvad kurja`eemale* Põi; *ega`koški kerikides ei õllud kukke, rist õli, aga Palamusel õli kukk* Pal; *kiriku torni otsan om muna, siss kukk, siss rist* Hls **Vrd** *kukass, kukes*¹

2. fig Nigu kukk `aia `otsas muud kui `laulab (kõnepidajast); `Mutku kisub `riidu nigu nuor kukk IisR; kut karuste `jalgadega kukk, kottis püksid, `peened sääred Jäm; söidab obu kut kukk, mees [peal] kut nukk (uhkest välimusest) Khk; Just kut kukk nopiks kivisi (tülinorijast) Kaa; See oli noagu kuke unenägu (sai ruttu otsa); Just kut pisike kukk üppab (väiksest riiakast mehest); Süda on `kange noagu kukel Pöi; Kukke `tapma (noaga keedetud muna poolitama) Rei; Kas sa kukel einu andsid (öeld lapsele, kes täiskasvanute jutusse sekkus) Hää; ma lähän koa kukke `laskma ~ loogaga `eina tegema (heinu varastama) Juu; küll oli Selma kimbus, küll ta neid kukkesid oli tapp (kuuriideplekkidest pesul); Jäi kuke kurvastusse (tukkuma) Kad; `kasse `einä tõmmatasse [läbi sõrmede] ja küsitasse kas kukk või kana, nyyr või vana Kod; See jook ei vähene sugugi, sa jood kui kukk merest Pal; kukk tañsib katussel (tulekahjust) KJn; te olete juñt ku kaitñs `kurja kukke Krk; õpeteje, `köster, kukk ja koer om `suuge raha `tjñndjä Hel; punane kukk (katusel) tulekahju (lahti) Punane kukk arjal Kaa; punane kukk katusel Tõs; mõni paneb teesele punase kuke katusele Juu; Lahtise lambiga ei suanud ju igale poole minna, siis õli varsti punane kukk katusel Trm

3. muude kanaliste isaslind `tetre kukk ja `tetre emä, kukk on must ja emä on paat Lüg; Vanad kukked `oiavad `mängu `keskele IisR; Metsakanad on mustad linnud - - kukk natuke suurem ja `uhkem kut kana, änd `sarvede `moodi kõver Pöi; kevadi kui ma seitseteist tükki lasin neid [tedre]kukkesi, siis neid oli koa siin `pal'lu Noa Vrd kukass

4. tulirelva vinnastusseade Püssil on kukk peal, alt `tõmmad, kukk lööb toñji `lahti ja käib pauk Pöi; kukest tõmmeda kui `püssi `lahti `veeda Emm; lase kukk ilusti alla, et `lendert ei lõhu Mär; kukk tõmmetakse peält ää, siis `minna `lahti Juu; kukk lüñb `alla ja annab plaksu Kod; kukk tõmmatasse ülesse; tõmmas kuke `vinna KJn; Padrunitel `ol'lid tihvtid külle pääl, `sinna lõi kukk `pääle Vil

kukk² kukk g kuke Rid Mih PJg VJg Sim Iis Trm, g kukke Jõh IisR soasulane Kukkega `tõmmeti `lõimed `piirast läbi Jõh; oli `seoke `piske puu kukk, kukel oo `piske ammas sehes; nogiga `tõmmad lõnga pii vahelt läbi, kuke nogiga Mih; kus sukka panemise kukk jäi PJg; piirda panemise kukk VJg; kukega panid `lõngu piira `sisse; kukk oli õhuke pilbas - - kahel puol `otstes ammas Sim

kukk³ kuk'k g kuki Hel T V(g -õ) vagu, vaohari kuki om `kitsa Hel; `kartul `panti kuki `sisse; rügä ja nisu `aeti argiga kukki - - nigu `kartuli kukid, aga veedikse laembat Ran; vesi saesap kuk'ke pääl; `aeme röä kukki Puh; peedi om kukin; `pjiite om `katsa kuk'ki Nõo; uba tulep kah `panna kuki `pääle; lät's kuk'ke `valla `aama Kam; `õkva nyy kuki lõpõtami ärä ja siss tulõmi kodu Ote; kuk'k `ül'ti `kapstid, a `kartold ol' õõlass Urv; kuk'i aenative är^o Krl; kardoka^o omma kukõh Vas; ma_kaivi sügävä t'sori ja lasi kuk'kest vij `väl'lä Röp

kukk⁴ kukk, kuk'k g kuku T(n kuku San) V(pl kugu^o Se)

1. käbi kuuse kukkega värviti sõa `aigu Puh; vana kuku lähvä `lahki ja külvävä seemet Nõo; kuuse kuku ol'liva [mängult] lehmä_ ja pedäjä kuku ol'liva `lamba^o Võn; ädä aal ku kivi `ütsi es ole, teime kuuse kukkega [ääsituld] Kam; riigile korjati noid kuuse kukkõ Rõn; oravõ om kuku är^o `lahkõnu^o San; `Korjami kuusõ alt kuku_kokku, na_mma hää_tulõ `soetusõs; Noorõ_kuusõ kuku^o omma^o ilusa verevä Urv; lepäl ku^o lepä^o kukuh umma^o, siss saasõ hää `kartoli suvi ja upõ `häste Plv; hähnäl ol'li^o nyy_kuku urma^o lak'ka kisudu^o ja `sijimne är_sjüüdü^o Vas; latsõ^o `peievä mõtsah kuku sõta Röp; kuusõl om pal'lo kukka, siss

tõdsõl `aastagal saa pal'lo kartohkit Se || fig kukk ei sadana kannust `kaugele Nõo; Kukksata sata õi_kannust kavvõdalõ Rõu || pujakoa kuku[?] umma[?] `paistõdu Rõu

2. linakupar üteli lina kivvul om iks mitu kukku otsan, mitu arru, egäl arul kukk otsan Kam; Ku_jäl[?] [lina] är om häidsänü[?], sõss kasusõ_kuku otsa Urv; lina `suiiti är[?], `paanti vette, a kuku_`paanti `sarda Rõu; piingi seeh ol' tu väit's ja sõss `lүүди niij kuku[?] (raatsiti) Plv; Ilma jüvämätä es läävä[?] lina `sijime kuku_puruss ja agana_`saiva `väega jämme[?] Rär; ar mingu[?] kukkõ pääl'e, õt kugu[?] sõgut `kat'ski, kuku seeh om linal seeme Se; linal umma kuku[?] otsah Lut

3. kartuli seemnenupp `kartuli kuku, nu ommava rohilatse, nigu sinitse ploomi, nii suure Kam; `kartoli[?] omma[?] joba kukun, pia naetass näid `võtma Kan; üts soort kardohkit kand kah kukka Plv; kardohka kukk, suurõ `säärtse[?] nigu ubina[?] küleh; kukkaga[?] kardole oma valgõ[?] hõõriko[?] Rär; munõl kardohkal om kukkõ, munõl olõki_i[?] Se

4. nutt, nupukujuline õisik ku sibulil kuku_kasussõ, kutsutass `treelka[?] Võn; näl'ghain, ku ta linast üle lätt, kasusõ[?] õigõ suurõ kuku[?] Kan; lõmmulehil umma[?] ka_kuku[?] perän, läävä[?] kukku, kuku[?] umma[?] ku pütükese[?] Plv; kubraleht om suur' lağa, varrõ otsah oma[?] `valgõ kuku[?] Rär; või sool lil'lil omma[?] ilosa[?] kuku[?]; `tak'ja kuku[?], [riided] kõik' kukka täüs; riistkhainal kugu[?] jo kuiosõ[?] Se

5. hea; väärtuslik `arvab et tõese asi om sitt ja temä asi om kukk Nõo

kukk⁵ kukk Lüg, n, g kukke Lüg Vai õis `õunapud on ilusas kukkes; [tütar] iest kui `erne kukk, tagant kui tanu ruos; jumala käsi -- `metsakanepi `muodi [lill], `ruosad kukked; kukked ajavad suppust `vällä; kukke `pungad `lүүвäd `lahti Lüg; lina `eietsõ, siis `tullod tämä `lehti `külge sinised kukked Vai Vrd kukkane

kukk⁶ kukk g kuku Tõs JMd Koe kägu Vrd kuku²

kukk⁷ kukk g kukõ Har; kuk'k g kuki Nõo Rõu turi ma vii su kukiga üle viij Nõo; võta nurmik käe `otsa söögiga ja lat's kukõ pääle; ma_kanni kukõga latsõ kodu Har; võta[?] lat's kuki pääle Rõu Vrd kukõkõnõ

kukk⁸ kukk "mõõt, keskmise sõrme teise liikmeni" üts vass ja üts kukk `pääle om tal (sukal) tõdsõni jakuni Vas Vrd kukerus¹

kukk⁹ kukk g kuku Har Lut, g kuka Plv Se 1stk (toidust) a. leib latsõl om kukk käehn, lat's süü kukku; anna_latsõlõ kukku ja kakka (liha) Har b. hernes; uba annami Jukolõ kukkõ Plv; üts kukk, kõik' kuka[?], `herne vai ua[?] Se c. suhkur ma sullõ anna kukku Lut

kukkadi deskr (galopist) obene kukkap, lääp kukkadi kukkadi Krk Vrd kukadi, kukat

kukkal kukkal g `kukla lõimelõngakimp enne niietamist Siu `kanjas `kukladesse; No mittu kukkalt said; No `kanjas juba `kuklades; `Niide panemise aeg `võetasse `kuklad üks `aaval `lahti IisR; kukkal as kimbus Kogu kanga lõim on juba kukkalas IisR

kukkama¹ kukkama, kuka|ta Kod Krk/-me, -de/ Ran, -ta[?] Vas Se, -da[?] Rõu Plv Vas

1. galoppi jooksma karjad akasid tulema kukaten ja karaten, üvä miälegä Kod; oben lää märke kukaten, ninda kukat kukat iki; kukkass üle jala nel'lä Krk; obene nakass kukkama, kui üle jala nakab `viskama, siss nakab `kangede juuskma Ran

2. lonkama siss `viijdi tüud hobõst `mõtsa, tüü ol' kolmõ jalaga[?], kukašs Rõu; ma[?] lät'si ja `kuksi; mis tüust et ta kukkass sugu; kepiga_kukatõh lät'si kül_`tüuhhu ar[?], a jalg nakašs `haltamma Vas; hopõn kukašs `jalga; ku [lehm] `sõrga murd, nakass kukkama Se

kukkama² *kukkama, kuka|ta Kam, -ta^o, -da^o V(-mma)*

1. (ümber) lükkama, tõukama *tule appi, kukkame selle`kuurma`ümbre; puu riit lätt esi`ümbre, toda`kiäki ei kukka; na kukkava puu unikut`tõisi`paika Kam; tulõ^o avita_{mul} haina`kuurma`ümbre kukata^o Kan; Noh, edimält mugu_{kukatass} üle veere`sisse inne Urv; nigu kukašs enne, nii olli ma kõtulõ maal Har; kukka [tooli] edesi, et saad lavva man ilustõ`istu Rõu; tu`kuurma kukat'i sinnä^o rihe külele`maaha; ma^o kukka`akna vallalõ Plv;`ortõga veit [vilja] rõõgu mano, sääil`kuksit`ümbre Röp; ta kukašs viij`maaha Se || kiikuma ällün am kukkamin Lei*

2. kulutama; raiskama *tä om siiä^o küländ raha kukanu Urv; kül^o taa kukkass taad raha Plv*

kukkane *kukka|ne g -se lilleõis sääil`oldi ilosad kukkased`pandu`lavva`pääle;`aarikaine,`keldased kukkased`otsas Vai Vrd kukk⁵*

kukkar *kukkar g -u kukkur jumal`andab`juomarille`juomatuma kukkarusta (kes ei juo et nagu`selles`taskust siis) Kuu*

kukkekiegu *kukeleegu kukk`laulab kukkie-gu Lüg*

kukkel *kukkel Mar, g`kuk|i RId Jäm Põi Rei Var VJg Iis Trm Lai SJn Hls, -e Vig Kei Juu Ann Koe Hel; kuke| g`kuk|i Emm Tõs Kod Puh Ote, -e JMd Vil Krk; kukõl' (-l) g`kuklõ V(g -i Har Se, -a Röp); n, g`kukli VJg Rõu Plv Röp/-e/; kukal Kse, g`kukla Käi väike saiake, kakuke`kuklile`panna`muosi`sisse Lüg; Katsu`kuklid koa, kena magus Põi; Ma`küpsta`kuklid Rei; perukad ja`kuklud tehasse koa Mar; sõön kukelt;`lõikasi`katki ühü`kukli Tõs;`kukled on nüid`väiksed kopikased üsna ümmargused saiad Kei; mõned teevad`kukleid ja panevad`värsked liha kukelde`sisse Juu; kas sa sööd ka kukkelt Ann; pañni piäl teen`kuklid Kod; kui`saia tehasse, siis tehasse`kuklid ka Lai; Küll on aga pal'lu`kuklid`tehtud Vil; kukkel om vähemp kui naalaline Hls; emä tegi iks viil pätsikit, mia esi tei joba`kuklit Hel; kukõl' om vaest jo kütse Kan; kukõld tetäss, püperdädäss jahuga Urv; latsõ^o`tahtõv kukõld Krl; tsõdsõ tul'l jälle kukõldõga; ku huul`süüdäss, siss üldäss, et ei tiia kost`kuklõid saa Har;`opman ol'`orjuse`aigu ülnü^o, et teil um kukõl`leibä ja kubu`ol'gi seeh (aganaleivast); Lat'silõ tet'ti viijl`väikene kukõl' ja`pañti muna`sisse ku ol' Rõu; rüä`kukle, til'lokõnõ pätsikokõnõ, mõhe riibut ärä, tjiit`kukle Röp || armõdu kõhmä sälläga, ku lätt, siss om nigu kukõl' sällän Har Vrd kuklik, kunkel, kuppel²*

kukkeldi-kakkeldi *deskr kukkeldi-kakkeldi Lüg Jõh/-e/ uisapäisa; ülepeakaela üht inimist`aetasse taga, siis`juokseb kukkeldi-kakkeldi Lüg; kukkelde-kakkelde tieb seda, ei saa`valmis ega saa Jõh Vrd kugeldi-kageldi*

kukkel|napp *kukal`Lapsel o vist täid, neh`aeva kukkelnabist`kraabib`üüsel; Sul`ilgesti`leigati`hiuksed, kohe kukkelnapp o kaik`paljas Kuu Vrd kukal-, kuke|napp*

kukkema *kukkema õitsema – Lüg Vrd kukketama*

-kukker *Ls kuldkukker*

kukkerdamma *kukkerdamma õitsema – Lüg Vrd kukketama*

kukker|palk *kukerpall akkama kukker`palku`laskema, pia`vasta maad ja`viska`jalgudega üli Jõh*

kukketama *kukketam(m)a Kuu Lüg Jõh Vai, kugetam(m)a VNg Jõh Vai*

1. õitsema, õilmitsema *jo* `kartulid ja `ruosid kugetavad VNg; *kanermu kukketab* `latvast; *kevade kukketavvad murakad* Lüg; `õunapuud ja kõik `marjapuud kukketavad Jõh; `ruosi on kugetand *jo*; `lällid juo kugetavad Vai **Vrd** kukkema, kukkerdamma

2. punetama, õhetama *sie on* `priske ja vereva, `aiva kugeta `silmist VNg; *nägo kukketab pääs* Lüg

kukk-kakkadi *deskr temä* `tul'li kukk-kakkadi üleväst redelit pidi `alla, ime et ta pää pääle es sata Nõo

kukk-kukeldi (nõiasõnad) *vikk vikeldi ja kukk kukeldi üteld, pand tüki takku* `kaindla `alla ja muna `valmis, [muna] `pañdi lauda ukse `alla, loom `astus puroks ja suri ää LNg

kukku *kukku* VNg Lüg Muh Tor Hää Juu JMd Iis Trm KJn Trv; *kukkuu* Khk Tõs VJg int (käo häälightsus) *kägu* `üiab kukku VNg; *kägo ikke kukkub kukku, kukku* Lüg; *kukulind laulab sedasi: kukkuu ja kukkuu* Khk; *kägu kukub karjatselle, kukku* Hää; *kikku tee lapsele küll, kikku ja kukku* Juu; *kägu laulab kukkuu, kukkuu* VJg; *kägu kukub kukku* Trv **Vrd** kuku³

kukkuli *kukkuli kummuli tuul on* `tõukand `õnni kukkuli Lüg

kukkulugu *kukeleegu* `ütleb ilusti et ta kukk om: kukkulugu Hls

kukkuma¹ *kukkuma, (ma) kuku(n)* S L([ta] *kukob* Mar Kul) K Iis Trm Hls, *kukun* R(-ie Lüg); *kukkum(m)a, (ta) kukku(p)* Hel Ran Nõo Har Plv Se Lut; `kukma, (ma) *kuku(n)* Han Var Tõs Khn Kod MMg VIPõ; *kukuma, (ma) kukun* Vig VJg, *kukku* Puh San; *imps* `kuknuva KodT

1. *alla(poole) langema jänes kukkund kord* `talvel `tormiga `unka `august `sisse Jõe; *kui puuleht sügise maha kukkub selite, tuleb kevade pali vett* Lüg; `ahju suu on `meilgi mittu `korda maha kukkund; *kukkus* `kaldast `alle Vai; *suured piisad kukkuvad juba* Khk; *Nii külm `olla vahest olnd, vares kukkund lennust maha* Põi; *kui kuuse mulgid `kaugele kukkuvad, siis tuleb sügav tali; kui sa ülalt kukud, kohe* `merre Muh; *peped kukkuvad tahapoole* Phl; *kerves kukkos parandale* Kul; *mis sa ronid, kukud* `kaelapidi `alla Mär; *tammeterud sügisi* `kukvad maha Var; *ükskord mul obu pidi lina* `liosse `kukma Tõs; *einad ei kukkun ratta* `peale Aud; *kukub viij* `sisse ku patsatab Hää; *õunad kukkuvad keik puust maha* Ris; `pilved old nagu maha kukkumas, *nii madalas kõik* Kei; *ära pane* `kaussi nii *serva* `peale, *kukub maha* Kos; *puud ragisevad kukkudes* JMd; *taás kukkus käest maha* Koe; *kukkus lakast* `alle Iis; *tukid* `kuksid pliita alt `väl'jä; *undrukud* `kuksid vüüjlt maha (avarad); *täst (täht) kukub maha* Kod; *kui sa* `kõrgest kukud, *sij on ikke* `kukmene KJn; *süite pañn* `ol'li [pirrul] *all kus sõe otsad* `pääle `kuksid Vil; *mul kukkusi puu* `sel'gä Hel; *obesed nõnda ärä* `aetu kui, *vahu tükid kõik* `kuknuva obestel KodT; *sisse* (~ läbi) *k u k k u m a* 1. *fig alt minema, ebaõnnestuma, hätta jääma sie on* [naisevõtuga] `õige `sisse kukkund Lüg; *tama kukkus oma* `asjaga läbi Vai; *Oli kevade* [koolis] läbi kukkund; *Selle jutuga ta kukkus* `sisse Põi; *see üks va läbi kukkund tüdrik* Mar; *siit peremes kukkus omaga läbi, ei tulnd* `väl'la PJg; *saksa Villem kukus läbi oma sõjaga* VJg; *kukkusin reñdi kohaga* `sisse, *rukki õli alvast* `tehtud Trm; *Henu kukku kah* `tämbä uma jutuga `sisse Har; *ta om läbü kukkunu uma asaga?* Se 2. *langema, vajuma vana lagund ütt, sarikad juo* `sisse kukkuned Lüg; *ükskord oli nii paelu lund sial rehe katusel, et rehi kukkus* `sisse Ann; *sie* [tee]trumm -- *sie kua kukkund* `sisse Kad; *katus õlesi* `sisse `kuknud Kod; *väl'ja k u k k u m a* *kujunema, välja tulema üks* [paat] *on üht* `muodi, `teine teist, *kuda* `meistril

`väl'ja kukkus Hlj; *poiss pani ka sene (liha) `suitsemma, aga sie_i kukkund iast `vällä Lüg; Saand see ühekorra valmis saand, eks siis näeb, kudas vällä kukub Kaa; See jutt kukkus küll kenast `välja Pöi || (veelangust) vesi keerab nda jöös koes ta ala kukub Khk; `Mihkle soos oo, vesi kukub kolm `jalga `kõrgelt Vig; üks `kõrgem joats `ol'li, kos suur vesi `rohkem kukkus Vän; vesi kukub ülelevelt `alla Ris; `veški tamme pial on vie kukkumine, vesi kukub koe_t kohinal Kad; vesi jooseb `veški juurest, kukub `mauru Plt*

2. (püsi)asendit, tasakaalu kaotama *Laps kukkub, ega `aiget saa Lüg; tama löi ja miä kukkusin maha Vai; kukkus silmnäü `puhki Khk; vassik kukub igas `poole, ta on nõrk Kär; Oli maha kukkund ja jäänd (surnud); Lase mitte last kukkuda Pöi; Kukkus nii pitk kui lai Emm; jee peel kukudaks ikka Käi; kukkos selleti maha Kul; kukkus muhu pähä Mär; siia `sarbe ja silma vahe`kohta `peade `lööma nuiaga, siiss kukkude maha Mih; vaarub `jalgade peal, tahab kukkuda, aga ei kuku ka JõeK; Perenaine kukkund sel'lali Amb; tütar kukkus öla asemelt ära Pee; odikad olivad jalus, näe kukkusin `otsa et `prantsti Kad; `kuksi maha ku latsatas Kod; jalg komistas ja kukkusin maha Plt; lait's kukub maha, saab `aiged ja röögib Hls; ärä mineést, ku maha kukku pik'k ku roovik Hel || mies on `nenda `külle `pääle kukkund (voodihaigest) Lüg; vanaeit kukkun asemele (haigestus) Muh || hukkuma; surema sõdades - - kukub tuhandeid tunnis Tõs; kül kukkus neid maha jusku nagu `luogu Kad || varisema vanad ursikud maha kukkumisel Jür; vana maja on längakille ja `viltu, `ümmer kukkumas Ksi*

3. fig `Kõrgelt [positsioonilt] kukkumine tieb `aiget Lüg; `selle inimese käest `ükski tüö maha_i kukku, keik mis ette tuleb, tieb ära IisR; tüdrugud keige `rohkem, kes oma eluga sedasi kukkund on, [öeldakse, et] se pani omale kellad `kaila Jäm; *poiss kut isa suust kukkund (väga sarnane) Khk; Vihm oli just `kaela kukkumas (sadu algamas); Eesl puud kukkuvad `õue (mets siinsamas), siis inimene kõssutab `külmas toas Pöi; Pole suu peele kukkund (ei jää vastust võlgu) Emm; kukkus tirinal mu `otsa `kinni (hakkas sõimama) Rei; küll oo aga emä `moodi, just nago emä mokast maha kukkund Mar; õhõkorra kui se pank kukkus (pankrotistus), ei soand kätte kedagi Juu; enne sulab rubla pius ära muul, ku see vaalitsus kukub (tagasi astub) Aud; Süda kukub suust `väl'la (läheb pahaks); se on pudeles kukkunu (purjus); Regi on kummuli kukkunu (euf rasedus katkenud) Hää; sa oled pia `peale kukkund [öeldakse] kui inime nisuke segane on; justku kuu pealt kukkund `alla teene (ei taipa kõige vähematki) Kei; oli näost väga ära kukkund, kaua põdend Sim; rahad `kuksid pulma `piäle ärä Kod; süda kukkus `suapa `searde (hirmust); laps on üstku ema nokast kukkund Plt; kes rumalaste midagi om tennu [on] pää `pääle kukkunu Hel; m a h a ~ n u r k a k u k k u m a sünnitama `sauna keris kukkus maha tänä `üöse; sie `naine on `varsti maha kukkumas, `raske jalaga Lüg; ta juba kehast üsna jäme inimene, ta kukub `varssi `nurka Mar; eks jälle naine ole maha kukkumas Ksi; mu ristipoja naane ka ol' kukkumisõl Se*

4. langema, alanema, vähenema **a.** (hinnast, rahakursist) *nüüd on turu `innad `alle kukkuned Lüg; innad kukkuvad `veelgid, egaüks müib Khk; see oli just selle `oasta, kui raha kur'ss kukkus Pöi; innad on juba `alla kukkund Rei; levä ind oo `alla kukkun Tõs; `luamade innad on `alla kukund VJg; rahad `kuksid, aga tämil one sedä `pahma küll Kod; lina hinna_kukkunu ommava² Se **b.** (veetasemest) *vesi kukub `laugelt Pha; [kui] Meri kukub**

alla, rand jääb kuivaks, siis `tulla kena aeg Pöi; vesi kukkus ja lae jäi kuivale Khn; vesi kukub, siis on ilust `ilma oodata Hää

5. hooga alustama, midagi tegema hakkama ja kukkuti `jälle kurikaga sugema Lüg; Hobused kukkusid tagand ülās `raiuma Jõh; kus kukkus `mooga `riidlema Khk; obu kukkun `kangest `irnuma Krj; ema kukub teda õppima (õpetama) Vll; Pili tuli järsku õles, meri kukkus nõnda lainetama Pöi; ihu kukub kihelema Käi; kukk kukkus `loulma Rei; sis nad kukuvad udima mend Rid; keriselle sai vett visatud ja kukusime kohe `vihtlema Vig; kukkus valjuste `nutma nagu `piske laps Kir; vanaeided kukkusid köögis vadistama Saa; kukkusin sellega juttu `aama Hag; rahvas kukkusid `laulma TÜR; niikui laua `jaare läks, kui kukkus `el`pima Koe; Kukkunud siis sööma ja visanud selle kolme päeva moona kõik kinni Trm; muidu oli korralik mees, aga kui `jooma kukkus, siis `päevade `viisi jõi Plt; lahti kukkuma algama, algust saama, vallanduma siis kukkus riid `lahti Khk; kui söda `lahti kukub Vll; sehuke kärin kukkus `lahti, kanad akkasid `karjuma Muh; tuli kukkus `lahti Rid; nutt kukkus `lahti Var || (äkitselt) saama, muutuma sie on nüüd kukkund `õige `kurjast Lüg; kukkus kohe kurjaks kui ma oma eri ää `rääkisin Vll; mo tuba ja kõik kukkus mädand `aisu täis Mih; silmad `kuksid vett täis Tõs; kes äkine one, sji kukob äkki vihasess; vahel ku ei `uuta, kukob äkki `valgess (hommikul) Kod

6. (ootamatult) kuhugi juhtuma, mingisse olukorda sattuma kukkus `kohto `kimpu; `seie pere on pali `lapsi kukkund Lüg; sõja väl`jalt kukkus `vangi Ans; `sakslased kukkusid `linna `sisse Khk; Jähi [vargusega] vahele ning kukkus kinni Pha; Teab kust `söuke ilbakas `välja kukkund on Pöi; ei tea kust ned `välja `kuksid korra Rid; ei tia kust ta `siia nüüd kukkus Juu; poeg sia pealt kukkus `kinni, varastasivad sia ära Äks; `türmä kukko, kinni kukko Se

kukkuma² kukkuma, (ta) kukub S L K(kukkuma VJg) Iis Trm, kukkub VNg Lüg Jõh, kukku Vai; `kukma, (ta) kukub Vig Han Tõs Khn Kod Trv TLä, kukup T(kukkuma Puh), kukk Plv; `kukme Krk(kukku-) Hel, (ta) kukub Hls (käo häälitsemisest) kägo kukkub paraja `aiga kõhe, nüüd akkab `suoja tulema; ku `õtra õga lähäb `käole kõri, siis tämä ei saa kukkuda enämb Lüg; kägõ kukku `kuusigos Vai; kukulind kukub ikka kuku ning kuku Khk; Kukulind lihab siis kulliks kui änam äi kuku Pöi; kukulind kukub, juribe `õetse esimese suutäve kukkuvad Muh; kui se kägu kukub `raagus puus, tuleb näl`la aast Rid; tuleb pikk sügis kui kukulend kaua kukub Mar; kebäde, kui sa käo kukkumest esimest `korda kuuled, siss pead raputama raha ko`ti senna käo `kukmese `poole, siss sel `aastal löiäd paelu raha Vig; vana jaanibäni kukulind kukub Lih; Kui kukuljõnd `õuõ `kukma `tullõ, siis `suajõ surmasõnumi Khn; ku odra uhakas väl`la tuleb, ei kuku änam kägu Hää; kui kägu kukub õue `puude `otsas, siis tuleb `surma Ris; Kui kägi kukub `roagus `metsa, siis see `oasta tuleb `pal`lu tüdruku `lapsi Kei; kägu kukub `õhtast üöd ja ommiku vara JõeK; käud kukuvad kevadeti nii kaua kui odra okas `kurku läheb JMd; ommiku kukub uolekägu Rak; sügise poole enam kägu ei kuku, ta muudab ennast kul`list Trm; nüüd on jaan pal`lu `müüda ja kägu ikkagi kukub Äks; kui kesvä pää `vällä tule, siss ei `kukved kägo enämp Hls; ku kägu `usse `kukme tule, siis saab `surma; ku kägu tüki `aiga kukk, siss kõhivet nagu inimene Krk; ku sa keväde edimäst kõrd kägu kuuled, nii mitu `kõrda kägu kukup, niikavva sa viil eläd Ran; ega tuu ääd ei tähendä, ku kägu maja man kukub Puh; neil `aastil käo `kuksiva ku jäl`e; ku kägu `urba tulep `kukma, siss saab `ohtu, ku `vitsa, siss `vil`lä Nõo; ku_kägo ussaiah kukk, siss

saa `häämist; kägo tulnu? `vahtrõhe ja `kuknu?, saanu? kat's hobõst `otsa Plv || fig (rääkimisest) Kukkub nagu kägu `laua `õtsas (norib tüli) Jõh; `üstkui vana kägu kukub teine VJg; kukub nigu kägu Plt Vrd kuugahtama, kuugaskõllõma, kuugatama, kuukuma

kukkur¹ kukkur g `kukru R spor eP, kukkuri VNg Mar; kukur g `kukru Emm Hää Ris VJg Krk Har; n, g `kukru Rõu

1. kiriku korjanduskott kerikus õlivad `kukrud, must vars õli taga, pütt `õtsas, kell `küljes Lüg; kerigos `kääi `kukruuga `ringi ja siis `panna raha `kukru Vai; `kukruuga korjada kirikus raha Rei; pañni raha `kukruse Tor; k u k r u t a j a m a kirikus annetusi koguma – Ris

2. rahakott raha on `kukrus VNg; Mu kukkur unus koju ää Khk; kukkur tühi Mär; pani raha `kukrusse Tõs; mul põle kukurd, ma ole ju `vaene Hää; peab `kukru üsna tühjaks `puistama Juu; pane raha `kukrusse KJn; kukur olli Juudase kähen Krk; Ma osti `vahtõ `kukru Rõu || fig raha, rikkus kel kukkur, sel kohus, kel vägi, sel `voimus (raha teeb õigust) Kuu; kille kukur, senne kohus Emm; kel oo vägi ja võemus, sel oo kukkur ja kohos Tõs; elab teese `kukru pial (kulul) JMd; kukkur ei `kuula sõna (raha ei jätku) Trm; suure `kukruuga (rikas) Plt; kel kukkur, sel kohos KJn; tuul piat olõma põrhõlla hää ko't ja kukur (palju raha), kiä põrhõlla taht maia `osta? Har

kukkur² kukkur g `kukru peeker `kukrud `onvad vasest; kerikus õppetaja `andas `lieri lastele ka `niiskest `kuoki ja `kukruuga `viina `sinne `pääle Lüg

kukkur³ kukkur g `kukru keerd (kõies, lõngas) ajad kiäru `väl'jä ja `kukrud (võrgukõiest), piäd ike `väl'jä `veñtämä selle `kukru; sõlusse `kukrud piäd `väl'jä vedämä Kod

kukkõlõma → kuklema

kukkõr|paun kukerpall – Vas

kukla- kuklas või kukla taga asetsev täi süüb `kukla`auku VNg; `kukla `augu luu on porond Vai; mo kukla koñt akkas äkist nii väga valutama Khk; Kessel vahe `kuklakoñt on, see `olla kuri vihane inimene; `Kukla `pealne nii paljas kut sulul kana perse Põi; lagi pääl on laisad täid, `kukla `oukus kurjad täid Emm; `Kuklaluu on siest `keskelt õenes Jür; sa oled vaevalt `mulle `kukla`auku JMd; va,el (vahel) on kuklaauk `aige, kui saab `raskeste `tõsta Kad; põrutas `kukla luu ära Sim; `kukla augus mõnel aas kasuja üles Ksi Vrd kukru-

kuklane `kukla|ne g -se Ote, -nõ g -sõ Kan Rõu Vas Räp sipelgas `kuklase pureva valuste Ote; `kuklasõ? ei püsivä, kot'ih ei? Räp

-kuklane Ls kusikuklane

kukla|tagune kukal `kukla tagune `katki `lüüdu Lüg; `kukla taguse `katki kukkund Ans; sügab `kuklatagust Mär; lapse `kuklatagune `kat'ki Ris; mu kukal ja `kuklatagune nõnna sügelevad Juu; `krat'sis `kukla tagust Sim || fig Sel `aeva sie `kuklatagune jutt (räägib rõvedusi) Kuu; `Näitab `kukla tagust (põõrab selja) ja on mend Jõh

kuklema `kukle|ma Var, -da Jaa, kukelda Lai; `kuklõma, kukõlda? Vas Räp Lut; kukkõ(l)lõ|ma, -da? Kan, kukõl|da? Rõu Plv, -la? Plv Vas; pr (ta) kukkõlõss Har Se

1. hüpeldes liikuma, kalpsama jäness lät's ku kukkõlõss `mõtsa; lat's juusk nigu kukkõlõss Kan; `veñdläse `lät'si ku kukkõli ennedä Har; siilil umma? kalõ? nõgla?, lät't ku kukkõlõss õnnõ Rõu; lät's kukõllõh umma tjjd Vas; lät't siss kukkõlõss, hupst ja hupst Se

2. põruma, rappuma sõidab tulist nii et mannergud `kuklevad; eks see `kukle, mis `vankris on; kui `roopline tee ja `audline, eks siis `kukle kõik Lai || värisema, lõdisema se `kukles nõnda külma kää Jaa

3. naljatades tõuklema, nügima; hullama mis sa minost kukkõllõt alati pääle Plv; ku `poiskõsõ mid`ägi vallatust tek`ki, `kuk`liva Röp; latsõp `kuklõsõ Lut || suruma kihulasep `kuklõsõp keväjält, kui tul`l edimäne lämme Lut

kuklik `kukli|k Puh Röp Lei/-k`/, g -ku Mär Ris Äks Lai KJn Kan, -gu Jõh IisR Trv Plv kakuke, kukkel pühade `aeges ikke saab `kuklikka Mär; nisukeši `kuklikuid ma ei ole näind Lai; `pañni `ahju `kuklikka KJn; tetti karjusse `kuklik Puh; ma pañni `kukliku ahu suu pääle küdsämä Kan; latsilõ tettäss `kuklik Plv

kuklike dem < kukkel tehasse vekesed ümmargused `kuklikesed, pannasse pañniga `ahju Lai; tetti til`lukõnõ `kuklõkõnõ latsilõ, õõrik õnnõde Krl; ma_`teie tsillu kuklikõsõ `maitsa? Har; `Kuklikõnõ tetäs lat`sile, muna pandas `sisse, kõgõ koorõga Rõu

kukoska kukoska noorloom juba kukoska laadan; tallekeisi `niskeisi `nyuri `ütled kukoska Kod

kukr → koger

kukrik `kukrik g -u L(-ek, g -o Mar) Ris (putukas) `kukrekud ammustabad `kangeste, punane pia ots, sinine kere Mar; punane `kukrik (lepatriinu) Vig; `kukrikud oo `pišsed matikad musta `tiivadega, kõbad tiivad Kse; Üks kukrik roinas mo riiete peal Han; ma `tapsi `kukriku ää Tõs; Tuapiäl eenä pebreteess kolõ `paõlu `kukrikka Khn

kukru `kukru keerdu lõng läks `kukru või `kuuru Kse Vrd kuuru

kukru- kukla- kui `kukru rahud ülesse aavad, siss lüüib `päässe valu Saa; `kukrutagutse lei ärä Trv; Kellel kukru luu kaalast välja poole on, sest saab rikas inimene Pst; `kukru lohu sehen om paise Hls; `kukru `auku `lüüdi `kirve kõrgäge (sarvloomi tappes); anil lüüväss `kukru luu `pääle Krk; `kukruluu kotsilt om valluss Ote; sa kae mes säl `kukru sombun om, süüd`äp nii jäl`edäde; sij `kukrutagune `ol`li nigu päts `paistõdu Nõo; ku`jal `korge `kukru perä, `uhkõl uhu otsa esi, laisal lağa lagipää Har; `kukru suujõ `kat`ski lüüvä? [looma tapmisel]; `kukrutagunõ ar `pul`stunu? Rõu; Ku latsõl om süvä kukrotsopp, saa kuri inimene Se

kukru|mees fig rahakorjaja `Kukrumies kõva kõriga, `kukrume ääl käis [pulmas] ülä `tõiste Lüg; kirikumees ika oli `kukrumies Ris -rätt kaelarätt – Lei

kuks¹ kuks Khk Põi Saa JõeK Kod Ksi Pil KJn Kam, kuk`s Muh, g kuksi (suguaktist) se_o `kange `kuksi `tahtma Põi; selle tüdriku käest `üetse ühna `kergest `kuksi soavad Muh; poisid läksid külapääl `kuksi `ot`sma Saa; poiss läks `kuksi `õt`sma Kod; kas `kuksi oled suand Ksi; kis kuksi tahab Pil

kuks² → kuksin¹

kuksima `kuksima, (ta) kuksib Khk Põi Saa Jür JõeK Ksi Pil; `kuk`s|ma, (ta) kuksib Kod, kuksip Krk(-me) Kam sugutama noh, ne_o `kanged `kuksima Põi; loomad paaritavad, poisid lähavad `kuksima ja konnad koinivad Saa; kukk õli `kuksind pal`ju kanu Kod; Ärä sedä `litsi küll `kuk`sme akka Krk; nyuj sääl `kuk`seva Kam

kuksin¹ kuk`sin Kod Se, `kukšin Lut, g -a; kuk`s g kuksi Rõu Se

1. plekknõu, (piima)mannerg `munne (mõnesse) `kuksi lätt puul` `pañgi [petrooli]; ma vala karassera `kuksi Se; `kukšinaga valatass olt Lut

2. väike klaas või pudel (ka savinõu) *kuk'sinad ja `kul'kod õlid kluasiss; anna mulle üks `veike kuk'sin [viina]; kuk'sin one sorogohkass `veiksem Kod; om vana ajolinõ kuk'sin, savinõ, kui `liitre putel' sääne Se*

kuksin² *kuksin Iis Röp, `kuk'stin, `kukstin Urv, g -a hulk raha või varandust ta sai ää `kuk'stina Urv; toll_ol' hää kuksin rahha; ta mijss sai hää kuksina töösõ varandust Röp*

kuksin³ *kuksin g -a väike heinasaad teeme `väiksed kuksinad, ein kuevab ise ärä Kod*

kukstin → **kuksin**²

kuku¹ *kuku Aud Tor Hää Koe VJg I Plt eL pai, hea, viks kuku lapseke VJg; Öle ia ja kuku mees, tule mulle natuke appi Trm; kui sa kuku laps õled, siis ei ruat'si `anda sinuda `muslasele Kod; kuku laps, `kuulab kohe sõna Plt; ole kuku lait's, ole pai Hls; kuku nännik, är mitti lüvvä sõtsikst Krk; oh jätä nüid, kuku latseke, mes sä must säed Ran; `väikesile latsile iks üteldi, oi sa olet kuku tütar Kam; mu kuku latsõkõni Krl; kuku_lat's, ei tohi nõnna Har; Olõ kuku latsõkõnõ, pitsitä silmäkese kinni Vas; kuku mehekäne Se **Vrd** kukune*

kuku² *kuku Krj Põi VJg Ksi kägu Kolm `pääva enne juripääd siis äi tohi oomiku änam ilma põlastamata (einet võtmata) `öue `minna, et äkist kuku petab ää siis äi leva sui `loomi Krj; Kuku on koa sii, omiku kukkus kolm suu täit; Kukul on odra oga juba `kurkus Põi; kunass `laulis kuku, et kõik ma,i-lm `kuulis – [siis] kui Nua `laevas oli Ksi **Vrd** kukk⁶*

kuku³ *kuku Jäm Khk Põi Rei Lih Kse Hls Puh; kuku Plv int (käo häälightsus) Kukulind kukub, ikka kuku ning kuku Khk; [kägu] Kukkus kolm suu täit: kuku, kuku, kuku Põi; kukulind üiab, kukub `ühte `otsa pidi (kogu aeg) Rei; kägo laulab kuku Hls; kägo kukkõ: kuku, kuku Plv **Vrd** kukku, kuuku*

kuku⁴ *kuku Khk Aud lsk tuli pane kuku põlema Khk*

kuku|lill äiakas – Vas

kuku|lind *kuku- S L KPõ Iis Trm Hls Krk Rõn San, kuko- Käi LNg Mar; kukku- Jõe Lüg IisR Vai kägu kukkulind ajab ilma pesatagi läbi Jõe; Kukkulind ja kägu, nied on `ühte nägu IisR; kuku lind petab ε oomiku vara kui söömata on Khk; ühe `ainsa korra kukulind oli kukkund maja katusel ning ka mees suri ära Kaa; kukulinnule on odra oga `kurku läind Jaa; Kukulind ise pesa äi `tehje ega `poegi äi kasvate, munede linalinnu pesase; Kukulind `olla `talve kul'l Põi; kui kukulind kukub paremast küljest, see pidi ead tähendama; kukulind patsib munad oma nokaga teese linnu pesast `välja Muh; Kui kukulind kukub `paaris korrad, läheb mõte `täide Rei; kukulind sittus (pettis) mind ka see `aasta ää Phl; kägud kukkuvad, sellepärast `üütakse kukulend Rid; `pisse lennu munad `süie [kägu] pesäs ää ja siss vähike lend aub kukulennu muna `vällä Mar; kui sul `leiba ei ole `võetud ja kukulinnu kuuled, siis puud ammustad, [siis] puu `kuivi ära Var; Kui kukulind `punga kukub, on ea marja ja õuna aasta Tõs; kukulind laalab `öues, ega se ead tähenda Vän; kukulinnud tulevad vana jüripääva `aeges Tor; odra okas kukulinnul `kurkus (ei kuku enam) Ris; kuri `olla küll kukulind [petma], aga veel õelam `olla obose varss Juu; kaks kolm kuku`lindu oli tänavu siin `ümbruses `kuulda JõeK || lapse meelitusnimi – Krk; kukulinnu ummisking kuldking – LNg Vig; kukulinnu pätid pl kuldkingad – Põi; kukulinnu sulane väike-lehelind – Krj Rei Kukulinnu sulane tuleb enne `välja kui kukulind ise, see on lehmaliipsja Krj **Vrd** kuukulind*

kuku|mamm hv armulauaviin `paastkõ_`paastkõ? õks latsekõsõ?, [kui ei paastu ja] kerikohe lääme_siss papikõnõ anna_i kuku`mamma Se **-muna, -munake** väikelapse

hellitusnimi `lapsele sai `üella, oh sa mu kukkumuna Lüg; *Kui laits asjatap iluste, siss laits om kukumuña* Nõo; *Uma imä kuku muna* Rõu; *oh sa kuku munakõnõ* Plv **-munn** lapse hellitusnimi – Hls

kukune *kuku|ne* Kam, *-nõ* Rõu Plv, g *-dsõ* Se = *kuku*¹ *ole kukune* Kam; *lat's um kuku lat's, kukunõ* Plv; *kukudsõ latsõ*² Se

kuku|pai u väga pai, *hea sa oled üks kuku pai laps* Hää **-päev** püha(päev) *A_latsõ*² *nuu*² *oodi*² *õks kõkõ inäbä kunas kukupäiv tulõ; ka kukupäiv istuss jo kõoh, `kullõs, ku kiä ikk, toolõ tulõkki_i*²; *Kukupäävä `anti `piimä süvvä*² ja *lihha* Se

kukur *kukur* g `kukru Saa M Ran Har Lei(-r), *kukru* Puh, `kukra Kõp Vil; n, g `kukru Nõo Võn Kam V(-o Vas Röp Se) *kukal villane rätik ol'li `kukrus `kiini kõidetud; näe, kud'as si poiss mäe pääl `lõikab* (jookseb), *nõnda et kontsad käivad `kukrus Saa; `kukrun om tal viil `juussit* Trv; *ärjäl om ike `kukru pääl* Hls; *juusk ninda kõvast, et jala kävve `kukuruss; peremijs `aeti `mõisa, `võeti nahk `kukrust senigu kondseni maha* (anti peksa) Krk; *ja taga `kukrun, pleti kandsun kah `valge lehvi* Ran; *n_olliva mugala sarve, mes `kukru `pääle kokku lätsivä* (lehmäl); *latse ei tohi `vandu ja kui `vandsit, sait kulaku `kukrude* Nõo; *ma lei `kukru kapi nukka `vasta är*² Kan; *Ljüüdi `tandsu ku_jala_käve `kukrulõ ku_`hoitku*² Urv; *lat's süüit `kukru perrä* Krl; *ma_sattõ iä pääle sällili maha, lei uma `kukru armõdu halusadõ* Har; *Lei mütsü `kukrulõ; `juudasitta pit'sitedi lehmäle `kukrohe `karvu `sisse, tyy ol'l kuä silmä `vasta* Rõu; *`valge täht `kukruh sjool rebäsel; hand `kukro pääl* (tuline rutt) Se

kukuska *kukuska* taliõng *kukuskal oo `mitmed silmäd* Kod

kukutama¹ *kuku|tama* Sa spor L K, I Puh, *-tamma* Plv, *-dama* Khk Emm; *kukkutama* Lüg Vai, *kugutama* Kuu

1. *kukkuda* laskma; *pillama, poetama kukkutad kivi kattuselt `alle tulemaie; sie inimene on `endast kõhe `surnust kukkutand* Lüg; *älä kukkuda last `süülist maha* Vai; *kukutas ennast ülebelt maha* Tor; *ta kukutas kruugi maha* Ris; *tema kukutas ennast `koorma pialt maha* Ann; *tüdruk tahi ennast jõkke kukutata* VJg; *üleväst kukutap maha endä* Puh || *tagandama valitsus `muudeti, `keiser kukkutatti* Lüg; *kukutasid vana valitsuse* JMD; *kukutati ametist, sai `lahti* Plt

2. *hüppama; hüplema Poiss kukutas üle kraavi; kukutab kaks `jalga `seltsis kut `varblane* Jäm; *ummisjalu kukutas üle aja* Ans; *obu tantsib ning kukudab aiste vahel* Khk; *meri siad kukutavad veest `välja viuh ning viuh* Mus || (last) *hüpitama mis sa tah kukutat* Plv; *kukutadas ja kullatadas kui laado hobõst* Se || *viskama Võttis kõik viis kivi pihku, kukutas ühe ülesse ja pani [teised] ruttu pihust maha. Nüüd kukutas selle kivi uuest ülesse tagasi* Trm **Vrd** *kukutõllõma*

kukutama² *kukutama* piiluma; (salamahiti) *vaatama nõnna kukutab tene rihalse nurga takka; mis sa seal kukutatad, justkut va äbelik tüdruk, `oatab* (vaatab) *aga nuka takka; ma kukutasi korra ukse vahelt* Muh

kukutama³ *kukutam(m)a* Kan Urv Rõu *kavatsema; ärgitama tä om jo mito kõrd tulla_kukutamu*², *a iks ei tulõ*² Kan; *Ma_kukudi sinnä_minekät kül*² *mitu `vuyri - - a_no kost sa saat, ei olõ_hobõst, jala ei_kuulõ_sõnna* Urv; *Ma olõ jo mitu nädälit kukutamu_`liina minemä* Rõu

kukutama⁴ *kukutam(m)a* Plt Rõu Plv Se; *kukkudama* Vai deskr **a.** (käo kukkumisest) *kägu`lõugas kukkudada* Vai; *mis sa seal kukutad,`näita ennast`meile kua* Plt **b.** (kana-kuke hääliitsusest) *kikass kukutap* Rõu; *kana kukutass, kuts`poiga` süüimä* Se || *hoit ummi`lat'si kui kana kukutass* Se **c.** (naerukihinast) *na`tükevä suud`nõõga`määrmä, sõss ol'lit nigu vana krõpo, na`kukutiva`naaro; kukutass inne`naarmist* Plv **Vrd** *kokutama*³

kukutõllõma *kukutõllõmma* hüpitama *last kãpil* (kãtel) *kukutõllõss, hüpitelless* Plv **Vrd** *kukutama*¹

kuku|tãta *taevaisa, euf pikne Anna?* `ait`üma *kukutatãle; kukutatã* *kãü kõvastõ ja müristãss; kukutatã tõrõlõss* Har; *kukutatã* *kãü* Vas **-uikaja** *järvekaur kuku`uikaea ol' suur hahk tsirk, rõngass`ümbre kaala - - hel'lü tekk kuku ui?, kuku ui?* Rõu

kukõkõnõ *kukõkõ|nõ* g -sõ *turi see kukõkõnõ om pal'lu kottõ`kandunu?* Har **Vrd** *kukk*⁷

kukõldama *kukõlda|ma* Khn, -mma Vas

1. *laene akkab`mültãmä, kukõldama* Khn

2. "pãtsi vormima" *Imã nakas pühisaiu kukõldamma, aga latsil es lasõ puttu* Vas **Vrd** *kukerdama*¹

kukõr|dauds *kukerpall latsõ`laskõva kukõr`daudsi põllu pãäl* Har **Vrd** *kukõrpauds -dill* *kukerpall kukõr`dil'li`laskma* Se **-kopp** (lill) *meil siihn hainamaa pãäl`kasvi külh kukõrkoppõ* Har **-kull** *kullerkupp kukõrku'li kasusõ niidu pãäl kevãjã`aiksast* Vas **-pauds** *kukerpall kukõr`paudsi`laskma* Vas **-pãä** *kukerpall kukõrpãäd hiit kaãa man ni rihaja pãäl* Lut **Vrd** *kukõrdauds -tuuts* *kukerpall kukõr`tuut'si`laskma* Rõu

kukõ|sãlgã, -sãllãn *kukil(e) Ku`tahtsõ`virka minnã?* ja *lat's is joua? üt'en tulla?, võt'i latsõ kukõ`sãl'gã; Kãe pãäl ei joua kanda?, kukõsãl'lãn jouat ennembã* Har **Vrd** *kukiselga*

kula¹ *kula* Kuu S L(*kola* Hãã) Ris Iis Hls, *ku'a* Kam

1. (puu)kulp *Kus sen subi kula oled`jãllegi toppind* Kuu; *tõstand suurde kuladega`soola* Khk; *Ma`ostasi poest uie kula* Kaa; *mis poest tuuakse, need on kulad* VII; *kulal on vars labaga`vinklis, kulaga soab`tündri põhjast soolvett tõstetud* Põi; *kulaga tõstetse vett nõude`sisse allikast* Muh; *kula oli vanaste piima`kernos* LNg; *tõstab kulaga sia`sõõmist* Mãr; *kula oli järsk kõvera konksuga kaha, kellega tõstetse* Var; *suured piima kirnud olid, sialt tõsteti seda`paksu`piima kulaga* Tõs; *sia sõõgil kola siis* Hãã; *tõsta kulaga`piima* Ris; *võtan kulaga vett* Iis; *kulaga ei süvvã, pal't tõstetse`süüki pajast* Hls

2. *puulusikas Eks kulaje tegemise jãuks olid vanal ajal igã toist`muodised nuad, neh`uuristamise jãuks;`Kuogi`ruoga on neh hũã kulaga segada* Kuu

3. *koodinui koodil olli ku'a otsan, mul'gel olli ku'a, meil`rohkõmp kurik* Kam

kula² *kula* Jõh, Jaa, *ku'a* Trm Lai

1. *kiilas, nudi (pea) Tal teht kula pea* Jaa **Vrd** *kulakas*¹

2. *puumuna`Lapsed`juaksivad`õvve, et akkada kula`mãngima* Jõh; *ku'a`auku ajamine (mãng)* Trm; *pia pal'las kui kula* Lai

3. *hv kõrge mãtas kus need ku'ad on, sial on alb`niita* Lai

Vrd *kulapea*

kula³ → *kulla*¹

kulain pl *kulaina?* *labakindad* – Lei

kulaitama → *kulatama*¹

kulak *kula|k* g -ka Lüg IisR Jäm Khk, -ku Hls Nõo Võn Rõu Vas Ráp(-o) Se, -gu Plv Vas Se(-o) Lut; *ku|ak* g -u VJg; *kula|kas* g -ka R(n -ka Vai); *kulakass* Puh

1. *rusikas inimesel on kaks kulaka* VNg; *kui panema pihut kokko, siis on käed kulakas* Lüg; *Vahi ku`annan kulakaga pähe* IisR; *`kärnä`konna --`suuremad kui`toised, nigu kulaka* Vai; *ma näida`soole kulakad* Jäm; *lei kulakuga`vasta`lauda* Võn; *kulaku paänd nõna ala* Rõu; *pitsit`käe kulakohe, hähn`tsaga`säantse mulgu puu`sisse et, kulagu võit`mulku tsusada?* Vas; *tä sai kulako suurusõ muho`hindäle otsa ette; Kulak alate säläh (norib tüli)* Ráp; *tul`l ilmalõk`i?, käe?* kulakuh Se

2. *löök, hoop`andas ühe kulaka tääle* Khk; *`ándis ea kul`aku`kuklasse* VJg; *sai ää kulaku* Hls; *puu tükiga anna`üit`s kulakass* Puh; *latse ei tohi`vandu ja kui`vandsit, sait kulaku`kukrude* Nõo **Vrd** kulask

kulakas¹ *kulak|as* Jõh, *ku|ak|as* Trm, g -a (kiilas)pea *Senest tuleb tark poiss, vahi kui suur kulakas; Pese oma kulakas`puhtast* Jõh **Vrd** kula², kulapea

kulakas² *vanad mehed piibutasid enne, nüid juba noored poisid, suur kulakas suus* Juu

kulakas³ → kulak

kulama *kulama* VNg; *ku|amahe* Se kolama, *ajaviidet otsima üks`saaremes kulas`ringi, et kus nie`suprad temäl on* VNg || fig *lõbutsema kohe ku|amahe mindass* Se **Vrd** kulatama²

kuland *kuland, kulend* g -i linakupra *sasi lina kulandid oo need, mis`kammesest järele jääb ja kui`kuprad juba ää tallatud oo; katusse arja peäle oo ned kulandid eäd* Vig

kulang, kulanje → kulänja

kula|pea *kiilaspea läin üsna kulapiaks* Krj; *poisikestel`ennevanast lõigati [pea] nii`pal`last kui kul`a, siis`ööldi kul`apia* Lai || *see on niske madal sooniku koht, kus neid kul`apia mättaid on (kõrge terav mätas pehmel pinnal)* Lai **Vrd** kula², kulakas¹, kulipea

kulask *kulask* g -u hoop, *löök saad kulasku, kui sana ei`kuule, sie oli`rohkeb* *justku`ähvädämine* Kuu **Vrd** kulak

kulaskid pl *kulaskid* vene saapad – Khk

kulaskõlla da-inf *ku|askõlla* lebada, *lesida lešo pääl om hää lämmi ku|askõlla?* Plv

kulasnik *kulasnik* g -u Jõh; *`kulasnie-ka* g *`kulasnie-ga* Vai *hulguis sie on nagu üks vana kulasnik,`otsib mida saab* Jõh; *miä nisukeisi`kulasnie-ko ei voda üömajale, ne ei ole`siivu`miehed* Vai

kulassillõ *lamaskil Kana?* ol`li_ka_ku|assillõ *saina veeren, mugu`vihlti* Rõu

kulatama¹ *kulatama* Kod(-l-) MMg Lai T, -em(e) Trv Krk; *ku|ada-* Lut *luituma, pleekima; koltuma, kolletama ein oo ärä kulatand, kuli`karva;`surnu õli näoss all`nagu kul`atanud sein* Kod; *puud akkavad jo kulatama* MMg; *sinine riie`kangesti kulatab`väl`ja* Lai; *päävä käen ärä kulaten* Trv; *ärä kuladet päevä ja vihmage, vanass lännu; vili om ärä kuladet* Krk; *ol`li serätse kulatedu ja`aige`näoga* Ran; *päiv kulatap`rõiva ärä* Puh; [kapsastel] *ei ole mitte ütte kulatedu`lehte, kõik om ilusa rohilitse; Sügise nakava kõik puu ja puhma kulatama* Nõo; *näost kõllane, kulatanu* Kam; *puha liiv maa, säääl`vil`lä midägi ei saa, ta kulatass ärä* Ote; *ku sa`aina niidät`kaari`pääle ja om vihmatsega mõni päiv kaarin, siss om kaari alt ärä kulatanu* Rõn **Vrd** kolateme, kuletama¹

kulatama² *kulatama* Vai, *ku|ata|ma* Saa MMg Hls Ote Rõn, -mma V(kul`ä-); *kulateme* Trv, *ku|atem* Hls; *`kulai-tama* Kuu Lüg Jõh Vai Mus Krj Põi Hää, *`kuljai-tama* Vig;

`kuläi-tama Jõh Muh VJg Trm Plt, `kuljäi-tama Jõh IisR; van, hv `kolai-tama Vig Ris; ipf (ma) gul'adi Lut

1. asjatult aega viitma, (ringi) hulkuma; lõbutsema Nüüd saand `kulai-detud küll, `täüdüs vähä ka tüöd tehä Kuu; `Katri`päiväl `kulai-tasivad `peened pojakaised ja tüödökäised `suures trobis Vai; obused `ootavad põllal, mees `kulai-tab ja larmitab Krj; Läks niisama ringi kolai-tama Vig; Ilus aeg jumala muidu maha `kulai-tadu Hää; kul'adab kõrtsis ilmast `ilma Saa; eks ta läks `kõrtsu `kolai-tama `jälle Ris; nevad `kuläi-tasid läbi üed VJg; `vainlase poiss, läks jälle kul'atama MMg; Tüü ajal es lasta kedägi kulate Trv; kul'ateb pal'lu `päevi ärä ilma `tüüte Hls; ei tij tüüd, kul'atas `ümber Ote; Mes sä kulatat ilusa ilmaga Rõn; noorõ õks `tahtva² kul'ätä²; muidu ka talvõl läävä² kokko kul'ätamma, õga pühapäävä om `kul'ä-nja Se; ma ka siäl sei ne jõi ne gul'adi Lut Vrd kulama, kulitama², kulutama³

2. jõude olema; lamama, lebama nüid ta kul'ateb, makkab ja istub Hls; üleväl olla² ol' ka ikäv, sõss mugu² kulät' sängün Kan; konnõss sa_{ss} no kul'adi Har; ma panõ veedükese kul'atama Plv; Talvõ õdagu õks oll nii, et inne `veetse kul'atame, sõss võtame tulõ üless Röp; jumala teno, nüid jäävä lõvva_{ku} kul'atamma, sii viis `päivä sai jahvatada² Se

kulatsk kulat'sk Plv Vas Röp Se, kolotsk Kod, g -i rõngassai; nisukakk kulat'ski² omma nõörä peräh Plv; Taad ei `näeki, taa [nii väike] ku² kirbu sitt kulat'ski pääl Vas; kulat'sk om sai, mille tõine viir om paks, tõine ohukõnõ Röp; kulat'skit küdseti Petsereh; häräk'ene tulõ, `valgõ ko'iga² kulat'ski² säläh, tyy `košti Se

kulatamma kulatumma Võn Har luituma, koltuma; kolletama ärä kulatumu ain Võn; musta `maaga saa õks rebu`raiku kätte, ega na ärä ei kulatu Har Vrd kuletuma

kulba kul'ba kartul – Lut Vrd bulba

kulbas¹ kulbas u Jõe, Mar Nis Jür JõeK JMd Ann Kad HlJK Trm, `kulbas Kuu Hlj(`ko-), g `kulpa

1. tühimik **a.** õõnsus, auk rähn taub puu `sisse `kulpa Jõe; Kaik oo müäd ajaned `tuhlimaa `kulpasi täüs Kuu; jõe `kalda all `kulpad Nis; maa alt juokseb jõgi, nisukesi `kulpaid pidi maa täis olema JõeK; `kulpad on alt tümad, mine poolest kerest saadik `sisse Ann; vesi süeb `kulpad `kalda `alla, vähid elavad kulbastes Kad; vajus `kulpasse, `kulpa `põhja HlJK || mõlk, lohk mannergas `kulpaid täis Trm **b.** ulualune; räästaalune pane `sinne `kulpasse Kuu; üks kulbas oli koa seal toa `külgis, kus `pandi `kõlkad `sesse; toa ja rehalse seinä vahel oli se kulbas Mar

2. sopp, käär; (pool)saar einämäs suurt `kulpa kohad; sa oled õhõ `kulpa jättend `niitmata Mar; sain tüki metsa kulbast eenaks teha Nis; lähme `kulpasse `eina tegema; lüeme (niidame) selle `kulpa maha JMd; kulbas oli nagu poolsaar, vesi `piiras kolmest kül'jest; kulbaste `eina loomad `ästi ei söönud Kad

kulbas² kulbas adv mõlkis toop kulbas Trm Vrd kulpas

kulbi|eit pulmakokk kul'bi eeded `keetsid toidu `val'mis, viisid lauale Rap -kuningas hum perenaine kui `kosja `mindi, siss isamees, kosilane `ütles ikke, `meile oles `tarvis kul'bikuningast, maea lukku ja PJg -raha pulmalistelt kogutud raha ja siis `korjeti `põlle lappimise ja `kulbi raha - - igal `selles `peiu`poisil õli varutud juba neid koppikaid Jõh; kell `pandi `kulbi `külge ja siis kelistas: `ämmäle `kulbi raha IisR; Võeti kulp ja käüti rahvast pite, kulbiraha sai sõs pruudilõ Vas

kulbitama kulbitama Sa huuli torutama, suud virildama `jälle akab suud kulbitama Ans; laps akab kulbitama Khk; moka `kulpis, mis sa kulbitad Mus; paneb suu kõverase ja kulbitab `peale Krj; kulbitab mokka, meni on paha meelega, meni nalja pärast Pha

kulbi|täis `Tõsta `mulle -- kaks `kulbitäit suppi Lüg; Siis `pandi viel üks `kulbitäis `piima ka `päälä Jõh; kulbi täis suppi Kär; Ää `tõstug `miolõ `rohkom suppi, ühest kul`bitävest suab küll Khn; `keerus kul`bitäis (väga täis) Hää; pane `mulle poar kul`bi täit Kos; sae siält ühe kulbitäie kahmata ärä paremat piält Kod; vanast, ku puu kulbi olli, siis kulbi ind olli kulbi täüs `suula Krk; tõst kulbitävve suppi Ran

kuld¹ kuld g kulla eP eL, `kulla R (n `kulda Vai)

1. väärismetall, kuld Mes kuld, ei sie `karda tuld ega lähä vaseks Kuu; tämä `õtsis neid `kõhtu ka, kus maa sies vana `kulda on Lüg; `puolest `kullast tehä `sormuksed Vai; koest seda `kulda käde `saaja on Khk; see `olli kullaga üle aet Muh; Kaabidi `kulda ja rugijahud ripudati kuivald `pääle (paistetusele) Rei; kullast tehasse sõrmossid Mar; `kulda `meiti maal ei `lõitä Tõs; mul on `praegu kahju oma kullast Hää; mis kullast päris `tehtud, se on läbi kuld Juu; ei sua teist kulla `iestki JMd; uurid `tehta üle kullaga VJg; kos kruusamua, siäl kulla täpid `kilkavad Kod; ei `kulda ei vist ei annud `kijgi [vaderikingiks], kuld ol`li ike kal`lis KJn; nüd kül es oleki `kulda ja õbet neil käümen Hls; kuldsõl`g, rikkepel olli kullast iki Krk; tuli sulatap `kuldagina kivede seest Puh; na^o omma_kullast sõrmussõ^o Kan; ma ei vahõnda tedä kullaga ka vällä^o Har; `taivahe ei_taheta_`kulda ei hõbõhõt Rõu; siin ollõv vana ajonõ raha, kuld maa siseh; Loñni kuld lõppi `hiiri `persehe, hiire_vei_kulla ar^o Vas; e l a v ~ l e n d a v k u l d (lendvahaiguse arstim) sääl (kapis) õli siis `lendava `kulda ja `musta `jaaku ja ülekülä kurati ja, neid `rohtosi siis midä `nõiduse `vasta kõik õlivad Lüg; `Tõime `aptegist `lendava `kulda, `andsime [pullile] `viega `sisse pudelist, sai `terveks IisR; `lendävet `kulda andas loomale piimäge ja leväge topitse suhu Hls; `lendäv `kulda `anti, ku luum olli läbi last Krk; elläv kuld om pudelikõsõ sisel Krl; `lindaja kuld Se || kuldraha Viie rublane kuld oli ja `kümne rublane kuld oli Põi; mul `paergu `kümne rublane kuld Juu; masseti paper rahaga, `kulda es anda `vällä; viielisel kullal `ol`li saari nägu pääl Ran; timä `nõusõ viielist `kulda, a ma nõuse umma kangast tagasi Rõu || kollane värvus kuld sõrmuse pähä osti, ku ma vägeve lipege pesu mõssi, siss läit`s kullass Krk

2. fig a. võrdlustes Se,aste on nii kena `kolne odr kui üks kuld Põi; siis oli soolbesi nagu kuld Mar; kui oli `selge lina, siis oli põld nagu kuld JJn; aru ein on ilus pienike ein, luom süüb kui `kulda Sim; see on nigu kuld se kannastiku ein Lai; leib ku kuld Krk; tõeme neli `vankri kuurmat ilusit `ainu ku `kulda Puh; nüid saab avvast esiki vett, ilusat vett nigu `kulda; nii terve inimene nigu kuld -- ja ommuku surnu Nõo; ilm om nigu kuld (päikeseline) Har **b.** mitmesugustes väljendites Küll kuld obeja `lõüdüb (kui peres on ainult tütreid, siis on loota vähemalt väimehi); Viks nuor inimine on kuld, mes `maksab igäl puol; Kuld vajub alade `pohja, praht ujub `pinnal (väärtuslikum on kaalukam) Kuu; `tõise `mielest on muld, minu `mielest kuld (eri maitsed); Kuld kattab isegi kuniñja `silmad `kinni Lüg; Mis täna kuld, sie `omme muld (äkk surmast) IisR; `rääkimine õbe, `vaikimine kuld Jäm; täna kuld ja oome muld Muh; Seistes leheb lina kullaks ja vill mullaks (linal väärtus tõuseb, villal langeb) Emm; Võtab `puhta kullana (kergeusklikust) Rei; Täna kuld, oome muld (täna armastatse, oome `jäätse maha) Han; kõik põle kuld, mis `ilgab Tõs; tänä on `kõiki küll,

oome põle kedägi, tänä on küll kuld, oome on muld Juu; ühe mielest kuld, teese mielest muld (üks tahab, teine mitte) VMr; `täambe kuld, ommen muld Hls; kõik' ei oole mitte kuld, mis `ilkap Krk; miul om poig iks kullaga vahetada, seräst `poiga ei tule pal'lu ette Nõo; Kuld paist sita sjiist ka `vällä (riie ei riku meest) Urv; kõnõlõmine om õpõ ja `vaiki olõmine kuld Krl; ma kõnõlõ puht kuld õigust (puhast tõtt); `täambä om timä kuld, hommõn muld (inimese elu on ajalik) Har; mis mä `hinnest kitä, kuld `eski_paist sita sjiist `vällä; Olõ õi_kõik' kuld, miä `hilkas Rõu; maamijs sjiü `mulda, kunigass sjiü `kulda, a šaks tuy sjiü är_sitagi? Vas; Kuld katt kuninga silmä `kinni Röp; õga tu kõik' kuld olõ õi, mis valuuss om Se

3. kard(pael) kut punane lina oli, siis `pandi `koldne kuld, leina linale `võõti `valge kuld Jäm; kenad abud olid sii, kullad `pandi `seie lappide peele (käiste) Ans

4. väärtuslik, võrratu Siis oli piiberlehe ein kuld kui selle sai nõnda käde, et ta mitte `vihma äi saand Põi; miul om periss kuld elu Krk; [ta] om küll üts kuld inimene, egä puulbä kütäp sanna ja vihup mu Nõo || fig kallis, kullake see ta kuld Mar; os_sa kuld, os_sa kuld - - siis tä kullatas muda, purjen inimene Kod; si oli vašt nigu kahe vahel `üelda, et sa oled mu kuld Ksi

5. euf (fekaalidest) Lasi oma põldu kulda vidada Emm; vanames pani siis selle [koti] oma `kulda täis ja paberitüki `piale ja pani oma `tasku Jür; kuld inäp üldäss, püttü valõtass, vett manu? valõtass `kõikõ külbetüt põldu pit'ih Lut

kuld² kuld g kulla Kod, g `kulla Lüg naha pealiskiht `koukimine tegi naha `pehmost ja `tõmmas naha päält `kulla `lahti; sedä `kulda ei pidänd pääl õlema; naha pääl õli kõva kõrd, korp, vanast `üeldi kuld Lüg; nahategijä lei kulla maha naha piält, selle `piälmise ketu puale Kod

kuld- kullast, kuldne, kuldkollane `vueral oppetajal oli suur kuldrist VNg; Suur kuldkee oli `kaelas Põi; kuldnpud `ollid tanu jääre peal; kuldsõelaga `toodi tit't kaost, vanad eided tõid ikka (räägiti lastele) Muh; hussi kunigall on kuldkroon lagipeel Phl; õbelõngad ja kuldõngad ja, need `toodi `poodist Mar; siss kingiti kuld`asju vahest koa PJg; kuldnpud `kultse kuue ees Tor; `prauskil on kuld rišt `kaelas Hää; kuld tukatid on old `katriina `aegne raha ja naiste `rahva nägu on peal Kos; kuldkarra müt's oli minu vanaemal Amb; krepästi kamandir - - saea kolmekümne `mil'joni kuldrubla ette müis maha selle `Varssavi krepästi Kad; Östeti kõhtasid, makseti kuldrubladega kõht kinni Trm; `ol'li neil mõlemil kuld `el'med kaelas olnd KJn; Mia `tjinsin mõni üü [vähipüügiga] kümme kuldrubla ärä Vil; kas siul om kuld uur' Hls; kus laits tulen ärä palass, sääl om kuldrist `taeva pääl Krk; serände õl'st ilma `käissidä, `olge pääl kuld langa Ran; meil opõtajalõ kingitäss kuldrist; tiä ol' pal'lo kuld`asju ütten toonu? Kan; Tõllahn istus torrõ mijss, kuldküpäp päähn Rõu; taal ka uma_kuld`hamba_suuhn, niu_vanakurat' vereveide `hambõidõga?; meil ostõt'i timahalt kerikude vastanõ kuld`pikri Har; `Tüt'rikal om ka mõnikõrd kuld`langoga rät't vanigõ pääl Se

kuldama `kuldama, kullata Sa Muh L K I Trv Puh Nõo Krl/-mõ/, `kuldada R(-ma`e Lüg), kullada? V(-mma); `kuldam(e), kullate Hls San, kullade Krk kullakorraga katma, kullavärviliseks tegema sie kukkur on jo `välla `kullatu Lüg; `kulda se puu `kuldasest Vai; särje sapi `veega kullati Muh; ega see kullast ole, see mud'u üle kullatud Mär; värvitse kullaga, kullatse Tõs; lehe ääred oo kullatud Tor; pil'di `raamisid kullatass Hää; kullatud

rublatükid `kaelas, neli viis tükki Ris; ma lasin oma õbe sõrmusegi üle kullata Juu; lasi uuri üle kullata VJg; piält one kullatud, alt one pronk Kod; ma,i-lma `uhked obesa riistad, niid ol'lid kullatud ja õbetud kikk ärä Vil; kaalarahada üle kullat Trv; üle kullat lusigu, kulla suidsuge üle last Krk; temäl om nii pal'lu `kulda, et võib su üle kullata Nõo; naa uuri `kapsli ei olõ kullast, naa omma üle kulladu? enne Har; ma lasõ sõrmuse üle kullada? Se || fig lähme tänä `õhta `pulka `kuldama (ehale) Var; nokk kullatud (vintis) Juu; Kulda või üle (nii ilus tüdruk) Jür; pääv `kuldab [õeldi], kui ilm ilus ele oli Lai **Vrd** kullatama

kuldane → kuldne

kulda|väärt väga hea, suurepärane `kulda väärt inimene Khk; Tegid kuldavæerd tegu Emm; emä oli tääl väga `kuldaväärt inime Kul; t_`olli küll nii `kuldaväärt, et sa mulle kõnelid Nõo; üt's `kuldaväärt mijs Har **Vrd** kullaväärt

kuldene `kulde|ne g -se imeilus es tule vihma `tilka, `kuldese ilma olive niij kaits `päevä Trv **Vrd** kuldne

kulder|kupp kullerkupp – LNg Mar HMd **-nupp** kullerkupp siin kasvab palju `kuldernupusi Ris

kuldi|harjas (taim) kul'diarjas kasus ümmargune `valge nagu traat põndaku peal Vän; sia arjas ja mõnes kohas `üitakse kul'diarjas. tema on nii kõva sul `niita niisama kui üks traat' sul vikati ees Tür **-muna** (taim) kul'dimunad kasvavad põllul, maa sees kasvavad ümmargused `valged, peäl on paksud lehed Juu

kuldine `kuldi|ne g -se Muh Krk kuldne, kullakarva `vaade `meante `kuldine liblik Krk

kulditama kul'ditama Khn Nõo Kan paaritama Viiäs emmist kulditada Nõo; Immiss tulõ är? kul'ditada?; Mä_käve inmist kul'ditaman Kan || fig ehal käima – Khn **Vrd** kultima, kunditama

kuld|koger (kala) `siia `toodi minev,asta `suuri kuldkogri `sisse, pidid suures kasoma Lih **-koldne** kuldkollane `Õitsed on [varsakabjal] nii kenad kuldkoltset Pöi **-kollane** Kesk sui `aegu siis lõmps öitseb, kenad kuldkollased `öitsed Pöi; kuninga king, õis on väga ilus nii kui king ja ise kult_kollane VJg; kullerkupud `piavad olema kult_kollased Lai; rõik eenäd on kuld kollased KJn **Vrd** kuld|koldne, -kõllane **-krants** neljas sõrm Kuld`krantsis oli kullast louladuse sõrmus voi mõni teina sõrmus Rei **Vrd** kullakrants **-kubu** liivapugu – Röp **-kukker** (putukas) ühüd oo `neuksed vase `karva, need oo kuldsitikad, mõni üiab neid kuld`kukred Mar **-kuue|mees** hum prussakas – Lüg Tõs Krk **-kõllane** kuldkollane tal olliv iluse kuldkõllatse `juuse Krk **-käng** euf harkader üt's peremiiss üt'el, sji om kuld käng, `kõütse viil `poiskesele kablaga `kaala adra Kam

kuldne `kuldne spor S L K, Trv San, `kulne Khk Rei Mär Tõs Aud Ris Kod, g `kultse; `kuldne g `kuldse Puh; `kuldnõ g `kultsõ Khn, `kultsõ Rõu; kuldane San, `kulda|ne g -se R Iis, g `kuldse VJg; `kulda|nõ g kulladsõ Urv Har; `kuldane g ku(D)latsõ Lei

1. kullast; kullatud `kuldasi `sõrmussi en õle `õstand Lüg; `kuldane `uuri Vai; `kultse `tornidega Rid; ma `ostsi `kultse sõrmuse Tõs; ära kullatu asi oo `kuldne Hää; sõrmused on `kultsed JMd; `kultsed prossid VJg; kepil on `kuldane pia Iis; `kultsed `ehted kõik `särgasid Plt; kuldane sõrmuss San; meil `ol'li õks laulatusõ sõrmusõ hõbõhõtsõ?, no? omma kulladsõ? Har || fig Taalõ_kõnõla kas vai kulladsõ keelega?, to_m nigu hani `säl'gä vesi Urv

2. kullakarva, kuldkollane *Kukk munib `sulle `kuldased munad, kui üä laps oled* Kuu; *`Kuldane kuu* Jõh; *`kultsed roosid (kullerkupud)* Phl; *`kultsed `juuksed* JMd; *`kuldane `päike* VJg; *oh sina `kuldne kullerkupp ja õbedane õienupp* Plt; *`kuldnõ kullõrkukk* Rõu
Vrd kuldine

3. fig kuldaväärt, väga tore, ütlemata lahke, meeldiv **a.** (inimese kohta) *Mul on `kuusi `kuldast `poega* rhvl Kuu; *`kuldase südämega* Jõh; *oli `kuldane inimene* Vai; *Oli üks `kultsete kätega inimene (meistermees)* Põi; *`ütles moole - - sa oled üks `kuldne inimene, ise `juua täis* Mar; *`kulne mees oli tal* Aud; *ma põle leind nii `kultsed inimest* KJn **b.** (olukorra, seisundi kohta) *Isä tegi puu `anju raud `õtsadega, sis õli `kuldane asi, sai `anguda `anjugaga õled üless* Lüg; *see oli üks `kulne aeg* Khk; *Sellekorra piäb `kultsi `jõlmu* Khn; *ega `enne saand puhata `ühtigi inimesed, aga nüid on neil `kulne põli* Kei; *`enne olid `kultsed ajad ikka* JMd; *tütarlapse põli on `kuldne elu* Pee; *eila oli üks `kuldne ilm* Koe; *nied sõnad olid `kultsed kuulda* VJg; *nüid õli `kulne elo* Kod; *no seal oli `kuldne elu, `süia saime paremini, elu ruumid olid väga iad* Plt || *`kuldane põli, kopikane nimi (moonaka naisel)* Vai; *`kuldne elo, kopikane nimi (vanatüdrukul)* Mar **Vrd** kuldene

Vrd kullane

kuld|nökk u **1.** kuldnook (Sturnus vulgaris), ka muusträstas *Ilus `hoomik kohe, kuldnogad vilistäväd kase `otsas* Kuu; *`este `ütlesivad et must `rästas, nüid on kuldnook; Egä üks kuldnook viel kevädet tuo* Lüg; *mustad `räästad ja kuldnokad nee o ühed* Krj; *Kui pailu kuldnooki `parves `lendvad, teab `valju `ilma* Põi; *mustad `varblased me `ütleme küll, muist ütlevad kuldnokad* LNg; *roots `varblased ja kuldnokad, see oo `ükstapuha* Vig; *Üks kuldnook ei tee kebaded, äga päästuke suid* Han; *kuldnook tuleb, ma `i-lma parbed `lendavad* Mih; *`enne `üiti oburäästäs, nüid üidäse kuldnook* Tõs; *juba kuldnokad tuld `siia Ann; pääsukesed ja kuldnokad lähvad kõige ennem ära* VMr; *kuldnokal one kulla `karva nook ja jalad kõllased* Kod; *kevadel on nad kõik kuldnokad - - [hiljem] kui neil juba pojad on väljas, siis on nad `räästad* Ksi; *must rästass ja kuldnook om üt`s* Krk; *kašsil ol'l kuldnook suuhn* Rõu; *a kuldnok`ke jääse mõni [talveks] siia`kah* Plv; *`harva muni `ütles ka kul`dnokk, muido õks kõgõ must rästäss* Se || ööbik – Ann

2. euf piirivalvur; politseinik *Eks ne kuldnogad kävid `aeva `müöde `randa ja `müöde tied ka neid `piiridükse vedäi `passimas* Kuu; *Kuldnokad otsist va sulisevad (salapiiritust)* Emm

***kuldoma** pr (ta) *`kuldo (parastamisest) taa `kuldo sullõ nigu kamiss ihho piti (see kulub sulle ära)* Se

kuld|prann esimene sõrm – Kuu **-pulm** viiekümnes pulma-aastapäev *Hakkasid kuld`pulmi pidämä `jälle eit ja taat* Kuu; *ku viis`kummend `aastat õlimma ühes eländ, ss`õlid meil kuld`pulmad* Lüg; *pole kuulda olnd sii kuld `pulmi pidavad* Mus; *`linnast lapsed ja `lastelapsed tulid kuld`pulma* Käi; *kis maal ikke nii `kangesti kuld`pulmi peäb* Mar; *vanast kuld`pulmade ja õbe`pulmade aeal pidu ei `pietud* Ris; *me pidasime kuld`pulmi* Hls; *kuld`pulma? omma siss, ku viisskummend ajast`aiga om abielu paaril üten elet* Har **-põrnikas** põrnikas (Cetonia) – Vai **-raha** kuld münt vanast õli pali kuldrahasi Lüg; *kuld raha on viel `praegugi inimestel* Vai; *Kuld raha maksab alati* Põi; *kuldraha oli vene ajal* Käi; *üksvahe oli kuldraha `easte `liikomas* Mar; *Sind nääb nagu kuldraha (harva) Kul; kel kuldraha ol'l, `pandi vee `sisse ja joodeti seda kuldraha vett `sisse [kollatõve korral]*

Vän; viisin riidet `linna ja sain kaks kuldraha Juu; kuldraha on `õtsas Iis; tark olli õpanu, `käsken kuldraha visade Krk; poosil ollu kuld raha `piiu pitsitedu Ran; ma `tahtsi ütte kuld raha `endäle Nõo; kuldraha `ol`li `raaskõsõ suurõmba? Har; Tyy vaat` olõvat `olno? kuldrahha täüs Ráp **-sepp** kullassepp kuldsepa kæest ostetase sõrmused Khk; sij õli `meister, kes tegi käevõrusid, õberahadess, kul`tsepp kutsuti Kod; kultsepp kes sõrmussit parandap Trv; kultsepp kullašs sõrmust Krl; üle kullata vaja, viiäss kultsepä kätte Se **-sitikas** maipõrnikas kuldsitigud on kulla `karva, einamas vahel `lindvad Khk; kuldsitikad `kiiskavad nagu kuld VII; teistel on rohikas kuub, saab kuldsitigud `üitud Emm; ühüd oo `neuksed vase `karva, need oo kuldsitikad, mõni üiab neid kuld`kukred Mar; kuld sitikäs, põle vägä suur teene `ühti, kiirub `kangeste, nagu kuld kohe, `iilgab Tõs; ormi õiete siss ond kuld sitikäd Khn; kuldsitikad `lasvad puude peal Ris; kuldsitikas on nõnna eleda `karva, rohekas IisK; kuldsitikuge peets `nõidust, kuldsitik pand tüdrukut mehele Krk; kuldsitiku om mõtsan `lilli otsan Hel **-sõle|kiri** kinda-, vöökiri – Pst Hls Krk **-sõlgu|kiri** kindakiri vanast `koeti `kindit `vahtralehe `kirjä, kuld `sõlgu `kirjä Krk **-sõrm** neljas sõrm – Jäm

kuld|sõrmus 1. kullast sõrmus `mõisa `preili `sõrmes õld kuld `sõrmus Lüg; nüüd oo jo inimestel kõik kuldsõrmossed Mar; mina enam kuldsõrmussi `sõrme ei pane Trm; ma lass kuldsõrmuse üle õbetada Puh; timä ol` pal`lo kuld`asju varastannu?, kuldsõrmusse ja kuldkellä? Plv; [kuningatütär] näüdüss kõigilõ, et timä `lõüse `väega ilosa kuld sõrmusõ; `mustlasõ_võt`i_kat`s kuldsõrmust ar? ja, `jäigi laulatamalla? Vas

2. neljas sõrm – Krj Pha Põi

kuld|täht (lill) kuld tähed, `koltсед õdremed, kevade [õitsevad] üsna `aegsasti Jäm **-võti** nurmenukk – Kad

kulend → kuland

kuletama¹ kulet|ama R Kad Nõo Ote Rõu, -eme San; kulõt|ama Ran Urv, -amma Rõu, -õmõ Krl

1. luituma, koltuma; kolletama külm akkab tulema, jo kuletavad kaik puulehed ja `ruosid VNg; [teki] `päivä`puoline külg on kuletand; `üksed akkavad kuletama (halliks minema) Lüg; Ma panen sene kuletane `sieliku `selga Jõh; `Värvis kappi ära, aga juba akkand kuletama IisR; rohi kuletab Kad; kapusta lehe om ärä kulõtanuva, om kõllatsess lännuva Ran; tumeda kuletanu `näoga, nisuke vastik [mees] Nõo; sügüse mõts kuletas ärä Ote; võta kuletenu [kapsa]lehe, mis al`lass toda ärgu `putku San; aava lehe? kulõtõsõ kõge inne Urv; lilli lehe? kulõtõsõ põvvaõ Krl; Liine ka_ks um jo nõast är_kulõtanu? Rõu

2. pleegitama `Päike kuletab, `mustad `lambad lähäväd suvel `pruunist VNg; päiv või vesi on `vällä kuletand, nüüd on `õtsas Jõh; midä `päivä kuleta, se on kuletand Vai

Vrd kulatama¹, kulõhtamma

kuletama² hv kuletama VJg Sim

1. (loomi söötes) üle käima täna `õhtapuoliku kuletasin testega (loomadega) oma karjamual Sim

2. virelema kuletasin selle `uasta sauna nurgas ää VJg

kuletuma kulet|ma Kuu Hlj Ran Rõu, -mma Lüg Vai, -me Hel; kulõtu|m(m)a Ote Urv Krl(-mõ) Har luituma, pleekima; koltuma Küll se sinine `riie igä kuletub `päivä kääs `ilgeks Kuu; mets on kuletund juo Lüg; `riided `onvad kuletunned Vai; ärä om kuletun leidike Hel;

puu lehe om kuletuma löönu Ran; Es kulõdu är², sõss jäi [lehtedel] iks `värske nágu Urv; är² kulõtunu² vili; vahatsõss lännü rõivass om päevä käen kulõtunu² Krl; vällä² kulõtunu, päält `valgõss lännü² (heintest) Har; võta rät't är² päevä käest, ta jo kuletuss är Rõu Vrd kulatumma, kulõhtuma, kulõhuma

kulgema `kulgema R(imp `kulje Vai) Kad VJg Sim (edasi) liikuma, minema, käima; hulkuma Tä on oma eäs `palju maid läbi `kulgend Kuu; sie (laev) on ia `kulgema; `pilved `kulgevad Hlj; `poisid on lähend küla `kulgema VNg; `kulgevad `piigasi `viisumas Lüg; mis sa `kulged, mene akka `tüöle, `kulged ühest kõhast `tõise Jõh; `kulje nüüd seda `kurssi Vai; nii `kaugelt inimesedki `seie `kulgend Kad; `terve pää ei old sind nähä, aga süöma ajast `kulged ikke koju VJg; tie `kulgeb, läheb edasi; aeg `kulgeb ikke surma `puole Sim

kulhvik kulhvik g -u Emm Kos(-l-) Ote püksiaugu ääris `pükste ougu `eeres on kulhvik Emm; mõned lasevad kul'hvikud teha, siss põle pial nõöp`auka, vaid aenult all Kos; kulhvik om alb `alla ummelda Ote

kuli¹ kuli S

1. pealmise veskikivi alusraud, mille peal kivi pöörleb `peelmine kivi jooseb kuli `otsas, keib `ümber Ans; kuli aeab `peelmist kivi `ümber Khk; `värkli ark käib kuli `kaelas, see paneb ülemise kivi `ringi `käima Krj; `Päälmine kivi tõsteti kuli `selga; kivi `sisse raiutse kulile ase Põi; kuli ojab kivid `eemamale Muh; kuli on raud post, kene otsa peel kivi käib Käi; kuli on pilli otsa peel, et kivid paigal seisaks Rei

2. käsikivi- või veskikolu Püütäis aavalt `pandi `vilja kulise Põi; parama `käega `pandi `vilja kuli `sisse, vassaku `käega jahva `ühte `järke `peale Muh

kuli² kuli R Sa Muh Phl Vig K(kuuli Jür) I Puh

1. endisaegne mahumõõt `vilja `miedeta kuliga VNg; kulis on juo `kümme `puuda; rukkide järele üheksa `puuda `kaalus üks kuli Lüg; kuli rukkid õli viis vakka Vai; kuli umalid Kär; Kuus kuli jahu Vig; Viis vakka läks kulisse Amb; `kaeksa vierikud `vil'la `üiti üks kuli JJn; kaks püt'ti on puol kuli; kaksteistkümme rubla `maksis kuli rukkid VMr; Sepale `maksis iga talu puol kuli rukkid, siis tegi [ta] `aasta `ringi kõik tüöd ära Kad; olin suvilisest, sain kuli rukid ja odre VJg; Nel'la pääva mehed, neil tuli ikke kolm kuli rukkid külvata Sim; siis ma sain sellega kuli `suola Iis; kulidega mõõdeti teri Pil

2. kott; (kauba)pakk `enne vanast oli rogoska kulid minegä `vil'la `veideti Vai; `soola `toodi vanasti ikka vahel kulidega Khk; `tehti suured kulid, `tehti äbemada kaltsu kuli, nii et viie inimesega `andis kikerda; Me tõime esiti `eestele tikkusi ikka kulide `viiti Põi; kulid `ollid niinest ja robuskist Muh; kaks kuli takkusi on veel kedrata Phl; vil'la ja soola kot'tisi `üiti kuliks, koa sukkurt `vieti kulidega Kos; Ennevanast olid niinerooskist tehtud kulid Iis; tubak on kulin Kod; poomvilla kulid MMg; kuli on se kuuepuudane kot't Lai; kulid olid roguškist `tehtud Plt

Vrd kull², kuul²

kuli³ kuli MMg Pal heina- või viljahunnik kulisid sai veeretata, vili sai kõik rehaga kokku veeretatud; kulid `pañti ritta väl'ja `piaale, kulidest tõsteti `rõuku; `veiksed angutäied aad kokku, on kulid, `vil'ja `pañti kulisse, ein on soadus Pal Vrd kulu⁴

kuli⁴ kuli Khk Kär Mus

1. köieaasast sõlm heinakoorma sidumisel – Kär Mus

2. eina sületäis pannasse köidega `kinni, see oo kuli Khk

kuli⁵ *kuli* Jõe Jõh Vai(p `kulli) (kurnimängust) `poisid `mänjivad *kuli*, *sie on puutükkid `käivad `püsti ja `puudega `viskavad Jõe*; `poisid `mängisid ja `luopisivad, `kaikad `veiksed õlid *kulid Jõh*; `nuored mänivad `kulli `mängimä; `tieväd *kuli plokkidest `unniko – `linna ja `lüöväd sene maha Vai*

kuli⁶ *kuli* Kuu Hlj Lüg Jõh Kad paljaks põetud pea *Nää `messugune kuli nüüd oled, lase veel täid pähä sigidä Kuu*; k u l i s t paljaks, nudiks *Kui juo `iukse`löiku `massin tuli `liikvele, sis `poisikestel `aeti piad kõhe kulist Lüg*; `Kasvasid [juuksed] *vähä juba pikkemast, `massin kättä ja kulist Jõh*; *oli last pia kulist `aada Kad*

kuli⁷ *kuli* kuljus kihutavad *surde kulidega `linnas `ümber VII*

kuli⁸ *Vahest `öotakse suure joomamehe `kohta vana kuli, vana jooma kuli Pöi*

kulijauk auk pealmises veskikivis, kolu – S `pælmise kivi sees on *kuli auk Khk*; jahve kivil `olli koa *kuli auk Muh*; `veski kivi juures on *kuli ouk, kust vililäbi `jookseb Emm*

kulidi, kulidu *kulidi, kulidu* kurisu *See on ilmatu sügav kulidi; Seal on kulidi augud, kevadel vesi läheb sealt kolinal `alla; Kulidu augu ääred niideti alati ää, seal kasus kena rohi Pöi Vrd kulisti*²

kulik *kuli|k g -gu nudipea Oh `messuguseks kuliguks oled last henes pää nüüd tehä; Nää `messugune kulik sinu pää on, eks ole `talvel külm Kuu Vrd kulikas*

kulika|pea paljaks põetud pea – Vai

kulikas *kulikas* Hlj, `kullikas Jõe Vai kiilakas *pea kui `kullikas `paljas Jõe; pea kui kulikas otsas Hlj; pää kui `kullikas `pallas nüüd Vai*

kulikune *kuliku|ne g -se* Kuu VNg Vai nudiks põetud *kulikune pää Vai*

kulima *kulima* Hlj VNg Lüg (maha) ajama, lõikama, (paljaks) pügama *kulis `poisi pea `puhtaks Hlj; mehed lasevad pääd kulida, nüüd küll kulita `naiste pääd ka `vällä VNg; õlivad pääd `paljast kulined; kulivad `juuksed `paljast Lüg || `vilja piad kulivad ogad `vällä, kui on ia `vilja kasv VNg*

kulin¹ *kulin* g -a Jõe Pöi Muh Emm spor Lä, Tõs Saa Juu(-as) Jür Amb JMd Kad JIn Vön, g -e Krk

1. hrl pl kuljus *obustel on kulinad `kaelas Jõe; Kulinad olid rihma `kül'ges Pöi; postobused `sõitsid kulinad `kaelas Muh; Vanast panti obustel pulma sõidu aegus kulinad kaala Emm; kulinas on ümmärgune nagu muna, kulinas käib kaela `kellade `kül'gis Juu; `tõmma ikka kulinad `kaela Jür; kulinad olid mitu tükki rihma kül'les; `pulmades siis `pañdi uastele kulinad `kaela, nied õlid pisikesed kellad Kad; obõsõl kulina kaalan Vön Vrd kulingas, kurilas, kurin*²

2. kartuli seemnenupp *kardulel tulev kuline `otsa Krk*

3. õiekobar – Amb

kulin² *kulin* g -a VNg IisR Mar VJg Plt Nõo

1. (kella)helin *`kella kulin ja kolin VNg; kuluskite kulin VJg; kulinad oli `kuulda Plt*

2. *mulin, vulin `Kallas omale `viina kõrist `alle kulin taga IisR || fig vedel söök Seräne kulin mõne süük, nigu vaška juuk Nõo*

kulinal hv *kulinal* Mar Tor Plt kulisedes, vulinal *vesi jooseb `raavis kulinal Tor || (aplast joomisest) Sai korra pudeli kätte ja laskis päris kulinal kuni sildini Mar; tema eputab, ei võta, aga isi nuka taga `laßsis kulinal (jõi viina) Plt*

kuline *kuli|ne* g -se Lüg IisR Muh VMr VJg Lai üht kuli (vilja) mahutav Jämädäd *kulised roguski kottid süe vedamiseks* Lüg; *Olgu ikke ramumies, kes kulise kotti `selga võttab* IisR; *teesed olid kulised kotid, `sinna läks kaheksa setverikku* VMr; *kulised kotid olid kohe suured ja siis `kaanti `mitmesugust `asja nendega* VJg; *kuline kot`t, sadakilune kot`t* Lai

kulingas pl *kulingad* kuljus – Kul **Vrd** kulin¹

kuli|pea *kiilaspea mina tegin kulipääd `lastele, siis oli kohe `uoleta* VNg; *sie kulipää tieb [inimese] nii `ilgest; sel mehel ei õle `juuksi `kasvandki `ühta, `pallas kulipia on* Lüg; *kulipää on `oige `pallast `leigatu* Vai; *`juuksed ära `aetud just kui kulipia* VMr; *on üks kulipia mies* Kad **Vrd** kula-, kulis|pea

kulis *kulis* g -e äiakas *See aaste on vilja sees üsna palju kulised, nee seemed äi tule jo tuulates eeste välje* Käi **Vrd** kulisti¹

kulisema *kulisema* IisR Pöi VJg, -mma Jõh

1. *kulinal voolama Vesi `juoksis kulisedes pudelist `välja* IisR; *Laseb [õlut kõrist] `alla nõnda et kuliseb* Pöi

2. *kumedalt helisema kuluskid kulisevad* VJg || *lärmama mida te kuliseta sääll* Jõh

kulis|pea = *kulipea sel on `õige kulispea* Jõh

kulistama *kulistama* Kuu Lüg IisR Kaa Pöi Kse Mih Tõs Tor Hls Nõo San (kulinal) *jooma Kohe pani sen (puskari) akkama, kulist korisse* Kuu; *Einamal - - kulista `terve päev `juuva* IisR; *Kulistama oo küll mees* Kaa; *Mis ta peaks sest [viinast] nii pailu `sisse kulistama* Pöi; *ta kulistas üsna kahest pudelist korruga* Kse; *kulistab `juua* Tõs; *kulistas ennast täis* Tor; *Kulistap suure suuga juumist üle pangi veere* Nõo || (häälitsemisest) *`tetre kulistab nda_t kõik ilm keliseb näh* Lüg; *kala jõen kulistive* rhv| San

kulisti¹ *kulisti* S(g -ma, -me Khk) Mar Han Amb Kad, *kuliste* Khk Emm LNg

1. äiakas *kulisti, `kasvavad põllul vil`la sees* Jäm; *kulistime `seemed nõnda otseti `riide sees kut nakid* Khk; *küll on tänav_aasta pal`ju kulisti rugide sees* Mus; *Kulisti seemed andvad levale seikse tülge maigu* Kaa; *`põldus kasvavad vilja sihes kulistid, suured `põesad kohe, mustad `seemned oo sihes; kulisti saab ju odraga `seltsis `valmis* Muh; *kuliste `seemned jeevad vilja `sisse* Emm; *Seaste on palju kulisteid vilja `ulkas* Rei; *kulisti oli üks rohu `seemne nimi, vil`la sees kasub* Han || *tungaltera kulistid kõige enam rugi sees, `pikklik seeme, kaun ta_j ole* VII **Vrd** kulis, kulistirohi, kullits

2. pl *kuljus Üks saks sõitis siit mööda, kulistid olid pääl* Rei; *kulistid, nied olid veikesed kellad obustel kaelas; `paater oli sie, mis obusel `ümber kaela käis ja kulistid old sial küll`les* Kad

kulisti² *kulisti* Pöi Muh Han kurisu *kulisti oo `põldus; vesi jooseb kulisti; kulisti `neelab vesivagude vahelt vee `alla* Muh; *on niisugused kohjad, kus vesi läheb maa `alla, see oo kulisti* Han || fig *joodik See on kulisti küll* Pöi **Vrd** kulidi

kulisti|auk kurisu *See kulistiauk, kevade vesi lihab siit `alla mis koliseb* Pöi; *vesi jooseb põllu pealt kulisti `auku* Muh **Vrd** kuristiauk

kulisti|rohi äiakas – Jäm **Vrd** kulisti¹

kulit *kulit* Aud, g -a Pär Hää Saa, -e Tor, -i Pär, -u Tõs; *kul`lit* Tõs, g -e Pär Tor, -u Khn; n, g *kul`lita* Mih Tor Saa, -u Khn; *kuulit* g -i Aud *tasku sij mis kuuel `külgis, sij oo kulit, mis oo paelaga, sij oo `tasku; kuuele `tehti metu kulitud; mo isa suri ää ja kakskümmend kopikud jäi vammuse kulitu* Tõs; *nuga kul`litus* Khn; *kuuel oli kulit all* Aud; *`kuubedel*

`ol'id ka kul'lited Pär; `võt'sin rätiku kulitest Tor; pane kulitas Hää; püksi kul'lita Saa
Vrd kulits¹

kulitama¹ *kulitam(m)a* Kuu Lüg (kiilaks) pügama *kulitud* pää Kuu; lase [pea] `paljast
kulitada; *kulitanned* `juuksed ärä Lüg

kulitama² hv *kulitama* jalutama, fig laisklema *Pühabe käisime kulitaman* Hls
Vrd kulatama²

kulits¹ *kulits* g -e Tor Saa tasku *kulitse* `pantase padrunid Tor; pane miu kuue *kulitse*
Saa **Vrd** kalits, kulit

kulits² → kullits

kuljadi|viin pl *Kuljadi* viina kosjaviinad – San

kuljaitama → kulatama²

kuljanja → kulänja

kuljatsin *kosja* `kuljatsin, käesivä `kulleman, kas võetas `vasta vai ei võeta Nõo

-kuljul, -kuljule Ls umbkuljul, -e

kuljus *kuljus* Khk Kär Muh(g -se) Rei Tõs Aud Ris Kod(-os), *kul'jus* Jäm JJn, *kul'juss*
Trm Lai KJn, *kul'lus* Kul Päl-os Mih/ Hag Plt Kõp Hls, g -e; *kul'ju|s*, pl -ksed Amb Kad
VJg, *kul'uksed* HljK; `kul'ju|s g -kse Kuu, -se IisR; *kul'lu|ss* g -sse Mär Vig Hää Pal KJn
Trv(g -ssa) Puh Nõo San, -se M, -(s)sõ San Krl Har; *kul'u|s*, pl -ssed Iis Trm; `kul'ju|ss,
pl -sõ[?] Võn V(-ll- Har Se Lei)

1. hrl pl **kuljus** a. väike kellake [pulma] *Obustel* `kellel `suured `aisa`kellad, `kellel
`kuljused IisR; `Kerku sõidedi aisa kellaga, mõnel olid `jälle *kuljused* `kaelas Rei; tegi väga
ilusad ja ea elinaga kellad ja *kul'lused* Kul; *kul'luss* `lamma `kaelas Mär; *pühade* `lauba
`paanti *kul'lus* üles looga `kül'gi Saa; *kul'jused* tegid `tihti ja tasast kõlinad JJn; *kul'jukste*
kõlin VJg; *obuse* kaelatäis *kul'usseid* Iis; `lambale kua `paandi *kul'juss* `kaela Lai; *obesa*
kurinide seltsin om *kul'lussit* kah Trv; *kell pannass* aisa `kül'gi, *kul'luse* pannass [hobusele]
`kaala Krk; *äkki* kuuleme et *kul'luss* nakap kõlama, *tuy* `olli sääsävdõrgu *kul'luss* Puh; *Sil'mä*
pään nigu *kul'lusse*; *meil* `olli üte nigu *kul'lusse*, *suure* sõõriku (õunad) Nõo; *Suur saja* sõit
`kuljustõ kõlinal Vas; *kellel* es olõ[?] `kellä *tuu* paant `kul'jusõ [hobusele kaela], *sõss* sai
ööd`siline (õitsiline) *hobõsõ* võsost *kätte* Rär || euf munandid – Saa b. helmes *kul'jused* on
`kaelas Jäm; `viskan rinnust *pupenetid*, *kuljused* ja *õbeketid* Ris; *ma* `võtse *kul'lusse* kaalast
ärä San

Vrd kuli⁷, kulin¹, kulisti¹, kulluska, kulusk

2. õistaim a. äiakas *kuljused* kasvavad *nisu* sehes, *neil* oo roosad õied Aud **Vrd** kulisti¹
b. kullerkupp `kul'lusõ[?] noid *kutsutass*, *ilosa* kõlladsõ *kasusõ* ku mäntse totu[?] Se

3. kartulimari `sianta [kartuli]sõrt, *kus* seitse *kul'lust* üte varre otsan. *mitu* äitsent *olli*,
setu *kul'lust* tule Krk **Vrd** kulin¹

4. (õhu)mull *ku* *kul'lussõ* *vij* pääl, *siss* `näütäss `vihma San; *latse*[?] `puhkva[?]
seebikul'lussiid Krl; *sij* *vehmasadu* lätt *pikäle*, *kul'lusõ*[?] *omma* *vij* pääl; *piim* om *jo*[?] *ülearu*
hapu, *ta* *nakass* *jo* *kul'lussõid* *ajama* Har **Vrd** kull⁴

5. (kodulinnu) lokuti, lott *kanal* *kuljused* ja *kukel* Kär; *kikka* `kul'lusõ[?] Lei

kuljuse|mari äiakas *kul'lusse* *marjad* on *kaeralilled*, *mitu* *nime*; *kul'lusse* *marjad* on
nagu *püssi* *kuulid*, *vil'la* *sees* *nad* *kasvavad* - - *oli* *neid* *pal'lu*, *oli* *alb* *mõru* *leib* Pal

kuljusk → kulusk

kuljus|lill kullerkupp *Kul'luss lilli[?] ja pääsuksõ silmä nyy tulõva üten pardsun* (üheaegselt) San

kuljäitama → kulatama²

kulk *ku'k g kul'gi* Võn, *kulgi* Krk mütt, puunui *ku'k* - - *tooga põrutõdass kala `mõrda* Võn || fig (suurusest) *kardula suure, ku üte kulgi; `ripneve varte otsan jämme ku kulgi kunagi, mustigu* Krk

kulka¹ *ku'ka* VJg Kod Krk, *ku'ka* Aud Kod

1. väike (viina)puudel *ku'ka `viina, `kortle `suurdune, pea`aegu asuniku `suurdune pudel oli* Aud; *võtka üks ku'ka ühen ja tuaga `liikvad* Kod **Vrd** *kulku*¹

2. *tomsa `ku'ka võrgutähis* – Kod

3. omavalmistatud piip – VJg

4. (kaardimäng) *ku'ka olli rahapäaline mäng* Krk

kulka² *ku'ka* nudi, kiilas *Kui piad `kulkast `tehtud, saa enamb nii `õlpsast sigineda* [täid] IisR

***kulkama** *üösel `kulkab, `päiväl `kulkab, `üösel `kulkab `ühte `puhku* = lehm mäletseb Kuu

kulkima hv *Kulkima* neelatama Lehm *ku'kib* (mäletseb) Kuu

kulkma hv *ku'kma*, (ta) *kulgip* (ringi) hulkuma *nüid ta kurivaim läits sinnä `ku'kma* Kam

kulku¹ *ku'ku* JJn Kod(-o) MMg Pil väike pudel *oli seal ligi `kaevu pisike ku'ku, äädika pudel või mis ta on; veikene viinapudel, ku'ku, sest on saand `lapsi ka tissitada* JJn; *puul asunikkü õli ku'ku, mak's kaheksa `kopke; võt'in kaks ku'kuda, tõin emäle* Kod; *veke ku'ku oli `taskus* Pil **Vrd** *kulka*¹

kulku² *ku'ku, -o* "teokarp, konnakarp" *ku'kud lüäväd võrgulina `külge; lähmä ku'kusid `korjama; meie poosid tõid kanadelle ku'kosid, nüid one `niskesed põrnikad, sarved piän* Kod

kulkum *ku'kum g -i* "tuuleratta osa" *ku'kumid pantse tuule`veski `külge, tüib koledad mürä* Kod

kull¹ *ku'l* Noa, g *ku'li* Kul Mär Khn Tor Saa K I spor V, *kulli* Sa Muh Lä Mih Tõs PJg Vän M T; *kull* Phl, g *kulli* Rei, *kulli* R(n *ku'li* Vai)

1. röövlind (üldnimetusena) *kullidel on `laiad `siived ja pitk nokk; [kui] kull `viñjub vai madalald `lennäb, tuleb `vihma Lüg; `kullid varastad kana `poigi; `kulli käis mei lagas magamas* Vai; *kanad joosid kulli eest* Khk; *Kuku lind lihab siis kulliks kui änam äi kuku; `Eesel (endal) küüned just kut kullil Põi; sui oo kukulind, `talve o ku'l Muh; va kukulennu ku'l karjob täna `peale sii puu `otsas - - [ei tea] kas loom sureb ää või Mar; ku'l murrab kanu Mär; `laskis maha suure kulli Tõs; Neid `ku'la ond `mjõtmõd `sorti, mua `ku'la ning mere`ku'la Khn; kui [kägu] kukkumise `järgi jätab, siis kullisse akkab PJg; ku'l `tahtis kana ää toimitada Ris; suured ku'lid need murravad jäneseid JJn; `ku'lisi on `mitmet `seltsi IisK; nääd sügise poole enam kägu ei kuku, ta muudab ennast kullist Trm; ku'lid one `vargad Kod; küll kakelsivad, ku'l ja varess, nii et kole kohe Äks; `pääle kulli ei kisu `kennigi kanu Hls; vahib just ku ku'l tõise pääl kunagi (viihaselt) Krk; sil'mä `jõlli pään, vahib kui ku'l Ran; mul `ollu `ulka kana `poige, ku'l om kõik ärä vedänu; temä_m nii ira - - našte `rahva kätte saab, siss nigu ku'l lahup kana Nõo; ku'li_küüdse[?] umma[?] terävõ[?]*

Krl; *ku aholuud aia nõal `pistü om, siss kul'l ei_näe_kannu Rõu* || (iseloost) *meil põle tasasid `lapsi, need oo `neoksed kullid `kaarnad kõik Mar; Kullil iks kulli poja, tuvil tuvi tütre Se* || fig (peeretamisest) *Ei siin või olla, siin hallid kullid lendavad Mar Vrd kullis*

2. euf (kala)kajakas – VII Põi Tõs Khn Hää *kullid `karjuvad ja tulavad merelt äe `maale Põi; suured kullid. vahel ikke vaob [neid] põllale, siis oo [põld] `valge Tõs; `torma tulõb siis, kui kul'lid `mualõ tulõvad; Kul'lid ette `kiibavad `meite jaa piäl, `räimi piäks olõma Khn; nende kul'lidel pidi teine jalg olema varvasjalg, teine lestaajalg. selle varvasjalaga `tõmmab kala `kiinni, lestaajalaga `jälle ojub Saa* || *jusku kul'l situb korra `suure `merre (mehest, kellel vaid üks laps) Hää*

3. tsaariaegne vapikotka kujutis; mündi tagakülg *vene `keisri raha pääl oli kull VNg; Kas kull vai `nummer Lüg; rahal on ühel puol `kulli, `toisel puol `kirja Vai; kumb aa, kull või kiri Emm; kul'l otsa pääl (ametimütsil); vallamaja läve pääl ol'l kul'l üleväh Se* || (tsaariaegne) *raha vene kullid kadusid Khk; mul ikke mõni kul'l on `taskus Kos*

4. hrl pl õlgkatuse unkalauad *`kullid tehä karu käppidele üles `õtsa. `kutsuta kattuse `kullidest Lüg; kul'lid on `otsmesed aripuud, `pal'lu pikemad kui teesed - - `pialmesed otsad on kõberad, noka `moodi Nis; siädäb juba `kul'la üles Kod Vrd kullinokk*

5. jooksumäng *sabastikku `mängimine: üks õli ies kie `püüdas, edimane õli ema kie `oidas `poigi, kull kie `püüdas `kinni Jõh; teeme kulli `mängu, üks [on] kul'l ning teised linnud Khk; lapsed `mängvad `kulli Muh; karjan sae `kul'li tehä ja `tilpu `mängä - - `kul'li mähgiti ümmer küüni Kod; lapsed mähgivad `kul'li, aavad ükstešt taga Plt; joosime tõstega väl'lan ja teime `kulli; `üits `paanti kulliss ja kui tuu sai tõese kätte, siss sai jälle sji kulliss Ran*

kull² *kul'l g kulli Kod Plt KJn Urv Har Rõu Vas Se*

1. (vilja, lina) mõõtühik *üks kul'l `vil'jä Kod; kul'l [oli] kolm vakka KJn; kuuškümmend `naala ol'l üts kul'l. lina² käüdeti `kulli Har; kul'l ol'l kat'stõistkümmē `punda; üt's kul'l linno Vas*

2. (roguski)kott *tubak pandud `kul'li; `kul'la tõeme kaupmehile Kod; Esä tõi talsipühis õks kulli püüdlit; Kul'l oll katski Vas; `vil'ja ka `tuüdi noidõ `kul'lõga² Se*

Vrd kuli²

kull³ *kul'l g kulli võrkkott, kalakahv Panõ ruttu kul'l `alla, muõdu angõrjas lähäb minemä Khn*

kull⁴ *kul'l g kulli Kam Ote Kan Plv; n, g `kulli Vai; pl `kullud Kuu mull `Suured `kullud olid `loigu peal Kuu; `kullid tulevad vie `pääle Vai; kui kulli vii pääl om, siss tulep viil edesspäedi `vihma Kam; ku vii pääl pal'lo `kul'le juusk, sõss saa pal'lo `vihma Kan; `poiskõsõ² aava seebivattu üless tulõva² kul'li²; aasõ `kullõ suust `väl'lä Plv Vrd kuljus*

kull⁵ *kull Lüg, `kulli Vai, g `kulli; pl kullid Käi kult siga on `kullil (otsib kult); piab [emisega] `kulli `juure menemä; `kulli kohita `väl'lä Lüg; `kulli on viel `leikamatta; siä `justko vana `kulli siga `juoksed pikki külä Vai* || *munandid ega isase loomal on kullid Käi Vrd kulu⁵*

kull⁶ *kul'l g kulli Jäm Kaa Krj aassõlm Kaks `kulli on sõlmed mis `järgi ep jookse Jäm; Üks kõis kinnitakse teise `kül'ge kulliga Kaa; kul'l see on `sõuke kõve (kõie) sõl'm, mis eina `koorma `juures `tehti Krj Vrd kullsõlm*

kull⁷ kui esimeist `korda kevade `lambad karjamale `aede, siis lapsed `pande `ümbr [karja] `joosma: viis `ville ja kuus `kulle, seitse sada äнна rakko, ühisa ümbr Jüri augu Phl

kulla¹ kulla Khk Muh Khn Juu JMd VJg Kod Plt Trv Krk Nõo San Har VId(kul'la, kul'a Se), `kulla Lüg Vai, `kul'la Rid

1. armas, pai õle nüüd `kallis `kulla `lapsukane, mene magamaie Lüg; Kulla inimene, saa aru, ma pole mette teind soole paha Khk; küll mina ole kannata soan, kulla laps Muh; Kulla mies, lasõ_nd ta `lahti Khn; kulla mies, mis sa nüüd tied JMd; kulla mijs, võta minu kua `piäle Kod; kulla laps, ei ma enam määleta Plt; kulla veli, massa kitsike Trv; oh sa kulla latseke, kudass sa ometi nõnda kukun olet Krk; kulla mijs, ma näi sutt onde Nõo; kulla mijs, ärä mingu San; kulla veli, olõ nii_hää, ala mitte pahass pandu[?] Har; Ä_r_sa_nu_kulla imäkene tuud kelle ülgu[?] et mul rassõ um Rõu; kulla peremehekene, kumass ma niidi, hummogu ol' likõ, lõun`aigu ol' kuum, õdagu ol' kuiv Vas **Vrd** kullu

2. (emf hüüatustes) ah sa `kulla jumal Vai; os_sa kulla aeg õt'e, kui ilus se on Juu; Mi_sa_kulla hiing tuu pulgaga[?] är tiiit vai õlõt Rõu

kulla² ma_ss laosu mitte üits kul'la (mitte midagi) enämp `vasta, ma `ol'li nii vakka nigu `lamba and ligi perst Kam

kulla- Kullakivi on `jälle raudkivi, aga ergud kulla sädemed sihes Põi; kulla ebemed õlid kivide kül'jen - - `kilkavad päävä käen Kod; ja sial olnd kulla al'likas ja sialt on justkui kulla sädemed üles keend sialt al'likast Ksi; va pud'eva kulla kivi, roosakass al', kulla kübemekse sehen Krk; tu ol' latsõhukkaja, tuu saadõti kullakaivanduhe Se **Vrd** kuld-

kulla|hunnikune Seasugune poiss saab ikki naise, aga kullaunikune tüdruk ei saa mijs - - tüdruk ei saa isi `minna [mehele], ku poiss ei võta Hää **-kamber** euf käimla - Jõe Kuu Jõh Põi PJg Hää Nis Trm Kod Vas Röp ükskord kuberner tuld `Paldiski `voersille - - `anti `süia ja akkas `vaatamma, `tahtis `menna ka `kulla`kambri Jõe; Mul kõht lahti, muud ei saa ku voori kulla`kamre vahet Hää; Ennemalt kullakambrid ei õlnud, siis siad puhastasid Trm; kullakammer one täis Kod; Kullakambre taht är[?] `kassi (tühjendada) Röp **-kandilane** maipõrnikas `Kulla`kandilased o neh ilusa rohelise `seljägä; Nää `kulla`kandilased ka `lendäväd, `huome tuleb ilus ilm Kuu **-kandja** neljas sõrm - Phl Har Vas Lei Lut nimitsõrm om kulla`kañdja, tuu kand umal aol kuldsõrmust sõrmõn Har **Vrd** kullapall **-karva** (kuld)kollane; blond Tämal õlid `nuorelt ilusad `kulla`karva `iuksed Lüg; Sabasuled kukkel `kulla `karva IisR; [suitsu]kalad on kenad `pehmed ja kulla `karva Põi; `pärled, kulla`karva ja pikergused Kul; latikas on - - kulla `karva soomustega HMD; kulla `karva puulehed; nõnna kui on kulla `karva ilm Sim; kuldnokal one kulla`karva nokk ja jalad kõllased Kod; kulla`karva `lõngu ja `niite tahetasse tikkimisest; kollaseid `juukseid `õöldi, et kulla`karva `juuksed. aga kui nad olid päris `õiged kulla `karva, nii punakad, siis sõimati, et see on punapia Lai; Sibula koorist saa illos kullakarva värm Vas **Vrd** kullakas **-karvaline** kuldkollane Siest `siiru`viiruline, päält `kulla`karvaline = sibul Jõh; seest siiroviirulene, pealt kullakarbalene id Mar; sides siiru viiruline, piält kulla karvaline id Kod; sehest siira viiruline, päälid kulla karvaline id Nõo, seest t'siiru viiruline, päält kulla karvaline = sipul' Vas **Vrd** kullakeeruline

kullakas kullakas kullakarva nahksepp võt' vikati kätte ja ae ketad mes kullakas one maha Kod

kulla|kasija euf sibi - Se

kullake 1. armsake, kallike *Ärä sa nüid `kullakaine `kurvastele Kuu; mida sa `kullakene nüüd õled tehnd, palu aga `andest, siis jääd `ilma `vitsata Lüg; Õle `ninda `kullake ja muretse `mulle sie raamat Jõh; sa mo kullake, sa mo `kallike Tõs; viis tema ellakse eina`maale, `kañdis kullakse kaare `pääle rhvl Hää; oh sa mu kullake KJn; mu ää laits kullakõne San; Tulõ_nu_kullakõnõ, võta_mu `käeki vallahõ Rõu || kallim `eiga `ollu ka `kullakeistest `puudu VNg*

2. (hüüatustes) *oh kullakest, kus prigatir seda `aega annab, et lehma`karja lähäd Kul; eit akas kohe `nutma, as_sa kullake, mis ma nüid teen Juu; oh kullake, mis nüid suab VJg; no kullake, meks ta `raske ei õllud Kod; kullake aeg, mis tema `reagib Plt; Kullakõnõ, ega mia panniga ei ole midägi `tennu Nõo; Kel neh kullakõnõ tyy aig timäl (lapsel) man `vahti ol'l Rõu; `ildass olõtõ jäänü? kul`lakõsõ? (pääsukesed), ega nüüd ei olõ inämp pesä tegemine, nüüd tulõ pia teil `rändämine Plv*

Vrd kullali, kullapai

kulla|keeruline kullakarvaline vikelsukad, saabasseared, `juussed kulla keerulesed rhvl Muh; Sihest siiruvuurulene, pialt kullakeerulene = sibul Han; seest siiruvuuruline, pealt kullakeeruline = sibulas Mih **-krants** neljas sõrm Kulla krantsil käib lauladussõrmus pääl Rei **Vrd** kuldkrants **-leht** (arstim) `aptegist `tuvvasse `luomadele `kulla lehe paberi Lüg; kulla`lehti `enni `toodi ikke `aptegi pealt, `söödi neid ja - - kui inimeste käte ehk `jalge peal olid villid ehk roosid, `pandi neid `peale Mar; `aptikust `toodi ohuss kulla `lehte Kse; arjuklased vanass vedid püssi `rosto, rabanduse kivi ja kulla `leste, nüid õlid vanass loomade rohod Kod

kullali kullali Urv Rõu Vas int (< kulla veli) heldeke, armas aeg kullali, sõss higidsi `nii_et säng likõ; kullali, ta_m hää külp?; oi_kullali, kül sul om elukõnõ Urv; kullali ku är? inne hei (ihusin) [sirbi], sõss sai jo `kergep käel, es olõ? inäp nii rassõ `kisku õs Rõu; kullali, Juula hel'ü küll om ja Juula nõgo, a_kui sa_nii `väikesess olt jäänü? Vas

kulla|lill magasi mari mäellä, sinilille `seänä, kullalilli kotta_ella rhvl San

kullament → vundament

kullane kulla`ne Krj Muh Hää Plt, g *-se* Kod, *-tse* Kse Trv TLä Võn; *-nõ* g *-tsõ*, *-dsõ* San V; hv `kullane Vai

1. kuldne, kullast, kullatud *mul `olli kullane muna Muh; pengid oo piimil `pestu `kaške, katus kullane `kaetu `kaške rhvl Hää; kullatse `kerku torni Puh; Leena leis maast kullatse sõrmusse Nõo; mul ol'l kah ennembist illuss kullanõ proßs San; su imä tõi mullõ unõl kulladsõ redeli. illuss kullanõ retel, kullatsidõ `varbugõ Krl; `taivah `engli_mängvüt kullatside kannõldõga? Plv; sääl kivi kõrval om kuld hobõnõ ja kulladsõ? `rõiva? Se; üt's upin kullanõ, tõõnõ jo hõbõhõnõ Lut || kollased vene saapad tarvis mul ka är kullatse `osta, setu kullatse Trv*

2. fig kuldaväart; suurepärase nüid on kullane elu vana aa kõrvalt Plt; nüid om mul kullane elu, mugu süü ja maka; no küll ta (kanepitemp) `olli ää, `õkva kullane süük; Jaan `olli ka kullane veli Nõo; olgu_sul kui kullanõ mijl, ku_d'ä tulõ, siss pahandõss jäl är? San; tyy om jo kullanõ miiss, tyy ei juu? `viina Krl; ta_m kulladsõ meelega inemine; ma olõss sullõ kulladsõ meelega raha `võlgu `andanu Har; siin olnu_kullanõ olõk', a ma_i_taha_taad tüllü Vas || Taalõ kõnõla_kas vai kulladsõ keelega?, t_om nigu hani `sälgä vesi Urv

3. (hüüatustes) *kullase arm, `meske kuub sul; sedä riiet mes siis õli puadiden `enne sõda – kullase arm* (oi, kui palju) Kod

kulla|pai kullake, kullakallis *kullapai, ole nii ea Kär; kullapai, teine vati käis o ühna aava* (lagunenud) Muh; *kullapai, ma `reekisi nüid oma `lapsi Käi; kulla pai ema Rei; kui `enni ikke neid* (lapsi) pekseti, `ööti, `ütle *kullapai, siis jätan järele Mar; kulla pai `öetse lapsele Tõs; kulla pai sõtsike Trv -pall* neljas sõrm – Juu **Vrd** kullakandja, kullepann

kullas|sepp *kulla-* Emm Hää Trm, `kulla- VNg, *kullas-* Khk Mar Mär Kse Tõs Juu JõeK JMd VMr VJg MMg Plt KJn Krk, `kullas- Lüg

1. *kullassepp `kullasepp `kuldab `sormust VNg; kullassepa tööde jäuks oo pisine kullassepa vasar Khk; Pæe tesel `otsas nat kullasepa alasi* (kiilas) Emm; *käisime `lilles kullassepa `juures laalitse sõrmussid `toomas Mär; pia pal`las `juskui kullassepa alasi* JõeK; *kullassepp õbetab laua `riistad üle JMd; kullassepad tievad sõrmukseid VJg Vrd* kuldsepp

2. neljas sõrm – Khk **Vrd** kullatipp

kullatama *kulla|tama* Jäm Tõs Koe Kod Plt Puh Se Lei, *-dama Rei, -tem Hls, -tõmõ Krl* Se; *ku`lata|mma* Kan Urv Har Rõu, *imps -das* Se

1. *kuldama sõrmust kulladaste Jäm; kard oo kullatet lõng Tõs; keriku riissid oo kullatet* Kod; *`kellä kullatõdõs üle Krl*

2. *kullakeseks kutsuma; hellitama, hellitlema os_sa kuld, os_sa kuld - - siis tä kullatas muda* (mind), *purjen inimene* Kod; *är` kul`latõt lat`s om rassõ kasvatõda`?; meil tan umma* [last] *ku`latadass, ei lasta_`kartolt puhastada`?; ei_kõrt kõrrõ pääle `tõsta* Kan; *Mi_sa_taaat latsõst ni pal`lu ku`llatat, lat`s harinas sul `kässi, sõss ei saa_mant kohegi`? Urv; Kukatadas ja ku`llatadas kui laado hobõst* Se **Vrd** küllätamma

kulla|tipp neljas sõrm – Khk **Vrd** kullassepp, kullitibi

kulleja *kulle|ja* Rõn, *-je* Krk, *kullõja* Rõu Se kuulunaine, kosjasobitaja *nelläbe olli käünü `kulleje, `laube `minti lugeme; vana naise ollive nõj viinaviije ja `kulleje* Krk; *vanast üteldi, kosja `kulleja tuleva, kullelsiva `perrä kas kosja `vasta `võetass* Rõn; *Kullõjil olli` karvapooli kasuga` säläh* Se

kulle|kell pl *kullekellud* kullerkupp – JõeK **-kott** väike riidest *kott see oo kulle kot`, `paikamise värgid sihes; vanad inimesed `üüdsid ikka `varda kot`, nüüd nooremad `üüdvad kulle kot`* Muh

kullema *kulle|ma, kulle|lda* Saa(-ama) Trv T, *-m(e), -lde* Hls Hel San, *-de* Krk; *`kullõm(m)a, kullõlda` V, -õ* San Krl

1. a. kuulama, kuulates jälgima; ära kuulama; kuulatama *temäl om iki sij muud usse taga kullelda; Mari `kullas õpetaja kõnet nõnda, et suu oli `valla jäänu* Trv; *Ot_ma `kulle, mis ääl sij om; nevä kullasive miut ike õige ilusti ärä* Hls; *kullege, mis teil ütelts; siul kohuss kullede, miul `õiguss ütelte* Krk; *ku tõise kõnelive, ma kulleesi esi päält* Krk; *Nyyr piät iks `kulleme ka mis vanembe kõnelese* Hel; *`tohter paänd toru `rinna päle ja kullel süät; miä jäi `õkva kikin kõrvun `kullema, et meh_nä kõneliva* Puh; *Jänes om nii maja lähikeste tullu, süüb orast, siss jälle kulleb; ma_i tohi kõnelda, nemä_m `kange `kullema; tol om kuju konn kurgun, `kulle kudass kõriseb; ai igävetsse pikä joru - - es `jõvva enämb ärä kullelda* Nõo; *panõ kõrva mano, `kullõ kas iks tikutass* Võn; *ei saa no_kõnõldõ midägi, ta `kullõss ussõ takan* San; *Kõrdsin kõnõldas a kerikun kullõldas* Krl; *ma_käve viijl` õdagu `kulleman,*

sumisi nii lõbusadõ (mesilased) Har; timä jumalat `väega_pilgass, `õkva häbü ol' kullõlda? Rõu; kullõldõh lät's iks inämb `aigu ku kirotdõh Vas; sis sulanõ -- ol' kullõlnu, ku lehmä_kõnõliva ja hobõsõ? Se; kavalust kullema magajat teeseldes pealt kuulama ta `kulless kavalust, tege ennäst maganuss Krk; `kullep kavalust, saap teedä mes tõese temäst kõneleva Puh; mia `mõtli et ta makap, aga `ta_lli venekoolussin, kullõl kavalust Nõo; Ku tõnõ taht kavalust kullõlda?, sõss tege et tiä maka, kae sõss tõsõ ei vari?, kõnõlasõ_kõik' ilustõ `vällä Urv **b.** fig (vaikides) konutama, vahtima Kui ei taha et tedä kästäs, siss kullep vakka nigu koolu; ei saa tulla oma `luume ka `kaema, oma looma `kulleva laadan Nõo; Mis sa tan viijl `kullõt, ku tõsõ? jo är? lätsi? Rõu

2. a. küsima, järele pärima, teateid nõutama ma lää `küllä `kullem, kudass sij asi periss olli Krk; tei `asja, tullu miu `poole `uudist `kullem; mia tullu `kullem, et kudass me õge sugulase oleme; ma pia toda `asja `perrä `kullem Nõo; vaja kerikullõ `kullõmõ mindä?, mis opetaja `ütless Krl; ma_lähä `kullõ `perrä mis tuj küpär mass Har; üle kullem küsitlõma, usutlõma [kohtus] kulletse üle, kudas om `kurja tennu, pal'lu süüd tennu Hls; kohoss `kulless üle [tunnistajaid] Krk; siss kullõldass tuñnistaja? üle ja tetäss `kuhtulõ `otsuss pääle Har || kalavõrke üle vaatama, kontrollima võt't võrgu otsa üless, läbi jäämulgu, siss kullel, nigu võrgu otsa `piiu võtad, siss tunned ärä, kas kala om; liigut `võrku, kulless, kui kala sehen, keit nõõri `kül'ge, võt't üless Ran **b.** küsides otsima, valmis vaatama Joba uus obene valmis kulleld; Käinu tüdrukut kulleman (teenistus) Trv; Mia pia põrst `kulleme miñeme Hls; ku na siia tulliva aset `kullem (õõmaja küsima), siss mia `küsse, kas te olete ristiinimese Puh; [teda] saab `laske kullelda kost `kaaruu saab Nõo; moonakõni kullõss kotust Krl; naka no `kullõma, kes katust `katma saa Rõu; `kulsse kotusõ `hindäle Se **c.** eelkosjas käima Käisiva naist `kulleman Trv; peigmehe emä või mõni võõrass käüs `kullemen. ku ta ärä olli käünü `kullemise viinage -- `laube `minti lugeme Krk; emä võttan poja ja lännu naist `kulleme Hel; peigmijis lännu edimäld `kullõma, kas kosilasõss `võetass Nõo; vanast mehe imä käve `kullõman [pojale naist] Har

3. arvesse võtma, arvestama **a.** hoolima, tähele panema Ei kulle see kõnet ega keeldu Saa; mea müräsi küll, või nemä sest `kulsive Krk; ta_i `kulle midägi minu vaevast; mõne latse ei `kulle emäst midäginä Nõo; Mis sa ei kulle `kijldü, vaata nüüd sait `peßsä San; mi_sa aßanda umma `hõngu jahutat, ega tat `kiäki ei `kullõ? Har; Sa ka_ks `kullõ miä üldäs, `istu õi_ `kõrvu pääl õi? Rõu; Üt'skõik, kas kõnõlat sullõ vai seinalõ, iks ei kullõlda? Vas **b.** sõna kuulama, kuuletuma lapsed mudu es `kulle, kui `tõmma vitsaga Saa; ei valitse last et ta kules Hls; mia kullelsi emä sõna ja nii jäi vanapoosiss Nõo; Mañnikõni, `kullõ no sa_ka opõtajat Krl; ni_pikält `ol'gi tujud `kullõmist Har; kae_ku ei_ `kullõ_ka vadilasõ, kõnõla vai `ingli keelega?; ajagu vai ajamalla?, ma inäp `kiñki_sõnna õi_ `kullõ? Vas; vanast ol'li `mõisniki k'äsu?, pidi tegemä ja `kullõma Se || Jala? ei kullõ inämb sõnna Röp

4. fig teenima, teenistuses olema ma taha jumalat ja kunigat kullõlda? Se; [kuningat] kulleldi kat'skümmend viis `aastakka, ol'li? `meikuli `saldani?; `pooskõsõ? `veikese_ `kullõsõ?, tuova? raamatit, `vett valava?, `k'ellä `tõmbasõ?; sa tiit tüüd, `kullõt tõist Lut

5. a. (kõnetlusvormel imperatiivi kujul) kulle, nemä olli ka nõu kokku pidänu Krk; kullõ sina olt igäne tark, oppe miu kah Nõo; kullõlgõ, lat's taht magama Se **b.** int kullõ ummõte, vai nii muudu Urv; kullõ nüüd (ei või olla!) Röp

Vrd kuulama, kuulma

kullemede `kullemede Hls Krk, `kullõma|da Har(-lda) Se sõnakuulmatu; isepäine *Sij om küll üits `kullemede luyum* Hls; *ti olõtõ jo^o igävetse `kullõmada latsõ `rõipõ^o Har; ta om üt's `kullõmada^o, ta eläss uma pää `perrä* Se **Vrd** kuulmata

kullendama `kullendama kuldsena paistma *Kui `kullerkuppud `lahti `lähvad, siis `terve koppel `kullendab; Sügise kasik akkab `kullendama* IisR **Vrd** kollendama

kulle|pann neljas sõrm – Juu **Vrd** kullapall **-prään** neljas sõrm – Kul

kuller¹ `kull|er Rid Mar Kse Vän Tor Juu Amb JJn KJn, -õr Khn, *kuller* Muh Mär Koe Kod Plt Har, *kuler* Hlj Lüg Vai VJg, *kurel* Rõn, *korel'* San, g -i; *hullõr* Vas kiirkäskjalg *kuler* - - kes `käsku `andas Lüg; *kuler oli `enne nago `postimes `soiti* Vai; *parunitel olid koa kullerid ees Mär; saks aga `mõtlõb pilli iäle, kuninga `kullõri mürinä* rhv1 Khn; *kullerid vidasid `enne `kirju; `kuller aand obose `lõhki, nii valuga aand; se lähäb valuga nagu `kuller Juu; ma käin veel nagu `kuller (kiiresti) JJn; vanass ku kuller õllud, kihutas ühess juamass `tõisi* Kod; *kulleri postimiis pedi `käämä `ratsalõ hobõsõga ni kõvastõ ku hopõn vähägi võt't* Har; *Sa lasõt nigu^o vana hullõr üttest paigast `tõistõ* Vas; *kullerit a j a m a ~ l a s k m a* kihutama sa `eldekene, see aab üsna `kullerid Mar; *Mis kullerit sa nüid ajad* Amb; *ma lasin obusega kohe kulerid* VJg

kuller² `kuller pidi olema pisike al'l poiss, kell old kää, teind sil'l-sil'l-sil'l. mo ema `reäkis, ta old mõesas vaemuks, oboseid surnd paelu ää. se `kuller tuld `koplesse, kus obosed old. inimest `kartsid, oli nihuke ooste katk, teind ise veel iu-iu-iu Juu **Vrd** koller²

kuller³ veeremäng – Kse

kullerdama *kullerdama* hv Krj, spor L, Trm Lai Hls

1. hulkuma, (ringi) uitama *mis sest kullerdamisest `välja tuleb* Krj; *kullerdasid ühest perest `teise, kodu läin `keegi* Var; *Kullerdab, tүүд ei tий* Hää || ehal käima *Pojad käisid tüdrikute `juure - - sis `õeldi, käib kullerdamas* Hää **Vrd** kullerdama¹

2. veeretama; veeremängu mängima *kullerdab, ku sedavisi mängib, uper `pal'li laseb üle pää* Hää; *lihavõtte ajal kullerdati mune* Trm; *Kui munad värvitud, siis tuli koksimine ja kullerdamine* Hls

kulleri|kell ”vasest valatud loomakell” `este õlivad *kuleri `kellad, nüüd `onvad kloba `kellad; kuleri `kellad õlivad `aisa `kella `muodi, raud kara sies, rihm õli taga ja rippus `lehma `kaulas ehk obose `kaulas* Lüg **-post** *kullerpost `posti `tollad `käisivad ja siis käis kuleri `posti* Lüg; *sõidab kui `kulleri pošt* Trm; *`kulleri pošt kis tulist `sõitis, kui kibe käsk `ol'li `viia `kuškille* KJn; *vanast ku rutulit'si `kirju taheti viia kohegina - - siss `ül'ti nii et kullõri pošt tul'l* Har

kuller|kann kullerkupp – Kad **-kukk** kullerkupp – San Kan Rõu Plv Vas Räp

kuller|kupp *kuller-* eP M T, `kuller- Kuu VNg Vai, *kullõr-* Kam V aasalill, *kullerkupp* (Trollius) *tuli siis `jälle `metsast `vällä, `kullerkuppud pihus sää*l Jõh; *`kullerkubud `kasvavad `einamal* Vai; *kullerkupud, pruunid tumed lilled on `otsas* Khk; *Seda kenamad tutti polnd änam kut kullerkupp oli* Põi; *küll seal `olli palju kullerkuppa* Muh; *`koltсед nagu kullerkupud* Kir; *kullerkupud eenamaal kollendasid* Tor; *ma põle tänäbu kullerkuppu näind* Juu; *lapsed akkasid kullerkupu `õilest `krant'si tegema* Kad; *kullerkupp on mahedam kollane kui karikakar* Lai; *kullerkuppe olli kevädel kül kah* Hls; *kullerkupu kasvass iki*

maise niidu pääl, punaste eller `einte sean Krk; Niit' kiret' pääsüsil'mist ja_kullõrkupõst Rõu
Vrd kulder|kupp, -nupp, kuller|kann, -kukk, -nupp, kullõskukk

kuller|nupp kullerkupp – Käi **-post** kulleriga kätteviidav kiri *kuller pošt oo õege rutulene* Tor **Vrd** kulleripost

kulles *kulles* g -e Khk Mus Kaa(-ll-) Krj Põi, `kulless Hlj, *kulle* Khk rohukonn *Kulles elab pika rohu sihes; kulles, pisine mis `kangesti `kaugele üppab* Khk; *teine konn `loimab, kulles üppab* Mus; *Kulles on soo loom, kui vikatiga lõõd, laseb kust `sirtsti* Krj; *Sood on kuivad, pole änam `konna, pole kullest* Põi || konnavastne, väike konnapoeg *püsust konna `poega ütase kulleseks* Khk; *Ise ea kulles just oled* (väikesest inimesest) Põi

kulli `kul'li ajama (kulli kombel) kohevile `haudva kana aja henne üless `kul'li, aja henne üless kohuvalla nigu `kul'gi Har

kullijahu kasvamaläinud teradest jahvatatud jahu *Jahu jäl' ol' likõ nigu_mäih, rahvas ol' toda kul'lijahus `kutsnu* Rõu; *kanarigast tet'ti pudõr', `lašti `pioga_kul'lijahu ka `sisse* Vas

kullikas → kulikas

kulli|kott rahakott – Var

kulli|küüs hrl pl (õistaim) **a.** *kul'li kõened kasvavad `õues, kollased õied, kõberad, kõene `moodi, kasvavad peenarde pial* Juu **b.** ”tungalpea” – Koe **c.** kurereha *kulliküüde om siniste äidsentege* Krk

kulli|maa (lastemäng) *latsõ' tegevä' kulli maad* Plv **-mamma** osaline meremeeste ristimisel – Emm Hää **Vrd** kullipapa

kulli|mäng 1. (jooksumäng) *teeme kulli`mängu, üks kul'l ning teised linnud* Khk; *kui kulli mäng `olli - - siis nad akkavad `võitlema, `ümber `rinki `joosma - - siis kul'l aab kana takka* Muh; *kulli mäng, üks oo kul'l, teesed kanad. kana kõege ees, teesed taga, kul'l `eemal, tahab tagant kana `püüdä* Tõs; *kul'limäng õli `ümmer küüni, `võeti `lõysi kes kul'liss jäe, tõesed õlid varessed* Kod

2. *kulli mäng rahaga, `ütte kumb aa, kull või kiri* Emm

kulli|nokk 1. õlgkatuse unkalaud `kullinokkad kattusel Lüg **Vrd** kull¹

2. fig kongnina *Mõnel mehel on `kullinokka nenä pääs* Lüg

kulli|papa osaline meremeeste ristimisel – Hää **Vrd** kullimamma **-pask** viljatu pinnas savi ja liiv *segi põllu piäl, sedä kutsutasse kul'lipask, `niske alva põhjaga; kullipasa mua one lahja, sõre ja kohe, vili kua ei kasva* Kod

kulli|pea fig **1.** jõulukräss *õle `peadest tehasse kulli pea; kulli pea tegid lapsed jõuluks mähhiks; kulli peal o õled `tuhli `sisse torgit* Muh

2. ”suur ja valesti tehtud sõlm püünistes” *Mõni tegi `jälle kullipea `sisse, pärast äi soand `lahti kudagi* Põi

kulli|pesa = kullisitt *kui [kuhja] kõige teravamaks suad, siis maas sihuke kullipesa, nelja kandilene, tehasse `val'mis, pannasse [kuhjavarda] `otsa kummuli* Ksi **-petis** linnupeletis *kul'li petissed one `väljä pandud, vanu `vihtu panevad kul'lipetissess* Kod **Vrd** kullivaht

kullis *kulli's* Emm, `kullis Lüg, g -se (kana)kull `kullis lei kukkele oma kõvera nokkaga pähä Lüg; *kullis kanade kallal* Emm

kullisitt vihma eest kaitsev tuust või mätas heinakuhja tipus *Viimäne käputäis, mis anguga üles* [kuhjategijale] `a`nti, `o`l`li kul`lisitt KJn; kul`lisitt `pa`nti `sinna, `siuke mätäs [kuhja] `otsa Kõp; viimän viglatäüs pannass `malke ala, kuhja `varda ümmer, õigati kulli sitt Krk; anna nüid kullisitt kah ärä, siss om kuhi valmiss Hel; kui päämalgad om pääl, korgutadass sinna `alla vjil õõs, siss pandass sinna `ainu `sisse, et äste teräv saab, tyy om kullisitt Ran; kuhja otst õegati, tooge kullisitta Puh; kullisitta `panti `malku `alla, et linnu `ainu ärä ei situ Nõo; Ja kui kul`lisita ärä pa`nd, lašk kuhjategija esi keist `müü`dä `alla Rõn || kui on õhuke luog siis `üeldasse et sie on kul`li sita kirmetis VMr

kullisklema kulliskl|ema Nõo, -õma Urv, kullõskõllõma Rõu (salaja) pealt kuulama, kuulatama; järele kuulama *Ta om väega uudis imulik ta kullisklep, egäl puul ja egän paigal, mes koskil kõneldas ja tetäs* Nõo; kullisklõ `perrä, kuiss tu asi ol`l Urv; Edimält jäi kullõskõllõma, a ku sõs hanna `sälgä võt`t, sõs tull`l Rõu

kullisõlm → kullõlm

kullit(a) → kulit

kulli|tibi hv neljas sõrm – Kuu **Vrd** kullatipp

kullits kullits g -a Kse Han, -e Phl; kulits g -a Lüg Han, pl -im(m)ed, -id Lüg; kuulits g -a Kse Han Var äiakas kulitsad `üeldasse ka `kauraläll; ku on `vilja `ulka pali kulitsaid, tieb `leiva `musta `kirjust; kulitsimmed, `valged `õiled, `valged kukked, `kasvab `põldudes rukki sies, `kaura sies Lüg; kullitsed `kasvavad `viljas Phl; kulits on üks sinine õis, musta teraga vil`la sees; kullitsad kasvavad põllu peal, peenem kui vili, roosa õis ots, teeb leeba pruunis Han; kuulitsad oo `seuksed, kõva asi kasvab ülese, kõva nupp `otsas, `seemned sees Var **Vrd** kulisti¹

kulli|vaht = kullipetis meil om `pirla üits ahju luud kullivahin Hls

kullisõlm aassõlm Koorma tagukõis - - pannakse kullisõlmiga esikõide kinni Kaa; põigeldamise `juures `tehti kõige änam kul`l `sõlmisi Krj **Vrd** kull⁶

kullu dem < kulla pidid münu kullu poisi ära `viima Emm

kulluke kulluke = kullu – Muh PJg

kullukene `kulluke|ne g -se kuljus `sõideti ikke `kellädegä ja `kullukesed `kaulas; `kaulamuse `külles õlid `kullukesed, igä `kullukene käis oma `äälega; `kullukesed on `nõnda krobada `äälega, vähä `kuulub vaid Lüg **Vrd** kulluska

kullus kullus(s), `kulluss g -õ amet; teenistus `kullõt kunigat, um kuniga `kulluss; täl viil olõ`i kullusski är kullõld Lut

kulluska `kulluska kuljus Isäme obošel õlivad `kulluskad `kaulas; Vüöl`mölder käis, `varre `otsas kerikuvastikas (korjanduskott), `kulluska `külles, kelistas igäuhe nena ies Lüg **Vrd** kullukene, kulusk

kullussih kullussih magajat teesklemas õga`tä maka`ai, tä um nisa`ma kullussih õnnõ`teki all Vas **Vrd** kulussilla, kuuluksis, venekoolussin

kullõs|kukk kullerkupp – Plv

kullõskõllõma → kullisklema

kulm kulm g kulmu (-o) eP M San Vas, `kulmu R(-a Kuu, n `kulmu Vai); kolm g kolmu Hel TLä V

1. silmakulm; kulmukarvad `musta `kulmu`ega ilus poiss oli Kuu; `kulmul on `kulmu`karvad Lüg; tõmmab nõnda kulmu `kortsu, kui pahas tojus ehk vihane on Khk; löi

kulmu `katki Krj; *Kulmud* `nähti rullis olavad (paistes); *Kui sa ikka jood, akkab* `kulmu küll (hakkab pähe) Pöi; *kulm* oeab `silma Mar; *kulmul oo karvad pial* PJg; `Põnnis *kulmud*, `kõrged ja suured *kulmud* Hää; *kulmud peavad igal õhöl olema, loomal ja, eks nad ole sil'ma kattedeks* Juu; `mustade `kulmudega inimene on tige Rak; *saaks kuppu kulmu* `piale, *sininuppu sil'ma* `piale Ksi; *nagu rusikas kulmu* `piale, *asi mis paraealt akkas* Lai; `kulmi päält valuteb Hls; *Kulm* kortsu tükme (unisusest) Krk; *kora kolm sügeleb, ei tiia kas tappa saa vai; suure karva kolmu pääl* Ran; *ma lei tsial* `kulme vahele San; *Uni kopuss kolmu pääle* Se; alt *kulmu(de)* pahaselt; kahtlustavalt *sie vahib alt* `kulmie Kuu; *Vahib alt* `kulmu `niigu tige obune IisR; *mõni* `oatab ikka nõnna alt `kulmude, *nii kaval* Muh; *miks sa nii alt kulmu vaadad* Rei; *tõmmab kulmud* `kõrtsu ja vahib alt *kulmu* Juu; *põrnitab alati alt kulmu nagu tige ärg* VJg; *nigu kõveride vaht vai alt kolmu, sedä* `viisi `viltu Ran; *süda täis, siss vahib alt kolmu* Nõo; *va perädü inemõni vahiss alt kolmu* Krl; `kulmõ alt kaess Vas

2. a. (heinakoorma, -lademe) nurk; küm, mõhn – S L spor K `koorma nukid `üitase `kulmudeks; *tee* `koorma *kulmud kõvad, neli* `kulmu Khk; *teeme kulm tikki* (teravaks) Mus; `Koorma *kulmu* `päele pannakse aga (haga, oks), *kõis öle - - siis kulmud äi varise äe* Pöi; *Et* `einu `rohkem *ladu leheks* `tehta lau viilu `otsa `eintest *kulm, kulm uladab katuse sörvani* Emm; *igaiüks pole* `kulmu `oskangid *teha* Käi; *koormale saab kulmud pant, mudu koorm läheb vildakile* Rei; *Kulmuga rõuk - - kulmu päält satab niisa-mma vesi* `sisse, *läheb mädanema* Hää; *kandilene koorm, ees ja taga on kulmud* PJg; *siin meie puol on sie muod et tehakse vägevad* `kuormad, `nel'la `kañti, *siis kulmu aud seal iga nurga peal* Jür; *pañdi kulmu* `alla agu, *et kõis väga* `sisse ei pressi Sim **b.** *kulmupuu paneme* `laule *kulmu ede* Emm

3. fig leivakannikas, -nukk `väike *kulm oo veel seäl riitulil* Vig

4. jõe-, ojakäär *kulmun üvä vagane vesi; siäl kulmude sjiis näd* (kalad) *eläväd vagasess, `keski näid ei irmuta* Kod || (kaldaõõs) *kulmu alodsõ oja veeren, kost vesi är om viinü* Har

5. "laeva esiosa kõige laiem koht" *nääd seda* `paati säääl *iis laeva* `kulmus *kohe, kulmu kuhal on kraañpalgid* Hää

kulmu|karv hrl pl *Kel* `mustad `paksud `kulmu `karvad on sie pidi rikkaks `saama Kuu; `kulmu `karvad `lähväd `alli Jõh; *Selle inimesel olla* `ilmas *ea elada kessel kulmukarvad nina pealt kogu kasuvad* Pöi; *mõnel kulmu karvad pikad, suured kohe* PJg; *silma kulmu karvad kui* `põrssal `valged Kei; *kui nad (sadajalgsed) tulevad, on nad kulmu* `karvade sees ja `ripse `karvade sees Juu; *mõned* `värvisid *kulmu* `karvu Sim; *pikad kulmu karvad nigu* `põesad Plt; *mõnel om kolmu karva õreda ja* `väikse *nigu ud'eme* Ran

kulmukas *kulmuk|as g -a* kühmukas *Kulmukas rõuk* Hää

kulmu|kont *kulmuluu mõnel on kulmu koñdid suured ja* `kõrged *Lai* -**kõis** *koormakõis* (horisontaalselt ümber koorma) *pane kulmu kõis ka akkama* Emm; *Kulmukõis on koorma teine kõis. Keige esmalt pandeks põik kõis - - siiss pandeks kulmu ja keige viimeks pikite kõied* Käi -**luu** *kulmu luu on* `silma *piäl* Jõh -**puu** (toetub heinaküüni ülemistele seinapalkidele) *Kulmuaad oidvad, et einad kulmupuu ja lauseina vaheld alla äi vau* Emm; *Kas paneme kulmupuu ka või mahtuvad nee einad muidu* εε; *Siiss kui on eino rohkem siiss pandeks kulmupuu lau ühe murispuu otsa peelt teise peele ja tehteks selle peeld otse ülesse* [heinavirna] Käi

kulok *kul'ok g kul'oogi* pintsak, kuub – Lut

kulp¹ *ku'lp* Kir Lih, g *ku'bi* Sa Muh Mar Kse Pä M T, *ku'bi* spor L, K I V; *kulp* g *ku'bi* Hi, *'ku'bi* R(n) *'ku'lp* Vai)

1. a. *kulp*, toidu segamis- ja tõstmisvahend *Ku 'ku'lbist süöd, saad 'suure 'suuga 'lapsed; 'ku'bil alustab, lusigal lobetab – kui sa 'liiga 'laiald eläd, siis loppeb ka 'kiiresti Kuu; Siis ämm võttas 'ku'bi ja lei - - 'pruudile pähe, ise üttel, pada ja kulp on mino, aga sia 'ämber ja 'kaivuvinn on sinu Lüg; 'tõstis 'ku'biga 'putru Khk; ku'p oli koa puust Mar; mehed tegid isi 'ku'pa Lih; ku'p ond 'vaanga sees; suure ku'biga segatud 'seiti Mih; juba üks eitn ku'bi käest ää (suri); Mõni tanguterä liperdäb ku'biss Khn; ku'biga tõstetase suppi Tor; mul vahel pudru segada va puu ku'bi pulk Hää; ku'p jääb ku'biks, tõsta taaga (temaga) mida tahes Juu; see põle kellegi ku'p just kui sia lõug Ann; puu ku'bi kobakas VMr; vahu 'korjad piält ku'bi 'sisse; ku'biga õlema mesiläsed 'väljä 'tõsnud mesipuuss Kod; ku'bi peremes (perenaine) Plt; Tema oma ku'biga ka seas (õeldi teiste jutule vahele segajale) Pil; nüüd ostave lekist ku'pe Hls; ku'bige tõsteti 'putru paast ja 'kat'lest Krk; ma tõi liinast ää ku'bi Puh; käpp 'olli ku'bi iist, täl es ole 'ku'pi; 'tüt'rik palut keele ärä, visass ku'bi 'kolka Nõo; 'ku'pege tõstetess suppi San; ku'p ol' iks 'rohkõmb vedelä jaoss Kan; imä võt't paäni, hiit 'tuyga 'ruuga 'katlast 'vällä, olõ õs 'ku'pi; kunass ku'p isonõss vai taaripulk janonõss, söögi 'maitšjal ja taaritegijäl um kõgõ kõtt täüs Rõu; varass varastav kuumast ku'lbist ja palavast paast Vas; ku'p sünnü_uu 'luit'sidõ sisse (õeld kokkusobimatuses) Se || fig 'ku'biga 'annetud, 'molliga 'võetud (kie 'puole aruga on) Lüg; Suule (sulle) o lusikaga meelt pähä antud ja ku'biga tagasi võetud Aud; Lusikaga antud, ku'biga korjatud tagasi Lai; mõnel om sedä 'kurjust ku'bige mõõdet, tõisel om 'luškuge ant Krk || fig moka hobusel oo ku'p, ammade ees 'seoke ku'bi 'moodi käib Khk **b.** puulusikas Põlõgid 'liiga ammu, kui 'süedi 'ku'põga, nüüd seüässe lušikatõga Khn **c.** "lusika moodi õõnestatud leili viskamise kapp" – Vas*

2. adralusikas *ku'p* 'põõris paremini 'mulda. karduli ajamese jaus ei 'pandud 'ku'pi 'peale Kse; Sio adralõ *ku'p* 'piäle Khn; adra *ku'p* o ar'k adral, see mulla 'põõraja Aud

3. kangastelgede osa, lasik – Põi Sim

4. kalapiüügivahend *ku'p* on 'nõnda, et puuvaru 'üumber ja võrk 'alle, 'varras on kesk'paigas, sel on auk 'keskel. sääld käib 'varras läbi, *ku'p* 'õtsas, konn 'ku'bi sies Lüg

ku'p² *ku'p* g *ku'ba* mõlk, lohk riistal *ku'p* sies Trm

ku'pa 'ku'pa adv mõlki; kaardu *toop* on 'ku'pa lähnd; *lauvad* 'kiskund 'ku'pa Trm

ku'p|ader kus ei õld [adra] 'kurgi 'saada, 'metsad õlivad 'kaugel, siis õlivad *ku'p* 'atrad. 'nüõridegä käis obosel 'rangi 'ruomades ja 'küändäs küll Lüg

ku'lpas 'ku'lpas adv mõlkis *toop* on 'ku'lpas Trm **Vrd** *ku'lpas*²

ku'pi 'ku'pi Sa Hää, 'ku'pi u IisR, Nõo

1. kõveraks *Tal jalg* 'ku'pi jäänd IisR

2. torru, mossi, virilaks *laps* väab suud 'ku'pi Ans; mes sa sii ajad uult 'ku'pi Khk; *laps* akkab nuttama, suu akkab 'ku'pi vidama Mus; aab mokad 'ku'pi Krj; moka 'tõmbap 'ku'pi Nõo

ku'lpima 'ku'lpima, (ta) *ku'lbib* Mus Krj Hi huuli torutama, suud virildama mes sa *ku'lbid* mokka, moka petk Käi **Vrd** *ku'lbitema*

ku'lpis 'ku'lpis Sa Emm, 'ku'lpis u IisR, Hää Juu Pil

1. a. mossis, viril poisil suu juba `kulpis, `varsti on kisa `lahti Ans; see sure `kulpis uulega Khk; [laps] akkab nuttama, suu `kulpis Mus; mokad `kulpis, suu akkab nutule `tömbama Krj b. ripakil, töllakil `kulpis `suuga vahib Ans; Alumine moka `kul'pis, jusku kul'p pikaks `väl'la veninud Hää

2. kiivas, kõveras Käib, jalg `kul'pis IisR; ark on nii `kul'pis, lähäb `kiiva, `liiga kõver Juu

kulp|natt ratasnata ja kul'pnata (vähipüügil) Mär

kulst kul'st g kul'sti San Lut (soetud) linanuust; villarull lina kul'st om varnan San; egä `püükene (pügi) uma kul'st Lut

kulsti|muna ”õuest leitud muna, mille mõni nõid toonud loomadele kahju tegemiseks” – KJn

kult kul't u Lä, Mih Pär Vän u T V, g kul'di Mär Khn Tor K I, kuldi u Sa Muh, Vig Kse Tõs Hää Saa u Nõo Ote; kult g kuldi Hi, `kuldi R(n `kulti Vai)

1. isane siga, (sugu)kult `eiga `kultisi ige `rohkemb ei `pieda kui üks vaid VNg; `tõistes külades on `kultisi, sial `käivad siis sigudega `juures Lüg; `naidedu (kohitsetud) `kulti on origas Vai; emis `tahtnud `kulti `saada Jäm; Kul't jookseb, muñn `paisub = vakk jookseb, pool kasvab Krj; Kes seda va kuldi liha tahab Põi; siga ot'sib `kul'ti Mär; Lõuad `vahtus nagu kul'dil Khn; emis `viidi kul'di `juure Tor; kul'dile tuleb rõngas ninasse `panna Juu; Kul't leigati kuuselt või paariselt ära Jür; kui üks muna jääb `selga, siss on puol `kul'ti VMr; kul'dil on suured kihvad Iis; emmiss om kuldil ära käenu; emmiss valitsep `kulti `õkva nigu `tüt'rik valitsep `poissi; mia keedi (kõitsin) kuldi kablagaga molli `kül'ge `kinni Nõo Vrd kull⁵, kunt

2. fig (poiss)mees; vanapoiss vanass kuldiss um jäänü? Plv; `Kavva sä kult olõt Röp; vana kul't, tuust no määne asi Se; kult i surema ~ koolma poissmeheks jääma oli poiss mees, `ütles et ma vist suren `kul'ti Lai; poig ei võtagi naist koolebegi `kulti ärä; onu `kupli `kul'ti ärä, es usu naist võtta Nõo; innep `kul'ti koolõ?, kui vanalõ naasõlõ läät Se

kult|ahunas suur lahja ahven Kul'tahunad suurõd lahjad kudun ahunad Khn

kultama hv `kul'tama = kultima – Kod

kultima `kultima Põi Äks, `kul'tima Hää SJn ehal käima; seksima Kes teab kus see `kultimas on Põi; Tüdrükud ennast ära `kul'tinu -- kõigega kul'divad Hää; poesid käevad `kultimas Äks Vrd kulditama

kultis siga on viel `kul'tis (kohitsemata) Ris

kultuma `kultuma Jäm Trv, -me Hel koltuma; tuhmuma ta oli juba nii `kultund, aga rist oli ikka [näha] Jäm; ein om ärä `kultun Hel

kulu¹ kulu üld(-o Rei Mar)

1. (rahaline) kulutus, väljaminek Ottas `naise aga kus sen kulu ja ots Kuu; vahel on `õige `suured kulud Lüg; kulud `lähtvad suureks, raha vähe Khk; See (koolitamine) võttis enne kõik suurt kulu Põi; ää tehk nii suurt kulu omale Muh; kes seda kulu kannab Rei; teeb omale asjata kulu `kaela Mär; uus rauttee võtab paelu kulu Tor; lääb kulu ikke koa, `laßsin `ahju parandada TÜR; kui kutsutasse `pulma, on sul kulu Kod; ku ma ärä `kärpä, siss lää sul mud'ugi kulu Krk; kui te ei taha miu peräst kulu `kanda, pange [mind] molli `sisse Nõo; ku `lat'si õks koolita tahat, tyy võtt pal'lu kullu Har; sul lätt viil kodo minneh ka kullu Vas; kulul ~ kulu peal(e) (kellegi) arvel, raha eest `mõisa `erra `andas raha, siis `läksin

`mõisa kulu `pääle [Tallinna] Lüg; *Miä vien siu ko tahad oma kulu pääl Vai; õpib omal kulul, ei saa vanemate käest kedägi Tõs; Tüüd ei viisi teha, elab tešte kulul Hää; küla rahvas pidas oma kulul `vaesid üleval Tür; temä_m arinu tõeste kulul elämä, aga endä näpust ei tule midägi Nõo*

2. kulumine, kulutamine *see so aea kulo, kui sa `siia pead tulema Mar; `Võerad [lamba]rauad `niita `ol'id, `pañti ka `villa päradesse raua kuluks Hää; peab teesele `jälle `riide kulu `maksma Juu || riismed, jääk; jääkaine ma pea va kulosi närima (koorukesti sööma) Rei; odra kulod, peeniksed odrad Mar; vana vikati kulu Mär; käia ihe oo kulu ja kõnts, mis mol'li `põhja vajub Tor*

kulu² kulu üt(-o Vai Mar Mih Rõu Plv Se) mullune rohi, kuluhein *Ega sidä vana kulu süö `üksigi luom Kuu; peräst sedä (jaagupipäeva) on roho kõva ja jääb kulust Lüg; Ein on sii nii paks ja kõva naagu oleks `kümne `aastane kulu olavad Krj; Seda vanad kulu sai sealt lahest `toodud ja `loomade `alla `aetud Põi; vana kulu oo sehes (rohul) Muh; koevaga (kuivaga) kulu o param `niitä, saeoga taha vikat läbigi minna Vig; kulu ikki põletadi ära, mud'u jääb [uuele] einale sekka Saa; tänavu sai se kulu ää `tehtud teese eenaga `sel'tsis Juu; sie on vana kulu -- kui akka `niitma, kohe nagu takk on all VMr; kisume kulu `luamadele ette VJg; vana kulu all, alb `niita Trm; inimene ise one ku muld, piä õtsan `valge ku kulu Kod; kui on suur kulu karjamal ja einamatel, siis põletasse ära Ksi; kulu on `kange kevädelt põlema, kui ta kuiv on KJn; `minke `mõtsa kulu `kakme -- ku [loomadele] muud anda ei oole Krk; no mes tu luyum süüb tost kuevast kulust, aga ess (eks) tä `näl'ga aab `endäl ärä Nõo; kos vana kulu all, sääil om alb `niita Kam; jüripäeväl joba `lašti [kari] `väl'lä kulu närima Rõn; [kiivitaja] pesä ol' kulu tuki sisehn Rõu; hain um kuloss lännü? Plv; kulo_ks om `valgõ, kulo palass Se; kulus, kulusse sööti; niitmata põld jäi kuluse VII; see tük'k maad jähi kuluse Muh; kuluse jäänd einatükid Rei; metsa eenamaad olid kulus PJg; einama `jäätakse kulus Ris; tänavu jäi einam kulusse Kos; kui ei `jõutud enam teha, õli alb ein -- siis `jäeti [maa] kulusse Trm || (vanainimesest) ma ole vana kulu juba Muh; nigu vana inimene lääb kulule -- om näost joba kulu `karva Ran*

kulu³ kulu VNg Lüg Pha KJn, kul'u Jäm Khk TaPõ Plt SJn Vil M T VLä Rõu, kul'o Võn Kan VId(-l'l- Se)

1. lstk kalkun (vm kodulind) `lapsed akkasivad kuluda `narrimaie Lüg; kul'u on `kalkun Kod; isa`kalkunisi `üeldasse kul'ud SJn; Kul'u aab sule kobeves, vihane Hls; ku kul'u om tursane, lask torga üle nuti maha Krk; esätsel kul'ul om lõt't lõvva all, verrev nigu kikka ari; kul'u aab siiva lak'ka ja sule `korkveli Nõo; esätse kul'use ja emätse kul'use, alli ja musta tõse Kam; kul'ul om verrev ari Ote; ku kul'o_verevät rõivast nägevä?, sõss `juuskva?, loñdi lajan Kan; Vihanõ kui kul'u Urv; vana kul'u ai hanna `hirmsa `kaari Har; Kage no_kohrutõllõs hinnäst üles nigu_kul'u Rõu; kul'ol um noki pääl loñt, kui süä täüs lätt siss lask loñdi `alla Plv; meil um kolm kul'lo Vas

2. int a. kalkuni häälitsus; kalkuni kutsumishüüd kulu, kulu, kulu, `ninda `kutsuta `kalkuni VNg; kul'u, kul'u õigatasse `kalkuni Plt; ma `kutsõ `kalkuni iks kul'u, kul'u San; [kalkun] `rüük'se iks et kul'o, kul'o, kul'o Kan b. tuvi kutsumishüüd – Se

Vrd kuulu¹

3. dem kult – Räp

kulu⁴ kulu Lei, kul'u Kod Äks

1. dem koorem nagu *sij puu kul'ugi on*, `arssina panevad piäle Kod; *said metsast puud `osta ja, va kul'u `pääle `reele ja, ja `turgu* Äks

2. heinakuhi – Lei **Vrd** kuli³

kulu⁵ pl *kul'ud* dem munand riiss *on poeglastel `rohkem*, [haigus] *lööb `sõnna pisikese kul'ude `sisse, ei lase `kustagi, kole valu* Juu **Vrd** kull⁵

-**kulu** Ls meeskulu

kulu- kulunud; kulutamis- *vana luud on kululuud* Khk; *kuluvikat', õige kulumu vana tük'k* Hls; *sij oo mul kulukopik* Krk

kulu|asi fig *ma olin selle vilepil'liga kua olin sial siis, kuluasjaks jah* (asja eest) KuuK

kulud pl perekonnapiidu *kulud on tolemas* Phl **Vrd** kulumised

kulu|hein mullune (niitmata ja kuivanud) rohi *`toisel `aastal on kulu `eina ku jääb tegematta* Vai; *meil kulu `eina ei olnd, mis teise `aasta `niitmata jääb* Pha; *Kulu ein on `kerge kut takud* Pöi; *kulu `einä on `raske `niitä* Juu; *kulu ein ehk lips ein on niisuke lühikene, sie on ise kõva taguda* (niitä) VMr; *sügise jääb ädal `niitmata, siis jääb kulu eina `sisse, see vana kulu ein* Sim; *sij om vana kulu ain, sij ei `kõlba `niitä, sedä ei süü `kiägi* Ran **Vrd** kulu²

kuluhuma → kuluma

kulukas *kuluk|as* g -a Khk Tõs Juu Kos JMd Plt Krk Har/-ss/ kallis, *kulu nõudev aga see oli `kange töö ja kulukas* Khk; *laste kasvatamene ja koolitamene oo kulukas* Tõs; *see loom on väga kulukas pidäda* Juu; *`talve olid ärjad änamasti seesu pial, sie läks kulukaks* Kos; *sääne pidu `käämine om ilma `aigu kulukass asi* Har

kuluma *kuluma* R eP(kulo- LNg Mar) Trv T Urv Plv Röp, -me Hls Krk San, -mõ Krl, -mma Rõu(da-inf kullu[?]); pr (ta) *kuluhuss* Se

1. a. (kasutamisest) väiksemaks või kehvemaks muutuma *Kaik kulu, migä `liiku* Kuu; *`suuga võib pali `rääkida, sie ei kulu; luud on kulund `vällä* Lüg; *alalde ühed `riided `seljas, miks nad ei kulu, kuluvad küll* Vai; *riie - - üsna atule kulund* Jäm; *kui riie on ära kulund, siis ta on inaraks läind* VII; *Mis liigub, see kulub* Pöi; *raud ep kulu mette* Muh; *kõbasil on õla `sisse kulond* LNg; *auk `sesse kulond* (sukale) Mar; *mo noad oo kõik ää kulund* Kir; *Kasuka karv oo pialt ää kulun* Han; *kulun luud, vana luud, põle `lehti `külgis; `ambad kuluvad ää, `lähtväd nüris* Tõs; *`saapad kuluvad koa `jalges* Ris; *varruse suud ja `riide iäred, need on kõik ää kulund* Juu; *läige pialt ää kulund* JMd; *sielik kulund viledaks* Koe; *nuudi nüd pal'last põngastikku, et su vikat kulugu* Sim; *pahema käe puul one tahundamise puul, kulub `kervel ruttu ärä* Kod; *riha pulgad [on] õõnapust, õõnap on küll kõva kuluma* Äks; *`ammakiri on kulund kui [loom] väga vana on* KJn; *mis asi liiguss, sij kik'k kuluss; regi vai ratass, jala nõuse, nij kuluve; ku liiv ärä `kulli, siis raputedi jälle luisal `pääle* Krk; *küüdse om kõik ärä kulumuva; puutel'le sehen `olli serände õhuke raud, mes kulumist `keeläb* Nõo; *ja kui siss jalass läbi `kullu, s_ `panti kõeo puust talla ala, ega läbi kuluda es lasta* Ote; *Mul om `jupka hand kõik' lõhvõlõ kulunu[?]* Urv; *riha `amba[?] kulõsõ[?] är[?] `riiben* Krl; *sukakõsõ[?] kuluvasõ_pia `kat'ski* Vas; *hevvettämmä lätt jo rõõvass, päält nakass är kuluma* Röp; *är kulluss vikaht* Se || fig *suu kulub juba ää peast teid keeldess* Muh; *eks su suu kulu koa vahest ää* Ris; *minu jalad on lühikesest kulumuvad pika elu jooksul* Pal; *kuluts oma keele ka ärä ullu juttege* Krk; *tõese `perse pääl om ää küll `liugu `laske, ega `endä perse ei kulu* Nõo **b.** fig *kõhnuma; vananema luom akkab kuluma ja*

`kuivama ja lõppema Jõh; inimene ise kulub ka Emm; vana inimene kulund ää ja tõmmand `kõssi Plt

2. fig (kordumisest) mällu sööbima jo see juba piha kulund on Jäm; see_p kulu ka ükskord su piha Rei; sa oled küll kuuld, eks se kulub pähä juba Juu; see piaks ju pähä kuluma Trm; vanal aal pähä kulunuvad, niid luyd Pal; sij om mul `mijli kulunu joba Krk || ununema sij om ärä kulunu meelest puha Krk

3. a. otsa saama, ära tarvitatama kui `linna saab `mendust, siis `linnas kulub pali raha Lüg; eks kuluses kui õleses sul `andada Jõh; Raha on `kerge kuluma Põi; Küll neil kulub pal'ju `leiba Jür; vaka `kešvi teid iki jahuss, tyy kuluss sul `aastaga ärä Nõo; tikka kuluhuss pal'lo Se b. kustuma, lõpuni põlema (sütest) sööd oo ää kulond, ei sii põle änam kedägist Mar; kui juba tuli maha põleb - - ära kulub juba ahe, siis võta `taina `löimest `vällä Var; söed kuluvad `alles, ei ole veel `kustun Aud; ahi on nii kulund, söö kihud veel järel üksi Nis; süed on ää kulund, nii et põle `liimugi järel Koe; tee ruttu, et ahi `kinni suaks, sööd kuluvad ää Plt c. mööduma, minema (ajast) kodu kuluvad ne tunnid libemini Khk; metu `pääba juba ää kulond, ikka see töö seisab tegemata Mar; sul aeg kulub ää ja kedagi sa ei tee Juu; venelased tegivad `veški kive - - eks sellega kulund ikke puar kuud ära VMr; kõhe ärä `kul'li sij aeg Kod; siss `kulli iks näätäl ärä Hel; kat's `aastat `kullu ärä? Röp

4. vaja minema, vaja olema, sobima; pidama `kuhjal kulus `suuremb pää `olla VNg; ei sene tüö `juures kulund pali ramu `ühta Lüg; Küll `sullegi `lierisõnad elus ära kuluvad IisR; See [jook] kulus ete kuiva suu `peale õsna äe Põi; seal kulus paar kolm inimest ää, kui [kangas] `tel'ge `peale sai `aetud Rid; see kulus sulle ää, nagu kueva taarile vesi Tor; [kui pruudile põll ette pandi] siis `öldi et nüid on noorik `val'mis, nüid kulub akata `põlle lappima Nis; riieele kulub tuulutust ää, siis ei lüe koid `sisse VJg; emä jutt õli `õige, ärä kulub süük Kod; oless kulunud üks pauk `viina MMg; eks ike kuluks suu maoks, pal'lu_s mul vanainimesel kulub Plt; sij vihm `ol'li `väike, suurembat oless küll kulunu Ran; serände inimene oless kulunu elusald `õkva `auda visata Nõo; latse_kuluva ärä - - vanemb läits joba `luyme manu Rõn; pikä? `hammõ? mehil, `kullu viis küünärd [riiet] är? Kan; üt's `tsiakõnõ sai tappa?, tyy `kullu ruvva `kijtä? Vas || (parastavalt) `Poisile kulub nahatäis ära IisR; see (keretäis) kulus tale ete üsna εε Khk; vaat see kulos sole ää Mar; oli suand vaname kääst `el'pida, eks se kulund ää nisukese krañtsile Kad; sie keretäis kulus `talle ää VJg; ta sai üte nahatävve, sij temäl ärä kulušs Krk; parass talle, si talle `kullu ärä periss San; n i i p a l j u kui kulub õige palju, rohkesti Püksi `rihmi on nüid `poodis nii pailu kut kulub Põi; russakid oli ka niipaelu ku kulub Aud; `viina niipal'lu kui kulub kohe `aanti KuuK; nüid võina `por'te tetä nii pal'lu ku kulub Nõo; marjaks kuluma hädasti vaja olema, imehästi sobima `Karjapoiss kuluks `marjast ära IisR; Külma ilmaga kulub kibe suutäis otse marjaks ära Kaa; Urvaplaaster kulub `santide lastele marjaks εε Emm; see kulob `moole `eesele marjaks ää, ei ma sest saa `soole `anda `ühtigi LNg; si nuga kuluks mul marjaks ärä Saa; sie kulub omal marjast ää JMd; sellele lapsele kuluks vemmalt marja iest Kad; seda õleks marjalt vaja, kulub marjalt ära Trm; laps kuluks `neile marjaks ää Plt; ma `mõtli et tuleb `vihma, kuluss marjasse ärä Hel; See tükk leibä - - kulus mullõ maras ärä Võn Vrd kuldoma

Vrd kulunema, kuluvamma

kulumised pl *kulu|mised* Jäm Ans Emm(-meised), -mest Emm Käi joodud, söömapidu tihaste seditsed kulumised, olga joodud, pulmad Jäm; [peres] täna suured kulumised Ans; Motle ikka, kahed kulumised aestas; varud ja pulmad `üita kulumeised, kui aga katel liigub Emm **Vrd** kulud

kulune¹ *kulu|ne* g -se Tor JMd VJg Trm Plt, -tse Kse San; *kulu|nõ* g -dsõ Rõu Vas, -tsõ Rõu; *kullu|nõ* g -dsõ Har; *kulo|ne* Vai, -nõ Se kulu täis, kulusegune roho on kulone Vai; mede eenad oo kulused Tor; `mul`ne ein oli kulune VJg; va kulutse aina, kis noid süü San; taa hainamaa om meil `väega kullunõ Har; `vahtsõ `astaka saa kulonõ hain, et hain tegemäda jäi Se

kulune² *kulu|ne* g -tse kulunud (riie) – Kse

***kulunema** nud-part *kulunend* Pha, pr (ta) *kulunõss* Se ära kuluma kraap luud missega pühitakse, mis ära kulunend on Pha

kulu|pea 1. kuluhallide juustega inimene; fig vanainimene `Iuksed akkavad kuletama, sis `üöllasse kulupää Lüg; `Austa `alli ja kummarda kulupead, `öotakse noordele, et noored mitte vanu `põlgama äi akkaks Pöi; `Alli piad `austa, kulupiad kummarda Han; `Auste `alli pääd ja kumarte kulupääd Krk; `Hal`li pääd avvusta, kullu pääd kumarda Rõu

2. kiilaspea vana kulu pee, kennel pole `juussi Jäm

kulu|poeg sügisene (või kevadine) jänesepoeg *keväde on [jänesel] `an`je pojad*, sügise kulu pojad Lüg; *jänäs toob ikke kebad poead*, sügise toob vahel teesed, kulupoead Mär; *jänesel `aastas nel`jad pojad, ühed angepojad, teised rohupojad, kolmandad kulupojad* Hag; *jäneksepueg on kulupueg mis kevade kulu ajal tuob* VJg; *jänesel keväje om kulupoja, `talve om angepoja* Krk **-püksid** pl *kulupüksid* nurmenukk – Tõs **-raha** kulutusteks vajalik raha aga oma `tasku raha ikke on oma kääs, iga `päine kulu raha Lüg; `Lapsel `olgu ka ikke oma kuluraha IisR; *mis vähemad [rahad], need `pandi `taskusse, siis `ütles, et see mo kuloraha, mis tä siis ää võis kulotada* Mar; *sedä raha või ma_kuluta?*, ta om mul kulurahass *kuut* (kogutud); *tiiraha om tyy määrätü tii pääl kulurahass* Har

kulus kulus peidus, paos – Kse

kulusk *kulusk* g -a VNg Lüg Jõh; pl *kuluskid* HljK VJg Sim(-l-), *ku`uskid* VMr Kad(-ad) Sim *ku`ljus obusel on `talvel kuluskad `kaulas* VNg; *kel õli pero obone `kartas kuluskaid* Lüg; *senele `karjatsesele `õmmeldi `mütsi ette ja `pintsaki saba kuluskad, siis `niega käis* Jõh; *vanasti oli ikke jo `pulme ja peiupošte obostel olid ikke jo ku`uskid kaelas* VMr; *kuluskite kulin* VJg; *jõulu `õhta sõidetü kiriku ikke kuluskitega* Sim || fig mehe suguosad – Jõh **Vrd** kulluska

kulussilla magajat teesklemas *Ega ma is maka?*, *kulussilla ol`l sängü pääl, ma kuuli kõik mis ti_kõnõli* Har **Vrd** kullussih

kulustama *kulustama* (kuljuste helist) *kuluskid kulustavad ja kuristavad* VNg

kulustik *kulustik* g -u kulune rohumaa isa küsis maad, siis `an`ti se kulustik. einamaa seest `an`ti nisuke tükk, mis oli kulustik Lai

kulutaja hv *ku`lutaja* laululuik – IisR

kulutama¹ *kulu|tama* Kuu VNg IisR eP(*kulo-* Mar, -*dama* Hi) Trv TLä Rõn, -*tamma* RId Har Rõu Vas, -*tem(e)* Hls Krk Hel San, -*tõm(m)õ* San Krl; *kullutama* Vas

1. (kasutades) kuluda laskma; kuluma panema *kes siis `kengi `raatsis kuluta, `palja jalu vottasima* VNg; *sa õled kulutand `nõnda õma `riide `katki* Lüg; *kes seda teise käde annab,*

[teine ju] *kulutab* εε Khk; *lõng o angi argile `sisse kulutan; ää kulutag oma püksi `perse tagust `katki* Muh; *kuludad oma vigadid* Emm; [kuningatütar] *kulutan ega `öösse seitse `paare `pastled ära* Phl; *kulutas teese asja läbi* Mär; *egas jakki võin kulutada mette* Aud; *sie [ratta]rumm ei kuluta `assi* Jür; *takused `kangad kulutavad `rohkem `niisi* JJn; *tu liht om iki paremb, ei kuluta nii `telge ärä* Ran || fig [ihnuskoi] *Kuludab kopiga sõrme vahel* εε Emm; *mine sa alate pese `sil`mi ja kuluta `nahka* Kod | *ära hõõruma peenikse `varda kulutiv sõrme ärä; saabas olli jala är kuluten* Krk

2. (millekski, millelegi) kasutama; raiskama *ei `huolind tikku kulutada; olen `viinagi kulutand* Kuu; *`mis_sa raha kulutad* VNg; *õlen nüüd `endast `vaisest kulutand, midagi mul võttada enamb ei õle; õlen sene `tüoga pali `aiga kulutand* Lüg; *mis sa mud`u kulutad, ää paku `süia `ühti* Tõs; *kulutasin paelu `aega* Tor; *üks kopik ei näe `ühte, teine teist, kõik ära kulutu* Hää; *mõni töö kulutab paelu `aega* Juu; *sa kulutad `liiga raha; kui paelu on tema `piale `aega kulunud* JMd; *ei akka tämä egäle ühele oma `pil`li kulutama; lapsed sitad eväd süü egä kuluta kedägi* Kod; *mis sa ajast kuludet ilma `aigu* Krk; *ma ei kuluta üt`s kopik ilma asjata* Puh; *ala nakadu nait `päivi asanda kulutamma, sa olõt nait kulutanu küländ; ma² olõ uma latsõ koolitamise pääle pal`lu kulutanu²* Har; *pal`lo `aigo kulude är mant; `hindä pääle kulut` hulga rahha är²* Se; *keelt ~ suud kulutama* fig (liiast või asjatust) rääkimisest *mida `asja `piale sa kulutad oma suud* Lüg; *kes pailu lobiseb, kulutab suud* Khk; *mis sa sest suust na palju kuludad, ma ole seda juba kuulnd* Emm; *Mis ma muidu oma suust kulutan, ega sji ei `aita ikki* Hää; *ei maksa `ültse suud kulutata, sest ei tule kedagi* Lai; *kuluts oma keele ka ärä ullu juttege* Krk; *mi_sa no umma kjiit ni_pal`lu asanda_kulutat* Har || fig *vaevama, väsitama mes sa eese jõust kulotad* Mar; *ta kulutas ennast selle pika `tiega üsna `palju* Ris; *te kulutate `éndid minu pärast pailu* Ann; *Sinu peräst piä ma ennäst `vaevame ja ennäst kuluteme ja `vaeva nägeme* Hel; *`sinnä minek om asjata, mugu kuluta ja käi* Nõo

kulutama² *kulutama* euf (loom) tapma *lehm jähi kidevaks -- `viimaks äs `aita muud, kulutasime teise ää; olete oma sea ää kulutand* Mus

kulutama³ *ku`utama* fig pummeldama *ku`utab mitu `pääva `kõrtsis* Tor **Vrd** *kulatama*²

kulutamma *ku`utamma* konutama *Mugu_ku`utas kuumaga_puhma all* Rõu

kulu|tuli *kui kevade paned `kuiva roho `pitskist põlema, siis `ütlevad et kulutuli* Lüg; *kulu tuli küdib, leheb kulu `koutu edasi* Emm; *kulu tuli, mis kulu kaada lähäb* Tõs; *kui paelu on kulusse jäänd, nagu einam ja pannakse põlema, eks siis ole kulu tuli* Juu; *läb põlema ku kulutuli* Plt; *kulu tuli om ka jo tulin edesi mineme* Krk || (millegi kiirest levimisest) *pahad juttud ka `lähvad `laiali `nõnda ku kulutuli* Lüg; *kut kulu tuli läks [jutt] laiali* Jäm; *se sõna lagus laiali nõnda kut kulutuli* Khk; *`jusku kulutuli see jutt oli naiste seas* Mus; *See uudis käis läbi kut kulutuli* Emm; *Tühi jutt oo nagu kulu tuli* Han; *kuulu jutt läks teinekord nigu kulu tuli* Lai; *ku Pul`li papa vällä_`kuuli, tuu lät`s nigu kulu tuli `rahva siän ruttu lak`ka* Har **Vrd** *kuivtuli*

kulutus *kulutus* g -e VNg Põi Tor JMd VJg Plt Puh *kulutamine a.* (rahaline) väljaminek, *kulu see on suur raha kulutus* VNg; *kulutused lähväd pää päävalt suuremase* Tor **b.** jõuvarude, *aja vms kulutamine* `Sõuke ilma `aegne *kulutus jäägu äe, mis inimene muidu ennast kulutab* Põi; *sie on tühi aa kulutus* JMd

kuluvamma *kuluvamma* Vas; pr (ta) *kuluvass* Vas Se; part *kuluvanu* Lei kuluma
a. pidevast kasutamisest, hõõrdumisest vms õhemaks, kehvemaks muutuma `hamba^o
*kuluvassõ^o suust ar^o; ega asi kuluvass, suurõk'i maässina_kuluvassõ^o; taa rätikene nakkass
mul ka är_kuluvamma Vas; ku tu kaañ om är kuluvanu Se; üt's raud `ol'li kuluvanu `välla
Lei || ma võtaki ei raha `hindä kätte, är_kuluvass Vas **b.** tarvis minema täl ka_ks kuluvass
taad liha; kuiss täl naid `papriid niipal'lo kuluvass; seo `kullu timäle ar^o; panõ no väk'e
ni_pal'lo ku_kuluvass Vas; pal'lo siss [raha] kuluvass ku aa kõik' kokko Se*

kulu|verrev kulukarva punane ta pruuits om pääväga vällä_kulõhunu, ta om kuluverrev
Har

kulõhtamma *kulõhtamma* Räp, kullõ- Se = kulõhtuma ma korsi ajah `kapsa är^o
*kulõhtanu^o `lehti; sügüse kulõhtase lehe^o Räp; vana rõivaäss om är^o kulõhun; [rõivas]
nakaäss jo kullõhtamma, päevä käeh paist, kulõhuss Se **Vrd** kulatama¹, kuletama¹*

kulõhtuma *kulõhtum(m)a* Plv Vas Se; nud-part *kulõhtunu* Räp luituma, koltuma,
pleekima, närtsima *kulõhtuss lilli ilo, inemise ilo; ega vili kah inne `valmiss ei saa^o, ku ta ei
kulõhtu^o; rõivaäss kulõhtu är^o, pelääss `päivä Plv; tuu värmiga kulõhtuss Vas; päevä käeh
kulõhtuss kõik ar^o Se **Vrd** kuletuma*

kulõhuma *kulõhum(m)a* Rõu Se; nud-part *kulõhunu^o Vas, kulõ,unu* Lei = kulõhtuma
rõivass ol'l näost ar^o lännü^o - - ar^o kulõhunu^o; hain kulõhuss, kui kavva maahn sais Rõu;
rüä^o om kulõ,unu Lei **Vrd** kuletuma

kulõhumma *kulõhumma*

1. kuluma taa vana kel'l, vana_rata omma kõik' vällä_kulõhunu^o; püksi põlv om sul jo
uhukõsõss kulõhunu^o; mihiläne `kaugõ ei elä^o, ku_siiva_läbi kulõhusõ^o, siss om otsan kah;
raud kulõhuss, kuiss siss inemine ei või kulõhuda^o Har || kõrva_kulõhusõ jo vällä^o
`säärtseid `tühje juttõ kullõldõn **Vrd** kulõnõmma

2. tarvis minema ta `arvass et taal ni_pal'lu `hainu ei kulõhugi; Mul kulõhuss taa laud
henele ärä^o; taa üt's lat's, taa kulõhuss marja iüst ärä^o Har || (parastades) taa `persetäüs
kulõhu sullõ Har

kulõjanõ *kulõja|nõ* Se, g -dsõ Lut **a.** luitunud *kulõjanõ rõivaäss, kulõjatsõss jäänü^o, olõ
õi illo pääl* Se **b.** külmunud, kohati paljas (teest) *kulõjanõ tii* Lut **Vrd** kolõjanõ

kulõnõmma *kulõnõmma* Har; nud-part *kulõnu^o Krl* kuluma `aiga om pal'lu är^o kulõnu^o
Krl; ega asi kulõnõss; `rõiva^o är kulõnu^o Har **Vrd** kulõhumma

kuläitama → kulatama²

kulänja *kulä-ñja* IisR, *kulä-nje* hv Kos, *kul'ä-ñja, kul'a-ñje* Se tantsuõhtu, külapidu
*kulä-nje on `klunkre `ehta Kos; kul'ä-ñja om talvõl, siss ku - - kavvõndõhõ ei saa minnä^o,
siss `peetäss umah küläh kul'ä-ñja; `võõpslasil om kul'änja^o ja kul'atamise^o, a `setokasil
kirmaške* Se **Vrd** gulänka